

Udlændinge- og integrationspolitik i syv udvalgte lande

***- SFI's bidrag til baggrundsrapport fra Tænketanken om
udfordringer for integrationsindsatsen i Danmark***

***Hans Hansen, Garbi Schmidt, Karen Margrethe Dahl &
Sergi Vidal Torre***

*Børn, integration og ligestilling
Arbejdsrapport 4:2004*

Arbejdsrapport
Socialforskningsinstituttet
The Danish National Institute of Social Research

***Udlændinge- og integrations-
politik i syv udvalgte lande
SFI's bidrag til baggrundsrapport fra
Tænketanken om udfordringer for
integrationsindsatsen i Danmark***

***Hans Hansen, Garbi Schmidt,
Karen Margrethe Dahl &
Sergi Vidal Torre***

***Børn, integration og ligestilling
Arbejdsrapport 4:2004***

Socialforskningsinstituttets arbejdsrapporter indeholder foreløbige resultater af undersøgelser og forarbejder til artikler eller rapporter. Arbejdsrapporter udgives i et begrænset oplag som grundlag for en faglig diskussion, der indgår som led i forskningsprocessen. Læseren bør derfor være opmærksom på, at resultater og fortolkninger i den færdige rapport eller artikel vil kunne afvige fra arbejdsrapporten. Arbejdsrapporter er ikke omfattet af de procedurer for kvalitetssikring og redigering, som gælder for instituttets forskningsrapporter.

Indholdsfortegnelse

Kapitel 3: Udlændinge- og integrationspolitik i Canada.....	53
<i>Af Hans Hansen</i>	53
3.1 Kort om Canada som indvandringsland.....	53
3.2. Udlændinge- og asylpolitik.....	53
3.2.1 Indledning	53
3.2.2 Adgangsbetingelser til Canada for forskellige indvandrergrupper	54
3.2.3 Statsborgerskab	64
3.2.4 Hjemsendelse (oplyst af CIC).....	65
3.3 Integrationspolitik	66
3.3.1 Indledning	66
3.3.2 Præasylfasen	68
3.3.3 Afklaring/anerkendelse af udenlandske kvalifikationer	68
3.3.4 Integration på arbejdsmarkedet.....	69
3.3.5 Introduktion til samfundet/rådgivning	70
3.3.6 Sprogkurser for voksne	70
3.3.7 Konsekvenser ved manglende deltagelse i integrationskurser.....	71
3.3.8 Sprogkurser for børn og unge (oplyst af CIC)	71
3.3.9 Sociale ydelser	72
3.3.10 Geografisk fordeling	81
3.3.11 Valgret.....	82
3.3.12 Etnisk ligestilling	82
Kapitel 4: Udlændingepolitik i Finland	85
<i>Af Karen Margrethe Dahl</i>	
4.1 Kort om Finland som indvandringsland.....	85
4.2 Udlændinge- og asylpolitik.....	86
4.2.1 Opholds- og arbejdstilladelser for forskellige typer af indvandrere	87
4.2.2 Statsborgerskab	93
4.2.3 Hjemsendelse/hjemrejse.....	95
Kapitel 5: Udlændinge- og integrationspolitik i Holland	99
<i>Af Garbi Schmidt</i>	
5.1 Kort historisk blik over Holland som indvandringsland.....	99
5.2 Udlændinge- og asylpolitik.....	99
5.2.2 Adgangsbetingelser til Holland for forskellige indvandrergrupper	100
5.2.3 Restriktiv asylpolitik.....	102
5.2.4 Statsborgerskab	113
5.2.5 Hjemsendelse	116
5.3 Integrationspolitik	121
5.3.1 Præasylfasen	121
5.3.2 Afklaring/anerkendelse af udenlandske kvalifikationer	123
5.3.3 Integration på arbejdsmarkedet.....	125
5.3.4 Introduktion til samfundet/rådgivning samt sprogkurser.....	128
5.3.5 Sanktioner ved manglende deltagelse	133
5.3.6 Sprogundervisning for børn og unge	133

5.3.7 Sociale ydelser	135
5.3.8 Geografisk fordeling	141
5.3.9 Valgret for udlændinge	141
5.3.10 Etnisk ligestilling og racediskrimination	141

Kapitel 6: Udlændinge- og integrationspolitik i Italien.....150

Af Sergi Vidal Torre

6.1 Kort om Italien som indvandringsland.....	150
6.2 Udlændinge- og asylpolitik.....	151
6.2.1 Indledning	151
6.2.2 Adgangsbetin gelser til Italien for forskellige indvandrerg rupper.....	153
6.2.3 Statsborgerskab	160
6.2.4 Hjem sendelse	161
6.3 Integrationspolitik	163
6.3.1 Indledning	163
6.3.2 Præasylfasen	165
6.3.3 Afklaring/ anerkendelse af udenlandske kvalifikationer	166
6.3.4 Integration på arbejdsmarkedet.....	167
6.3.5 Introduktion til samfundet/rådgivning	168
6.3.6 Sprogkurser for voksne	168
6.3.7 Konsekvenser ved manglende integrationsdeltagelse.....	171
6.3.8 Sprogkurser for børn og unge	171
6.3.9 Sociale ydelser	172
6.3.10 Geografisk fordeling	179
6.3.11 Valgret.....	179
6.3.12 Etnisk ligestilling	180

Kapitel 7: Udlændinge- og integrationspolitik i Storbritannien.....186

Af Karen Margrethe Dahl

7.1 Kort om Storbritannien som indvandringsland.....	186
7.2 Udlændinge- og asylpolitik.....	187
7.2.1 Indledning – et blik på det seneste årtis lovændringer.....	187
7.2.2 Opholds- og arbejdstilladelser for forskellige typer af indvandrere	190
7.2.3 Statsborgerskab	200
7.2.4 Hjem sendelse/hjemrejse.....	202
7.3 Integrationspolitik	204
7.3.1 Indledning	204
7.3.2 Præasylfasen	206
7.3.3 Afklaring/ anerkendelse af udenlandske kvalifikationer	208
7.3.4 Integration på arbejdsmarkedet.....	209
7.3.5 Introduktion til samfundet/rådgivning	213
7.3.6 Sprogkurser for voksne	214
7.3.7 Konsekvenser ved manglende integrationsdeltagelse.....	215
7.3.8 Sprogkurser for børn og unge	216
7.3.9 Sociale ydelser	217
7.3.10 Geografisk fordeling	226
7.3.11 Stemmeret	226
7.23.12 Etnisk ligestilling	226

Litteratur.....	227
-----------------	-----

Kapitel 8: Udlændinge- og integrationspolitik i Sverige233

Af Karen Margrethe Dahl

8.1 Kort om Sverige som indvandringsland.....	233
8.2 Udlændinge- og asylpolitik.....	234
8.2.1 Indledning.....	234
8.2.2 Opholds- og arbejdstilladelser til forskellige typer af indvandrere.....	236
8.2.3 Statsborgerskab.....	242
8.2.4 Hjemsendelse/hjemrejse.....	244
8.3 Integrationspolitik.....	246
8.3.1 Indledning.....	246
8.3.2 Præasylfasen.....	248
8.3.3 Afklaring/anerkendelse af udenlandske kvalifikationer.....	249
8.3.4 Integration på arbejdsmarkedet.....	250
8.3.5 Introduktion til samfundet/rådgivning.....	253
8.3.6 Sprogkurser for voksne indvandrere.....	253
8.3.7 Konsekvenser ved manglende integrationsdeltagelse.....	255
8.3.8 Sprogundervisning for børn.....	255
8.3.9 Sociale ydelser.....	258
8.3.10 Geografisk fordeling.....	268
8.3.11 Valgret.....	268
8.3.12 Etnisk ligestilling.....	269
Litteratur.....	270

Kapitel 9: Udlændinge- og integrationspolitik i Tyskland276

Af Hans Hansen

9.1. Kort om Tyskland som indvandringsland.....	276
9.2 Udlændinge- og asylpolitik.....	277
9.2.1 Indledning.....	277
9.2.2 Opholds- og arbejdstilladelser til forskellige grupper af indvandrere.....	278
9.2.3 Statsborgerskab.....	288
9.2.4 Hjemsendelse.....	289
9.3 Integrationspolitik.....	291
9.3.1 Indledning.....	291
9.3.2 Præasylfasen.....	292
9.3.3 Afklaring/anerkendelse af udenlandske kvalifikationer.....	293
9.3.4 Integration på arbejdsmarkedet.....	293
9.3.5 Introduktion til samfundet/rådgivning.....	296
9.3.6 Sprogkurser for voksne.....	296
9.3.7 Konsekvenser ved manglende deltagelse i integrationskurser.....	297
9.3.8 Sprogkurser for børn og unge.....	298
9.3.9 Sociale ydelser.....	299
9.3.10 Geografisk fordeling.....	308
9.3.11 Valgret.....	309
9.3.12 Etnisk ligestilling.....	309

Indledning

Følgende kapitler fra ”Udlændinge- og integrationspolitikken i Danmark og udvalgte lande – Baggrundsrapport”, Tænk tanken om udfordringer for integrationsindsatsen i Danmark (Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration) er udarbejdet af Socialforskningsinstituttet.

3. Udlændinge- og integrationspolitik i Canada

3.1 Kort om Canada som indvandringsland

Canada er et indvandringsland og vedkender sig at være det. Landet er så at sige skabt af indvandrere, og der er en lang tradition for, at indvandrere er velkomne i Canada, idet den økonomiske indvandring dog nu er styret af canadiske interesser. Canada har også tradition for at modtage flygtninge, og alle større begivenheder i verden, som har givet anledning til flygtningestrømme, afspejles også i flygtningestrømme til Canada. En stor andel af den canadiske befolkning er af udenlandsk oprindelse, det drejer sig om ca. 18 %.¹ Heri er ikke medregnet efterkommere af indvandrere, som ved fødslen får canadisk statsborgerskab

Det er let at finde relevant information om betingelser m.v. for at kunne blive økonomisk indvandrer i Canada på det canadiske immigrationsministeriums (Citizenship and Immigration Canada) hjemmeside med links til andre relevante hjemmesider. Ansøgningskemaer kan downloades, og oplysninger om procedurer og afgifter er let tilgængelige. Den helt overvejende del af forberedelserne til økonomisk indvandring til Canada foregår fra den potentielle indvandrers hjemland, og her er it-teknologien taget i anvendelse af de canadiske myndigheder på en meget overbevisende måde, det er information på et meget højt niveau og af stor praktisk relevans.

3.2 Udlændinge- og asylpolitik

3.2.1 Indledning

Den nugældende lovgivning 'The Immigration and Refugee Protection Act and its Regulations'² er fra juni 2002, hvor den afløste den hidtidige 'Immigration Act' fra 1976. Der er ikke tale om dybtgående ændringer, men mere om en modernisering, forenkling og effektivisering af den tidligere lovgivning og procedurer i forbindelse med indvandring og tilkendelse af permanent opholdstilladelse. Den nye lov er præget af at være vedtaget efter 11/9-2001, idet den indeholder regler om vidtgående sikkerhedskontrol af immigranter og mulighed for hurtig afvisning af personer, der anses for en mulig trussel mod Canadas sikkerhed.

Loven opretholder Canadas traditionelle åbenhed over for personer, der behøver beskyttelse mod forfølgelse og tortur, idet også personer, der er flygtet en gang til et andet land, under visse betingelser har mulighed for at bosætte sig i Canada. I den nye lov er der mere fokus på denne gruppes behov for beskyttelse frem for dens evne til at klare sig selv i Canada. Reglerne om familiesammenføring er blevet moderniserede, idet nu også samlivspartnere (også af samme køn) har mulighed for at komme til Canada som 'Permanent Residents'. Endvidere er aldersgrænsen for familiesammenføring med børn hævet fra 19 til under 22 år (svarer til EU-rettens regler på samme område).

Canada har en lang tradition for økonomisk indvandring. I den nye lov er point-systemet for 'Skilled Workers' blevet ændret i retning af at lægge mere vægt på generelle færdigheder, som er vigtige for evnen til at kunne omstille sig, frem for helt specifikke erhvervs-mæssige færdigheder. 'Beståelsesgrænsen' er også blevet hævet fra 70 til 75 point ud af max. 100. Beståelsesgrænsen er i øvrigt en parameter, der kan bruges i relation til styring af denne del af den økonomiske indvandring. Pointsystemet blev oprindeligt indført i 1967.

I Canada udarbejdes der særlige mål³ for indvandringen hvert år (der sigtes på langt sigt mod en bruttoindvandring på 1 % af befolkningens størrelse hvert år, dvs. svarende til en indvandring på ca. 320.000 i 2002, det aktuelle niveau i 2001 var på 250.000) fordelt på forskellige kategorier af indvandrere. Disse mål og opfyldelsen af dem rapporteres til parlamentet hvert år. Denne type planlægning startede med The Canadian Immigration Act i 1976. I 2001 ankom⁴ ca. 28.000 flygtninge (5 % under det planlagte), ca. 66.000 familiesammenførte (9 % mere end det planlagte), ca. 153.000 økonomiske indvandrere (17% mere end det planlagte) samt endelig ca. 3.000 i gruppen andre (29% mindre end planlagt), i alt 250.000 eller 11% mere end planlagt. 'Ankom' betyder her, at disse flygtninge og indvandrere fik opholdstilladelse i Canada (det er det registrerede antal 'landings' i 2001). I 2002 var tallene lidt lavere, ca. 228.000 i alt, heraf 25.000 flygtninge, 65.000 familiesammenførte og 138.000 økonomiske indvandrere.

3.2.2 Adgangsbetingelser til Canada for forskellige indvandrergrupper

Der er tre 'hovedklasser' af indvandrere i Canada, det er flygtninge, 'Refugee Class', familiesammenførte, 'Family Class', og økonomiske indvandrere, 'Econo-

mic Class'. Endelig har udenlandske studerende i vidt omfang adgang til canadiske uddannelsessteder.

Asylansøgere og flygtninge (Refugee Class)⁵

Asylansøgere kan søge om beskyttelse som flygtning ved ankomsten (port of entry) til Canada eller ved et 'Canada Immigration Centre' kontor. Hvis ansøgerens adkomst til at søge godkendes (der er klare kriterier for afslag, dog sådan at der ved et afslag skal foretages en risikovurdering for forfølgelse m.v. ved hjemsendelse af den pågældende, jf. 'Pre removal Risk Assessment'), overlades selve ansøgningen til 'The Immigration and Refugee Board', som tager stilling til den. Asylansøgerens opholdsgrundlag er en betinget udvisningsordre, som først sættes i værk, hvis ansøgningen afvises. Asylansøgere kan få en særlig arbejdstilladelse, hvis deres økonomiske grundlag ellers er canadisk kontanthjælp (social assistance). Der er også mulighed for at søge om tilladelse til at uddanne sig ved canadiske uddannelsesinstitutioner, ligesom børn af asylansøgere har ret til almindelig skolegang. 'The Interim Federal Health Program' sikrer adgang til lægehjælp m.v. for asylansøgere og anerkendte flygtninge, som endnu ikke er dækket af den provinsbaserede sygesikring. Det sker som regel kort tid efter, at de har fået status som 'Permanent Residents', idet nogle provinser har en tre måneders karenstid. Sygesikringen i Canada er skattefinansieret.

Godkendes ansøgningen af 'The Immigration and Refugee Board', gives status som konventionsflygtning efter FN-konventionens bestemmelser eller som 'Person in need of protection', dvs. en person, som ved tilbagesendelse til hjemlandet eller det sidste opholdsland ville risikere at blive udsat for tortur, dødsstraf eller anden grusom behandling eller straf. Der er i øvrigt ingen forskel på rettighederne for de to kategorier af flygtninge. I forbindelse med tilkendelse af flygtningestatus fremsendes samtidig et ansøgningskema med henblik på at blive 'Permanent Resident'.⁶ Denne ansøgning skal være indsendt senest 180 dage efter opnåelse af flygtningestatus og vil, hvis ellers de almindelige betingelser er opfyldt, blive imødekommet. De almindelige betingelser er undersøgelse med hensyn til sikkerhed og kriminalitet samt helbred og et positivt resultat heraf. Ansøgeren med flygtningestatus kan samtidig søge om status som 'Permanent Residents' for familiemedlemmer bosat i udlandet, jf. afsnittet om familiesammenføring. Status som 'Permanent Resident' er sædvanligvis uden betingelser, det kræves dog, at

personen ikke er væk fra Canada i mere end tre år i en femårsperiode. Som 'Permanent Resident' kræves der ikke arbejdstilladelse for at arbejde i Canada. Den permanente opholdstilladelse (status som 'Permanent Resident') kan mistes ved alvorlige forbrydelser. Konsekvensen er hjemsendelse, også af FN-konventionsflygtninge. Fratagelse af permanent opholdstilladelse er et ekstraordinært skridt, hvor også opholdets længde, familiestatus, børns tarv m.v. indgår i beslutningen (oplyst af CIC).

Ved afslag har ansøgeren 30 dage til at forlade Canada, men kan inden for 15 dage ansøge om at forelægge sin sag for en almindelig domstol.

Ved afslag får nogle ansøgere (bestemmes i forbindelse med afslaget) mulighed for at søge om en 'Pre-Removal Risk Assessment'. I denne proces vurderes risikoen for forfølgelse, tortur eller grov overtrædelse af menneskerettigheder ved en eventuel hjemsendelse af den pågældende. Hvis denne risiko anses for betydelig, får vedkommende mulighed for at søge om 'Permanent Resident Status' i Canada, som tilkendes, hvis de almindelige betingelser derfor er opfyldt.

Som en sidste mulighed kan ansøgere, som har fået afslag enten på ansøgningen om flygtningestatus eller hvor 'The Pre-removal Risk Assessment' ikke er resulteret i muligheden for at blive i Canada, søge om status som 'Permanent Resident' af humanitære grunde.⁷ Den imødekommes kun i særlige tilfælde.

Ovennævnte grupper omfattede i alt ca. 12.000 'landings' i 2001 plus ca. 3.000 familiemedlemmer bosat i udlandet, men som fik tilladelse til at opholde sig i Canada. Af de asylansøgere, der i perioden 2000 til 2002 kom til Canada, blev mellem 47 og 49 % accepteret (oplyst af CIC).

Ud over asylansøgere, som kommer til Canada, er der mulighed for, at flygtninge i udlandet kan søge om beskyttelse i Canada.⁸ Det sker primært gennem henvisning fra UNHCR og vedrører konventionsflygtninge i lande, hvor de nu er truet, flygtninge, som opholder sig uden for deres hjemland, og som er påvirket af borgerkrig eller krig, og personer, som stadig bor i deres hjemland (specifik liste med fem til seks lande, som ajourføres), men ville kvalificere som konven-

tionsflygtninge eller være frataget fundamentale rettigheder, fx i forbindelse med yringsfrihed. Personer fra den første- og sidstnævnte kategori støttes økonomisk af den canadiske stat i 12 måneder, medens kategorien, der lider under følgerne af krig eller borgerkrig, forudsættes støttet økonomisk af canadiske borgere, personer med status som 'Permanent Residents', organisationer eller grupper af borgere gennem såkaldte sponsoraftaler, som forpligter til at hjælpe flygtningene med husly, beklædning og mad for en periode af 12 måneder (kan i visse tilfælde forlænges til 24 måneder). Denne gruppe kan også have tilstrækkelige egne midler. Disse flygtningekategorier tildeles status som 'Permanent Residents' efter de sædvanlige regler herom. Selve udvælgelsen sker gennem repræsentanter for Citizenship and Immigration Canada, med sigte på at disse grupper vil komme til at kunne klare sig selv i Canada. 'Beskyttelsesmotivet' har dog, som allerede nævnt, fået større vægt i den nye lov. Denne gruppe førte til ca. 13.000 'landings' i 2001.

Familiesammenførte (Family Class)⁹

Canadiske statsborgere og udlændinge med status som 'Permanent residents', eller som er i færd med at søge om denne status, kan få deres familiemedlemmer til Canada under forudsætning af, at disse opfylder kravene til at blive 'Permanent Residents'. Ansøgerne skal selv være 18 år eller ældre og være villige til at 'sponsorere' familiemedlemmerne, dvs. forsørge dem, i hvert tilfælde for en periode, jf. senere. Den pågældende skal godkendes som 'sponsor', medens familiemedlemmerne søger om 'Permanent Resident'-status fra udlandet.

Der kan ske familiesammenføring for følgende familiemedlemmer til 'sponsoren':

- Ægtefælle eller samlever, 16 år eller ældre.
- 'Afhængige' børn, inklusive adoptivbørn i udlandet.
- Børn under 18 år, som skal adopteres i Canada.
- Forældre og bedsteforældre.
- Forældrelose børn, som er broder, søster, nevø, niece eller barnebarn til/af 'sponsoren'.
- Enhver anden slægtning, hvis vedkommende ikke har nogen af de allerede nævnte.

Familiemedlemmernes 'afhængige' børn kan også komme til Canada. Et barn er 'afhængigt', hvis det er under 22 år og ugift (ikke lever i samlivsforhold). Der er undtagelser for børn, der studerer, eller er gift og over 22 år og økonomisk afhængige af forældrene. Det er normalt en forudsætning, at familiemedlemmerne bor i udlandet, men ægtefælle (samlever) med midlertidigt opholdsgrundlag i Canada kan også få familiesammenføring fra Canada.

Familiemedlemmer, der ønsker at komme til Canada, skal søge om at blive 'Permanent Residents', og opfylder de betingelserne, får de denne status. Det er som nævnt en forudsætning, at der er en 'sponsor'. Denne skal forsørge ægtefælle (samlever) i mindst tre år, egne afhængige børn i 10 år eller indtil barnet er 25 (er barnet over 22 år, er forpligtelsen for tre år). Andre familiemedlemmer, inkl. deres 'afhængige' børn, skal forsørges i 10 år. Det er sådan, at modtager et af familiemedlemmerne kontanthjælp (social assistance) i 'sponsorperioden', så er sponsor forpligtet til at betale støtten tilbage til det offentlige.

Der er ingen lovgivning i Canada, der forhindrer arrangerede eller tvangsægteskaber. Myndighederne vil dog skride ind ved tvangsægteskaber, hvis de bliver gjort opmærksom herpå. I givet fald gives der ikke visum til Canada til den 'tvungne' part. De canadiske ambassader er opmærksomme på problemet og forsøger gennem interviews i forbindelse med visumansøgningen at afsløre 'tvangs-situationer' (oplyst af CIC).

Der var ca. 66.000 'landings' fra denne gruppe i 2001, heraf var ca. 45.000 ægtefæller og børn.

Økonomiske indvandrere (Economic Class)

Canada styrer den økonomiske indvandring bl.a. ved hjælp af et pointsystem, hvor den potentielle indvandrer til Canada skal kvalificere sig ved at opnå mindst 'beståelsesniveauet' (pt. 75 point ud af 100 mulige for 'the skilled worker', jf. det følgende). Der er to hovedtyper af økonomiske indvandrere, nemlig som uddannet arbejdskraft (skilled worker) eller som forretningsmand (business class).

For 'The Skilled Worker'¹⁰ er der en række betingelser, der skal være opfyldt for at kunne komme i betragtning som potentiel indvandrer fra denne gruppe:

1. Der skal være en vis minimal arbejds erfaring.
2. Det skal kunne dokumenteres, at den pågældende har økonomiske midler til at forsørge sin familie i et halvt år.
3. Sprogfærdigheder skal kunne dokumenteres.
4. Der skal kunne opnås et samlet antal point, der ligger på eller over beståelsesniveauet i det omtalte pointsystem.

Ad 1. Personen skal have haft betalt fuldtidsarbejde i mindst et år.

Arbejds erfaringen skal mindst svare til et specificeret niveau i 'The Canadian National Occupational Classification (skill type 0, eller skill level A or B).

Arbejds erfaringen skal have fundet sted inden for de sidste 10 år.

Opfyldelse af disse krav berettiger til det minimale antal point under elementet arbejds erfaring i pointsystemet.

Ad 2. Den potentielle indvandrer skal for en familie med en person have ca. 10.000 CAD/6.750 Euro til rådighed, for en familie med to personer ca. 12.000 CAD/8.100 Euro og for fire personer ca. 18.000 CAD/12.150 Euro. Dette skal kunne verificeres.

Ad 3. Sprogkundskaberne indgår i pointsystemet, men skal kunne verificeres fortrinsvis gennem en prøve aflagt ved en godkendt institution.

Ad 4. Pointsystemet består af seks elementer, hvor der for hvert enkelt kan opnås et maksimalt antal point. I forbindelse med arbejds erfaring skal der være et år af den tidligere omtalte type (15 point). I forbindelse med sprogfærdigheder skal disse kunne verificeres gennem særlig dokumentation, sædvanligvis ved en sprogp prøve. De øvrige elementer i pointsystemet skal også kunne dokumenteres. Pointsystemet stammer som tidligere nævnt oprindeligt fra 1967.

De seks elementer og det maksimale antal point i forbindelse med hvert er:

1. Uddannelse, hvor Ph.D. giver maksimalt antal point	25
2. Sprogfærdighed, flydende i de to hovedsprog	24
3. Arbejdserfaring, fire år eller flere	21
4. Alder, hvor intervallet 21-49 giver	10
5. Forudtalt arbejdsaftale i Canada	10
6. 'Tilpasningsevne'	10
I alt	100
Heraf til beståelsesniveau	75

Nogle få kommentarer: Sprogfærdighederne vedrører engelsk og fransk, som er ligestillede, flydende status i et af dem giver 16 point, flydende status i dem begge giver 24 point. Alderen giver max. point i intervallet 21-49 år, for hvert år uden for dette interval fratrækkes to point, dog ikke længere ned end til 0. 'Tilpasningsevne' vedrører ægtefællens uddannelsesniveau, ansøgerens eller ægtefællens uddannelse i Canada samt familiemedlemmer i Canada.

Opfylder den potentielle indvandrer disse krav, søges om status som 'Permanent Resident', som tildeles efter de almindelige regler herom.

I 2001 var der ca. 137.000 'landings' som 'skilled worker'.

Det er også muligt at indvandre til Canada som forretningsmand.¹¹ Der er her tre kategorier: investor, igangsætter eller selvstændig.

For at blive indvandrer som 'Investor' skal den pågældende besidde en formue (net worth) på mindst 800.000 CAD/540.000 Euro og foretage en investering i Canada på mindst 400.000 CAD/270.000 Euro. Dette beløb betales til 'The Receiver General of Canada' og videreinvesteres i de provinser eller territorier, der er tilknyttet ordningen. Pengene tilbagebetales (uden renter), ca. fem år efter at investor er blevet 'Permanent Resident'. Den indvandrede har ingen indflydelse på denne investering.

Herudover skal den pågældende dokumentere erfaring (mindst to år) inden for forretningslivet i et 'qualifying' firma, dvs. et firma af en vis størrelse.

Endelig skal den pågældende 'Investor' ligesom indvandrere i de to andre kategorier i 'Economic Class' opnå et minimum antal point (35) inden for følgende fem elementer:

1. Uddannelse, hvor Ph.D. giver maksimalt antal point	25
2. Erhvervs erfaring, fem år eller flere	35
3. Alder, hvor intervallet 21-49 giver	10
4. Sprogfærdigheder, flydende i de to hovedsprog	24
5. 'Tilpasningsevne'	6
I alt	100
Heraf til beståelsesniveau	35

Det bemærkes, at maksimalt antal point inden for erhvervs erfaring er nok til at 'bestå'. Tilpasningsevne er for investorer og igangsættere baseret på tidligere forretnings erfaring med Canada, for selvstændige er det bredere kriterier, herunder familierelationer i Canada.

Er disse krav opfyldt, ansøger investor om status som 'Permanent Resident', som tildeles efter de almindelige betingelser herfor.

Igangsættere (entrepreneurs) må også have en vis formue, 300.000 CAD/202.500 Euro, for at kvalificere sig som potentiel indvandrer, og skal kunne dokumentere relevant erhvervs erfaring. Igangsætteren skal komme til at eje en virksomhed og bestyre en del af den, og der skal skabes mindst et nyt helårsjob i virksomheden, ud over hvad ejeren og dennes familie præsterer. Igangsætteren skal rapportere til myndighederne om, hvordan det går med at etablere egen virksomhed og skal i mindst et år af tre opfylde de anførte krav. Det er knyttet som betingelse til den status som 'Permanent Resident', som igangsætteren får, hvis de almindelige betingelser herfor er opfyldt.

Endelig kan man indvandre til Canada som selvstændig erhvervsdrivende hvis en relevant erhvervs erfaring kan dokumenteres. Det er særlig inden for områderne kunst og kultur, sport og landbrug, at denne kategori af indvandrere skal bidrage til at fremme Canadas position. Der tildeles status som 'Permanent Resident' efter de almindelige regler herom.

Der var i 2001 ca. 16.000 'landings' i kategorien af investorer, igangsættere og selvstændige erhvervsdrivende.

Ud over permanent udvandring til Canada er der mulighed for at arbejde på midlertidig basis i Canada. Hertil kræves et 'Temporary Resident Visa'¹² for borgere fra en række lande. Der kræves en god helbredstilstand (undertiden særlig undersøgelse), vilje til at overholde Canadas love, samt at vedkommende har til hensigt at forlade Canada igen på et specificeret tidspunkt for at få visum. Det er sædvanligvis ikke sådan, at en midlertidig opholdstilladelse fører til en permanent, de to typer opholdstilladelser tildeles forskellige grupper.

Personer, der ønsker at arbejde midlertidigt i Canada, skal have en arbejdstilladelse.¹³ Hvis de også skal have visum, udstedes de to i givet fald samtidigt. Der skal som regel foreligge et jobtilbud fra en canadisk arbejdsgiver samt en udtalelse fra HRDC (Human Resource Development Canada), som bedømmer den mulige ansættelse positivt, neutralt eller negativt i relation til det canadiske arbejdsmarked, herunder om der er canadiere til rådighed for jobbet. Hvor en HRDC-udtalelse kræves, skal den være positiv eller neutral, for at ansøgeren kan få arbejdstilladelse. Derudover skal ansøgeren opfylde en række personlige krav vedr. helbred, sikkerhed, kriminalitet m.v., betingelser for at være 'Temporary Resident' i Canada, uden at der nødvendigvis kræves et visum hertil. Arbejdstilladelsen gælder sædvanligvis for et bestemt job for et bestemt tidsrum, den kan normalt ikke forlænges.

Efterspørgselsituationen efter arbejdskraft indgår ikke længere direkte i point-systemet, det gjorde den tidligere. Grunden til, at det ikke længere er tilfældet, er en erkendelse af, at der går for lang tid mellem indhentning af arbejdsmarkedsoplysninger og det tidspunkt, hvor indvandringen sker. Den midlertidige ar-

bejdskraft er, hvad indvandring angår, styret af arbejdsmarkedssituationen, jf. kravet om positiv eller neutral udtalelse fra HRDC.

I 2001 kom der ca. 80.000 personer¹⁴ til Canada for at udføre arbejde på midlertidig basis, nogle af dem mere end en gang, så der blev registreret i alt ca. 93.000 'entries plus reentries'.

Det canadiske 'live-in caregiver program',¹⁵ som vedrører pasning af børn, ældre eller handicappede i hjemmet, er i princippet af 'midlertidig' karakter, det kræver både et 'Temporary Resident Visa' (fra visse lande) og en midlertidig arbejdstilladelse, som udstedes for et år og kan fornyes for endnu et. Den person, der udfører arbejdet, kan imidlertid i forlængelse af en to års arbejdsperiode opnå status som 'Permanent Resident', hvis ellers betingelserne herfor er opfyldt. I kategorien 'andre' (anført til ca. 3.000 i 2001 i indledningen til afsnittet om asyl- og udlændingepolitik) indvandrere, er langt flertallet 'caregivers', som har opnået permanent resident status.

Studerende¹⁶

Studieophold af mere end seks måneders varighed fordrer en studietilladelse. For studerende fra en række lande kræves et 'Temporary Resident Visa', også ved kortvarige studieophold under seks måneder. Ved ansøgning om studietilladelse i Canada skal den studerende godtgøre, at han eller hun er optaget på uddannelsesstedet, har til hensigt at forlade Canada efter studieopholdet, har økonomiske midler, der er tilstrækkelige til at gennemføre studieopholdet og dække tilbagereisen til hjemlandet, vil rette sig efter canadiske regler og ikke er kriminel, ikke udgør en sikkerhedsrisiko for Canada og vil gennemgå en helbredsundersøgelse hvis påkrævet (obligatorisk for studerende fra visse lande).

Studietilladelsen er som regel specifik vedrørende uddannelsessted, kursustyper, studiets varighed m.v.

Familiemedlemmer kan ledsage den studerende eller komme senere. Det drejer sig om ægtefælle eller samlivspartner og børn. Familiemedlemmerne må opfylde kravene for at være 'Temporary Residents' i Canada, hvad enten der kræves visum eller ej.

Studerende må sædvanligvis ikke arbejde i Canada, men der er undtagelser, hvor der så kræves en arbejdstilladelse, ved arbejde uden for uddannelsesstedet. Det gælder fx, hvis den studerende efter endt uddannelse ønsker at arbejde midlertidigt i Canada.

Der var i 2001 registreret ca. 130.000 udenlandske studerende ved canadiske uddannelsessteder. Der blev optaget ca. 74.000 udenlandske studerende i 2001, noget færre i 2002, hvilket kan skyldes, at fra 2002 kræver studieophold under seks måneder ikke studietilladelse.

3.2.3 Statsborgerskab¹⁷

Det almindelige princip for statsborgerskab i Canada er 'jordens bånd', dvs. personer født i Canada er canadiske statsborgere. Hvis personen er født uden for Canada (og efter 15. februar 1977), og en af forældrene er canadisk statsborger på fødselstidspunktet, så er den nyfødte det også.

For udlændinge er det generelle krav, at de er mindst 18 år og har status som 'Permanent Resident' for at kunne søge om canadisk statsborgerskab.

For udlændinge gælder desuden, at de i tre ud af de sidste fire år før ansøgningen skal have boet i Canada. Tid som 'Permanent Resident' medregnes fuldt ud, tid før personen blev 'Permanent Resident' tæller halvt, men kun tid inden for de sidste fire år gælder. Kravet om de tre års bopæl kan fx opfyldes med to år inden status som 'Permanent Resident' og to år med denne status, alt sammen inden for en sammenhængende fire års periode. Personer, der er i fængsel eller har en straf for alvorligere forbrydelser, kan ikke blive canadiske statsborgere.

For at blive canadisk statsborger skal der aflægges en skriftlig prøve, hvor et basalt kendskab til enten engelsk eller fransk skal dokumenteres, ligesom et rimeligt kendskab til canadiske samfundsforhold skal være til stede. Kun ansøgere i aldersintervallet 18-59 år (begge inklusive) skal aflægge denne prøve.

Forældre, som enten selv er canadiske statsborgere eller er ved at søge om det, kan søge på vegne af deres børn under 18 år, såfremt disse har status som 'Permanent Residents'. Der er ikke noget tre års opholdskrav til børn.

Selve statsborgerskabet tildeles ved en ceremoni, hvor den pågældende 'nye' canadier (også børn over 14 år) aflægger statsborgerskabsed. Canada har ingen problemer med, at udlændinge har to eller flere statsborgerskaber.

Statsborgerskab kan mistes. Det kan ske ved at frasige sig sit canadiske statsborgerskab, hvis der søges om statsborgerskab i et land, som ikke tillader dobbelt statsborgerskab. Det er dog en betingelse, at den person, der frasiger sig sit canadiske statsborgerskab, er ved sine fulde åndsevner, da man ikke ønsker at risikere, at vedkommende ender som statsløs. Derudover kan statsborgerskabet mistes ved falske oplysninger om identitet eller opholdets længde samt ved alvorlig kriminalitet. Det kan samtidig føre til, at status som flygtning eller 'Permanent Resident' mistes med udvisning til følge. Hvis man har frasagt sig sit canadiske statsborgerskab, er der mulighed for at søge om det igen efter fem år, hvis alle betingelser herfor er opfyldt (oplyst af CIC).

3.2.4 Hjemsendelse (oplyst af CIC)

Afviste asylansøgere

Asylansøgere, som har været gennem alle stadier af ansøgningsprocessen, inkl. appel, og som har fået afslag, bliver hjemsendt. Det gælder også for 'Permanent Residents', som har mistet denne status på grund af alvorlig kriminalitet. Der udvises (1999-2002) årligt ca. 8.000 personer fra Canada, i 2002 ca. 5.500 på grund af afslag på asylansøgning og ca. 1.500 på grund af kriminalitet. Personer, der skal forlade landet, søges så vidt muligt overtalt til at gøre det af egen fri vilje. Hvis det ikke lykkes, arresteres de og hjemsendes med eskorte. I Toronto har der siden 2000 kørt et pilotprojekt, hvor personer, der skal forlade landet, hurtigt er blevet kontaktet og gjort opmærksom på, at det er i deres egen interesse at forlade landet af egen vilje. De bliver tilbudt flybilletten (som det offentlige alligevel kommer til at betale ved eskorteret hjemsendelse). Projektet har resulteret i et stort antal hjemrejser af egen fri vilje og overvejes nu (efteråret 2003) indført i hele Canada. Det er erfaringen, at hurtig kontakt efter afslaget er vigtigt, og at

det bliver vanskeligere at opnå hjemrejse af egen vilje, jo længere opholdet har været.

Det er de samme procedurer, der anvendes for alle, bortset fra borgere fra lande på 'suspensionslisten' (samme lande, hvorfra borgere kan hentes til Canada som 'default' FN-konventionsflygtninge, jf. afsnittet herom). Mindreårige behandles også anderledes, idet arrestation så vidt overhovedet muligt undgås, ligesom der er særlige regler om eskorte af børn.

Canada bruger ikke udviklingsbistand som redskab med henblik på at få landene til at acceptere egne borgere hjemsendt fra Canada, men der er kontakter på regeringsniveau for at få modtagerlandene til at samarbejde herom. Canada, Storbritannien, USA og Australien har udviklet et tæt samarbejde om den type henvendelser.

Frivillige arrangementer

Ordninger, hvor legale asylansøgere og godkendte flygtninge opfordres til og betales for frivillig hjemrejse, kendes ikke i Canada.

3.3 Integrationspolitik

3.3.1 Indledning

Canada har to integrationsprogrammer på federalt niveau, det er 'Host-programmet' og 'ISAP-programmet', ISAP står for Immigrant Settlement and Adaptation Program.

'Host-programmet'^{18 19} har til formål, at canadiere og 'Permanent Residents' hjælper og rådgiver nyankomne med henblik på at finde sig til rette i lokalsamfundet. Hjælpen/rådgivningen kan omfatte vejledning i adgang til canadiske ydelser af enhver art, hjælp med at finde en bolig, etablering af kontakt til arbejdsgivere i lokalområdet, hjælp med forberedelse i sprogundervisning, hjælp med en lang række praktiske gøremål og almindelig introduktion til lokalsamfundet. Den, der udfører opgaverne, er en slags personlig vært for den nyankomne. Der kan godt være flere 'værter' til en nyankommen. Værterne er frivillige.

De, der kan benytte 'Host-programmet', er fortrinsvis nyankomne med status som 'Permanent Residents' eller med umiddelbar udsigt til at få denne status. Det betyder, at asylansøgere, der venter på afgørelse i deres sag, ikke har adgang til at benytte programmet. Nyankomne har fortrinsret, men udlændinge, som har været et længere stykke tid i Canada, har også mulighed for at deltage, hvis de har behov derfor.

De, der udfører opgaven, er frivillige canadiere eller 'Permanent Residents' med en relevant baggrund, fx gennem et ophold i Canada af en vis varighed og i besiddelse af en række færdigheder, fx vedr. sprog samt naturligvis en vilje og evne til den type arbejde.

Kernen i 'Host-programmet' er sammenkoblingen af den frivillige vært og den nyankomne udlænding. Den foregår inden for rammerne af professionelle organisationer (bred definition, som bl.a. også omfatter uddannelsessteder), som bliver betalt for og har ansvaret for at rekruttere frivillige værter og for at træne/uddanne disse med henblik på programmets opgaver. Organisationen forestår som nævnt også selve sammenkoblingen mellem vært og den nyankomne, som regel gennem en 'Host-coordinator', en af organisationens ansatte. De nyankomne kan være henvist til organisationen gennem Citizenship and Immigration Canada. 'Host-coordinatoren' har også til opgave at overvåge, at relationen mellem den frivillige vært og den nyankomne fungerer, og hvis ikke at foretage en ny sammenkobling. Den professionelle organisation udfører sin del af opgaven efter en kontrakt med Citizenship and Immigration Canada, en sådan kontrakt løber sædvanligvis for et år ad gangen.

Det andet program, ISAP^{20 21}, har det samme formål som 'Host-programmet', men benytter udelukkende professionelle medhjælpere og er ikke så 'personligt-individuelt' orienteret som 'Host-programmet'. Organisationer tilknyttet ISAP kan yde følgende typer af serviceydelser: modtagelse af nyankomne ved ankomsten til Canada, transport til lokalsamfundet, hjælp til at finde bolig, introduktion til funktioner i lokalsamfundet, information om praktiske problemer i hverdagen, oversættelse af dokumenter til brug for etablering i lokalsamfundet, rådgivning vedr. vanskelige problemer, men ikke egentlig social eller psykologisk rådgivning.

I relation til jobsøgning kan ISAP-organisationer etablere 'Job finding clubs' i lokalsamfundet, hvor søgestrategier, udformning af ansøgninger, opfølgning på telefonkontakter m.v. gennemgås.

De, der kan benytte programmet, er ligesom ved 'Host-programmet' nyankomne med 'Permanent Resident' status eller med umiddelbar udsigt til at få det. Herudover kan udlændinge med midlertidig opholdstilladelse i 'Live-In Caregiver-programmet' deltage, hvis de har til hensigt at blive 'Permanent Residents'. Asylansøgere kan ikke deltage.

De professionelle organisationer, der udfører opgaverne, gør det efter kontrakt med Citizenship and Immigration Canada.

3.3.2 Præasylfasen

Canada har ikke asylcentre på samme måde, som de kendes i Europa. Der er faciliteter for mistænkte eller kriminelle, men bolig til asylansøgerne sørger disse selv for, ofte med støtte fra særlige organisationer (oplyst af CIC).

Asylansøgere har, som allerede nævnt, adgang til at søge om en midlertidig arbejdstilladelse, hvis canadisk kontanthjælp er det eneste alternative indkomstgrundlag, og også i visse tilfælde tilladelse til at videreudanne sig. Derudover har asylansøgere ikke adgang til integrationsprogrammerne 'Host' og 'ISAP', som det også er nævnt i det foregående afsnit. Integrationsprogrammerne er primært for nyankomne, som har fået status som 'Permanent Residents', eller som har umiddelbar udsigt til at få det, fx ved at have fået anerkendt flygtningestatus og er i gang med at ansøge om status som 'Permanent Resident'.

Kriminelle asylansøgere, også dem der bliver kriminelle i løbet af ansøgningsprocessen, tilbagesendes. Forløbet med immigrationsmyndighederne suspenderes, og vedkommende overflyttes til processen med henblik på hjemsendelse, den kriminelle asylansøger overflyttes fra 'Immigration' til 'Removals' (oplyst af CIC).

3.3.3 Afklaring/anerkendelse af udenlandske kvalifikationer

Som med alle andre spørgsmål i relation til indvandring er der også her omfattende vejledning om, hvordan man skal bære sig ad, i dette tilfælde med at få

godkendt sine færdigheder i Canada. Canadian Information Centre for International Credentials²² informerer (via sin hjemmeside) om fremgangsmåden for de pågældende arbejdsområder, dvs. om der kræves certifikat, særlig godkendelse eller andet. Der henvises til de myndigheder i de enkelte provinser og territorier (navn, adresse, telefon, e-mail og web-site), som står for de pågældende godkendelser inden for de enkelte fagområder. Den potentielle indvandrers fremsender det relevante materiale og får besked om godkendelse eller om, hvad der skal til for at få godkendelse. Det kan dreje sig om at aflægge prøver, fx i sprog, eller om at arbejde en tid under opsyn for at opnå canadisk godkendelse til at udøve det pågældende erhverv. Tilsvarende kan selvfølgelig også gøres af flygtninge og familiesammenførte, som allerede befinder sig i Canada.

Problemet i Canada er, at disse godkendelser ikke har bindende karakter, hverken over for arbejdsgiverne eller uddannelsesinstitutionerne. Supplerende uddannelser kan det i praksis også være vanskeligt at få adgang til for udlændinge på grund af kapacitetsproblemer på uddannelsesstederne. Det er erkendt, at der er et 'konsistensproblem' på dette område, og der er aktiviteter i gang i samarbejde med arbejdsgiverne og internationalt for at løse disse problemer. Manglende konsistens på dette område er medvirkende til, at mange udlændinge er 'underbeskæftigede' i forhold til deres kvalifikationer (oplyst af CIC).

3.3.4 Integration på arbejdsmarkedet

Tilbuddene under 'Host'- og 'ISAP'-programmerne er omtalt under indledningen til afsnittet om integrationspolitik. Det drejer sig om hjælp med at kontakte arbejdsgivere i lokalområdet ('Host') eller deltagelse i 'job-finding clubs', hvor der vejledes i søgestrategier m.v. ('ISAP'). Derudover er procedurerne i forbindelse med anerkendelse af eksisterende uddannelser og færdigheder en betydelig hjælp i relation til integration på arbejdsmarkedet, navnlig når de anførte problemer bliver løst. Udover Host og ISAP er der ikke særlige introduktionsprogrammer til arbejdsmarkedet for udlændinge. CIC har den opfattelse, at der er behov for 'bridging programs' til arbejdsmarkedet, og har for nylig indledt drøftelser med HRDC herom. Den canadiske 'employment insurance' indeholder mulighed for jobtræning for arbejdsløse med henblik på jobs i andre fag end de arbejdsløshedsramte, men det kræver opfyldelse af krav om arbejdsperioder m.v. Disse krav er ens for alle, men kan være vanskelige at opfylde for fx asylansøgere.

re, som er nybegyndere på det canadiske arbejdsmarked. CIC understreger, at flygtninge, familiesammenførte og økonomiske indvandrere har samme adgangsmuligheder til Host og ISAP, men at flygtningegruppen benytter tilbuddene i langt højere grad end de andre grupper.

Indvandrerorganisationer og andre ngo'er samarbejder i stigende grad med store arbejdsgivere med henblik på kompetenceudvikling for udenlandske ansatte, så disse kan komme ud over 'basic employment'. Der er ingen formelle forpligtelser for arbejdsgiverne i relation til udlændinge, men i høj grad moralske, som giver sig udslag i et stigende engagement med henblik på at forbedre jobmulighederne for udlændinge. Fagforeningerne er også inddraget i det arbejde.

3.3.5 Introduktion til samfundet/rådgivning

Denne funktion er en del af det omtalte ISAP-program og til dels af 'Host-programmet', jf. omtalen under indledningen til afsnittet om integrationspolitik. I forbindelse med det canadiske 'refugee resettlement program',⁸ hvor konventions- og andre flygtninge i udlandet får mulighed for at komme til Canada, finder der en orientering om canadiske forhold sted inden afrejsen til Canada.

3.3.6 Sprogkurser for voksne

Der tilbydes gratis sprogkurser i engelsk og fransk til voksne udlændinge med status som 'Permanent Residents'. I de fleste provinser har programmet navnet LINC, Language Instructions for Newcomers to Canada.²³ Der findes en lang række 'LINC Assessment Centres', som vurderer behovet for undervisning og henviser til relevante undervisningssteder og klassetrin. Undervisningen foregår mange steder og tilbydes fleksibelt tilrettelagt, fx i weekends eller om aftenen. Der tilbydes også transport og undertiden børnepasning i tilknytning til undervisningen. Undervisningen er opdelt i fem trin, og eleverne begynder på det trin, som bliver resultatet af 'the assessment'. Der anvendes i gennemsnit ca. 800 timer per elev. For elever uden engelsk/franskkundskaber ligger tallet på omkring 1200 timer. Kurserne afsluttes med beviser. Der arbejdes med at indføre moduler med særligt sigte på fagsprog i forskellige brancher, meget svarende til tilsvarende initiativer i Tyskland.

3.3.7 Konsekvenser ved manglende deltagelse i integrationskurser

Integrationsprogrammerne 'Host' og 'ISAP' er tilbud, som det er frivilligt at deltage i. Det samme gælder sprogkurserne. Der er derfor ingen direkte konsekvenser ved manglende deltagelse, ud over at det måske bliver sværere at få et job eller vanskeligere at opnå sprogfærdighederne til at blive canadisk statsborger. Den slags overvejelser er efter canadisk indstilling helt op til den enkelte. De organisationer, der udfører 'Host'- og 'ISAP-programmerne', bliver nøje fulgt af de canadiske myndigheder, både Citizenship and Immigration Canada og de canadiske skattemyndigheder, med henblik på at sikre den kvalitet inden for det givne budget, som er hensigten med programmerne.

3.3.8 Sprogkurser for børn og unge (oplyst af CIC)

Der er lokale programmer for sprogundervisning i engelsk/fransk til udenlandske børn i førskolealderen, helt på frivillig basis, det gælder også i de større byer med mange indvandrerfamilier.

I skolen bedømmes det, om udenlandske børn (kan også være canadiske børn af udenlandske forældre) har behov for engelsk/fransk som 'second language'. Er det tilfældet, er deltagelse i sådan undervisning obligatorisk, da sprogkundskaber er grundlaget for at kunne fungere i skole- og uddannelsessystemet. Det gælder elever i alle aldersklasser. Der aflægges prøver på sædvanlig vis, dvs. som i de andre fag i skolen, og hvis et tilstrækkeligt niveau ikke er nået, er der ofte mulighed for en sommerskole til at indhente det forsømte, ellers må niveauet tages om.

Der er ikke modersmålsundervisning i det offentlige canadiske skolesystem, men sådan undervisning forestås i vidt omfang af indvandrerorganisationer, som ofte aftaler benyttelse af skolerne uden for sædvanlig undervisningstid, fx om lørdagen, til dette formål. Der er i Canada, ligesom mange andre steder, en debat om fordele og ulemper ved modersmålsundervisning. I almindelighed er det at mestre sit eget sprog nok en fordel i relation til at lære andre sprog, men der også tvivl herom for visse sprog i relation til at lære engelsk/fransk.

3.3.9 Sociale ydelser

Indledning, almindelig karakteristik

Adgangen til sociale ydelser i Canada sker typisk via arbejdsmarkedet, hvor 'The Employment Insurance', som omfatter arbejdsløshedsforsikring, sygedagpenge og kompensation i forbindelse med barsel, samt 'The Canada Pension Plan', som er en tillægspension, finansieres gennem sociale bidrag fra de ansatte og arbejdsgiverne. Ydelserne i disse ordninger afhænger af tidligere indkomst og når typisk deres maksimum ved en indkomst, der er lidt højere end den canadiske APW'ers (APW'eren er OECD's gennemsnitsarbejder inden for fremstillingsvirksomhed). Det er relativt højere end i Danmark, men betydeligt lavere end i fx Tyskland.

På det offentlige pensionsområde (alderspension) har Canada et todelt system, nemlig en basal pension, der ligesom i Danmark, Sverige, Norge, Finland og Holland er bopælsbaseret, medens 'The Canada Pension Plan' som nævnt afhænger af tidligere indkomst og længden af arbejdsindsatsen. Canada har ikke et boligstøttesystem, således som det kendes fra en række europæiske lande, men i forbindelse med kontanthjælp udbetales der også støtte til at dække boligudgiften.

Ligesom i Storbritannien, Australien, New Zealand og Irland indføres der i disse år i Canada i stigende omfang 'Tax Credits', dvs. nedslag i skatten, som afløser for en række kontantydelse navnlig for så vidt angår ydelser til børnefamilier. Alt efter udformningen er sigtet direkte at reducere den relative fattigdom blandt børnefamilier, eller, via udformningen som et jobfradrag, at øge incitamentet til at arbejde frem for at modtage offentlige ydelser, hvilket jo ikke er i modsætning til den førstnævnte målsætning. Fradragene i skat er udformet som 'refundable tax credits', dvs. at hvis der ikke betales skat, så udbetales fradragene som kontantydelse. Formålet med 'Tax Credits' er også, at så får flere, hvad de er berettiget til frem for ved kontantydelse, der ofte skal søges om, 'take up' øges.

Arbejdsløshedsforsikring (Employment Insurance)^{24 25}

Adgangsbetingelser: Den canadiske arbejdsløshedsforsikring er obligatorisk. Adgangen til ydelser er betinget af et vist antal præsterede arbejdstimer inden for de nærmest forudgående 52 uger eller siden sidste arbejdsløshedsperiodes påbegyndelse, hvis det er inden for de 52 uger. Der vælges den korteste af de to an-

førte perioder. Dette antal timer varierer fra 420 i provinser og territorier med høj ledighed til 700 i områder med lav ledighed. For 'nyankomne' til arbejdsmarkedet kan kravet være op til 910 timer. Der er lige adgang for indvandrere og canadere.

Udmåling og varighed: Ydelsen udgør 55 % af den gennemsnitlige arbejdsindkomst i de uger, hvor der har været arbejdet inden for de sidste 26 uger, dog maksimalt ca. svarende til APW'eres ugeindkomst, se dog det følgende. Der er imidlertid, igen afhængigt af ledigheden, fastsat et antal uger, som udgør den såkaldte 'mindste divisor', der indgår i beregningen af den gennemsnitlige ugefortjeneste. Er det faktisk antal arbejdede uger større end 'den mindste divisor', er det det faktiske antal uger, der bruges. Er det faktiske antal mindre end 'den mindste divisor', er det sidstnævnte, som bruges til at beregne den gennemsnitlige ugefortjeneste, der benyttes som grundlag for ydelsesberegningen. Der udbetales maksimalt arbejdsløshedsforsikringsydelse i 45 uger, igen afhængigt af arbejdsløshedsprocentens højde i det pågældende område og det præsterede antal arbejdstimer inden for de sidste 52 uger eller efter påbegyndelsen af sidste ledighedsperiode. Hvis der senere opnås en arbejdsindkomst af en vis størrelse, kan der blive tale om tilbagebetaling af dele af eller hele den modtagne ydelse ('claw back'). Hvis der også har været udbetalt arbejdsløshedsydelse i de foregående år, kunne kompensationsprocenten være lavere end 55, dette gælder dog ikke for ledighedsperioder fra slutningen af 2000 og frem. Der er to ugers karenstid (tid uden ydelse) i den canadiske 'Employment Insurance'.

Nettodækningsgraden i forhold til OECD's canadiske gennemsnitsarbejder, APW, var 56 % i 1999. Alle beregninger af nettodækningsgrader er egne beregninger.

Eksport: Der er i almindelighed ikke mulighed for at tage canadisk arbejdsløshedsunderstøttelse med til et andet land, dog undtagelser ved kortvarige besøg i udlandet, herunder to uger med jobsøgning eller deltagelse i et specifikt træningsprogram.

*Kontanthjælp (Social Assistance)*²⁶

Kontanthjælp i Canada er provinsernes og territoriernes ansvar, og der er betydelige forskelle mellem ordningerne. Det følgende bygger på ordningen i Ontario, Canadas folkerigeste provins, her kaldes den 'Ontario Works'.

Adgangsbetingelser: Kontanthjælp i Canada er, ligesom i Danmark, det sidste led i det sociale sikkerhedsnet. Denne ydelse kan man få, hvis man ikke kan forsørge sig selv eller sin familie og har udtømt sine økonomiske muligheder med nogle få og små undtagelser. Familien skal være i økonomisk nød for at kunne modtage 'social assistance'. Udlændinge med status som 'Permanent Residents' er i almindelighed også berettigede til at modtage, hvis familien er i økonomisk nød. Hvis en indvandrer/flygtning er under en privat sponsoraftale, som ikke opfyldes, er vedkommende berettiget til 'Social Assistance', sponsoren skal så i princippet tilbagebetale kontanthjælpen til provinsen. Federalt sponsorerede konventionsflygtninge har ikke adgang til ydelsen. Asylansøgere kan, medens de venter på en afgørelse, modtage 'Social Assistance', i det tilfælde kan de også få en midlertidig arbejdstilladelse med henblik på at forsørge sig selv og familien.

Udmåling og varighed: I Ontario modtager en enlig 195 CAD/132 Euro/måned til personlige fornødenheder og op til maksimalt 325CAD/219 Euro/måned i tilskud til boligudgifter. Ydelserne vokser med familiens størrelse. I de provinsielle programmer under 'National Child Benefit', jf. senere, kan denne del fratrækkes i kontanthjælpsydelserne til børnefamilierne, som så får en uændret samlet ydelse, trods de supplerende ydelser til børn fra 'National Child Benefit'-programmet. Den sparede kontanthjælp skal investeres i projekter, som har til formål at mindske antallet af kontanthjælpsmodtagere. Kontanthjælp aftrappes normalt CAD for CAD mod anden indkomst, idet der dog er et 'fribeløb', som ikke bevirker aftrapning af ydelsen.

Nettodækningsgraden i forhold til OECD's canadiske gennemsnitsarbejder, APW, var ca. 9 % i 1999.

*Sygedagpenge (Sickness Benefits, del af Employment Insurance)*²⁴

Adgangsbetingelser: Der kræves udført 600 arbejdstimer i de sidste 52 uger eller siden begyndelsen af sidste sygdomsperiode, hvis den er inden for de sidste 52 uger, ligesom sygdommen, dokumenteret af en lægeerklæring, skal forhindre den pågældende i at arbejde, for at han eller hun kan få adgang til sygedagpenge. Der er samme betingelser for indvandrere og canadiere.

Udmåling og varighed: Der udbetales 55 % af den tidligere indkomst i 15 uger. Den tidligere indkomst er den gennemsnitlige ugentlige arbejdsfortjeneste i de uger, hvor der har været arbejdet inden for de sidste 26 uger, beregnet på nøjagtig samme måde som ved arbejdsløshedsydelsen. Der er ingen 'claw back'-krav i forbindelse med sygedagpenge. Der er to ugers karenstid (tid uden ydelse) ligesom ved arbejdsløshedsydelsen.

Nettodækningsgraden i forhold til OECD's canadiske gennemsnitsarbejder, APW, var 56 % i 1999.

Eksport: Sygedagpenge kan normalt ikke tages med ud af Canada, undtagen hvis det sker i forbindelse med lægegodkendt behandling, hospitalsophold eller lignende, som ikke umiddelbart er tilgængelig i Canada.

Alderspension (Old Age Pensions)^{27 28 29 30 31}

Det offentlige alderspensionssystem i Canada består af fire komponenter, 1. 'Old Age Security pension' (OAS), som er en bopælsbaseret grundpension, 2. 'Guaranteed Income Support' (GIS), som er et supplement til OAS, 3. 'Allowance', som er en særlig ydelse til en efterlevende ægtefælle til en afdød pensionist eller til ægtefællen (ikke selv pensionist) til en pensionist, hvis pension er familiens væsentligste indkomstgrundlag, 4. 'Canada Pension Plan' (CPP) eller den tilsvarende ordning for Quebec (QPP), som er en pension baseret på tidligere indbetalte bidrag i arbejdslivet og tidligere indkomst.

Adgangsbetingelser: Adgangen til OAS, ved bopæl i Canada, er betinget af en alder på 65 år, canadisk statsborgerskab eller 'lovlig tilstedeværelse' (i praksis status som 'Permanent Resident') samt bopæl i Canada i mindst 10 år efter det fyldte 18. år. Ved bopæl uden for Canada er betingelserne en alder på 65 år, cana-

disk statsborgerskab eller 'lovlig tilstedeværelse' ved afrejsen fra Canada, samt bopæl i mindst 20 år i Canada efter det fyldte 18. år. Betingelserne kan være gunstigere end de her anførte almindelige regler, i særlige bilaterale aftaler, som Canada har indgået med en række lande. Adgangen til GIS er betinget af modtagelse af OAS. GIS kan i almindelighed ikke modtages i udlandet, medmindre pensionisten ved afrejse fra Canada er modtager af GIS, i så fald kan ydelsen modtages i udlandet i seks måneder efter afrejsemåned. Adgangsbetingelserne til 'The Allowance' er de samme som til OAS modtaget i Canada, bortset fra at aldersintervallet er 60-64 år. 'The Allowance' kan også kun modtages i udlandet i seks måneder. Adgangen til 'The Canada Pension Plan' (eller dens ligestykke for Quebec) er betinget af blot et års bidrag til ordningen efter det fyldte 18. år (den årlige indkomst skal være over 3.500 CAD/2.363 Euro, for at der betales bidrag). Pensionen kan tidligst modtages fra det fyldte 60. år, 65 år er den sædvanlige alder for starten på modtagelse af denne pension.

Udmåling og varighed: OAS består af faste ydelser, i første kvartal af 2003 udgjorde den månedlige ydelse 453,36 CAD/306 Euro, som tilbagebetales delvist eller helt ved høje indkomster. Den anførte sats udgør en hel pension, som forudsætter 40 års ophold i Canada siden det fyldte 18. år. Er opholdet kortere, udbetales OAS i forhold til det faktiske opholds længde som andel af de 40 år. Flygtninge og indvandrere, som ikke opfylder 40 årsreglen, modtager en partiel OAS.

GIS udgjorde i samme tidsrum maksimalt 538,80 CAD/364 Euro/måned for en enlig og 350,95 CAD/237 Euro/måned for hver ægtefælle i et pensionistægtespar eller til den ægtefælle, der er pensionist, medens den anden modtager 'The Allowance' (ved mindre end fuld OAS kan GIS øges ud over de anførte maksima). GIS aftrappes med anden indkomst, for en enlig er aftrappingsprocenten 50 for indkomst ud over OAS, det kan fx være CPP, for et pensionistægtespar er den 25 for hver ægtefælle af ægteparrets samlede ekstraindkomst. Modtagere af partiel OAS kan få supplerende GIS svarende til forskellen mellem hel og den partielle OAS, ud over sædvanlig GIS.

En ægtefælle til en pensionist kan i 'Allowance' maksimalt modtage summen af OAS-ydelsen og GIS-ydelsen for en ægtefælle i et pensionistægtespar, det er

804,31 CAD/543 Euro/måned, for en efterlevende er den maksimale ydelse 877,98 CAD/593 Euro/måned. Ekstraindkomst aftrappes med 75% af den efterlevendes ekstraindkomst (udover 'The Allowance') eller for en ægtefælle til en pensionist af ægteparrets samlede ekstraindkomst ud over 'The Allowance' og OAS plus GIS for pensionistægtefællen, indtil OAS-delen af 'The Allowance' er aftrappet, derefter er aftrappingsprocenten 25 for ægtefællen til pensionisten og 50 for den efterlevende af de respektive indkomstgrundlag.

CPP (QPP) udmåles på grundlag af bidragsperiodens længde, indkomsten hvert år i bidragsperioden sat i forhold til den årlige maksimale pensionsberettigende indkomst (YMPE), som stort set svarer til gennemsnitsindkomsten i Canada (omkring 39.000 CAD/26.325 Euro i 2002), samt hvornår pensionen påbegyndes. En 'hel' maksimal pension kræver ca. 40 års arbejde siden det fyldte 18. år, på et niveau svarende til YMPE, og at pensionen starter ved 65-års alderen. Den vil være lidt mere end 800 CAD/540 Euro/måned i 2003, den gennemsnitlige CPP-pension i 2002 var omkring det halve.

For både OAS og CPP vil overenskomster med en lang række lande muliggøre både anvendelse af sammenlægningsprincippet for at 'åbne' pensionsretten og 'pro rate'-princippet til at udmåle den, på samme måde som disse principper anvendes i forbindelse med 1408/71-forordningen for EU/EØS-landene. Kun 'The Allowance' er begrænset til aldersintervallet 60-64 år, begge inklusive.

Nettodækningsgraden for en tidligere canadisk gennemsnitsarbejder, APW, var 55 % i 1999. Hvis vedkommende er uden tidligere indkomst, var 'nettodækningsgraden' 41 % i 1999 også målt i forhold til APW-nettoindkomsten.

Ekspert: Betingelserne for modtagelse af OAS i udlandet er allerede omtalt i forbindelse med adgangsbetingerne. Opfyldes 20 årsreglen ikke (og er der ikke særlige bilaterale aftaler), kan en modtager af OAS højst modtage pensionen i seks måneder, efter at vedkommende har forladt Canada. GIS og Allowance kan i almindelighed ikke modtages i udlandet, her gælder dog også en mulighed for, at en modtager kan få ydelsen i udlandet i seks måneder efter afrejse fra Canada. Pension fra CPP eller QPP kan frit medtages til udlandet og modtages der.

Førtidspension (Disability Pension, en del af CPP)³²

I Canada er der to muligheder for at modtage førtidspension, den ene er gennem CPP eller QPP, hvilket forudsætter en bidragsperiode, se nedenfor, den anden er ved at modtage kontanthjælp med et særligt tillæg.

Adgangsbetingelser: For at kunne få førtidspension (Disability Pension) fra CPP eller QPP skal der være indbetalt bidrag i fire af de sidste seks år, før arbejdsevnen blev reduceret. Der er en række undtagelser herfra, bl.a. ved overenskomster med andre lande, hvor 'sammenlægningsprincippet' i en række tilfælde kan medvirke til at imødekomme adgangskravet. Desuden skal arbejdsevnen være reduceret på en sådan måde, at vedkommende ikke regelmæssigt kan passe et arbejde. Opfyldes adgangsbetingelserne til CPP Disability Pension ikke, vil vedkommende kunne modtage kontanthjælp.

Udmåling og varighed: Disability Pension fra CPP består af to komponenter, en fast ydelse og en ydelse, der beregnes på samme måde som alderspensionen, men dog kun udbetales med 75 % af denne. Bidragsperioden vil typisk være kortere, men antages at være af en længde svarende til alderspensionens. Den maksimale førtidspension er omkring 975 CAD/658 Euro/måned i 2003. Førtidspension tildeles og udbetales i aldersintervallet 18-64 år, begge inklusive.

Nettodækningsgraden for en tidligere canadisk gennemsnitsarbejder, APW, var 40 % i 1999. Hvis vedkommende er uden tidligere indkomst, var 'nettodækningsgraden' 23 % i 1999, også målt i forhold til APW-nettoindkomsten.

Eksport: Førtidspension kan medbringes til udlandet på samme måde som CPP-alderspension.

Tidlige tilbagetrækningsordninger fra arbejdsmarkedet³¹

Den eneste mulighed for offentlig støtte ved tidlig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet er fra 'The Canada Pension Plan', hvor pensionen kan begynde ved det fyldte 60. år. Benyttes denne mulighed, reduceres pensionen med 6 %, for hvert år pensionen påbegyndes tidligere end ved det fyldte 65. år, altså med maksimalt 30 %. Denne reduktion varer så resten af livet. Der er tilsvarende en præmie på 6 % per år, for hvert år pensionen udskydes efter det fyldte 65. år, højst til det

fyldte 70. år. Også præmien er varig. Reglerne er beskrevet under alderspension, CPP.

Der er ikke beregnet nettodækningsgrader i disse tilfælde.

Boligstøtte

Canada har, som tidligere nævnt, ikke et boligstøttesystem, således som det er kendt fra en række europæiske lande. I forbindelse med kontanthjælp (social assistance) er der støtte til boligudgiften, jf. afsnittet herom.

Ydelser til børn (National Child Benefit)³³

De canadiske ydelser til børn er designede som 'refundable tax credits', dvs. at de beregnes og administreres af skattemyndighederne. 'Tax credits' fratrækkes sædvanligvis i skatten, i Canada modregnes de ikke i skatten, men udbetales kontant. Der er to federale komponenter i programmet, 'The Canada Child Tax Benefit' (CCTB) og 'The National Child Benefit Supplement' (NCBS). Der er desuden komponenter på provins- og territorieniveau med noget varierende udformning. De supplerer de federale komponenter. De federale og provinsielle komponenter udgør tilsammen 'The National Child Benefit Programme' (NCB).

Adgangsbetingelser: Den, der modtager ydelserne, skal bo sammen med barnet, som skal være under 18 år. Ydelsesmodtageren er den, der har hovedansvaret for barnets pasning og opvækst, og ydelsesmodtageren skal være bosat i Canada. At være bosat i Canada opfyldes af personer med status som 'Permanent Residents', af personer, der har fået flygtningestatus (protected person), men endnu ikke status som 'Permanent Resident', samt af personer med midlertidig opholdstilladelse, som har boet i Canada i mere end 1½ år. Der er således en vidtstrakt ligestilling mellem canadiere og indvandrere.

Udmåling og varighed: NCBS udgør (2002/2003) 107,75 CAD/73 Euro/måned for det første barn, 90,58 CAD/61 Euro/måned for det andet barn og 84,08 CAD/57 Euro/måned for det tredje og efterfølgende børn. For indkomst over 22.397 CAD/15.118 Euro aftrappes disse ydelser med 12,2 % af den overskydende indkomst, hvis der er et barn, 22,5 % hvis der er to og med 32,1 %, hvis der er tre eller flere børn. Det betyder, at NCBS er helt aftrappet, i hvert tilfælde for op til

og med tre børn, ved den indkomst, hvor aftrapningen af CCTB begynder. Som det fremgår, er ydelsen til familier med relativt lave indkomster.

CCTB udgør 95,91 CAD/65 Euro/måned/barn med et tillæg på 6,66 CAD/4,50 Euro/måned til barn nr. tre og efterfølgende børn. Der er også en ydelse på 19,00 CAD/13 Euro/måned/barn, som reduceres med 25 % af de udgifter, som familien har til børnepasning. For indkomster over 32.960 CAD/22.248 Euro aftrappes CCTB med 2,5 % af det overskydende beløb, for familier med to eller flere børn er aftrapningen 5 %. Ydelsen på 95,91 CAD/65 Euro/måned er fuldt ud aftrappet ved en indkomst på tæt ved 80.000 CAD/54.000 Euro per år.

De provinsielle komponenter varierer som nævnt i udformning. De udgør et supplement til de federale, som er inkluderet i eksemplet nedenfor. Varigheden er til barnets fyldte 18. år.

Målt i forhold til nettoindkomsten for et par med i alt 1,5 canadisk gennemsnitsindkomst udgør ydelserne til et barn 1,3 %, til to børn 2,6 % og til tre børn 7,5 % i 1999.

Eksport: Som det fremgår af adgangsbetingelserne, er der i almindelighed ikke mulighed for at tage ydelsen med ud af Canada.

Uddannelsesstøtte^{34 35}

Adgangsbetingelser: Canadiere og 'Permanent Residents' har lige adgang til 'The Canada Student Loan Program', som er et federalt studiestøtteprogram baseret på lån til økonomisk 'trængende' studerende. Programmet er ofte integreret med provinsbaserede programmer på den måde, at en ansøgning gælder for begge programmer. Det er en forudsætning, at uddannelsesaktiviteten har et vist omfang (mindst 60% af et 'helt' studieprogram ved heltidsstudier) og et vist niveau. Der kan ydes lån til både heltids- og deltidsstuderende.

Ud over låneprogrammet er der forskellige tilskudsprogrammer, bl.a. 'The Canada Study Grant Program', som giver tilskud (ikke lån) til særlige grupper af studerende, det kan være handicappede, særligt økonomisk trængende deltidsstuderende og kvinder i særlige Ph.D.-programmer.

Udmåling og varighed: Der ydes lån til at dække op til 60 % af det vurderede økonomiske behov, maksimalt 165 CAD/113 Euro/uge. Varigheden er op til 340 uger, med mulighed for forlængelse med 60 uger ved Ph.D.-studier. Lånet er afdrags- og rentefrit, så længe studieaktiviteten foregår inden for de afstukne rammer. 'The Canada Study Grant Program' kan yde op til 5000 CAD/3425 Euro per år i støtte til handikappede studerende, mindre til de andre nævnte grupper.

Der er ikke beregnet nettodækningsgrader i disse tilfælde.

Eksport: Programmerne er til støtte ved studier på canadiske colleges og universiteter, men kan formodentlig opretholdes ved studier i udlandet, primært USA, hvis de er et integreret led i uddannelsen.

3.3.10 Geografisk fordeling

Flygtninge og indvandrere kan bosætte sig, hvor i Canada de har lyst, og det har ført til meget store koncentrationer af indvandrere, hvoraf en stor del er økonomiske indvandrere, i de store byer, navnlig Toronto i Ontarioprovincen har en stor andel af indvandrere blandt sine indbyggere. Der er ingen deciderede politikker med henblik på at opnå en spredning af bosættelsen, men fra federalt niveau kan man hjælpe med at 'promovere' mindre byer og provinser, men disse må så udarbejde en plan. Nogle provinser og territorier har særlige 'nominee'-aftaler med flygtninge om at komme til deres område, men der er ingen beføjelser til at beholde dem der, hvis de ønsker at flytte. Særlige flygtninge (hentet fra udlandet) støttet (sponsoreret) af regeringen bosættes, hvor de kan blive hjulpet og behandlet. Derefter kan de frit bosætte sig, som de vil.

Integration i det canadiske samfund er i høj grad baseret på lokalområdet, jf. omtalen af Host- og ISAP-programmerne, så det er i høj grad et lokalt ansvar, at det lykkes, måske ikke som i Danmark med direkte involvering af de offentlige myndigheder (kommunen), men mere på individuelt plan i lokalsamfundet. Et eksempel herpå er, at det er gennem Host- og ISAP-programmerne, at der ydes hjælp med at finde bolig, men på en sådan måde at udlændingene vænnes til at bruge de almindelige kanaler, der nu er til rådighed. Der er her en parallel til politikken på det område i Tyskland.

3.3.11 Valgret

Udlændinge har ikke valgret i Canada, hertil kræves canadisk statsborgerskab.

3.3.12 Etnisk ligestilling

'The Canadian Charter of Rights and Freedoms' er en del af den canadiske forfatning. Den giver en række fundamentale rettigheder og friheder for canadiere og 'Permanent Residents' herunder retten til lige retslig beskyttelse uden diskrimination. Retten til at bo og arbejde hvor som helst i Canada er også sikret. Det betyder ikke, at der ikke sker diskrimination mod indvandrere i Canada, men den formelle ligestilling mellem canadiere og indvandrere med permanent opholdstilladelse er meget vidtgående og sikret i forfatningen. Canada er et multikulturelt samfund og lægger vægt på at være et sådant. Det netop omtalte charter sikrer rettigheder og frihed til at være multikulturel.

Der er som nævnt gennemført en omfattende antidiskriminationslovgivning i Canada, her mangler ifølge CIC ikke noget. Derudover er der konstant aktiviteter i gang med henblik på at bekæmpe diskrimination gennem oplysning og kampagner. I den forbindelse er den 21. marts den årlige 'stop racisme'-dag. Klager over diskrimination kan rettes til særlige ombudsmænd, menneskerettighedskommissioner på federalt og provinsielt niveau samt gennem domstolene.

Der rettes en særlig tak til Elizabeth Ruddick, Rosaline Frith, Kimberly Gunshoner og Marc Towaij, alle Citizenship and Immigration Canada (CIC), for værdifuld bistand med oplysninger og baggrundsinformation under mit besøg i august 2003.

Referencer og noter

- ¹ SOPEMI Report for Canada, OECD November 2002.
- ² Canada's Immigration Law, Citizenship and Immigration Canada (CIC) web-site, www.cic.gc.ca.
- ³ Pursuing Canada's Commitment to Immigration, The immigration Plan for 2002, CIC web-site.
- ⁴ Facts and Figures 2001, Immigration Overview, CIC web-site.
- ⁵ Refugee Protection in Canada, CIC web-site.
- ⁶ Applying for Permanent Residence from within Canada, Protected Persons and Convention Refugees, CIC web-site.
- ⁷ Applying for Permanent Residence from within Canada, Humanitarian and Compassionate Cases, CIC web-site.
- ⁸ Resettling Refugees in Canada, CIC web-site.
- ⁹ Family Class Immigration, CIC web-site.
- ¹⁰ Will you Qualify as a Skilled Worker ? CIC web-site.
- ¹¹ Who is a Business Immigrant ? CIC web-site.
- ¹² Visiting Canada, Applying for a Temporary Resident Visa outside Canada, CIC web-site.
- ¹³ Working in Canada, Applying for a Work Permit outside Canada, CIC web-site.
- ¹⁴ Facts and Figures 2001, Statistical Overview of the Temporary Resident and Refugee Claimant Population, CIC web-site.
- ¹⁵ The Live-in Caregiver Program, CIC web-site.
- ¹⁶ Studying in Canada, Applying for a Study permit outside Canada, CIC web-site.
- ¹⁷ How to become a Canadian Citizen, CIC web-site.
- ¹⁸ Host Program, Handbook for Service Provider Organisations, CIC web-site.
- ¹⁹ Host program, Guide for Applicants, CIC web-site.
- ²⁰ Immigrant Settlement and Adaptation Program (ISAP), Handbook for Service Provider Organizations, CIC web-site.
- ²¹ Immigrant Settlement and Adaptation Program (ISAP), Guide for Applicants, CIC web-site.
- ²² www.cicic.ca.

-
- ²³ Welcome to Canada, Language Training, Minister of Public Works and Government Services Canada, 2002.
- ²⁴ Employment Insurance (EI), regular benefits, HRDC web-site.
- ²⁵ Employment Insurance (EI), Changes to Employment Insurance (EI), May 2001, What is New ? HRDC web-site.
- ²⁶ Ontario Works, Overview of Financial Assistance Eligibility, Directive 14.0, Overview of Calculating Financial Assistance Directive 28.0, and Calculating Assistance Directive 29.0. Ontario Province web-site.
- ²⁷ Overview of the Old Age Security Program, HRDC web-site.
- ²⁸ Old Age Security Pension, HRDC web-site.
- ²⁹ Guaranteed Income Support, HRDC web-site.
- ³⁰ Allowance, HRDC web-site.
- ³¹ Retirement Pension, Canada Pension Plan Retirement Pension, HRDC web-site.
- ³² Disability Benefits, Canada Pension Plan Disability, HRDC web-site.
- ³³ Your Canada Child Tax Benefit, Canada Customs and Revenue Agency web-site.
- ³⁴ About Canada Student Loan Program, Mission, HRDC web-site.
- ³⁵ Canada Student Loan Program, Information Guide. Her Majesty the Queen in Right of Canada, 2002.

4. Udlændingepolitik i Finland

4.1 Kort om Finland som indvandringsland

Antallet af personer, der migrerer til Finland, er så lille, at Finland ikke kan kaldes et egentligt indvandringsland. Op til slutningen af 1970'erne var antallet af finner, der emigrerede fra Finland højere end antallet af udenlandske immigranter, og indtil slutningen af 1980'erne var 85 % af indvandrerne til Finland hjemvendte finner. I 1990'erne har antallet af udlændinge været stigende, men fortsat er den dominerende gruppe indvandrere personer med finsk baggrund, såkaldt 'ingermanfinländske återflyttare' der har fået mulighed for at indvandre til Finland efter Sovjetunionens sammenbrud. I løbet af 1990'erne er antallet af udlændinge således firedoblet fra 21.200 i 1990 til 91.100 i 2001 og udgør i dag omtrent 2 % af Finlands befolkning. Finland har aldrig oplevet større økonomisk indvandring.

Den største gruppe udlændinge, der bor i Finland, er som følge af ovenstående russere og estere med finsk baggrund. Den tredjestørste udlændingegruppe i Finland er svenskere. Der er altså fortrinsvis tale om udlændinge fra Finlands nære nabolande. Fordelt på årsag til indvandringen fylder personer, der har fået indrejse og opholdstilladelse i Finland pga. deres tilknytning til det finske mindretal i især Sverige, Rusland og Estland, igen mest i statistikken. Den andenstørste gruppe er personer, der er gift med finske statsborgere. Den tredjestørste er asylansøgere og flygtninge med opholdstilladelse, og den fjerdestørste er økonomiske indvandrere med arbejdstilladelse.¹ På trods af, at Finland ikke statistisk kan siges at være et indvandringsland, lever der alligevel flere mindretalsgrupper i Finland. Den største mindretalsgruppe er finlandssvenskere, der udgør 6 % af den finske befolkning. Derudover findes omtrent 10.000 romaere, 6.000 personer med russisk baggrund samt en mindre gruppe jøder og tatarer (befolkningsgruppe med tyrkisk baggrund indvandret via Rusland).

Spontane asylansøgere er ankommet til Finland i større antal siden 1990. Siden 1976 har Finland modtaget kvoteflygtninge fra FN. I 1990'erne var kvoten længe 500 personer, men er siden hævet til 750 årligt. Blandt de spontane asylansøgere

udgjorde romaere fra Mellem- og Østeuropa (især fra Slovakiet og Polen) en stor procentdel i årene 1999, 2000 og 2002, men sædvanligvis bliver denne gruppe nægtet asyl. De fleste opholdstilladelser er i de senere år givet til borgere fra det tidligere Jugoslavien, Somalia, Afghanistan og Irak. I 2002 var flertallet af asylansøgerne fra Europa eller fra de europæiske nærområder. Af dem, der blev tildelt finsk statsborgerskab, var flertallet russere og estere.

Holdningen til indvandring blandt befolkningen er forholdsvis negativ, hvilket især skyldes den økonomiske krise, som Finland gennemlevede i 1990'erne. Mange indvandrere er arbejdsløse, og blandt den finske befolkning ses de som konkurrenter på arbejdsmarkedet. På grund af det stigende antal ældre tales der officielt om at åbne for reguleret og selektiv indvandring af en arbejdskraft, der modsvarer arbejdsmarkedets behov.²

4.2 Udlændinge- og asylpolitik

Den nuværende lovgivning stammer fra 1991, men har undergået ændringer i løbet af 1990'erne, blandt andet i 1994 og 1999. Finland har i de seneste år reformeret deres udlændingelovgivning og lov om statsborgerskab. Som noget nyt skal ansøgninger om familiesammenføring, hvor den ene part er finsk statsborger, kunne behandles i Finland, og det skal være muligt at have dobbelt statsborgerskab.³ Den første opholdstilladelse er altid tidsbegrænset. Når man har boet i Finland uafbrudt i to år, kan man få permanent opholdstilladelse, hvis ens første opholdstilladelse blev givet med henblik på permanent opholdstilladelse (A-status). Studerende og au pair-piger gives fx midlertidig opholdstilladelse (B-status). Har man opnået permanent opholdstilladelse, kræves der ikke separat arbejdstilladelse, og ens opholdstilladelse skal ikke fornyes. En permanent opholdstilladelse kan tilbagekaldes, hvis den er opnået ved svig. Man skal have opholdstilladelse, hvis ens ophold i Finland varer længere end tre mdr. Hvis man ønsker at arbejde i Finland, kræves der under alle omstændigheder opholdstilladelse. EU/EØS-borgere kan frit bo og arbejde i Finland i op til tre mdr. Er opholdet længere end 3 mdr., kræves ligeledes opholdstilladelse, men ikke arbejdstilladelse. Flygtninge og familiesammenførte behøver ikke arbejdstilladelse for at arbejde i Finland.

Finlands asyllovgivning har været temmelig liberal, men kun i meget få tilfælde tildeles egentligt asyl. Årsagen kan være, at Finland ikke er attraktivt som asyl-land, og ofte er asylansøgenes grunde svage. Opholdstilladelser skal i de første to år fornys og kan tilbagekaldes.⁴

Der er lempelige regler for udlændinge, der kan vise deres familiebånd til Finland, hvilket har gjort det muligt for især russere og estere med finsk baggrund at indvandre. Der er dog indført et sprogkrav ved bevilling af opholdstilladelse til disse mindretalsfinner.

Indenrigsministeriet og herunder 'Utlänningsverket' administrerer den del af indvandringspolitikken, der omhandler ind- og udrejse, statsborgerskab samt opholds- og arbejdstilladelse, hvis disse behandles i Finland. I modsat fald er den finske ambassade, der har fået ansøgningen, ansvarlig for tildeling af arbejds- og opholdstilladelse. Det finske Utlänningsverk står for tildelingen af asyl, mens arbejdsministeriet står for modtagningen af asylansøgere og for integreringen i det finske samfund. Ved rutinemæssig forlængelse af opholdstilladelse har det lokale politi ansvaret.

4.2.1 Opholds- og arbejdstilladelser for forskellige typer af indvandrere

Asylansøgere og flygtninge

Asylansøgere indkvarteres på asylcentre, når de har ansøgt om asyl. Asylansøgninger behandles, medmindre der er børn i en familie, eller der er andre grunde til at prioritere blandt ansøgerne, i den rækkefølge, de er indkommet. Børnefamiliers asylansøgning behandles hurtigere. I første omgang behandles ansøgningen af politiet, men det er Utlänningsverket, der afgør sagen. Hvis man bliver tilkendt asyl, anvises man en bolig i Finland. Man kan ikke ansøge om asyl ved en finsk ambassade i udlandet.

Finland tilkender asyl ifølge FN's flygtningekonvention fra 1951. Asyl tilkendes derfor, hvis en person er blevet forfulgt i sit hjemland pga. sin race, sin religion, sin nationalitet, sin politiske opfattelse eller sin tilknytning til en bestemt samfundsgruppe. Asyl giver mulighed for permanent opholdstilladelse. Den perma-

nente opholdstilladelse gives efter to års ophold i Finland. Forlængelsen foregår i de fleste tilfælde automatisk.

I stedet for asyl kan man få opholdstilladelse pga. behov for beskyttelse, hvis man i sit hjemland er truet af dødsstraf, tortur eller anden krænkende behandling. En sådan opholdstilladelse kan også gives, hvis krig og naturkatastrofe hindrer en i at vende tilbage til sit hjemland. Også personer med beskyttelsesstatus kan få permanent opholdstilladelse i Finland. Denne gives ligeledes efter to års ophold i Finland (gælder fra indrejsedagen). Personer med flygtninge- og beskyttelsesstatus har ret til at arbejde, til sociale ydelser og til familiesammenføring.⁵

Finske myndigheder har derudover mulighed for at bevilge midlertidig beskyttelse for max. tre år i tilfælde af masseflugt ifølge en tilføjelse til udlændingeloven, der kom i 2001. Statsrådet skal definere, hvilke grupper der kan bevilges midlertidig beskyttelse. Den midlertidige beskyttelse gives for et år ad gangen. Første gang bevilges den af Utlänningsverket og anden gang af politiet. En person med midlertidig beskyttelse skal søge om at få sin ansøgning om opholdstilladelse vurderet på ny, hvis personen fortsat ønsker at opholde sig i Finland. Personer med midlertidig beskyttelse går uden om den almindelige asylsøgningsprocedure og har ret til at blive ført sammen med deres familie i Finland. De kan desuden arbejde i Finland uden arbejdstilladelse.

Midlertidig opholdstilladelse er blevet givet to gange, inden muligheden for midlertidig beskyttelse blev tilføjet udlændingeloven i 2001. Første gang var med støtte i en særlov, som blev tilpasset borgere fra det tidligere Jugoslavien, som var ankommet til Finland før den 22. juli 1992. 1.600 personer blev tilkendt midlertidig opholdstilladelse af et års varighed af humanitære årsager. Derudover modtog Finland personer med særlige medicinske behov fra Bosnien-Herzegovina under borgerkrigen i Bosnien. Bosnierne fik opholdstilladelse i seks måneder. Da opholdstilladelsen udløb, blev den afløst af en opholdstilladelse, der efter to år berettiger til permanent opholdstilladelse. I foråret 1999 evakuerede Finland 1.032 kosovoalbanere samt deres familier. Disse personer fik en tidsbegrænset opholdstilladelse på 11 mdr. 350 af disse blev bevilget permanent opholdstilladelse i Finland.⁶

Finland modtager derudover kvoteflygtninge fra FN. Kvoten er på omtrent 750 personer årligt. Kvoteflygtninge får konventionsflygtningestatus og derfor normalt permanent opholdstilladelse efter to års ophold i Finland. De har derfor også ret til familiesammenføring, til at arbejde og til sociale ydelser. Kvoteflygtninge udvælges af FN i samarbejde med det finske arbejdsministerium og Utlänningsverket. Kriterierne for udvælgelsen er flygtningens humanitære behov og flygtningens mulighed for at integrere sig i Finland. Der tages specielt hensyn til børn. I nogle tilfælde modtager Finland handicappede og personer med særlige medicinske behov.⁷

Afgørelser af asylansøgninger kan appelleres til Helsingfors förvaltnings-domstol inden 30 dage. Man har ret til at opholde sig i Finland, så længe ansøgningen behandles i Utlänningsverket. Man må ikke rejse til udlandet, mens ens ansøgning behandles. Sagsbehandlingen er gennemsnitligt et til to år for første afgørelse. Når alle appelmuligheder er brugt, er der typisk gået to til tre år.

Hvis vurderingen af en ansøgning skønnes at vare længere end tre måneder, har asylansøgeren ret til at arbejde i Finland.

Ud af 3.170 asylansøgere i 2002 fik 591 opholdstilladelse. Af disse fik 14 egentligt asyl, 250 fik opholdstilladelse pga. behov for beskyttelse, 269 fik opholdstilladelse af andre grunde, mens 58 fik opholdstilladelse som familiemedlem til en flygtning. Finland modtager derudover 750 kvoteflygtninge årligt fra FN⁸.

Familiesammenførte

Finske statsborgere og udlændinge, som enten har fået midlertidig opholdstilladelse som flygtning pga. behov for beskyttelse eller midlertidig beskyttelse, eller som har permanent opholdstilladelse i Finland, kan blive familiesammenført med deres ægtefælle, hvis ingen væsentlige grunde taler imod. Ved tildelingen af opholdstilladelsen skal det overvejes, hvorvidt den i Finland bosiddende person har mulighed for at vende tilbage til sit hjemland eller et tredje land, hvis det skønnes, at ægteparret samlet har størst familiemæssig tilknytning til det land. I særlige tilfælde kan opholdstilladelse også gives til andre familiemedlemmer. Børn under 18 år har ret til at blive familiesammenført med deres vær-

ge (normalt moderen eller faderen) i Finland. Ansøgninger skal gives til finske ambassader eller konsulater i udlandet. Den i Finland bosiddende person kan dog også søge om familiesammenføring i Finland på vegne af sit familiemedlem.

Ægtefæller kan familiesammenføres. Det samme kan samboer, hvis de kan vise, at de har boet sammen i mindst to år eller har et barn sammen. Der er intet alderskrav, hverken for den i Finland bosiddende partner eller for den familiesammenførte.

Børn kan blive familiesammenført med deres forældre i Finland, hvis de er under 18 år, er ugifte, og hvis den i Finland bosiddende forælder har forældremyndigheden over barnet. Hvis barnets anden forældremyndighedsindehaver ikke er bosat i Finland, skal denne give sin skriftlige tilladelse.

Øvrige familiemedlemmer kan blive familiesammenført med en person i Finland, hvis denne person er finsk statsborger eller statsborger i et andet nordisk land, eller hvis personen er familiesammenført som ægtefælle eller er flygtning. For at blive familiesammenført med ikke-kernefamilie kræves, at man i et andet land har delt husholdning med familiemedlemmet, og at denne er (økonomisk) afhængig af den i Finland bosiddende person. Familiesammenføring kan også bevilges, selv om man ikke har boet sammen i det andet land, hvis forholdene har ændret sig, således at det vil være urimeligt, at familiemedlemmet bor alene i hjemlandet. Der er altså i dette tilfælde tale om, at familiesammenføringen baseres på en skønsmæssig vurdering.

Personer, der ikke er finske statsborgere, statsborgere i andre nordiske lande, flygtninge eller tilbagevendte personer fra lande med finske mindretal, skal garantere forsørgelsen for dem, de ønsker familiesammenføring med. Det kræves, at familien har mindst €6.000 for hver voksen og €3.000 for hvert barn til rådighed pr. år.

Familiesammenførte får indledningsvis et års midlertidig opholds- og arbejdstilladelse. Efter to års uafbrudt ophold bevilges permanent opholdstilladelse⁹.

Finland har ikke en lovgivning eller handlingsplaner mod tvangsægteskaber. Personer, der ønsker familiesammenføring bliver spurgt, hvordan de har mødtes, hvordan de har holdt kontakt med hinanden, og hvor længe de har været gift.¹⁰

Økonomiske indvandrere

Arbejdstagere

Udlændinge, der ikke har permanent opholdstilladelse, skal normalt have arbejdstilladelse for at kunne arbejde i Finland. Arbejdsgiveren skal søge det lokale arbejdsformidlingskontor om en udtalelse. Hvis denne er positiv, sendes den til arbejdstageren, der så kan søge om arbejdstilladelse. Arbejdstilladelsen skal søges inden indrejse til Finland. Opholdstilladelse søges samtidig med arbejdstilladelsen. Normalt bevilges arbejdstilladelse for et år ad gangen. Hvis arbejdet forventes at vare kortere tid end et år, gives tilladelsen for den forventede arbejdstid. Arbejdstilladelsen kan gives til arbejde for en bestemt arbejdsgiver eller som en generel tilladelse. Personer med arbejdstilladelse for et år kan medtage deres familie (ægtefælle og børn), hvis de er sikret forsørgelse. Hvert familiemedlem må dog søge opholdstilladelse. I 2001 blev der givet 143 arbejdstilladelser og permanente opholdstilladelser til nyligt ankomne økonomiske indvandrere. 962 personer fik en tidsbegrænset opholdstilladelse pga. arbejde, mens 11.500 fik en midlertidig arbejdstilladelse.

Af dem, der fik arbejdstilladelse i 2002, udgjorde estere og russere den største del. De fleste fik arbejde i landbrug, gartneri og skovbrug. I alt fik 21.807 personer arbejdstilladelse i Finland.

Pga. høj arbejdsløshed er det forholdsvis vanskeligt at opnå en arbejdstilladelse i Finland. Hver ansøgning behandles for sig. Der er ingen egentlige kvoter og ingen politik for at fremme indvandring af højtuddannede eller personer med særlige kundskaber. Dog har man for hjemvendte finner og personer af finsk afstamning indført et sprogkrav. Disse indvandrere kan dog ikke primært kaldes økonomiske indvandrere.¹¹

Selvstændige

Selvstændige behøver ikke arbejdstilladelse, men skal i stedet, når de søger om opholdstilladelse, angive, hvilken type virksomhed de ønsker at drive i Finland,

hvilke produktionsmaskiner de ønsker at benytte, og hvilken type arbejdskraft de forventer at ansætte, samt hvilke kvalifikationer de selv har. Der står intet om investorer i den finske lovgivning, men disse kan komme ind under lovgivningen for selvstændige.

Anden ikke primær økonomisk indvandring

Studerende

Udenlandske studerende skal have opholdstilladelse for at kunne studere ved finske læresteder, hvis studiet varer længere end tre måneder. Derudover skal der stilles en bankgaranti på €5.000 pr. år til forsørgelse (evt. mindre, hvis kost og logi betales af studiet). Dette gælder dog ikke, hvis studieopholdet er del af en udvekslingsaftale mellem en finsk og en udenlandsk lærested. Også EU/EØS-borgere skal have opholdstilladelse for at studere i Finland, og de skal ligeledes garantere deres egen og evt. familiemedlemmers forsørgelse i Finland. Statsborgere i nordiske lande skal ikke have opholdstilladelse og skal ikke stille med en bankgaranti. Ikke alle studier berettiger til opholdstilladelse.

Man kan i almindelighed få midlertidig opholdstilladelse til studier ved et finsk universitet, högskola eller andre studier, der afsluttes med en eksamen. Man kan normalt ikke få opholdstilladelse til studier ved en folkehøjskole eller andre studier og skoleophold, der ikke afsluttes med en eksamen. Der kan dog gives dispensation, hvis man fremlægger særlige årsager til det ueksaminerede studieophold, fx at man ønsker at forberede sig sprogligt til et studieophold ved et universitet eller lignende, som man allerede har fået opholdstilladelse til. Opholdstilladelsen gives for hele studieforløbet, hvis det er kortere end et år og ellers for et år ad gangen. Man kan ikke få permanent opholdstilladelse efter to års ophold. Det er muligt at arbejde på deltid (højst 20 timer pr. uge), mens man studerer, og på heltid i ferier uden at have særlig arbejdstilladelse. Indtægten fra dette arbejde kan erstatte en del af bankgarantien på €5.000.

Udlændinge af finsk herkomst

Personer af finsk herkomst, eller hvis forældre er eller har været af finsk herkomst, har ret til at få opholdstilladelse i Finland som såkaldt 'återflytter'. For at blive betragtet som återflytter skal man vise, at en af ens forældre eller to af

ens far/morforældre er eller har været finner. Disse udlændinge kan bevilges opholdstilladelse i Finland, selv om de først ansøger om opholdstilladelse efter at være ankommet til Finland. Återflyttere bevilges indledningsvis to års tidsbegrænset opholdstilladelse, medmindre der søges om mindre. Muligheden for at indvandre til Finland på denne måde bruges mest af personer fra de finske mindretal i Rusland og Estland.¹²

4.2.2 Statsborgerskab

Den finske statsborgerskabslovgivning er lige blevet ændret. Den nye lov trådte i kraft 1. juni 2003. Finland anerkender dobbelt statsborgerskab og tildeler normalt dobbelt statsborgerskab. Statsborgerskab kan tilbagekaldes, hvis personen, der har opnået statsborgerskab, har givet falsk eller vildledende information for at opnå statsborgerskabet. Statsborgerskab giver stemmeret, når man fylder 18 år, til nationale og lokale valg samt til Europaparlamentsvalg. Visse statslige embeder er forbeholdt finske statsborgere, og finske statsborgere kan få hjælp af finske ambassader i udlandet. Sociale ydelser er de samme for personer med permanent opholdstilladelse og for finske statsborgere.

Et barn kan blive finsk statsborger ved fødslen:

- hvis moderen er finsk statsborger,
- hvis faderen er finsk statsborger, og forældrene er gift
- hvis faderen er finsk statsborger, og barnet fødes i Finland
- hvis faderen var finsk statsborger, men er død før barnets fødsel, og forældrene var gift, eller hvis barnet fødes i Finland efter den finske faders død, og faderskabet slås fast.

Et barn kan blive finsk statsborger ved legitimering:

- hvis faderskabet slås fast
- hvis forældrene gifter sig, før barnet er fyldt 18 år (og barnet da er ugift)

Adoptivbørn får finsk statsborgerskab, hvis en af forældrene er finsk statsborger, og barnet er 12 år. For større børn se nedenfor.

En person kan blive finsk statsborger ved erklæring:

- hvis han/hun er barn af en finsk far, og faderskabet fastslås
- hvis personen fødes i Finland af en udenlandsk mor og har en finsk far, men hvor faderskabet først fastslås, efter at barnet er fyldt 18 år
- hvis han/hun er et adoptivbarn over 12 år, hvis ene forælder er finsk statsborger
- hvis han/hun er mellem 18 og 22 år og længe har boet i Finland
- hvis han/hun er nordisk statsborger
- hvis han/hun er af finsk herkomst, dvs. hvis den ene af personens forældre eller mindst to af hans/hendes bedsteforældre er eller har været finske

En person kan blive finsk statsborger ved ansøgning: Man kan søge om finsk statsborgerskab, hvis man er myndig (over 18 år) eller inden ansøgningen har indgået ægteskab, er ustraffet, ikke har offentlig gæld og kan redegøre for, hvordan man får sin indkomst. Man skal bestå en skriftlig og mundtlig sprogttest i finsk, svensk eller finsk tegnsprog eller vise sine sproglige kundskaber ved gennemførelse af uddannelse, der kræver sprogkundskaber i finsk eller svensk. Man skal have haft permanent opholdstilladelse og boet fast i Finland i mindst seks år uden afbrud eller have boet i Finland i mindst otte år efter at være fyldt 15 år, heraf de sidste to år uden afbrud.

Hvis ens ægtefælle er finsk, er det tilstrækkeligt, at man har boet i Finland i fire år uden afbrud eller sammenlagt seks år efter at være fyldt 15 år, heraf de sidste to uden afbrud. Det er et krav, at man har boet sammen i mindst tre år og fortsat bor sammen.

Hvis man tidligere har været finsk statsborger eller er borger i et nordisk land, er det tilstrækkeligt at have boet uden afbrud i Finland de seneste to år.

Personer med en form for flygtningestatus og statsløse skal have boet fast i Finland i fire år eller sammenlagt seks år efter at være fyldt 15 år.

Et barn kan blive finsk statsborger samtidig med sine forældre. Hvis barnet ikke er fyldt 15 år, kan det bevilges finsk statsborgerskab, hvis dets hjem er i Finland. Hvis det er mere end 15 år, skal det have boet i Finland de seneste fire år eller mindst seks år efter, at det er fyldt syv år

Er man tidligere straffet, skal man vente yderligere på at opnå finsk statsborgerskab.

Ved opnåelse af finsk statsborgerskab får man mulighed for at beklæde stillinger i fx politiet og dommerstanden, der er forbeholdt finske statsborgere. Man får lov at stemme til præsidentvalg, til valg i Riksdagen og til Europaparlamentet. Derudover bliver man EU-borger og får ret til at bo og arbejde i andre EU-lande. Personer, der har boet fast i Finland i mindst to år og har permanent opholdstilladelse, kan stemme og stille op til kommunalvalg. EU-borgere kan stemme til Europaparlamentsvalg. Finsk statsborgerskab, der er opnået ved ansøgning eller ved erklæring, kan mistes, hvis en person har givet falske eller vildledende oplysninger for at opnå statsborgerskab. Personer med finsk og et andet statsborgerskab mister dette ved 22-års alderen, hvis de inden da ikke har haft tilstrækkelig tilknytning til Finland.¹³

4.2.3 Hjemsendelse/hjemrejse

Afviste asylansøgere/udviste udlændinge

Afviste asylansøgere skal i princippet forlade landet umiddelbart, og udvisningen iværksættes oftest med magt. Afviste asylansøgere, der ikke kan rejse tilbage, kan under særlige forhold bevilges opholdstilladelse i Finland ifølge §20 i udlændingeloven af 22.2.1991. Personer, der venter på at blive sendt tilbage, kan sættes i detention. Der er intet tidsmæssigt maksimum for, hvor lang tid en person kan indsættes i detention, men domstolen skal behandle sagen med jævne mellemrum. Udlændinge, der er indsat i detention, har ret til juridisk hjælp og ret til at tale med ombudsmanden for udlændinge. Så vidt vides hjemsendes alle endeligt afviste asylansøgere forholdsvist hurtigt.

IOM i Finland har i 1999-2002 kørt et frivilligt/samarbejdsorienteret program for hjemsendelse af afviste asylansøgere og asylansøgere, hvis sag endnu ikke var

afgjort. Programmet var en stor succes, idet 1.063 afviste asylansøgere valgte at tage imod tilbuddet om assisteret hjemsendelse. Målet var 100 personer. Det overraskende høje tal skyldtes især en gruppe på 988 polske romaer, der valgte at tage imod tilbuddet. Programmet blev til i et samarbejde mellem Den Europæiske Flygtninge Fond, den finske regering, det finske indenrigsministerium, asylcentre, politiet, finsk røde kors, flygtningerådgivningscentre og FN's regionale kontor i Stockholm.

Asylansøgere, der frivilligt søgte om hjælp til hjemrejse, blev tilbudt rådgivning med mere og hjælp til fremskaffelse af rejsepapirer inden hjemrejsen, organiseret og betalt tilbagerejse samt rådgivning og støtte (begrænset finansiel støtte) til integration i hjemlandet efter hjemkomsten. Derudover fik hver asylansøger et engangsbeløb på USD 50. Succesen byggede især på et stort informationsarbejde, hvor sagsbehandlere og ansatte på diverse rådgivnings- og indkvarteringssteder blev uddannet til at oplyse om programmet. Derudover skyldtes succesen et samarbejde mellem det finske indenrigsministerium og den Internationale Roma Union (IRU), der gjorde, at programmet for den store gruppe af romaer kunne målrettes. Derudover var der et effektivt samarbejde med de polske myndigheder og polske NGO'er, der tog imod de hjemvendte polske romaer. Ud over dette program vendte godt 400 asylansøgere fra Tjekkiet, Rumænien og Slovakiet frivilligt tilbage til deres hjemland. Det samlede antal frivilligt/samarbejdende afviste asylansøgere var derfor omtrent 1.800 personer.¹⁴

For øjeblikket findes der ingen tilbagesendelsesprogrammer med informationskampagner og kontant støtte til asylansøgere i Finland. I 2002 udnyttede 50 asylansøgere IOM's hjælp.

Frivillig ordning

Personer med permanent opholdstilladelse i Finland og personer med midlertidig beskyttelse kan opnå støtte til frivillig hjemrejse. Der gives økonomisk tilskud til selve rejsen og til bosættelsen i hjemlandet. Bidraget betales af kommunen eller den modtagelsescentral, som personen bor i/på. Arbejdsministeriet har det overordnede ansvar.

Der gøres en del ud af forberedelsen til den frivillige hjemrejse. Der foretages rekognosceringsbesøg, flygtningen kan tage kurser som entreprenør, i IT, engelsk med mere. I hjemlandet har nogle tilbagevendte fået støtte til at starte egen virksomhed eller skaffe andet job. Ydelsen til en person, som vender alene tilbage, svarer til den finske kontanthjælpssats ('toimeentulotuki') i to måneder = €740 (tal fra 2002). En familie kan få det dobbelte af dette beløb.

Beløbet bevilges, såfremt den tilbagevendende har flygtningestatus, dvs. at støtte ikke gives til finske statsborgere, der tidligere har været flygtninge. Hjemreisen skal være frivillig, og den skal ske under trygge forhold. Personen, der rejser, skal have en præcis adresse i hjemlandet og skal have gyldige rejsedokumenter. Derudover må han/hun ikke have uafsluttede forretninger i Finland.

Normalt er en hjemrejse permanent, og ens opholdstilladelse i Finland ophører. Der gives dog også tilskud til personer, der meddeler, at de midlertidigt bosætter sig i deres hjemland. Man kan dog kun opnå tilskuddet én gang. Maximalt kan man forlade Finland i to år uden at miste sin opholdstilladelse.¹⁵

Referencer og noter

- ¹ Korkiasaari (1998): www.utu.fi/erill/instmigr/art/finn_migr.htm
- ² Koivukangas (2002): The need for multicultural approach in Finland
- ³ Årsredovising 2000, Svensk Resumé; Årsredovising 2001, Svensk Resumé; Årsredovising 2002, Svensk Resumé
- ⁴ Sopemi Rapport for Finland 2002
- ⁵ UVI - vistelse i Finland
- ⁶ Lag om ändring av utlänningslagen - RP 23/2001 rd; European Council on Refugees and Exiles
- ⁷ Sopemi Rapport for Finland 2002
- ⁸ Direktorat for Immigration, Finland:
www.uvi.fi/ruotsi/doc/tilastot/turvhake00_02.htm
- ⁹ UVI - Uppehållstillstånd på grund av familjeband
- ¹⁰ Tiina Sinkkanen, Det finske indenrigsministerium - Departementet for Immigration
- ¹¹ Sopemi Report for Finland (2002): 15, UVI - vistelse i Finland
- ¹² UVI - vistelse i Finland, Utlänningslag 22.2.1991/378
- ¹³ UVI - medborgerskab
- ¹⁴ IOM International Organization for Migration: Assistance to the return and re-integration of unsuccessful asylum seekers from Finland - Final report
- ¹⁵ Arbetsministeriet: At återvände hem

5. Udlændinge- og integrationspolitik i Holland

5.1 Kort historisk blik over Holland som indvandringsland

Indvandringen til Holland ligner på mange måder, hvad man ser i resten af Europa. Dog har det faktum, at Holland i tidligere tider var en kolonimagt betydning for, at nogle vælger at immigrere til netop dette land, det drejer sig fx om personer fra Indonesien, Surinam og de Hollandske Antiller. Yderligere kommer der en del indvandrere fra lande som Tunesien, Marokko og Tyrkiet til landet. Prognoser viser, at der årligt indvandrer 15-17.000 personer til Holland alene fra Surinam, Tyrkiet og Marokko.¹ I 2001 immigrerede i alt 133.404 personer til Holland (heraf var 23.150 personer fra andre EU lande og 6.239 var flygtninge²). Ifølge en opgørelse fra 2001 er begrundelserne for immigration særligt familiesammenføring, asyl, og arbejde.³

Generelt forventes det, at andelen af ikke-vestlige indvandrere i Holland vil vokse betydeligt i det følgende tiår. Hvor antallet af første- og andengenerationsindvandrere i 2000 var ca. 1,4 millioner, er forventningen, at der vil være over to millioner første- og andengenerationsindvandrere i Holland i 2010. Den største gruppe er indvandrere fra Tyrkiet, efterfulgt af personer fra Surinam og Marokko.⁴

Akkurat som det gør sig gældende i andre europæiske lande, påvirkes Hollands nationale politik i forhold til indvandrere og flygtninge af samarbejdet i EU.

5.2 Udlændinge- og asylopolitik

5.2.1 Indledning

Et større antal love forholder sig direkte til indvandreres, flygtninges og efterkommeres stilling i det hollandske samfund, bl.a.:

Loven om udlændinges arbejde (Wet Arbeid Vreemdelingen) trådte i kraft 1995, og er siden blevet evalueret og reguleret et antal gange, senest i 2001.

Loven om Indføring til Medborgerskab/Integration af Nyankomne (Wet Inburgering Nieuwkomers) blev vedtaget i 1998. I forbindelse med Udlændingeloven (se nedenfor) og den såkaldte Indføringslov, begge vedtaget i 2000, blev der foretaget mindre ændringer i denne lov.

Udlændingeloven (Vreemdelingenwet) af 2000 (trådt i kraft 22. marts 2001), som afløste den tidligere udlændingelov af 1994, er én del af et lovgivningskompleks på tre. Ud over Udlændingeloven blev den såkaldte "Invoeringswet" (Indføringslov), og den såkaldte Vreemdelingenbesluit (egentligt: Beslutning om udførelsen af Udlændingeloven) vedtaget. Den nye udlændingelov havde ikke mindst som mål at afkorte de procedurer, som asylansøgere der søgte til landet skulle igennem, akkurat som procedurerne formindskedes i antal. Indføringsloven er derimod et kompleks af forskellige tillæg til eller ændringer til andre love, som måtte foretages på baggrund af den nye Udlændingelov (fx Bistandsloven, Loven om udlændinges arbejde o.a.). Beslutningen om Udførelsen af Udlændingeloven understikker, som titlen på dette dokument tilkendegiver, retningslinier for, hvordan Udlændingelovens forordninger konkret iværksættes.

En lov om repatriering (Remigratiewet) trådte i kraft 1. april 2000. Loven har til hensigt at sikre, at personer fra integrationsindsatsens målgrupper, som gerne vil tilbage til oprindelseslandet, men ikke har de økonomiske muligheder, kan få tilstrækkelig støtte til, at dette kan lade sig gøre (denne lov er under afvikling).

Et stort antal andre love - således som det fremgår af følgende - forholder sig indirekte til etniske minoriteters liv i det hollandske samfund. Det gælder fx Loven om Begrænsning af Eksport af Offentlige Ydelser, Bistandsloven, Loven om Studiefinansiering, Børnebidragsloven og Loven om Forsikring i Forbindelse med Uarbejdsdygtighed.

5.2.2 Adgangsbetingelser til Holland for forskellige indvandrergrupper

Asylansøgere og flygtninge

Præasylfasen: Udlændingeloven (Vreemdelingewet 2000⁵) blev blandt andet sat i kraft, for at man bedre kunne regulere de procedurer, som fandt sted i forbindelse med asylansøgningerne og yderligere regulere antallet af flygtninge.

ge/indvandrere, som kom til Holland. Før den nye lovs ikrafttræden kunne det nogle gange tage flere år, før en asylansøgningssag var afgjort. Den nye lov forsøger bl.a., som det fremgår af følgende, at gøre ansøgningsperioden så kort som muligt.

Ifølge Udlændingeloven skal en person, som søger asyl i Holland, hurtigst muligt afgive en officiel anmodning om asyl, hvilket kan finde sted ved fire opsamlingscentre i landet. I forbindelse med det første møde/interview afklares asylansøgerens identitet, nationalitet og den rute, som vedkommende rejste ad for at komme til Holland. På baggrund af dette interview afgøres det, om asylsøgeren har en chance for at få sin ansøgning godkendt. I fald dette ikke er tilfældet, skal personens ansøgning behandles inden for max. 48 arbejdstimer og højst seks arbejdsdage. Tager behandlingen af ansøgningen længere tid end seks dage, bliver asylsøgeren placeret i et asylcenter, indtil en afgørelse er truffet. Man kan indenfor det hollandske system tale om to asylansøgningsprocedurer: den "accelererede," som foregår indenfor få dage efter ansøgningstidspunktet, og den "komplette," som gælder for de personer, som har fået ophold i Holland igennem den accelererede proces. Den komplette proces kan strække sig over flere uger til et år (eller mere). Gældende for asylansøgere under den fulde proces er, at de er sikret rettigheder til velfærdsydelse som husly, sundhedsvæsen og mad.⁶

Et efterfølgende interview udgør basis for asylproceduren. Under mødet fortæller asylsøgeren en embedsmand fra IND (Immigratie en Naturalisatiedienst: Immigration og Naturaliseringstjenesten) om hans/hendes grunde til at flygte. På baggrund af dette interview tager IND en beslutning om, hvorvidt personen kan gives asyl eller ej. I tilfælde af et positivt svar får personen at vide, at han/hun kan forblive i landet, dog tidsbegrænset. Forbedres situationen i det land, som han/hun kommer fra, kan de sendes tilbage. Først efter tre år kan personen søge om permanent opholdstilladelse.

I fald en person får sin ansøgning om asyl afvist, skal denne forlade landet inden for 28 dage. Den person, som får afvist sin ansøgning, kan klage over afvisningen af hans/hendes asylansøgning, fx igennem en advokat. Behandlingen af klagemålet foretages af en dommer, og asylsøgeren kan blive boende i asylcentret,

indtil der er faldet en afgørelse. Ifølge Udlændingeloven kan klagesagen appelleres til en særlig klageret (Raad van State), før en endelig afgørelse finder sted. Hvis den endelige afgørelse stadigvæk er negativ, må asylansøgeren forlade landet. Dog kan tilbagesendelsesperioden forlænges, fx i de tilfælde, hvor situationen i oprindelseslandet er blevet forværret. Her gør et såkaldt "vertrekmoratorium" det muligt for den afviste asylansøger at blive i Holland i op til et år.

Selvom det er hensigten, at behandlingen af asylansøgere skal foretages så hurtigt som muligt, er der også tilfælde, hvor behandlingsproceduren kan trække ud. Dette ses særligt i de tilfælde, hvor asylansøgere fra et bestemt land af Justitsministeriet underkastes et såkaldt "besluitsmoratorium." Der er her tale om, at man fra officiel side forventer, at den uro, som eksisterer i asylansøgernes oprindelsesland, er kortvarig, eller at antallet af asylansøgere, der kommer fra det pågældende land eller region, er så stort, at IND ikke kan overkomme behandlingen af disse ansøgninger inden for den forventede frist. Her kan der gå helt op til to år, før asylansøgeren får et svar.

5.2.3 Restriktiv asylpolitik

Asylansøgere kan alene få lov til at blive i landet på baggrund af internationale forpligtigelser og konventioner (her særligt FN konventionen og den europæiske menneskerettighedskonvention), humanitære hensyn eller på baggrund af hollandske interesser⁷ (dette nævnes specifikt i Udlændingeloven).⁸ Midlertidigt ophold kan også gives på baggrund af et "besluitsmoratorium", således som det skildres ovenfor. Status som flygtning kan alene gives på baggrund af FN konventionen.⁹ Det er ikke muligt at søge asyl af økonomiske grunde. Ej heller er det muligt at søge om asyl fra et andet land, med mindre der er tale om en ansøgning igennem UNHCR. Kun personer, som opfylder de kriterier, som er opstillet af FN kan søge om asyl. Holland modtager på baggrund af en aftale med UNHCR op til 500 kvoteflygtninge årligt (kvoten opfyldes dog langt fra altid: i 2000 modtog landet i alt 83 kvoteflygtninge, i 2001 var tallet 284).¹⁰ Udvælgelsen af flygtninge sker igennem Justitsministeriet/IND med hjælp fra Udenrigsministeriet, på baggrund af journaler tilsendt af UNHCR.

Det har ikke været muligt at finde aktuelle tal over den numeriske sammensætning af flygtningekategorier i Holland. Antallet af kvoteflygtninge er begrænset taget i betragtning af, at 6.239 fik asyl i Holland i 2001. Tal fra 2000 giver dog en indikation af fordelingen af flygtninge i landet: Hvor 43.895 søgte asyl i landet i det år, blev der givet politisk asyl til 1.808. Herudover opnåede 4.791 personer ophold af humanitære grunde, og 3.127 fik lov til at blive i landet på tidsbegrænset ophold.¹¹ Det skal her bemærkes, at antallet af personer, som har søgt asyl i Holland er faldet markant i de seneste år: 32.580 personer søgte om asyl i 2001, og 18.670 i 2002.¹²

Asylansøgere/asylholdere i Holland kan ifølge Udlændingeloven 2000 blive i landet på baggrund af følgende opholdstilladelser:

Verblijfsdocument type III: Verblijfsvergunning voor bepaalde tijd asiel (tidsbegrænset opholdstilladelse på baggrund af asyl). Denne opholdstilladelse gives for tre år, men kan også inddrages inden for denne periode. Opholdstilladelsen kan trækkes tilbage af myndighederne, hvis tidsbegrænsningen er overskredet, hvis der er opgivet forkerte oplysninger, af hensyntagen til den offentlige orden og sikkerhed, og hvis personen opholder sig mere uden for Holland end i landet. Personen har ret til at arbejde, hvis og såfremt arbejdsgiveren har arbejdstilladelse til dette.

Verblijfsdocument type IV: Verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd asiel (tidsubegrænset opholdstilladelse på baggrund af asyl). Hvis det skønnes, at en person efter tre år stadigvæk har brug for asyl, kan denne blive tilkendt en tidsbegrænset opholdstilladelse. Personen har fri adgang til arbejde og har ikke brug for en arbejdstilladelse.

W-document. Denne opholdstilladelse gives til personer, som har søgt asyl i Holland, men hvor der ikke er taget endeligt stilling til deres sag, og til personer som af helbredsårsager ikke kan forlade landet eller af anden grund har fået deres ophold forlænget. Dokumentet gives til personer, som ikke har noget pas. Har personen et pas, indføres dokumentet i dette som et klistermærke. Asylansøgere kan bruge dokumentet til at bevise deres identitet. På bagsiden af dokumentet

står angivet, hvorfor personen er flygtet til Holland. Disse personer kan ikke arbejde (fuldtids), men har dog mulighed for arbejdstilladelse til at arbejde i korte perioder, dvs. 12 uger inden for 12 måneder (fx sæsonarbejde).

Familiesammenførte

For at ansøge om familiesammenføring skal den person, som ansøger om at komme til Holland, have et gyldigt pas, være tilsluttet en sygeforsikring med gyldighed i Holland, have en ren straffeattest og ikke have haft tuberkulose. Hvad angår den person, med hvem den udefra kommende person ønsker familiesammenføring, skal denne kunne dokumentere økonomisk uafhængighed. Dette gælder dog ikke, hvis 1) personen er enlig forsørger for et eller flere børn, der er yngre end fem år, 2) hvis personen er 57½ år eller ældre, eller 3) hvis vedkommende er erklæret uarbejdsdygtig.¹³

Familiesammenføring kan ske i følgende fem tilfælde:

Familiesammenføring på baggrund af ægteskab: Der skal være tale om et gyldigt ægteskab, og parret skal have en juridisk bindende og officiel dokumentation for at være gift. Begge skal være over 18 år. I Holland skal de bo sammen og føre en fælles husholdning på samme adresse. Ægteskabet skal være registret hos den kommunale basisadministration (Gemeentelijke Basisadministratie). Personen i Holland skal være tilstrækkeligt bemidlet til at sikre parrets tilværelse.

Familiesammenføring på baggrund af samboskab: Der skal være tale om en varig og enestående relation. Parret skal bo sammen i Holland og føre en fælles husholdning på samme adresse. Begge skal være ugifte og være 18 år eller mere. Parterne skal have underskrevet en relationsforklaring og en garantierklæring (dvs. erklæring på, at man vil tage ansvaret for de udgifter, som der må være i forbindelse med den familiesammenførtes ophold) samt have en officiel og juridisk bindende dokumentation på at være ugift. Personen i Holland skal være tilstrækkeligt bemidlet til at sikre parrets tilværelse.

Familiesammenføring med mindreårige børn: Børnene skal være yngre end 18 år. De må ikke være gift på ansøgningstidspunktet og må ikke tidligere have været gift. De skal beviseligt tilhøre familien og i det hele taget have en familieretlig

relation til de andre familiemedlemmer. Forældrene i Holland skal være tilstrækkeligt bemidlet til at sikre barnets/børnenes tilværelse.

I de tilfælde, hvor en familiesammenført ægtefælle/samboende ikke er myndig, men stadigvæk kan komme til Holland på baggrund af de regler, som gælder for familiesammenføring af mindreårige, må denne vente tre år på at få en opholdstilladelse. I den periode skal personen opholde sig legalt i Holland.

Familiesammenføring med andre familiemedlemmer: Her kan der være tale om børn, der er blevet myndige på ansøgningstidspunktet, forældre eller bedsteforældre, som alle beviseligt tilhører familien og i det hele taget har en familieretslig relation til denne. I Holland skal de bo sammen og føre en fælles husholdning på samme adresse. Personen/personerne skal have forladt oprindelseslandet på baggrund af forhold, der gør svært at blive tilbage. Familien i Holland skal være tilstrækkeligt bemidlet til at sikre de tilkommende familiemedlemmers tilværelse.

Familiesammenføring med ældre familiemedlemmer (65+). Der skal være tale om fædre eller mødre til i Holland boende personer. Ansøgerne skal være 65 år eller ældre, og de skal være aleneboende. Hvad angår deres børn, skal disse have hollandsk nationalitet eller besidde en permanent eller midlertidig opholdstilladelse. Familien i Holland skal være tilstrækkeligt bemidlet til at sikre de tilkommende ældre familiemedlemmers tilværelse. Der må ikke være børn tilbage i oprindelseslandet, som forældrene vil kunne forventes at skulle tage sig af.

Det rådighedsbeløb, som en person skal råde over for at kunne få et familiemedlem til Holland, afhænger af dennes tilknytning til Holland. Således gælder det, at:

Personer som enten har hollandsk statsborgerskab eller en opholdstilladelse uden tidsbegrænsning: Sådanne personer skal have en nettoindkomst på mindst 70% af det eksistensminimum for par, som er fastsat ifølge den almene bistandslov. Hvis personen i Holland er mellem 18 og 23 år, er det dog tilstrækkeligt, hvis denne kan bevise, at han/hun arbejder 32 timer om ugen. På ansøgningstids-

punktet skal den person, som bor i Holland, endvidere bevise, at denne har en ansættelse af mindst et års varighed.

Personer som er indehaver af en tidsbegrænset opholdstilladelse: Sådanne personer skal have en nettoindkomst på mindst eksistensminimum for par, som er fastsat ifølge den Almene Bistandslov. På ansøgningstidspunktet skal den person, som bor i Holland, endvidere bevise, at denne har en ansættelse af mindst et års varighed.¹⁴ Personer, som er indvandret/indvandrere af økonomiske årsager *kan også få deres ægtefælle/familie med, men skal da søge om MVV ved hjemlandets ambassade.*¹⁵

Personer fra andre EU lande/EØS lande: Reglerne for personer, der kommer fra disse lande, og som vil familiesammenføres, er mindre strenge. Det gælder, at personen skal have et gyldigt identitetskort/pas, et dokument som viser dennes familieretslige tilhørsforhold til EU/EØS, og de skal endvidere underskrive en erklæring om ren straffeattest.

Der er således en vis forskel i behandlingen af familiesammenføringsager, baseret på, om den i Holland boende ansøger enten 1) er statsborger eller har permanent opholdstilladelse, 2) Er indehaver af tidsbegrænset opholdstilladelse, eller 3) kommer fra et EU eller EØS land. Forskellene er først og fremmest baseret på økonomiske forhold. Personer som kommer fra visumpligtige lande, og som ønsker at blive i Holland i mere end tre måneder, har brug for en MVV, jf. nedenfor.

Ved ankomst ansøger et familiemedlem om personens opholdstilladelse ved en af de regionale Fremmedtjenester. Vedkommende skal underskrive en erklæring om ren straffeattest. Herefter kan personen få til opgave at melde sig til de kommunale sundhedsmyndigheder for at blive undersøgt for tuberkulose (hvis personen kommer fra lande uden for EU, EØS, Australien, Canada, Israel, Japan, Monaco, New Zealand, Surinam, USA, Schweiz og Liechtenstein).

Det er Immigrations- og Naturaliseringstjenesten (IND), som træffer beslutningen om opholdstilladelse. Opholdstilladelsen kan hentes hos Fremmedtjenesten og er

gyldig i ét år. Den kan dog forlænges med et år ad gangen (se også ovenfor, afsnit om typer af opholdstilladelse). Bliver ansøgningen afvist, meddeles dette skriftligt af IND. Det er muligt at klage over et negativt udfald af ansøgningen.

For flygtninge gælder det, at familiesammenføring alene gives til kvoteflygtninge og til personer, som opholder sig i Holland på baggrund af akutte humanitære behov. For både ægtefælle og børn gælder det, at der kan tilkendes familiesammenføring, hvis disse er ankommet til Holland sammen med ansøgeren, eller hvis de er rejst efter denne senest tre måneder efter, at personen har fået midlertidigt opholdstilladelse.¹⁶ Er disse forskrifter overholdt, behøver ansøgeren ikke at bevise, at han/hun har tilstrækkelige økonomiske midler til at forsørge de nyankomne.¹⁷

Ved indvandring på baggrund af familiesammenføring (ikke flygtninge) har en person i første omgang brug for *MVV (Machtiging tot Voorloopig Verblijf)* (Tilladelse til foreløbig ophold). Her er der egentligt tale om en visumtype, der tillader ophold på mere end tre måneder, og som gives til personer fra et visumpligtigt land, som ønsker at søge om opholdstilladelse i Holland (opholder personer fra visumpligtige lande sig i Holland i mindre end tre måneder skal de have et visum til kort ophold: "Visum kort Verblijf"¹⁸). Der er to måder, hvorpå man kan opnå MVV: Man kan ansøge om denne ved en hollandsk ambassade i udlandet eller den person eller instans, som ønsker at sørge for vedkommende (der kan være tale om ægtefælle, kæreste, undervisningsinstitution, arbejdsplads), forespørger herom hos Udlændingestyrelsen. På baggrund af denne forespørgsel ansøger udlændingen inden for 6 måneder om MVV ved den hollandske ambassade i hjemlandet. MVV er i flere tilfælde nødvendig for de personer, som ansøger om familiesammenføring

Herefter kan personen opnå *Verblijfsdocument type I: Verblijfsvergunning voor bepaalde tijd regulier* (reguleret opholdstilladelse, tidsbegrænset). Dokumentet gives til personer, som af andre grunde end asyl kan få ophold i Holland. Der er altid tale om, at et bestemt kriterium for ophold skal være opfyldt, det kan fx være ønsket om familiesammenføring/familieopbygning, studier eller lønarbejde. Det er et kriterium, at den tilflyttedes forsørgelse er sikret i Holland, men afgø-

relsen om, hvem der er ansvarlig for denne forsørgelse, afgøres af omstændighederne for immigrationen. Hvis en person kommer til Holland på baggrund af familiesammenføring, er det ægtefællen, der er ansvarlig for den tilflyttedes forsørgelse. Kommer denne for at arbejde, er det arbejdsgiveren, der er ansvarlig for tilflytterens forsørgelse. Og kommer denne for at studere, er det personen selv, som har ansvaret for egen forsørgelse. Begrundelsen for ophold er anført på bagsiden af dokumentet. Opholdstilladelsen kan have en varighed på et år, men kan også være længere (3-5 år), afhængigt af begrundelsen for ophold. Det er tilladt at arbejde uden arbejdstilladelse.

Verblijfsdocument type II: Verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd regulier (reguleret opholdstilladelse uden tidsbegrænsning). Gives til personer som har været i landet på en tidsbegrænset opholdstilladelse i minimum 5 år, og som tillige skønnes at være tilstrækkeligt økonomisk bemidlede til at kunne forsørge sig selv (selvforsørgelseskravet falder bort efter 10 år i landet). Disse personer kan frit søge arbejde, og behøver således ikke arbejdstilladelse. Permanent opholdstilladelse gives ikke som belønning, fx for at have fuldført et integrationsprogram. Derimod er der krav om, at ansøgeren skal kunne forsørge sig selv - fx igennem et arbejde. Udlændingecirkulæret 2000 (Vreemdelingencirculaire 2000) nævner, at midler til selvforsørgelse i visse tilfælde kan være løn "in natura" eller pensionsudbetalinger.¹⁹

Gældende lovgivning er, at personer, som kommer til Holland for at gifte sig med en person, der bor i dette land, skal være over 18 år gammel og være ugift. Personen i Holland skal kunne forsørge den kvinde eller mand, som han/hun gifter sig med. Der er pt. ikke nogen direkte lovgivning mod tvangsægteskab. Loven til Bekæmpelse af Proforma-ægteskaber (Wet Voorkoming Schijnhuwelijken) fra 1994 fordrer godt nok, at visse personer, som søger om partner/ægtefællesammenføring skal til en samtale hos fremmedpolitiet, hvis man anser deres ansøgning for mistænkelig, men mistanke om tvangsægteskab er ikke et kriterium for afvisning.²⁰ Grundlaget for den nye hollandske regering (af 16. maj 2003) nævner dog, at man ønsker at hæve alderskriteriet for ret til familiesammenføring med ægtefælle til 21 år, samt indføre et indkomstkrav på 120% af den fastsatte minimumsløn. Ekspertter på området nævner her, at Danmarks lovgivning omkring

tvangs- og arrangerede ægteskaber har en effekt på det nye hollandske rege-
ringsgrundlag.²¹

Økonomiske indvandrere

Arbejdsrelateret indvandring reguleres efter Loven om udlændinges arbejde (Wet Arbeid Vreemdelingen). Personer fra EU, Norge, Island, Lichtenstein og Schweiz kan frit søge arbejde i Holland.²² For personer som kommer fra andre lande, gælder det, at de skal have en gyldig arbejdstilladelse. For personer, som ønsker at arbejde i Holland i mere end tre måneder, gælder det endvidere, at de skal have en gyldig opholdstilladelse. Dette gælder ikke for personer fra EU/EØS, som kan opholde sig i Holland på baggrund af gældende aftaler imellem disse lande. For disse gælder det særlige *EU/EER-document*. Denne opholdstilladelse gives til personer fra EU eller EØS og deres familiemedlemmer, uafhængigt af nationalitet. Disse personer har frit adgang til arbejde og har ikke brug for en arbejdstilladelse.

Alle personer skal have et gyldigt pas og en ren straffeattest. Ligeledes er deres ansøgning afhængig af, om der skønnes at være mangel på arbejdskraft inden for det pågældende område inden for EU/EØS landene. Det er hermed underforstået, at påberåbelse af faglige kvalifikationer er af betydning for muligheden for økonomisk indvandring som lønarbejder. Også når det gælder personer, som indvandrer for at starte egen virksomhed, er faglige kvalifikationer af betydning: fx skal denne opfylde visse professionskrav. Der er ikke krav til hverken lønarbejdere eller selvstændige om, at de skal kunne tale hollandsk. At de kan klare sig selv økonomisk, og at der er brug for dem på det hollandske arbejdsmarked, (fx skal et firma, som en indvandret selvstændig erhvervsdrivende etablerer også tjene hollandske interesser), synes af primær betydning.

For personer fra ikke EU/EØS lande, som ønsker at arbejde som *lønarbejdere* i Holland, gælder følgende:

Ønsker man at arbejde i mindre end tre måneder, skal man ansøge om arbejdstilladelse. Denne fås hos Centrum for Arbejde og Indkomst (Centrum voor Werk

en Inkomen, CWI). Kommer personen fra et visumpligtigt land, skal denne også have gyldigt visum.

Ønsker man at arbejde i mere end tre måneder, skal arbejdsgiveren ansøge om gyldig arbejdstilladelse hos CWI. Arbejdsgiveren skal stå som garant for, at den ansatte er sygdomsforsikret, for at personen har en tilstrækkelig indkomst, samt at denne kan få et sted at bo. I forbindelse med ansøgning skal ansøger medbringe kopi af pas, og arbejdsgiveren skal sørge for kopi af eget pas, kopi af medarbejderens pas, kopi af arbejdskontrakt og kopi af arbejdsgivererklæring. Ved ankomsten til Holland skal medarbejderen ansøge om opholdstilladelse ved en af de regionale Fremmedtjenester. Vedkommende skal underskrive en erklæring om ren straffeattest. Personer, som kommer til Holland for at arbejde som religiøst personale (fx imamer), skal også have en erklæring om, at han/hun er bekendt med de regler, som gælder for dennes ophold i Holland, samt at personen er bekendt med, at han/hun skal forlade landet, når opholdstilladelsen udløber. I visse tilfælde forventes det, at personen lader sig undersøge for tuberkulose (afhængigt af oprindelsesland, se afsnittet om familiesammenføring).

Personer som kommer fra visumpligtige lande, og som ønsker at arbejde i Holland i længere tid end tre måneder, har brug for en MVV for at ansøge om opholdstilladelse (se ovenfor, afsnit om familiesammenføring). Derefter kan personen opnå *Verblijfsdocument type I*.²³ Firmaer som ofte ansøger om MVV til udenlandske medarbejdere kan benytte sig af den forkortede MVV procedure. Hvor den almindelige procedure tager ca. 3 måneder, tager den forkortede procedure et par uger. Servicen varetages af IND. Muligheden for forkortet MVV kan også benyttes af uddannelsesinstitutioner og institutioner til fremme af kulturel udveksling.²⁴

Det er IND, som tager beslutningen om opholdstilladelse og giver ansøgeren besked. Opholdstilladelsen kan hentes hos Fremmedtjenesten og er gyldig i ét år. Den kan dog forlænges med et år ad gangen (se også ovenfor, afsnit om typer af opholdstilladelse). Bliver ansøgningen afvist, meddeles dette skriftligt af IND. Det er muligt at klage over et negativt udfald af ansøgningen.

*Selvstændigt erhvervsdrivende:*²⁵ Det er også muligt for udlændinge at etablere sig som selvstændigt erhvervsdrivende i Holland. Særlige regler gælder for personer, som ikke kommer fra EU/EØS. Personer fra EU/EØS, som vil arbejde som selvstændige i Holland, skal bevise, at de indgår i arbejde, som ikke er lønarbejde, og at de endvidere tjener mindst 50% af den gældende bistandsnorm på dette arbejde. Derudover skal de underskrive en erklæring om ren straffeattest. Personen skal også råde over et gyldigt pas, være indskrevet i Handelskammeret (Kamer van Koophandel) samt kunne fremlægge et antal regnskabsdokumenter.

For personer fra ikke EU/EØS lande, som ønsker at arbejde som selvstændigt erhvervsdrivende, gælder det, at de skal have et gyldigt pas, at de ikke må have haft tuberkulose, de skal have en ren straffeattest, have en sygeforsikring, der dækker alle udgifter i Holland, en tidsbegrænset opholdstilladelse og igennem virksomheden have tilstrækkelige midler til at forsørge sig selv.

Derudover skal personen være yngre end 60 år, opfylde bestemte professionskrav (fx som læge). Skal vedkommende drive egen virksomhed, skal denne opfylde de betingelser, som der er for at drive en sådan virksomhed. Der skal være tale om en ny virksomhed, hvilket blandt andet betyder, at det skal være første gang, at denne virksomhed registreres i Handelskammeret. Virksomheden skal tjene en økonomisk interesse, der er betydningsfuld for Holland, hvilket bl.a. betyder, at dens virke skal være innovativt, og at den ikke forstyrrer en sund markedskonkurrence. Personen skal endvidere komme til Holland fra et andet land med det mål at oprette virksomheden, dvs. der skal ikke være tale om en hollandsk statsborger eller en udlænding med varig opholdstilladelse.

Der er særlige aftaler med bestemte lande og regioner, som også har betydning for arbejdet som selvstændig. Afhængigt af typen af virksomhed skal personer fra USA bevise, at den kapital, som de skyder ind i virksomheden, er deres egen. Yderligere eksisterer der, på baggrund af EU aftaler, særlige regler med Bulgarien, Tjekkiet, Ungarn, Polen, Rumænien og Slovakiet. For disse lande gælder det, at personer, som vil være selvstændigt erhvervsdrivende i Holland ikke behøver at bevise, at de tjener en essentiel hollandsk økonomisk interesse.

Øvrige indvandrere

Studerende: For studerende gælder det, at personer, som ønsker at studere i Holland i mere end 3 måneder, som udgangspunkt skal have et MVV dokument i forbindelse med deres ophold. Uddannelsesinstitutioner, som tit modtager udenlandske studerende, kan benytte sig af den forkortede MVV procedure (se ovenfor).

I øvrigt gælder det, at udlændinge, som ønsker at studere i Holland, skal studere ved en anerkendt uddannelsesinstitution, at de skal råde over tilstrækkelige midler til at forsørge sig selv under deres studieår, og i øvrigt kunne bevise over for Fremmedtjenesten, at de har en ren straffeattest. Den studerende skal være bevidst om, at han/hun kun kan blive i Holland, så længe studiet varer.

Rådighedsbeløb for studerende, som ønsker at læse i Holland, var pr. 1. januar 2003 (månedlig og efter skat):

Forberedende periode: 540,89 euro

Socrates eller Erasmus program: 540,89 euro

Mellemlang handelsuddannelse (inklusive skoleafgift): 608, 50 euro

Højere handelsuddannelse (inklusive skoleafgift): 657,21 euro.²⁶

Ved ankomst ansøger den studerende om midlertidig opholdstilladelse ved den regionale Fremmedtjeneste.

Ældre indvandrere (personer over 65): Ældre indvandrere til Holland falder primært i to kategorier: dem, som kommer på baggrund af familiesammenføring, og dem som kommer på baggrund af asyl. For førstnævnte gruppe gælder det, at de skal være forældre til en i Holland boende person, som enten har hollandsk nationalitet eller har permanent/tidsbegrænset opholdstilladelse i Holland.²⁷ De skal i øvrigt råde over en MVV ved indrejse.

Personer, som opholder sig legalt i Holland, fx på baggrund af familiesammenføring og asyl, har ret til sociale velfærdsydelse, herunder pension. Hvad angår pension er der dog et særligt forbehold, eftersom pensionens størrelse afhænger

af, hvor lang tid en person har boet i Holland. Pensionen opspares over en periode på 50 år: fra man er 15 år gammel til man bliver 65. Er man flyttet til Holland efter sin 15-års fødselsdag, afkortes pensionsopsparingens størrelse. Der er dog mulighed for, at man - fx hvis man kommer til Holland som voksen - frivilligt ekstrabetaler pensionsbidrag, dog maksimalt op til 10 år.²⁸

Hvis en persons pension ligger under den almene bistandsnorm, har man mulighed for at få supplerende bistand ifølge den Almene Bistandslov. Pr. 1. januar 2003 var bistandsnormen for personer over 65 som følger:²⁹

Giftede eller samboende personer (inkl. feriebidrag): 1.135,57 euro.

Enlige forældre (inkl. feriebidrag): 794,90 euro.

Enlige (inklusive feriebidrag): 567,79 euro.

5.2.4 Statsborgerskab

1. april 2003 ændredes reglerne for, hvordan kommunerne og IND skal behandle og bedømme ansøgninger om statsborgerskab. Mulighederne for at få statsborgerskab afgøres herefter på baggrund af, om:

1: Ansøger (mindreårig) er barn af en hollænder, som på ansøgningstidspunktet har forsørget og opdraget ansøger i tre år.

2: Ansøger (mindreårig) er i mindst én hollandsk statsborgers varetægt, og har på ansøgningstidspunktet været forsørget og opdraget af denne/disse statsborger(e) i mindst tre år.

3: Ansøger (myndig) har siden sit fjerde år opholdt sig i Holland - uden afbrydelse - på baggrund af en gyldig opholdstilladelse.

4: Ansøger (myndig) har mistet sit hollandske statsborgerskab, fordi vedkommende har opholdt sig 10 år i det land, hvor vedkommende er født og har statsborgerskab. Denne person har ikke brug for opholdstilladelse og kan frem til 1. april 2005 klare sig med at fremlægge en forklaring på sit ønske om statsborgerskab.

5: Ansøger er 65 år eller ældre og har opholdt sig 15 år eller mere - uden afbrydelse - i Holland på en gyldig opholdstilladelse.

6: Ansøger har tidligere haft hollandsk statsborgerskab og har opholdt sig mindst et år uden afbrydelse i Holland på basis af en opholdstilladelse med en ikke tidsbegrænset opholdsbegrundelse.

7: Ansøger har været gift/har registreret partnerskab med en hollænder i mere end tre år og har opholdt sig uafbrudt i Holland i mere end 15 år på baggrund af en gyldig opholdstilladelse.³⁰

Anmodning om statsborgerskab skal foregå skriftligt. I forbindelse med ansøgningen skal kommunen undersøge, om ansøgeren har begået strafbar handling, og om ansøger stadigvæk er indehaver af en gyldig opholdstilladelse.

Tildeles en person hollandsk statsborgerskab, kan dennes børn også opnå dette statsborgerskab. Dog fordrer dette, at ansøger opgiver børnenes navne, angiver en begrundelse for ansøgning om statsborgerskab, og yderligere at børnene opfylder et antal krav. Hollandsk statsborgerskab gives således ikke automatisk til ansøgerens børn, når denne selv får tildelt statsborgerskab.

Kan ansøger ikke opnå statsborgerskab på baggrund af forklaring alene, kan dette ske igennem en naturaliseringsprocedure. Denne procedure indbefatter blandt andet, at ansøger under en samtale med en kommunal embedsmand skal bevise tilstrækkeligt kendskab til hollandsk sprog og samfundsforståelse. Ansøger behøver dog ikke testes i disse emner, hvis det kan bevises, at denne har fuldført et integrationsprogram eller er indehaver af en hollandsk mellemskoleeksamen (eller højere).

Personer, som har opholdt sig i Holland på baggrund af en gyldig opholdstilladelse må på ansøgningstidspunktet bevise, at de har opnået en gyldig opholdstilladelse med en ikke tidsbegrænset opholdsbegrundelse. Der er dog den undtagelse, at personer, som er gift eller har registreret partnerskab med en hollænder kan forsøge at blive naturaliseret efter tre år.

Personer med en tidsbegrænset opholdstilladelse på baggrund af asyl kan også søge om hollandsk statsborgerskab. Tidligere kunne sådanne personer ansøge om hollandsk statsborgerskab, så snart de havde opnået benævnte opholdstilladelse. Dette er ikke længere tilfældet. Fra 1. april 2003 skal sådanne personer have boet mindst 5 år i Holland uden afbrydelse.

Børn af ansøgere, som er 15 år eller yngre, og som også ønsker at få statsborgerskab i Holland, skal efter 1. april 2003 have en gyldig opholdstilladelse med en ikke tidsbegrænset opholdsbegrundelse, og de skal bo permanent i Holland. For børn til ansøgere, som er over 16 år gamle, gælder det i øvrigt, at de skal have boet tre år permanent i Holland med en gyldig opholdstilladelse med en ikke tidsbegrænset opholdsbegrundelse og derudover have en ren straffeattest.

Særlige regler gælder for de personer, som betegnes "tidligere hollændere" (oud-nederlanders). Denne gruppe mennesker har af forskellige grunde mistet deres hollandske statsborgerskab - før 1985 var det fx således, at en hollandsk kvinde mistede sit statsborgerskab, hvis hun giftede sig med en mand, som ikke havde hollandsk statsborgerskab. For kvinder, som blev gift med en ikke-hollænder før 1964 gælder det, at de kan få deres statsborgerskab tilbage ved en anmodning alene. For kvinder, som er blevet gift med en ikke-hollænder før 1985 gælder det, at de umiddelbart generhverver deres statsborgerskab igennem en skilsmisse. Yderligere kan personer, som mistede deres hollandske statsborgerskab ved Surinams og Indonesiens uafhængighed umiddelbart genopnå deres statsborgerskab, hvis de ønsker det.

Andre muligheder, hvorpå tidligere hollændere efter lovgivningsændringen, der træder i kraft 1. april 2003, umiddelbart kan genopnå statsborgerskab, er:³¹

Hvis personen har mistet sit statsborgerskab efter 1. januar 1995.

Hvis personen på tidspunktet, hvor denne mistede sit statsborgerskab var 28 år eller ældre.

Personen har pr. eller efter 1. januar 1990 *ikke* modtaget et hollandsk pas eller en dokumentation for hollandsk nationalitet.

Personen *har* pr. eller efter 1. januar 1990 modtaget et hollandsk pas eller en dokumentation for hollandsk nationalitet (her gælder reglerne fra 2001 fortsat).

Yderligere gælder det, at myndige personer, som frivilligt har påtaget sig en anden nationalitet og derved har mistet deres hollandske statsborgerskab kan generhverve dette, hvis:

Personen er født i det land, hvor vedkommende nu har statsborgerskab, og boede der, da dette statsborgerskab blev tilkendt vedkommende.

At vedkommende før denne fyldte 18 år boede i en sammenhængende periode på mindst 5 år i det pågældende land.

At personen på det tidspunkt, hvor vedkommende opnåede det andet lands statsborgerskab var gift med en person, som havde dette statsborgerskab.

Sådanne personer kan umiddelbart genopnå hollandsk statsborgerskab, når de ønsker det.

Personer, som ansøger om generhvervelse af statsborgerskab er forpligtigede til at undersøge, hvorvidt det land, som de også har statsborgerskab i, erkender dobbelt statsborgerskab. Dobbelt statsborgerskab er muligt ifølge hollandsk lovgivning.

Fratagelse af statsborgerskab: Rigsloven om Hollandsk Statsborgerskab (Rijkswet op het Nederlandschap) behandler spørgsmålet om fratagelse af statsborgerskab i hovedstykke 5.³² Fratagelse kan ske på baggrund af bedrageri eller falsk forklaring. Fratagelse skal i sådanne tilfælde dog ske seneste 12 år efter, at statsborgerskabet er givet. Fratagelse undlades, hvis personen efterlades statsløs. I øvrigt kan man miste sit statsborgerskab, hvis man indgår i krigstjeneste hos en stat, som er i krig med Holland, eller hvis man i mere end 10 år har opholdt sig uden for Holland. For mindreårige gælder det, at bortfalder de famillemæssige begrundelser for statsborgerskab (fx igennem adoption til personer udenfor landet), bortfalder det hollandske statsborgerskab.

5.2.5 Hjemsendelse

Afviste asylansøgere

I 2001 fik i alt 2.653 personer afslag om asyl i Holland.³³ 2.112 af disse afviste asylansøgere blev deporteret (mod 2.027 i 2000). 107 blev hjemsendt igennem assisterede tilbagesendelsesprogrammer (af disse var 93 fra Kosovo).³⁴

Holland har en ganske restriktiv politik overfor afviste asylansøgere og personer, hvis opholdstilladelse udløber: Sådanne personer mister deres ret til socialhjælp og ydelser, og skal forlade landet inden for en periode af 28 dage.³⁵ Afviste asyl-

ansøgere skal også forlade asylcentret indenfor denne periode. Der foretages en adressekontrol ved fristens udløb. Bor personen stadigvæk på adressen starter hjemsendelsesproceduren. Kravet om, at det er en individuel pligt selv at sørge for tilbagerejse til oprindelseslandet, hvis ens ansøgning afvises, meddeles asylansøgeren under anmeldelsesproceduren.

I visse tilfælde har personen ikke forladt landet inden for den angivne periode, enten fordi denne helbredsmæssigt ikke er i stand til det eller fordi det ikke kan slås fast, hvilket land han/hun kommer fra. For disse personer gælder, at de kan få hjælp fra IOM (Internationale Organisatie voor Migratie), som bestyrer et særligt tilbagesendelsesbureau. Specialister fra IND kan hjælpe med de tekniske detaljer, som gør udrejse mulig, som fx at få fremskaffet de dokumenter, som personen har brug for.³⁶

IOM varetager som sådan en del af repatrieringsindsatsen i Holland (for lovgivning og udvidet indsats på området, varetaget af Hollands Migrationsinstitut, se nedenfor), blandt andet igennem det såkaldte REAN (Return and Emigration of Aliens from the Netherlands) program. I modsætning til indsatsen fra Hollands Migrationsinstitut gælder REAN for personer, som ifølge hollandsk lovgivning ikke må blive i Holland, eller opgiver den proces, som kan lede hen mod en opholdstilladelse. REAN sørger for, at personen får rejsen til oprindelseslandet betalt samt penge til at klare sig for i den første tid i landet. For illegale indvandrere og afviste asylansøgere gælder følgende tariffer (maksimalbeløb): 225 euro for enkeltstående personer, 320 euro for familier med op til to børn (45 euro for hvert efterfølgende barn). For at komme i betragtning til REAN hjælp må ansøgeren ikke være borger i et EU land, have haft til hensigt at bosætte sig i Holland, ikke være i besiddelse af en opholdstilladelse, ikke kunne betale for sin tilbagerejse, ikke være kommet i betragtning til ufrivillig deportation, og være i besiddelse af gyldigt rejsedokument (fx et pas).³⁷ Yderligere eksisterer der et såkaldt "REAN plus" program for personer fra Afghanistan, Angola og Irak. Personer fra Afghanistan får fx 570 euro til rejse og yderligere udgifter. Derudover kan en afghansk familie med to børn få 800 euro og 90 euro for hvert efterfølgende barn. Herudover får familierne penge til transport af bagage (andre regler og satser gælder for personer/familier fra Irak og Angola).³⁸

Asylansøgere, der nægter at rejse fra Holland, tvinges til at forlade landet. Dette kan ske på to måder; enten ved udsættelse under opsyn, hvor personen eskorteres til lufthavnen, og først dér får udleveret sine rejsedokumenter, eller ved egentlig deportation. Deportationen kan fx ske via chartrede fly, hvor grupper af flygtninge/illegale indvandrere af den kongelige "Marechaussee" (militærpoliti) eskorteres til bestemmelseslandet. Lande, hvortil chartrede fly afgik i 2002 indbefattede blandt andet Cameroun, Rumænien, Surinam, Togo, Bulgarien og det tidligere Jugoslavien.³⁹ Procedurene omkring udsættelse varetages bl.a. af IND.

Også på området om udsættelse/deportation er der sket en skærpelse af Hollands politik i de seneste år. Dette sker bl.a. ved en hurtigere afslutning af sagerne, intensivering af identitetsundersøgelser (som bl.a. skal sikre, at man med sikkerhed ved, hvor personen kommer fra), en forøgelse af antallet af tvungne udsættelser via Schiphol lufthavnen, samt indgåelse af tilbagesendelsesaftaler med et antal lande.

For tilbageviste uledsagede mindreårige asylansøgere gælder det, at hvis de er 16 år eller ældre skal de foretage tilbagereisen selv. For mindreårige gælder det, at de får samme behandling i flyet som andre børn, der rejser alene: dvs., at flyets personale viser dem ekstra opmærksomhed. Ved ankomst til destinationen modtages børnene af repræsentanter fra IOM. Akkurat som det gælder for voksne, kan børnene også blive ledsaget af militærpoliti, hvis de nægter udsendelse.⁴⁰

Afvisning/udvisning på baggrund af kriminalitet/misligholdelse af ansøgning: Enhver person, som søger om asyl i Holland skal underskrive en såkaldt "antecedentenerklæring"; en erklæring om, at man har en fri straffeattest. Hvis asylansøgeren ikke kan underskrive denne, skal hans sag undersøges nærmere, og derigennem afgøres det, om personens ansøgning skal afvises.⁴¹ Ifølge Udlændingeloven kan personer med permanent opholdstilladelse fratages denne, hvis personen har sit hovedopholdssted udenfor Hollands grænser, hvis vedkommende har holdt oplysninger tilbage i forbindelse med ansøgningen om permanent opholdstilladelse, hvis personen er blevet idømt en uigenkaldelig fængselsstraf på tre år eller mere, og hvis personen udgør en fare for den nationale sikkerhed.⁴²

Frivillige ordninger

Repatrieringsloven af 1. april 2000 (Remigratiewet) har til hensigt at hjælpe personer fra etniske grupper, som særligt er i fokus i integrationsindsatsen, med at vende tilbage til deres oprindelsesland, ikke mindst hvis de ikke har tilstrækkelige økonomiske resurser til at skabe sig et tilfredsstillende liv dér. Lovens målgruppe er flygtninge og asylansøgere, eksjugoslavere, personer fra Cap Verde, marokkanere, surinamesere, tunesere, tyrkere, grækere, italienere, portugisere, spaniolere og molukker. Også sigøjnere kan falde ind under loven, fx hvis de kommer fra Eksjugoslavien. Særlige regler gælder for personer, som kommer fra de hollandske Antiller og Aruba. Såvel personer fra første og anden generation kan søge om repatriering.⁴³ Repatrieringsloven er dog under afvikling: 1. september 2003 indgav Integrationsminister Verdonk et lovforslag om, at repatriering med finansiell ydelse skulle afskaffes.⁴⁴

I alt 4.428 personer har siden lovens indførelse benyttet sig af muligheden for frivillig repatriering. Langt de fleste af disse personer er ældre over 60 (75%).⁴⁵ Særligt tyrkere (1.751), marokkanere (1.451) og eksjugoslavere (566) har benyttet sig af loven.⁴⁶

Forudsætningen for frivillig repatriering er, at beslutningen herom foretages frivilligt af den person, som ønsker at rejse tilbage til oprindelseslandet. Det betyder også, at personen har ansvaret for beslutningen. Derudover skal der være et vist niveau af sikkerhed i oprindelseslandet, og personen skal tilbydes en objektiv vurdering/vejledning, før han/hun rejser tilbage.

Personen skal have haft sit primære opholdssted i Holland i mindst et år inden ansøgningstidspunktet, og dette med andet end en tidsbegrænset målsætning, skal ikke tidligere have benyttet sig af repatrieringslovgivningen, må ikke have gæld til staten, eller skal have indgået en aftale om tilbagebetaling heraf, må ikke skyldes i formueskat, og må ikke have eller skal frasige sig sit hollandske statsborgerskab for at opnå repatriering. Dette gælder også, hvis han/hun er født i Holland. Hvis vedkommende er gift, skal partneren, hvis denne også bor i Holland, også søge om repatriering.

Repatriering medfører også økonomisk støtte, enten som en basisydelse eller som en mere gennemgribende repatrieringsydelse. Basisydelsen giver støtte til at rejse til hjemlandet, til transport af bagage, og derudover betaling i to måneder til, at ansøgeren og dennes familie kan etablere sig i landet. Den udvidede repatrieringsydelse giver den repatrierede en fortløbende månedlig ydelse (+45 ydelsen) og sygeforsikring, men giver ikke penge til ansøgerens og familiens etablering. For at modtage +45 ydelsen skal ansøgeren - udover hvad der gælder for alle ansøgere om repatriering - være over 45 år gammel, have modtaget velfærdsydelse i minimum seks måneder, og have haft sit hovederhverv i Holland i mindst 3 år. Repatrieringsydelsen kan i større eller mindre grad kombineres med andre eksporterbare velfærdsydelser.

Repatrieringsydelsens størrelse afhænger af, hvilket land ansøgeren vender tilbage til. Følgende eksempler kan gives:⁴⁷

	Lande I ⁴⁸	Lande II ⁴⁹	Lande III ⁵⁰
+45 bidrag	515,57 euro	444,38 euro	443,97 euro
Sygeforsikring	79,76 euro	76,06 euro	73,58 euro
Transport (over 12 år)	233,70 euro	753,27 euro	256,39 euro
Transport (2-12 år)	117,98 euro	376,64 euro	129,32 euro
Etablering (ansøger og partner)	1.116,30 euro	1.170,75 euro	1.041,42 euro
Etablering (børn over 12 år)	744,20 euro	780,50 euro	694,28 euro

Loven gør det muligt, at personer, som søger om repatriering, kan vende tilbage til Holland i op til et år efter deres udrejse, hvis de fortryder deres beslutning. For at komme tilbage skal personen søge om MVV. Folk, som vender tilbage til Holland kan få sygekasseforsikring. Hjælpen til repatriering er individualiseret, men børn, som bliver tilbage i Holland, kan, indtil de bliver myndige, få del i det

bidrag, som Holland betaler til deres forældre. Personer, som fortryder deres repatriering og vender tilbage til Holland skal tilbagebetale det beløb, som de har modtaget i repatrieringsydelse. Personer, som ønsker repatriering kan henvende sig til Hollands Migrationsinstitut (Nederlands Migratie Instituut), som hjælper den enkelte med (fx igennem sproglig bistand) at udfylde de nødvendige formularer, som derefter går til videre til den Sociale Forsikringsbank (Sociale Verzekeringsbank).

Spørgsmålet om en forbindelse mellem repatriering og udviklingsbistand diskuteres i Holland akkurat som det sker i Danmark. Politiken er indtil videre, at en sådan sammenkobling ikke kan finde sted. Et punkt, hvor en sammenkobling mellem flygtninge/indvandrere og spørgsmålet om udviklingsbistand sammenkobles, findes indenfor det nystartede LINKIS projekt. Projektet henter inspiration fra COS Rijnmond & Midden Holland, Centrum voor Internationale Samenwerking (Centrum for internationalt samarbejde) i Rotterdam. Under COS findes der et servicecenter, hvor flygtninge og indvandrere kan få hjælp til at udvikle bistandsprojekter i de lande, som de kommer fra. COS hjælper ikke med finansiering af disse projekter, men vejleder de projektansvarlige om, hvilke fonde de kan søge til formålet.⁵¹

5.3 Integrationspolitik

Politiken på området følger Loven om Indføring til Medborgerskab/Integration af Nyankomne (Wet Inburgering Nieuwkomers).

5.3.1 Præasylfasen

Indkvartering af asylansøgere: Indkvarteringen af asylansøgere varetages af COA (Centraal Orgaan opvang Asielzoekers), som er et selvstændigt organ under Justitsministeriet. Efter at asylansøgeren har henvendt sig til et af tilmeldingscentre, overføres denne oftest til et større eller mindre asylcenter. I disse centre har asylansøgerne mulighed for at deltage i flere forskellige aktiviteter, fx hollandsk og samfundsorientering.

Asylansøgerne er ikke direkte forpligtiget til at deltage i arbejdet på asylcentre. Siden 1997 har asylansøgere dog haft ret til at deltage i frivilligt, ulønnet arbejde.⁵² Endvidere har de ret til 12 ugers lønnet arbejde i løbet af et år. Det

gælder i øvrigt, at personer, som har en formue på mere end 2.250 euro skal betale for sit eget og sine familiemedlemmers ophold på asylcentret: dette gælder også, hvis man modtager lønnet arbejde (den samlede lønsum skal dog være på over 131,60 euro for et ægtepar).⁵³

Integrationsiltag i relation til asylansøgere: Personer, som søger asyl i Holland, har ret til at modtage undervisning. Retten til undervisning gælder også for børn i den skolepligtige alder, som opholder sig illegalt i Holland.⁵⁴ Undervisning kan tilbydes asylansøgere både på basis- og videregående niveau. Mindreårige asylansøgere kan således gå i en almindelig hollandsk folkeskole. Ansvar for undervisningen af asylansøgere er placeret hos flere forskellige instanser: Ministeriet for Undervisning, Kultur og Videnskab, Justitsministeriet, COA, kommunerne og endeligt skolerne selv.⁵⁵

I visse tilfælde kan asylansøgere undtages fra at betale de skolepenge (lesgeld), som studerende inden for såvel basis- som videregående undervisning i Holland forventes at betale. Finansieringen af undervisningen ved almene uddannelsesinstitutioner varetages af kommunerne og staten. Kommuner, som har mere end 10 asylansøgere gående i en skole (basis og videregående uddannelse), og som tillige har sørget for særlige undervisningstiltag for disse grupper af studerende, kan modtage et statsbidrag på 11.500 euro.⁵⁶

Flere af asylcentrene tilbyder undervisning i hollandsk og samfundsforståelse. Hvordan denne undervisning organiseres, er forskelligt. I visse tilfælde er der tale om professionelle undervisere, i andre frivillige.⁵⁷

Asylansøgere muligheder for at arbejde: Siden juni 2002 har asylansøgere fået forøget deres muligheder for at arbejde. Fra da af har de sammenlagt kunnet arbejde 12 uger pr. år, ikke alene med sæsonbestemt arbejde, men også inden for andre erhverv. Dette gælder også for enlige, mindreårige asylansøgere, som indtil da ikke måtte arbejde overhovedet. For alle gælder det dog stadigvæk, at de skal have en arbejdstilladelse.

Sociale ydelser til asylansøgere: Ifølge det hollandske Flygtningeråd (Vluchtelingenwerk) er gældende satser:

Hvis asylansøgeren selv skal stå for sin kost i asylcenteret:

Voksen:	39,04 euro pr. uge
Barn, 11-18 år gammel (sammen med voksen):	11,35 euro pr. uge
Barn, under 11 år (sammen med voksen):	7,26 euro pr. uge
Uledsagede flygtningebørn:	31,77 euro pr. uge
Enlig forsørger med barn får derudover en engangsbevilling på 26,32 euro.	

Hvis asylansøgeren selv skal stå for morgenmad og frokost:

Voksen:	28,15 euro pr. uge
Barn, 11-18 år gammel (sammen med voksen):	7,27 euro pr. uge
Barn, under 11 år (sammen med voksen):	5,00 euro pr. uge
Uledsagede flygtningebørn:	22,70 euro pr. uge
Enlig forsørger med barn får derudover en engangsbevilling på 20,88 euro.	

Hvis asylansøgeren får al sin kost serveret af asylcenteret:

Voksen:	15,89 euro pr. uge
Barn, 11-18 år gammel (sammen med voksen):	5,45 euro pr. uge
Barn, under 11 år (sammen med voksen):	3,63 euro pr. uge
Uledsagede flygtningebørn:	12,17 euro pr. uge
Enlig forsørger med barn får derudover en engangsbevilling på 10,44 euro.	

Under deres ophold i asylcenteret er asylansøgerne dækket af både sygdoms- og ansvarsforsikring. Har de brug for tøj eller andet, kan de ansøge om penge hertil i centeret.

5.3.2 Afklaring/anerkendelse af udenlandske kvalifikationer

En vurdering af nytilkomne indvandrere og flygtninges faglige kvalifikationer varetages af IWD (Internationale DiplomaWaardering⁵⁸) og foretages af afdelinger under *Colo* og *Nuffic* (se nedenfor). Information om denne vurdering kan de nyankomne hente hos IcDW (Informatiecentrum DiplomaWaardering). Bag såvel informationscenteret og indsatsen omkring vurderingen af de faglige kvalifikationer

står to instanser: *Colo*, som er en sammenslutning af 21 centre for undervisning for erhvervslivet, og *Nuffic*, som er den hollandske organisation for internationalt samarbejde inden for de højere uddannelser. *Colo* har en særlig afdeling for vurdering af udenlandske uddannelser, og hvordan man kan sammenligne disse med det hollandske kvalifikationssystem. Afdelingens arbejde er af juridisk og officielt bindende karakter. Ligeledes har *Nuffic* en afdeling for vurdering af eksamensbeviser og uddannelsessammenligning, som også vurderer udenlandske eksamensbeviser. Det er et af afdelingens mål at formindske de barrierer, som findes for studerende og forskere, som ønsker at være internationalt mobile, både når det gælder folk, som kommer fra Holland, og som søger andetsteds, og folk, som kommer udefra. Både *Colo's* og *Nuffic's* afdelinger for vurdering af eksamensbeviser er af Uddannelses-, Kultur- og Videnskabsministeriet udset til at indgå i internationale netværk/som internationale informationscentre, bl.a. i forhold til EU. Der er en klar arbejdsfordeling imellem *Colo* og *Nuffic* afdelingernes arbejdsområde: *Colo* tager sig af erhvervskompetencegivende uddannelser og voksenundervisning, og *Nuffic* af længerevarende videnskabelige uddannelser.

Hvis en person ønsker at fortsætte sine studier i Holland, skal denne tage kontakt med den uddannelsesinstitution, som han/hun ønsker at studere ved, for at få sit eksamensbevis ækvivaleret. Uddannelsesstedet kan benytte sig af *Colo's/Nuffic's* afdelinger i sit arbejde. For det meste er ydelsen gratis. Er der tale om uddannelsesinstitutioner, som ikke er substitueret af Uddannelses-, Kultur- og Videnskabsministeriet, skal der dog betales en afgift.

Hvad angår ækvivalering af uddannelser i forbindelse med arbejdsmarkedet, skelnes der imellem *ubeskyttede (ikke-regulerede)* og *beskyttede(regulerede)* professioner.

Ubeskyttede professioner: Hvis personen har ét arbejde, men på baggrund af sine udenlandske kvalifikationer søger et andet, skal denne kontakte IcDW for at få sit eksamensbevis vurderet. Personen skal betale for denne ydelse. Hvis personen derimod er arbejdsløs, skal denne kontakte det nærmeste center for arbejde og indkomst (CWI: Centrum voor Werk en Inkomst), som vil udbede sig en evaluering på ansøgerens vegne. CWI vejleder ansøgeren i forbindelse med udfyldning af

formularer o.a. og sørger også for oversættelse af dokumentation. CWI kontakter *Colo/Nuffic* for at få evalueringen foretaget, giver informationen videre til ansøgeren og diskutere efterfølgende mulighederne igennem med denne. Ydelsen er gratis.

Beskyttede professioner: Et antal professioner i Holland er underkastet særlige regulativer, fx arbejdet som lærer, tandlæge, advokat, og fysioterapeut. Hvis en udlænding ønsker at tage arbejde inden for en af disse professioner, skal denne kontakte det officielle organ - ofte et ministerium - som giver adgang til en specifik profession. CWI og ICDW yder interesserede vejledning i spørgsmålet.

I fald en person ønsker at anvende en hollandsk akademisk titel, på baggrund af en grad erhvervet uden for Holland, skal denne kontakte Informationsstyringsgruppen (Informatie Beheer Groep) for en officiel tilladelse.

5.3.3 Integration på arbejdsmarkedet

Akkurat som andre steder i Europa er integration af etniske minoriteter på arbejdsmarkedet en væsentlig prioritet. Selvom man inden for de seneste år har set en forbedring i arbejdsmarkedstilknytningen blandt disse grupper (fx var 16% af de etniske minoriteter arbejdsløse i 1998 mod ca. 10% i 2000), er arbejdsløsheden fortsat meget højere, end man ser det i befolkningen som helhed - ca. tre gange så stor. Fra politisk hold intensiveredes indsatsen på området fra slutningen af 1999, først med planen "At få chancer, at tage chancer",⁵⁹ hvis mål det var at halvere antallet af arbejdsløse etniske minoriteter inden 2002, og dernæst igennem en plan for vejledning af etniske minoriteter til arbejdsmarkedet, der skulle løbe 2000-2003 (*Arbeidsbeleid voor etnische minderheiden; plan van aanpak 2000-2003*).⁶⁰ Et hovedpunkt i denne vejledning var, at en bred, almen støtte til at finde arbejde, fx igennem arbejdsformidlingen, var et udgangspunkt for de etniske minoriteters arbejdsmarkedsintegration. De etniske minoriteter skulle derfor bringes i stand til og gøres opmærksomme på, hvordan man anvender disse almene instanser. Dernæst var og er der specifikke instanser og initiativer, som særligt tilbydes de etniske minoriteter (fx en "taskforce", der arbejder for de etniske minoriteters integration på arbejdsmarkedet) eller arbejder med pro-

blemer, som påvirker deres arbejdsmarkedstilknytning (fx mod diskrimination) for derved i højere grad at få dem i arbejde.

En betydningsfuld del af indsatsen på arbejdsmarkedsområdet koordineres under den såkaldte SAMEN lov (Wet Stimulering Arbeidsdeelname Minderheden: Lov om stimulering af minoriteters deltagelse på arbejdsmarkedet), som trådte i kraft som en tidsbegrænset lov den 1. januar 1998. I 2001 blev det besluttet at forlænge loven med endnu to år til 1. januar 2004. Loven understreger, at det ikke alene er socialt, men også økonomisk nødvendigt at udnytte de etniske minoriteters arbejdspotentialer bedre. I den forbindelse fokuseres der kraftigt på erhvervslivets aktive rolle og mulighed for at være "fødselshjælpere" i de etniske minoriteters integration. Ligeledes understreger SAMEN loven, at man fra det officielle Hollands side anser integrationen på arbejdsmarkedet som afhængig af flere parter. På den ene side har stat, kommune og arbejdsgivere betydningsfulde roller at spille, men samtidigt forventes det, at de etniske minoriteter selv er primære deltagere i integrationsprocessen. De skal "med begge hænder" tage mod de tilbud om skoling og arbejde, som de får tilbudt, men tilbudene skal også være der, og de skal være så gode som overhovedet muligt.

Loven forpligtiger virksomheder med mere end 35 ansatte til at føre registrering over medarbejdernes etniske sammensætning, og derudover skal virksomheden indsende en årsrapport. Ud fra registreringen af medarbejdere kan det slås fast, hvorvidt de etniske minoriteters deltagelse i virksomheden er balanceret, og hvordan vejledningen af de etniske minoriteter kan forbedres. I årsrapporten skal arbejdsgiveren opgive andelen af etniske minoriteter på virksomheden samt en plan for, hvordan man kan opnå en mere ligelig fordeling i arbejdsopgaver imellem etniske minoriteter og andre på virksomheden. Behandlingsrådet for Ansvar for Medarbejdere udformer en vurdering af årsrapporten. Årsrapporterne er i øvrigt offentligt tilgængelige på de regionale arbejdsformidlingscentre.

Det er arbejdsinspektionen, som overvåger overholdelsen af SAMEN, og også arbejdsinspektionen som udsender rykkerbreve til de virksomheder, som ikke indleverer årsrapporten inden den årlige frist (1. juni). De arbejdsgivere, som efter det andet rykkerbrev ikke opfylder deres forpligtigelser, offentliggøres på lovens

hjemmeside (www.wetsamen.nl). Forskellige organisationer kan bruge disse oplysninger til at gøre disse virksomheder opmærksomme på lovens krav og endog bruge dem til civilt søgsmål.

SAMEN lovens hjemmeside bruges i øvrigt også til at præsentere de virksomheder, som udøver den bedste praksis i forhold til lovens formål. Dette være sig såvel i forhold til årsrapportering, men også i spørgsmålet om interkulturel management/mangfoldighedsledelse.

Også kommunerne har en særlig rolle at spille, ikke mindst mellem- og storbykommunerne (kaldet G25, hvoraf blandt andet tæller Amsterdam, den Haag, Leiden, Maastricht, Rotterdam o.a.). Kommunerne tager dog opgaven meget forskelligt op.

Som beskrevet forventes arbejdsgiverne at spille en central og aktiv rolle i integrationen af de etniske minoriteter på arbejdsmarkedet. Derfor er der indgået et antal aftaler på nationalt og kommunalt niveau med såvel store som små virksomheder. I april 2000 indgik Hollands største arbejdsgiverforening MBK og arbejdsformidlingen en kontrakt om at få personer med etnisk minoritetsbaggrund ind i små og mellemstore virksomheder. Aftalen indebar, at et stort antal ledige stillinger i denne sektor direkte blev koblet til etniske minoriteter. I slutningen af 2001 var 38.000 personer blevet hjulpet i arbejde igennem denne aftale (som herefter blev forlænget til slutningen af 2002).⁶¹ Ligeledes indgik Social- og Arbejdsministeren sammen med storbykommunerne i juni 2000 en rammeaftale med et antal store virksomheder om multikulturel vejledning og ansættelse af etniske minoriteter. Samtidigt blev der lavet aftaler med 90 virksomheder om indføring af kulturfri udvælgelsestest, oplæring af personalefunktionærer, etablering af et trainee program for højere oplæring, introduktion af et mentorprogram, samt et projekt for ældre etniske minoriteter.

Integrationsprogrammet kan i sig selv ses som en del af den hjælp med integration på arbejdsmarkedet, som nytilkomne får. Dette skyldes ikke mindst integrationsprogrammets undervisning i hollandsk som andetsprog (NT2), samt tilbuddet om introduktion til arbejdsmarkedet (BO). Yderligere kan det "sideløbende inte-

grationsprogram” (duale trajectplan) ses som et yderligere forsøg på at intensivere integrationsindsatsen på arbejdsmarkedet. Igennem denne form for integrationsprogram tilbydes den nytilkomne en kombination af sprogundervisning og arbejde på en virksomhed. Også indvandrere, som har boet i Holland i en årrække (fx arbejdsløse) har mulighed for at følge denne form for integrationsprogram. Deltagelse i et integrationsprogram er som sådan en pligt for nytilkomne, hvorimod personer, som har boet i Holland i længere tid, kan tage undervisningen som et tilbud.

Erkendte problemer i forbindelse med integration af etniske minoriteter på arbejdsmarkedet er 1) det ofte lave uddannelsesniveau, som indvandrere har taget med sig fra oprindelseslandet, 2) ækvivaleringen af kompetencer opnået i oprindelseslandet med hollandske eksaminer o.a., og endelig 3) diskrimination af etniske minoriteter på arbejdsmarkedet.

5.3.4 Introduktion til samfundet/rådgivning samt sprogkurser

Integrationsprogrammet: Hvad angår nyankomne til landet forventes det, at et integrationsprogram (inburgering⁶²) hurtigst muligt sættes i gang. Integrationsprogrammet reguleres efter Loven om Indføring til Medborgerskab/Integration af Nyankomne (Wet Inburgering Nieuwkomers), som blev vedtaget i 1998. Så kort tid som muligt efter, at en person er ankommet til landet, skal der tages hånd om denne. Det anses som et ”must” tidligt at investere i nytilkomnes integration, for således at undgå grupper af udstødte i det hollandske samfund. På den anden side må de nytilkomne opfylde et antal forpligtelser og forskrifter i forbindelse med deres integrationsprogram. Indtil 1998 var det op til den enkelte nyankomne, hvorvidt denne ønskede at følge et integrationsprogram. Men med den nye lov er deltagelsen i et sådant program, blevet et lovkrav. Den kommune, som den nytilkomne har bosat sig i, er ansvarlig for, at integrationsprogrammet bliver udført (om end staten spiller en muliggørende og stimulerende rolle); på den anden side er det den nyankomnes ansvar både at melde sig til og deltage i programmet. Kommunerne modtager finanslovsmidler til udførelse af opgaven. Kommunerne må hvert år stå til ansvar for deres integrationsindsats, både i forhold til udførelse af de indledende undersøgelser af integrationsmuligheder, som hver enkelt nyankommen må igennem, og på baggrund af tilbagemeldingerne fra de

uddannelsesinstitutioner, som varetager undervisningen i forbindelse med integrationsprogrammet. På baggrund af disse oplysninger (og igennem sammenligning med de andre kommuners integrationsindsats) afgøres det, hvad den pågældende kommune skal have i støtte to år senere.

Personer, som deltager i programmet, er udlændinge med såvel permanent som tidsbegrænset opholdstilladelse. Målsætningen er, at alle nytilkomne skal kunne integrere sig hurtigst muligt til livet i Holland, men ikke at personer med midlertidig opholdstilladelse skal have bedre muligheder for permanent at kunne blive i Holland. I forbindelse med forberedelsen af integrationsprogrammer for personer med midlertidig opholdstilladelse skal både spørgsmålet om tidshorizonten for flygtningens tilbagesendelse eller senere inddragelse af dennes status inddrages i planlægningen. Loven gælder også for personer med hollandsk nationalitet, som er født uden for Hollands grænser. Programmet er også åbent for personer mellem 16 og 17 år, hvis de har afsluttet almindelig skoleundervisning.

Det er målet, at alle nytilkomne tager del i programmet og optimalt kan benytte sig af det, at programmets indhold er af høj kvalitet, og ikke mindst at der sker en hurtig og målrettet indsats for at sikre deltagerens videre forløb, enten inden for videre undervisningsprogrammer eller på arbejdsmarkedet.

Den nytilkomne er forpligtet til - senest seks uger efter at denne har modtaget sin (permanente/tidsbegrænsede) opholdstilladelse - at melde sig til en undersøgelse af sine integrationsmuligheder. Undersøgelsen skal være afsluttet efter max. fire måneder. Ud fra denne undersøgelse afgøres det, hvilket program den nytilkomne skal deltage i. Forhåndskendskab til hollandsk og det hollandske samfund undersøges fx via en test. Tidligere undervisningsforløb og arbejdserfaring tages også i betragtning. Undersøgelsen afsluttes med en erklæring fra kommunen, hvoraf det fremgår, hvilket integrationsprogram man finder hensigtsmæssigt, at den nyankomne følger.

Det er også inden for denne periode på seks uger, at de nyankomne kan søge om permanent/tidsmæssigt begrænset fritagelse, enten på grund af fysiske eller psykiske handicap, eller fordi der er andre vægtige grunde til, at de ikke kan følge programmet. Nytilkomne med hollandsk nationalitet kan også lade sig perma-

nent fritstille fra programmet, hvis de kan bevise, at de opfylder et antal færdighedskriterier. Det er op til kommunen, om en tidsbegrænset fritagelse kan forlænges. Forlængelsen kan ske op til maksimalt et år; derefter skal den nyankomne selv ansøge om forlængelse.

Senest fire måneder efter at den nyankomne har fået sine integrationsmuligheder undersøgt, skal denne lade sig indskrive på et af de regionale undervisningscentre (ROC), som kommunen har kontrakt med. Herefter starter undervisningen, som henholdsvis består af hollandsk som andet sprog (NT2) og samfundsforståelse (MO). Hertil kommer introduktion til arbejdsmarkedet (BO). Kurset varer som helhed mindst 600 timer og afsluttes med en prøve.

I forbindelse med uddannelsesforløbet gennemføres en individuel integrationsplan (trajectoryplan) på baggrund af de indledende undersøgelser af personens integrationsmuligheder. Planen anses som en væsentlig forudsætning for en vellykket integration. En integrationsvejleder hjælper den nyankomne i forbindelse med udførelsen af integrationsplanen, støtter, hvis der opstår problemer, og motiverer generelt.

Hvad angår indhold og kvalitetssikring af integrationsprogrammets tre hovedbestanddele gælder følgende:

Hollandsk som andetsprog (NT2): Der er her tale om at lære den nytilkomne hollandsk på et sådant niveau, at denne kan klare sig på arbejdsmarkedet eller videre i uddannelsessystemet. Undervisningsformen er ikke fuldstændig fast og endnu objekt for diskussion, ikke mindst når det gælder om at skabe en fleksibilitet, der passer til de forskellige kursisters niveau og forhåndskundskaber.

Samfundsforståelse (MO): Kursisten får hér en introduktion til dagliglivet i Holland, både i stort og småt. Det er hensigten, at de nytilkomne hurtigst muligt kommer til at følge dette program, eftersom de her bl.a. lærer om samfundets myndigheder og organisationer, uddannelsesmuligheder, hvor de kan søge hjælp og om hvad, samt om deres finansielle rettigheder og pligter.⁶³

Introduktion til arbejdsmarkedet (BO): Der regnes med, at kursisten følger omkring 50 timer under denne programdel, hvoraf en del kan anvendes på individuelle studier og samtaler med vejleder. Hvorvidt undervisningen i introduktion til arbejdsmarkedet kombineres med undervisningen i samfundsforståelse varierer. Hvor undervisning i samfundsforståelse sigter på at give kursisten en bred forståelse af det hollandske samfund, uddannelse og deltagelse i arbejdslivet, sigter introduktionen til arbejdsmarkedet på en uddybelse af disse emner, således at kursisten for alvor kan tage en beslutning om videre uddannelsesforløb eller arbejde.⁶⁴

Et alternativ til det her beskrevne uddannelsesforløb er det såkaldte ”sideløbende integrationsprogram” (duale trajectplan), hvor undervisningen i NT2 kombineres med, at kursisten arbejder på en virksomhed. Indsatsen koordineres blandt andet af det af Kabinettet etablerede organ ”Taskforce Inburgering,” som også har stået for et antal pilotprojekter på området.⁶⁵ På lokalplan arbejder hollandske kommuner, fx Rotterdam, for etableringen af sideløbende integrationsprogrammer.⁶⁶

Undervejs i integrationsforløbet afholdes der et antal større eller mindre evalueringssamtaler med kursisten for således at fastholde den nyankomnes udvikling og motivation. Fra uddannelsesstedernes side sker der en regelmæssig tilbagemelding til kommunerne.

Integrationsprogrammet afsluttes seks måneder efter den afsluttende prøve i NT2 og MO, som finder sted 12 måneder efter, at kursisten er blevet indskrevet ved uddannelsesinstitutionen. Integrationsprogrammet afsluttes som helhed ca. 6 måneder derefter.⁶⁷ En væsentlig del af afslutningen på programmet er en samtale mellem kursisten, en person fra undervisningsstedet og en person fra en arbejdsformidling med henblik på det videre forløb. Kursisten får et diplom for sin indsats, der indeholder oplysninger om, hvilke kurser han/hun har fulgt, samt hvilke resultater der er opnået under kurset.⁶⁸

Også etniske minoriteter, der ikke kan kategoriseres som nyttilkomne, men derimod ”oudkomers” (dvs. har boet i Holland i en årrække), har mulighed for at

følge et integrationsprogram. Tilbudet, som er frivilligt, gælder for personer, som enten er arbejdsløse eller er forældre og ”opdragere,” og indeholder undervisning i NT2. Hvad angår de arbejdsløse sigter kurset på, at disse skal kunne begå sig på arbejdsmarkedet. Hvad angår ”opdragere” sigtes der mod, at de lærer hollandsk på et niveau, hvor de kan hjælpe deres egne børn med at udvikle deres færdigheder inden for dette sprog. Tillige undervises forældrene i emner som sundhed, udviklingsstimulering og om det hollandske uddannelsessystem.⁶⁹

Integration af personer med særligt religiøst embedsførelse i Holland: Personer, som har særlig embedsførelse i forhold til grupper af etniske minoriteters religiøse liv (fx muslimske imamer og hinduistiske præster), skal følge et særligt integrationsprogram. Fra officiel side er det holdningen, at religiøse menigheder kan give den enkelte tryghed og støtte i sit nye land, og at deres medvirken derfor er vigtig i integrationsprocessen. Derfor spiller præster o.a. en central rolle, og skal derfor forbedres så godt som muligt på - og føle ansvar for - sameksistensen i det hollandske samfund. På vegne af Indenrigsministeriet er der derfor oprettet et særligt orienteringsprogram for religiøst personale, som indeholder flere moduler end dem, som enhver nyankommen til Holland skal igennem ifølge det generelle integrationsprogram. Ifølge Loven om Indførelse til Medborgerskab/Integration af Nyankomne skal religiøst personale igennem dette integrationsprogram, også selvom de kun er i landet i en tidsbegrænset periode.

Integrationsprogrammet erkendes særligt at fokusere på imamer. Som det er tilfældet i det integrationsprogram, som alle nyankomne skal igennem, foretages der vurderinger af den individuelle imams medbragte færdigheder, og ligeledes afhænger programmet af, hvilke funktioner denne skal udføre i Holland (fx fængselsimam, imam ved hospitaler o.a.).

Det forventes, at imamen igennem det udvidede kursus skal opnå et forholdsvist højt niveau af hollandsk sprogfærdighed og -forståelse, ikke mindst fordi han igennem sit arbejde forventes ofte at skulle kommunikere med andre ikke-muslimske medborgere. Kurset for imamer skal ligeledes gøre disse bevidste om deres rolle i det hollandske samfund, og om at dette samfund på mange måder ser anderledes ud end det land, som de kommer fra. Derfor fokuserer kurset også mere intenst på samfundsforståelse, end det generelle integrationskursus gør.⁷⁰

Finansiering af kommunernes integrationsindsats: Siden år 2000 er udbetalingen til kommunernes integrationsindsats sket ifølge det såkaldte T-2 system, dvs. at det følgende års betalinger afhænger af det forrige års præstationer. Udbetalingen til kommunerne sker altså ikke på baggrund af, hvor mange flygtninge/indvandrere, som den enkelte kommune har. 30% af udbetalingen afhænger af antallet af beskikkelser til individuelle integrationsprogrammer, som kommunen har udstedt, og 70% afhænger af antallet af aflagte eksaminer i forbindelse med disse integrationsprogrammer.⁷¹ I 2000 udbetalte staten 134 mill. euro til kommunernes integrationsindsats, et tal som er steget til 276 mill. euro på statsbudgettet for 2003.⁷² Finansieringen varetages af Undervisnings-, Kultur og Videnskabsministeriet, samt Ministeriet for Folkesundhed, Velfærd og Sport (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport).

Kommunerne er som sådan ansvarlige for planlægning og udførelse af integrationsprogrammet inden for de retningslinier, som staten har fastsat. Til gengæld står staten for kvalitetssikring af programmerne igennem undersøgelser og eksperimenter, og igennem udvikling af nye materialer og metoder.⁷³

5.3.5 Sanktioner ved manglende deltagelse

Sanktioner kan træde i kraft, hvis en person: 1) ikke anmelder sig til en integrationsundersøgelse, 2) ikke tilmelder sig en undervisningsinstitution og ikke deltager i undervisningen, 3) ikke deltager i de øvrige dele af integrationsprogrammet, således som det er lagt fast for den enkelte.

Sanktioner kan ske på baggrund af Loven om Indføring til Medborgerskab/Integration af Nyankomne, men også Bistandsloven i de tilfælde, hvor den nyankomne modtager bistand. Som regel gælder det, at bøden maksimalt må være på 20% af den gældende bistandsnorm.⁷⁴ For personer, som ikke modtager bistandshjælp (abw), gælder de samme beløb. I hver enkelt sag foretages der en individuel vurdering, ud fra hvilken størrelsen af bøden afgøres. Det er den enkelte kommune, som opkræver bødestrafen.⁷⁵

5.3.6 Sprogundervisning for børn og unge

Indenfor de sidste fire år er der i Holland blevet sat intensiv fokus på før- og tidlig skoleundervisning (Voor en Vroegschoolse educatie). Der er tale om undervis-

ning, som tilbydes børn, der på en eller anden måde sprogmæssigt er bagefter, hvad enten det skyldes sociale omstændigheder eller tosprogethed. Undervisningen i førskolen tilbydes fra barnet er 2-6 år, og er frivillig. Der er en del variation imellem, hvor mange timer barnet ugentligt tilbydes sprogstimulerende undervisning, men en tommelfingerregel synes at være 4 halve dage ugentligt. I øvrigt integreres de sprogstimulerende tilbud i den øvrige undervisning/pædagogik.⁷⁶

De sprogstimulerende tilbud fortsætter i den primære og sekundære undervisning som NT2 undervisning. Atter er der tale om et frivilligt tilbud, og der er ikke nogen overordnede normer for, hvor mange timer eleven skal have. Oftest integreres NT2 undervisningen i den regelmæssige undervisning, og er dermed kontekstbaseret (der kan fx være tale om at NT2 undervisningen er en del af fysiktimerne), ikke mindst fordi der som udgangspunkt ikke skal være forskel på undervisning i hollandsk som modersmål og som andetsprog.⁷⁷ Der er ikke nogen forpligtet testning af elevens sproglige kunnen, men som det gælder i andre fag, kan skolen benytte sig af en såkaldt cito-test (CITO toets).⁷⁸ Der er tale om en "multiple choice" test, men resultatet bruges alene vejledende i forhold til det videre uddannelsesforløb. Eleven "består" eller "dumper" således ikke.⁷⁹

I Holland har man ved flere lejligheder kørt forsøg med modersmålsundervisning. I 1998 trådte Loven om Undervisning i Levende Udenlandske Sprog (Wet Onderwijs in Allochtone Levende Talen) i kraft. Loven har været til diskussion flere gange, og det er blevet afgjort, at de tilskud som man har givet til modersmålsundervisning falder væk pr. 1. august 2004.⁸⁰ Begrundelsen for modersmålsundervisningen er todelt: For det første skal det give barnet en beherskelse af sit modersmål, og for det andet skal undervisningen lære barnet om sin kulturelle baggrund. Hermed forventes det, at barnet mere selvbevidst integrerer sig og deltager i det hollandske samfund. Loven begrænser sig ikke til undervisning i et begrænset antal sprog; tilbudet gælder for alle sproggrupper. Hvilke sprog, der skal undervises i, afgøres af den enkelte kommune, på baggrund af de tosprogede børns og deres forældres behov. Udførelsen af loven er kommunernes ansvar, og der er ikke tale om en frivillig ordning. Undervisningen tilbydes børn, som går i grundskole (trin 3-5). Undervisningen falder dog uden for det almindelige undervisningsprogram på maksimalt 5½ time pr. dag, således at børnene ikke mister

noget af den almindelige undervisning.⁸¹ Medregnet de timer, som eleverne bruger på almindelig undervisning, må grundskoleundervisningen inklusive modersmålsundervisning ikke overstige 50 ugentlige timer.⁸² I praksis bruges der dog langt fra så mange timer på undervisningen: 2½ time pr. uge synes at være reglen.⁸³ Undervisningen tilbydes i maksimalt tre år. Undervisningen varetages af kvalificerede lærere,⁸⁴ som enten er ansat af skolen, eller er ansat hos andre bemyndigede personer, som kommunen har udvalgt til at varetage opgaven. Skolen eller den bemyndigede person er ansvarlig for undervisningens kvalitet. Børnene betaler ikke ekstra for at deltage i undervisningen. Derimod giver staten penge til undervisningen på baggrund af den undervisningsplan, som kommunen udarbejder.

5.3.7 Sociale ydelser

For personer, som har fået tilkendt asyl, gælder reglerne i den Almene Bistandslov. Dette gælder også personer, som opholder sig legalt i Holland, fx fordi de har arbejde i landet (og dermed arbejds- og opholdstilladelse). Sådanne personer har samme muligheder på området som hollandske borgere. Ligeledes falder personer, som har gyldig opholdstilladelse, ind under de samme regler og har samme muligheder i forhold til sygdomsloven (Ziekenfondswet) og den almene lov om særlige sygdomsomkostninger (Algemene Wet Bijzondere Ziekedkosten) som andre borgere i Holland.

Arbejdsløshedsydelser for forsikrede

Her gælder Arbejdsløshedslovens regler (Werkloosheidswet). Arbejdsløshedsforsikring er obligatorisk i Holland. Personerne skal være under 65 år. En person regnes for arbejdsløs, hvis denne mister 5 arbejdstimer om ugen, hvis vedkommende ikke har ret til løn for det tabte arbejde og i øvrigt står til rådighed for arbejdsmarkedet.

Herudover gælder det, at forsikrede personer skal opfylde den såkaldte "26 ud af 39 uger" regel for at modtage arbejdsløshedspenge. Det vil sige, at de inden for 39 uger før den første arbejdsløshedsdag skal have arbejdet minimum 26 uger.

Man har ret til en lønrelateret arbejdsløshedsstøtte, hvis man inden for de sidste 4 ud af 5 kalenderår har haft lønarbejde i 52 dage hvert år. Ligeledes afhænger

en lønrelateret støtte af, hvor lang tid man har været på arbejdsmarkedet. Har man fx været aktiv på arbejdsmarkedet i 4 år, kan man få en lønrelateret ydelse i seks måneder. Har man derimod været aktiv på arbejdsmarkedet i 40 år, har man ret til 5 års lønrelateret ydelse. Den lønrelaterede ydelse er på 70% af den sidsttjente løn (der er dog en maksimal dagsløn på 165,63 euro). Opfylder man ikke fire ud af fem års reglen, kan man modtage kortvarig arbejdsløshedsstøtte på 70% af minimumslønnen (hvis og såfremt 26 ud af 39 ugers reglen er overholdt).

Man kan ikke modtage arbejdsløshedspenge, hvis man modtager sygepenge eller økonomisk støtte på baggrund af manglende/nedsat arbejdsevne.

Nettodækningsgraden i forhold til OECD's hollandske gennemsnitsarbejder, ANW, var 72% i 1999. Alle beregninger af nettodækningsgrader er egne beregninger.

Eksport af hollandske sociale ydelser følger de samme regler som beskrevet for Tyskland. Begge lande følger forordning 1408/71 på dette område i relation til EU/EØS lande.

Bistandshjælp

Personer, som har opnået asyl har krav på bistandshjælp, som reguleres efter den Almene Bistandslov (Algemene Bijstandswet).⁸⁵ Loven gælder for personer mellem 21 og 65 år. Hjælpens størrelse afhænger af, om personen er gift/samboende, enlig forsørger med børn eller enlig. Gældende månedlige satser pr. 1. januar 2003 er ifølge den hollandske Immigrations- og Naturaliseringstjeneste (IND) og Social- og Arbejdsministeriet (SZM):

- Gift/samboende (21-65 år), 100% af nettominimumsløn: 1.135, 57 euro (inklusive feriedagpenge)
- Enlige forsørgere med børn (21-65 år), 70% af minimumslønnen: 794,90 euro (inklusive feriedagpenge)
- Enlige (21-65 år), 50% af minimumslønnen: 567,79 euro (inklusive feriepenge).

Hvis en person ikke deler udgifter med andre - fx som enlig forsørger eller enlig - kan man ansøge om et månedligt tillæg på op til 227,11 euro (inklusive feriepenge).

Andre satser gælder for: 1) personer, som er ældre end 65 år, 2) personer, som er yngre end 21 år, 3) personer, som er yngre end 21 år og som har børn, og 4) personer, som bor på en institution.

For at komme i betragtning til bistandshjælp skal man bevise, at man har en begrænset formue. Dette gælder ikke alene en formue inden for Hollands grænser, men også formuer i udlandet. Pr. 1. januar 2002 måtte størrelsen på en sådan formue ikke overstige 9.640,- euro for gifte, samboende eller enlige forsørgere, og 4.820,- euro for enlige.

Nettodækningsgraden i forhold til OECD's hollandske gennemsnitsarbejder, ANW, var ca. 47% i 1999.

Ydelser i forbindelse med sygdom

Reguleres ifølge Loven om Sygdom (Ziekwet). Enhver person, som bliver syg, har ret til løn i et år på 70% af daglønnen.⁸⁶ Fra 1.1.2004 ret til løn i to år.

Nettodækningsgraden i forhold til OECD's hollandske gennemsnitsarbejder, ANW, var 72% i 1999, det samme som ved arbejdsløshedsforsikring.

Offentlig alderspension

Reguleres i forhold til den Almene Alderdomslov (Algemene Ouderdomswet). Almindeligvist kan enhver person, som har boet og arbejdet i Holland få alderspension. Første betaling falder den første dag i den måned, hvor en person bliver 65 år.⁸⁷

Den forpligtigede optjening af pension (forsikring) sker i en periode på 50 år, fra personen er 15-65 år, med 2% for hvert forsikret år. En fortløbende pensionsopsparring er dog afhængig af, om man bor i Holland. Pensionsretten optjenes ved at bo i Holland, ligesom retten til folkepension optjenes ved at bo i Danmark. Bor man i en periode uden for landet, betyder det, at man ikke er forsikret, og der-

med formindskes forsikringssummen med 2% pr. år. Dog eksisterer der siden 2001 mulighed for, at personer, som bor i udlandet kan tilmelde sig en frivillig aldersforsikring i Holland. Man kan dog maksimalt benytte sig af denne ordning i 10 år.

Yderligere er det sådan, at personer, som efter 2001 har bosat sig i Holland kan købe sig til de år af deres liv, hvor de ikke har betalt til aldersforsikringen (dvs. fra personens 15. leveår og frem).

Nettodækningsgraden for en tidligere hollandsk gennemsnitsarbejder, ANW, var 49% i 1999. Det gælder også uden forudgående indkomst, idet pensionen er bopælsbaseret.

For personer, som efter deres 65. år ønsker at bosætte sig i udlandet gælder specifikke regler i forhold til alderspensionen. Ifølge Loven om Begrænsning af Eksport af Offentlige Ydelser kan personer tage deres fulde pension med til lande inden for EU/EØS, de Hollandske Antiller og Aruba samt et antal andre lande, med hvilke der indgået aftaler i forbindelse med loven. Bosætter man sig derimod i andre lande, har dette betydning for størrelsen på ens pension. Hvor en enlig person ellers ville få 70% af nettominimumslønnen i pension, falder dette pensionsbeløb til 50% af nettominimumslønnen.

For personer, som bosatte sig i et ikke aftaleland før 1. januar 2002 gjaldt det frem til 1. januar 2003, at disse kunne beholde deres fulde pensionsydelse, inklusive retten til et partnertillæg.

Ydelser i forbindelse med invaliditet/førtidspension

Reguleres efter Loven om Forsikring i Forbindelse med Uarbejdsdygtighed (Wet Arbejdsongeschiktheidsverzekering⁸⁸).

Personer har ret til denne ydelse, hvis de er yngre end 65 år, har været syge længere end 1 år, og i øvrigt har en nedsat arbejdsevne efter dette år på 15%.

Størrelsen af invaliditetsydelsen afhænger af arten/i hvilken grad personen er uarbejdsdygtig, personens sidsttjente løn og personens alder.

Arbejdsgiverne er siden 1999 blevet gjort til medspillere i forsøget på at begrænse antallet af førtidspensioner/ydelser til invaliditet. Alle virksomheder betaler et basisbidrag til ordningen, samt et særligt bidrag, der afhænger af, hvor mange medarbejdere i virksomheden, som tilkendes førtidspension. Siden 1. januar 2003 gælder sidstnævnte regel dog ikke længere for mindre virksomheder.

Nettodækningsgraden i forhold til OECD's hollandske gennemsnitsarbejder, ANW, var 72% i 1999. Denne dækningsgrad gælder for de fleste invalidepensionister kun i fase 1, som er relativ kortvarig, derefter falder nettodækningsgraden. Uden tidligere arbejdsindkomst var nettodækningsgraden 47% i 1999, idet der i dette tilfælde modtages kontanthjælp.

Ifølge Loven om Begrænsning af Eksport af Offentlige Ydelser⁸⁹ (trådt i kraft 1. januar 2000) kan personer, der bosætter sig i lande uden for EU/EØS, de Hollandske Antiller og Aruba samt et antal andre lande, med hvilke der er indgået aftaler i forbindelse med loven, *ikke* tage deres invaliditetsydelse/førtidspension med sig. For personer, som bosatte sig i ikke-aftalelande før 1. januar 2002, gjaldt det frem til 1. januar 2003, at de kunne beholde deres invaliditetsydelse.

Ydelser i forbindelse med boligen (boligstøtte)

Personer, som er 18 år eller ældre, og som enten er statsborgere i Holland eller opholder sig legalt i landet (dvs. også indvandrere og asylholdere), har ret til boligydelse. Spørgsmålet om støtte afgøres af, om den pågældende bolig af myndighederne anses for passende, at den er et selvstændigt lejemål, at lejemålet er hverken for billigt eller dyrt ifølge glædende satser, og at ansøgerens indkomst/formue ikke er for stor.⁹⁰

Der er ikke beregnet nettodækningsgrader, hvor boligstøtte indgår.

Ydelser til børn

Reguleres efter den Almene Børnebidragslov (Algemene Kinderbijdragswet). Familier kan modtage børnetilskud indtil børnene er 18 år gamle.⁹¹ Ydelsen afhænger af børnenes alder samt - for børn født før 1995 - familiens størrelse. Gældende satser pr. 1. januar 2003 er (pr. barn):

For børn født før 1. januar 1995 og som efter 1. oktober 1994 er blevet 6 til 12 år gamle:

Familier med 1 barn: (6-11 år) 211,71 euro	(12-17 år) 249,07 euro
Familier med 2 børn: (6-11 år) 239,15 euro	(12-17 år) 281,35 euro
Familier med 3 børn: (6-11 år) 248,29 euro	(12-17 år) 292,10 euro
Familier med 4 børn: (6-11 år) 268,39 euro	(12-17 år) 315,75 euro
Familier med 5 børn: (6-11 år) 280,45 euro	(12-17 år) 329,94 euro
Familier med 6 børn: (6-11 år) 288,49 euro	(12-17 år) 315,75 euro.

For børn, der er født efter 1. januar 1995 gælder, at satsen alene er afhængig af barnets alder:

Børn 0-6 år: 174,35 euro

Børn 6-12 år: 211,75 euro

Børn 12-18 år: 249,07 euro.

Målt i forhold til nettoindkomsten for et par med i alt 1,5 hollandsk gennemsnitsindkomst udgør ydelserne til 1 barn 2,6%, til 2 børn 5,1% og til 3 børn 7,4% i 1999.

Loven om Begrænsning af Eksport af Offentlige Ydelser har også indflydelse på udbetaling af børnetilskud til personer, som bosætter sig uden for Hollands grænser. For personer, som er flyttet til et ikke-aftale land efter 1. januar 2000 gælder det, at retten til børnetilskud ophører. Dog kan barnet atter opnå børnetilskud, hvis dette flytter tilbage til Holland. For personer, som bosatte sig i ikke-aftalelande før 31. december 1999 gjaldt det, at deres børn havde ret til børnetilskud indtil 1. januar 2003.

Ydelser i forbindelse med videregående studier

Ifølge Studiefinansieringsloven (Wet op Studiefinanciering) kan fuldtidsstuderende inden for videnskab, handel og håndværk få økonomisk støtte til deres studier. En del af denne støtte er direkte tilskud, hvorimod en anden del er lån. Personer, som opholder sig legalt i Holland på baggrund af asyl, familiesammenføring o.a. (Verblijfsdocument I-IV), kan få studiefinansiering. Det samme gælder

for personer fra EU/EØS, hvis denne arbejder 32 timer pr. måned i Holland, eller hvis denne har en forælder, som gør det.⁹²

5.3.8 Geografisk fordeling

Holland har ingen politik om geografisk fordeling af nytilkomne flygtninge og indvandrere. Dette betyder, at tre ud af fire nyankomne bosætter sig i en G25 kommune - og det ofte i områder med stor etnisk koncentration. Hvor landsgennemsnittet af etniske minoritetsborgere er 12%, er procentandelen 40 i de større byer.⁹³

Etniske minoriteter i Holland bor ofte i kvarterer med personer, som kommer fra samme etniske gruppe. Mere end halvdelen af de marokkanske husholdninger findes i kvarterer, hvor mere end 30% af de øvrige beboere også er marokkanere. Lignende træk ses i bosætningsmønstre blandt tyrkere og indvandrere fra Surinam. Boligforholdene for disse grupper er blevet forbedret betydeligt igennem de senere år. Forbedringerne skyldes ikke mindst byfornyelse, boligselskabernes indsats og et dalende pres på boligmassen. I alle større byer har etniske grupper, på baggrund af indførte tilbudsmodeller, valgfri tilgang til boligmarkedet.

5.3.9 Valgret for udlændinge

Personer, som ikke har hollandsk nationalitet, som er 18 år eller mere, og som mindst har opholdt sig 5 år i Holland kan stemme til kommunalvalg. I forbindelse med alle former for "aktiv stemmeret" (actief kiesrecht) - med undtagelse af Europa parlamentsvalg - skal personen være 18 år eller mere og have hollandsk statsborgerskab.⁹⁴ I forbindelse med valg til Europa Parlamentet kan personer, som kommer fra andre EU lande også stemme, hvis de er forhindrede i at gøre det i deres hjemland. Deres stemme indgår da i afgørelsen om, hvem der skal besidde de 31 pladser, som Holland har i Europa Parlamentet.

5.3.10 Etnisk ligestilling og racediskrimination

Den hollandske Grundlovs §1, stk. 1 slår fast, at "alle personer, som opholder sig i Holland skal behandles ens. Diskrimination på baggrund af religion, livsanskuelse, race og køn . . . er ikke tilladt." Tillige trådte en særlig lov om lige behandling (Algemene wet gelijke behandeling) i kraft 1. september 1994. Loven forbyder direkte diskrimination på baggrund af religion, race, livsanskuelse, nationali-

tet, seksualitet, politisk overbevisning o.a. Loven retter sig mod forhold inden for arbejdsmarkedet, forhold i forbindelse med udbud og udførelse af forskellige tjenester, og forhold i forbindelse med vejledning til uddannelses- og erhvervsvalg.

Yderligere indførtes den Almene Ligestillingslov (Algemene Wet Gelijke Behandeling) i foråret 1994. Loven søger ikke alene at forebygge diskrimination af etniske minoriteter, men en lang række andre minoriteter (fx religiøse, seksuelle).⁹⁵ I øvrigt følger Holland EU's politik på området.

Siden 1992 er der blevet udarbejdet et antal kodekser for god opførsel i forbindelse med bekæmpelse af diskrimination inden for forskellige brancher. Disse kodekser er udarbejdet af forskellige erhvervsorganisationer og gælder for de virksomheder o.a., som er tilknyttet disse organisationer. På baggrund af disse kodekser kan personer, som mener, at de har været udsat for diskrimination, klage. Det er også muligt at klage på baggrund af Grundloven, på baggrund af forbudet mod antidiskrimination i Lovbog for Strafferet, og den Almene Ligestillingslov (se ovenfor). Personer, som vil klage over racediskrimination kan henvende sig flere steder i landet, fx Anti Discriminatiebureau Regio Haarlem eller Meldpunt Discriminatie Amsterdam.⁹⁶ Man kan også henvende sig til Kommissionen for lige behandling (Comissie Gelijke Behandeling⁹⁷).

Et særligt center til bekæmpelse af racediskrimination (Landelijk Bureau ter Bestrijding van Rassendiscriminatie) monitorerer udviklingen på området og fungerer tillige som vidensbank for offentligheden.

Referencer og noter

¹ *Integratie in het perspectief van immigratie*. Rapport. De minister voor Grote Steden en Integratiebeleid. Den Haag, 2002:11.

² Ifølge tal fra Centraal Bureau voor Statistiek (<http://www.cbs.nl/>). I alt 32.580 personer søgte om asyl i 2001. Heraf fik 810 midlertidig opholdstilladelse på baggrund af den præsentation af situationen i deres hjemland. 4.910 fik midlertidig opholdstilladelse med ret til at opholde sig og arbejde i Holland i tre år. 510 personer fik opholdstilladelse på ubestemt tid.

³ *Integratie in het perspectief van immigratie*:12.

⁴ *Ibid.*:12.

⁵ For en kortfattet indledning til loven, se *De Vreemdelingenwet 2000: Toelating en opvang van vreemdelingen in Nederland*. Folderen kan downloades fra det hollandske Justitsministeriums hjemmeside:

http://www.justitie.nl/Images/11_11014.pdf.

⁶ Human Rights Watch: *The Netherlands: Fleeting Refugee: The Triumph of Efficiency over Protection in Dutch Asylum Policy*. Vol. 15, nr. 3:5.

⁷ Med "hollandske interesser" menes, at der kan gives asyl til en person med særlige kvalifikationer, som anses for attraktive. Der kan fx være tale om en topatlet.

⁸ Bianca Bleibtreu. 2003. *Die Niederlande - ein Einwanderungsland? Aspekte der Immigration in den Niederlanden*. Diplomarbejde. GERMERSHEIM: Johannes Gutenberg Universität Mainz:73.

⁹ Fabrice Liebault & Tanja Blichfeldt Johansen. 2000. *Legal and Social Conditions for Asylum Seekers and Refugees in Western European Countries*. København: Dansk flygtningehjælp.

¹⁰*Ibid.* Endvidere ECRE Country Report 2001: *The Netherlands*. European Council on Refugees and Exiles, n.a.

¹¹ US Committee for Refugees: "Country Report: Netherlands". Internet: <http://www.refugees.org/world/countryrpt/europe/2001/netherlands.htm>

¹² Ifølge tal fra Centraal Bureau voor Statistiek (<http://www.cbs.nl/>).

¹³ Se folderen *Gezinshereniging en gezinsvorming in Nederland*. Kan downloades fra www.vreemdelingenland.nl.

¹⁴ www.ind.nl.

¹⁵ Werken in loendienst, stage of practicum in Nederland. Brochuren kan downloades fra INDs hjemmeside: www.ind.nl.

¹⁶ En undtagelse fra reglen gælder personer, hvis ansøgningsprocedure for permanent opholdstilladelse er trukket i langdrag (mere end tre år).

¹⁷ "Introductie gezinshereniging op asielgronden." VluchtelingenWerk Nederland. Juli 2003.

¹⁸ Bianca Bleibtreu. 2003. Die Niederlande - ein Einwanderungsland? Aspekte der Immigration in den Niederlanden Diplomarbejde. Germersheim: Johannes Gutenberg Universität Mainz:74.

¹⁹ "Wijzigen vreemdelingencirculaire 2000 (Aanvulling 20)," Staatscourant, 23 juli 2003, nr. 139.

²⁰ Betty de Hart, "De Goede Lobes en de Onbezonnen Vrouw." Fabienne: Binationale gezinnen en relaties in Europa, Eindrapport. December 2001; Stichting Lawine: "Juridische Informatie":

<http://www.stichtinglawine.org/https/juridisch.shtml>. Endvidere samtale med Betty de Hart, det katolske Universitet i Nijmegen, 2. september 2003.

²¹ Meedoen, meer werk, minder regels. Hoofdlijnenakkoord voor het kabinet CDA, VVD, D66. Kan downloades fra den hollandske regerings hjemmeside: http://www.regering.nl/Images/42_17747.pdf. Endvidere samtale med Betty de Hart, det katolske Universitet i Nijmegen, 2. september 2003.

²² Se The admission of EU citizens to the Netherlands. Folderen kan downloades fra INDs hjemmeside: www.ind.nl.

²³ Se også "Working in the Netherlands for aliens and the work permit". Den hollandske ambassade i Tel Aviv: <http://www.neth-embassy-telaviv.co.il/pages/workinginNetherlands.htm>.

²⁴ INDs hjemmeside: www.ind.nl.

²⁵ Working as a self-employed person in the Netherlands. Kan downloades fra INDs hjemmeside: www.ind.nl.

²⁶ Ifølge INDs hjemmeside: www.ind.nl.

²⁷ Gezinshereniging en gezinsvorming in Nederland. Immigratie en naturalizationstjeneste. April 2003.

²⁸ "AOW: Amgemene informatie." Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelekenheid.

http://home.szw.nl/navigatie/rubriek/dsp_rubriek.cfm?rubriek_id=4&subrubriek_id=406&link_id=2012

²⁹ "Normbedragen bijstandsuitkering 1. januari 2003." Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelekenheid.

http://home.szw.nl/navigatie/rubriek/dsp_rubriek.cfm?rubriek_id=4&subrubriek_id=406&link_id=17752#1059200.

³⁰ Se også Nederlander worden. Veranderingen in de regels vanaf 1 april 2003. Brochure udgivet af IND (kan downloades fra INDs hjemmeside, www.ind.nl).

³¹ Se INDs hjemmeside: www.ind.nl.

³² Rijkswet op het Nederlandschap. Se loven i dens helhed på www.overheid.nl.

³³ Tallet gælder alene dem, som meldte sig ved anmeldelsescentret i Schiphol lufthavn. Ifølge ECRE Country Report 2001: The Netherlands, European Council on Refugees and Exile, n.a. .

³⁴ Ibid.

³⁵ IND: "IND_Werkinstructie nr. 164. Contraindicatie in asielzaken." 19. marts 1998; European Council on Refugees and Exiles: ECRE Country Report 2001: The Netherlands.

³⁶ „Terugkeerbeleid afgewenzen asielzoekers: Hoofstuk uit het rapport ,tussen beleid en uitvoering - lessen uit recent onderzoek.“ Algemene Rekenkamer, 2003: <http://www.rekenkamer.nl/cgi-bin/as.cgi/0282000/c/start/file=/9282300/modulesf/gf4drwqj>.

³⁷ „REAN hulp bij terugkeer“. Se IOMs hjemmeside: www.iom-nederland.nl/html/frame2/program-ma.html.

³⁸ Se fx http://www.iom-nederland.nl/engels/frame2/afghanistan_rean.html.

³⁹ "Uitzetten of terugkeerbeleid: Verantwoorde terugkeer naar land van herkomst". [Coherentie.nl/52.html](http://www.coherentie.nl/52.html).

⁴⁰ "Alleenstaande Minderjarige Asielzoekers (AMA's): Terugkeer centraal in amabeleid." Justitsministeriets hjemmeside:

http://www.justitie.nl/publicaties/brochures_en_factsheets/factsheets/ama.a.sp?ComponentID=7893&Source Page ID=3653

-
- ⁴¹ Immigratie en naturalisatiedienst: "IND_Werkinstructie nr. 164. Contraindicatie in asielzaken." 19. marts 1998.
- ⁴² Se fx "Tussentijdt Bericht Vreemdelingencirculaire," Staatscourant nr. 148. 6 August 2002.
- ⁴³ For mere information, se <http://www.nmigratie.nl/>.
- ⁴⁴ "Kabinet trekt remigratiewet in" Pressemeldelse fra justitsministeriet, 1. september 2003:
http://www.regering.nl/actueel/nieuwsarchief/2003/09September/01/42_20687.jsp?ComponentID=20687&SourcePageID=7496. Også "Remigratie met uitkering wordt gestopt" artikel fra *NRC Handelsblad* på Nederlands Migratie Instituut's hjemmeside: <http://www.nmigratie.nl/>.
- ⁴⁵ A. Berkhout: Kosten en baten van de remigratiewet. Eindrapport. Amsterdam: Regioplan beleidsonderzoek. Juni 2003:2.
- ⁴⁶ "Remigratie met uitkering wordt gestopt" artikel fra *NRC Handelsblad* på Nederlands Migratie Instituut's hjemmeside: <http://www.nmigratie.nl/>.
- ⁴⁷ Tallene stammer fra Nederlands Migratie Instituut:
www.nmigratie.nl/remigratiewet/remigratievoorz/bedragen.html
- ⁴⁸ Lande er: Det tidligere Jugoslavien, Italien, Marokko, Portugal, Suriname, Italien, Spanien.
- ⁴⁹ Lande er: Indonesien og Cap Verde.
- ⁵⁰ Lande er: Grækenland og Tyrkiet.
- ⁵¹ Se <http://www.cosrijmond.nl/>.
- ⁵² „Introductie vrijwilligerswerk en stages.“ VluchtelingenWerk Nederland. juni 2003.
- ⁵³ "Introductie kortdurend werk.“ VluchtelingenWerk Nederland. August 2003.
- ⁵⁴ Brev fra undervisnings-, kultur- og videnskabsminister Maria J. A. van der Hoeven, dateret 26. november 2002.
- ⁵⁵ Bekostinger undervejs asielzoekere. Bureau Andersson Elfferts Felix. Rapport. Leiden, Oktober 2001.
- ⁵⁶ Regeling specifikke udbetaling for kommuner for undervisning af skolegængende asielzoekere i det primære og videregående undervisning 2002-2003. Undervisnings-, kultur og videnskabsministeriet. 20. marts, 2002.
- ⁵⁷ "Het opleidingsaanbod van het COA". www.inburgernet.nl/vb0703.html.

⁵⁸ Se <http://www.idw.nl/>.

⁵⁹ Kansen krijken, kansen pakken. Integratiebeleid 1999-2002. Minister van Groote Steden- en Integratiebeleid. Kan dowloades fra Indenrigsministeriets hjemmeside:
http://www.minbzk.nl/contents/pages/00009353/nota_integratiebeleid_99_02_11-98.pdf

⁶⁰ Planen kan i sin helhed læses på:
http://www.minbzk.nl/contents/pages/00009400/arbeidsmarktbeleid_etnische_minderheden_6-00.pdf.

⁶¹ Integratie in het perspectief van immigratie. Rapport. De minister voor Grote Steden en Integratiebeleid. Den Haag, 2002:28.

⁶² Før 2002 var dette en opgave for Indenrigsministeriet, men er herefter gået over i Justitsministeriets regi.

⁶³ "Plaats van MO in het traject", <http://www.inburgernet.nl/ach102.html>.

⁶⁴ "Duur en plaats van beroepenoriëntatie",
<http://www.inburgernet.nl/ach121.html>.

⁶⁵ Se blandt andet publikationen "Inburgering en duale trajecten", som kan dowloades fra <http://www.ruimbaanvoorminderheden.nl/95-pdfs/binw.pdf>.

⁶⁶ Samen leven in Rotterdam. Deltaplan inburgering: op weg naar acief burgerskap. Rotterdam: november 2002:22.

⁶⁷ "Factsheed Wet Inburgering Nieuwkomers",
<http://www.inburgernet.nl/archief/ach05334.html>

⁶⁸ "Inburgering: uitgebreide inleiding." Indenrigsministeriets hjemmeside:
[http://www.minbzk.nl/asp/get.asp?xdl=../views/bzk/xdl/Page&VarIdt=00000001&SitIdt=00000022&ItmIdt=00007040](http://www.minbzk.nl/asp/get.asp?xdl=../views/bzk/xdl/Page&VarIdt=0000001&SitIdt=00000022&ItmIdt=00007040).

⁶⁹ "Inburgering oudkomers."
<http://www.inburgernet.nl/./archieff/ach0206.html>.

⁷⁰ Se også Inburgering van geestelijke bedienaren. Een handleiding voor gemeenten. Ministerie van binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Den Haag 2001.

⁷¹ Inburgering en taalonderwijs alloctonen. Rapport. Tweede Kamer der Staten-General. Vergaderjaar 1999-2000.

⁷² Tussen beleid en uitvoering: Lessen uit recent onderzoek van de Algemene Rekenkamer. Rapport. Tweede Kamer der Staten-Generaal. Vergaderjaar 2002-2003.

⁷³ "Middelen" <http://www.inburgernet.nl/ach063.html>.

⁷⁴ Samen leven in Rotterdam. Deltaplan inburgering: op weg naar actief burgerskap. Rotterdam: november 2002:27. Se også "Boetebesluit - Wet inburgering nieuwkomers", <http://www.inburgernet.nl/ach0523.html>.

⁷⁵ Bianca Bleibtreu. 2003. Die Niederlande - ein Einwanderungsland? Aspekte der Immigration in den Niederlanden Diplomarbejde. Germersheim: Johannes Gutenberg Universität Mainz:91.

⁷⁶ Ifølge Hans Cohen de Lara fra den uafhængige organisation Sardes, som arbejder med undersøgelser og rådgivning indenfor undervisning, ungdom, velfærd og sunhed: www.sardes.nl.

⁷⁷ Ifølge samtale med Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, 19. august 2003.

⁷⁸ "Algemene informatie CITO toets." Internet:

<http://www.minocw.nl/citotoets/index.html>.

⁷⁹ "ToetsWijzeer." Internet: <http://195.169.48.3/main.asp?Sector=ALG>.

⁸⁰ "Dosier: Onderwijs van Allochtone Levende Talen (OALT)," Undervisning, Kultur og Videnskabsministeriets hjemmeside: <http://www.minocw.nl/oalt/wet>.

⁸¹ "Onderwijs in allochtone levende talen (oalt)." Uitleg gele katern. Mededlingen OCenW. 8. april 1998.

⁸² *Wijzigingswet Wet op het basisonderwijs, enz. (onderwijs in allochtone levende talen).*

⁸³ Fx Onderwijs in Allochtonen Levende talen in Delft. Delft, September 2000.

⁸⁴ En grundig beskrivelse af kravene til modersmålslærernes faglige kvalifikationer kan læses i "Voorwaarden tijdelijke bevoegdheid onderwijs in allochtone levende talen (oalt) en taalondersteuning aan allochtone leerlingen" Uitleg gele katern. Nr. 12, 21, 22. maj 2002.

⁸⁵ Vragenforum Abw. <http://www.vragenforumabw.nl/>

⁸⁶ Se De nationale Gezondheidslijn:

<http://www.gezondheidslijn.nl/info.asp?ID=207>.

⁸⁷ Se ”Algemene ouderdomswet (AOW)” på Socialministeriets hjemmeside:
http://home.szw.nl/navigatie/rubriek/dsp_rubriek.cfm?rubriek_id=4&subrubriek_id=406.

⁸⁸ Se ”Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO)” på Socialministeriets hjemmeside:
http://home.szw.nl/navigatie/rubriek/dsp_rubriek.cfm?rubriek_id=4&subrubriek_id=402.

⁸⁹ Se ”Wet beperking export uitkeringen (BEU)” på Socialministeriets hjemmeside:
http://home.szw.nl/navigatie/rubriek/dsp_rubriek.cfm?rubriek_id=4&subrubriek_id=404.

Se <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=8230>.

⁹¹ Se ”kinderbijslag” på Socialministeriets hjemmeside:
http://home.szw.nl/navigatie/rubriek/dsp_rubriek.cfm?rubriek_id=4&subrubriek_id=407.

⁹² Se http://www.lowac.nl/body_financiering.html samt <http://www.ib-groep.nl/>.

⁹³ Integratie in het perspectief van immigratie. Rapport. De minister voor Grote Steden en Integratiebeleid. Den Haag, 2002:29-30.

⁹⁴ Se <http://www.omroep.nl/nos/specials/nederlandkiest/paginas/kiezen/index.html>.

⁹⁵ Loven kan i sin helhed læses på fx <http://www.cgb.nl/asp/awgb.asp>.

⁹⁶ www.meldpunt-amsterdam.nl.

⁹⁷ Kommissionens hjemmeside har følgende adresse: <http://www.cgb.nl>.

6. Udlændinge- og integrationspolitik i Italien

6.1 Kort om Italien som indvandringsland

Traditionelt har Italien opfattet sig som et udvandringsland, og det er formodentlig en af grundene til, at man ikke i tide har indstillet sig på ændringen til et samfund, der gennem de sidste 30 år har modtaget flere og flere indvandrere. Indvandring er blevet anset som et midlertidigt fænomen forårsaget af særlige forhold og nødsituationer i andre dele af verden. I hvert tilfælde blev der i 1970'erne, 1980'erne og helt op til midten af 1990'erne kun forsøgt isolerede og ikke sammenhængende reguleringer af indvandringen med henblik på at håndtere disse situationer.

Andelen af legale udlændinge, der opholder sig i Italien, set i relation til hele befolkningen, er med sine 2,5%¹ relativt lav i forhold til mange andre lande, men på linie med de øvrige Middelhavslande, som har lignende institutioner og sædvaner. Ikke desto mindre har indvandringsstrømmen været ganske betydelig i de seneste år.² Det skyldes blandt andet, at Italien er 'indgangsport' for indvandrere, der søger til andre lande,³ og at mange illegale indvandrere søger ind i den uformelle italienske økonomi, som er præget af 'hjemmeservice' og pasning. Desuden er der mange små virksomheder i Italien, hvor illegal arbejdskraft relativt nemt kan få ansættelse.

Den registrerede ikke-EU-udlændingebefolkning er øget meget betydeligt,⁴ blandt andet på grund af de tilbagevendende 'legaliseringsprogrammer', som regeringen har gennemført siden midten af 1990'erne over for den store gruppe af illegale indvandrere. I 2001 skønnedes bestanden af illegale indvandrere at udgøre 25-33% af antallet af legale indvandrere, og løsningen synes ikke at være de tilbagevendende legaliseringer, som tilmed kan medvirke til at tiltrække endnu flere illegale indvandrere. Ej heller synes udvisning eller frihedsberøvelse at være politikker, der harmonerer med en politik om øget integration. I 2001 blev ca. 75.000 udlændinge udvist⁵ og Italien har en af de højeste andele af ikke-EU-udlændinge i fængsel i forhold til ikke-EU-udlændinge bosiddende i Italien. Ikke

desto mindre synes italienernes holdning over for indvandret arbejdskraft fra muslimske lande at være forholdsvis positiv. I en undersøgelse fra 2000 var kun ca. 10% af italienerne imod en sådan indvandring. Der er betydelig modstand mod kriminalitet, men ikke mod andre religioner eller muslimske lande som Marokko, Albanien eller Tunis.

Indvandrere bosat i Italien er fortrinsvis relativt unge mennesker med mulighed for at arbejde. I 2001 udgjorde legale ikke-EU-udlændinge ca. 4% af den italienske arbejdsstyrke, medens de udgjorde ca. 2,2% af den italienske befolkning. I 2001 havde næsten 60% af de legale ikke-EU-udlændinge en opholdstilladelse med sigte mod at arbejde som ansatte eller selvstændige, ca. 30% havde en opholdstilladelse baseret på familiesammenføring, og ca. 2% havde en opholdstilladelse med sigte mod studier. Alle tre typer opholdstilladelser muliggør arbejde.⁶ Den økonomiske indvandring er af særlig betydning i Italien, den vil blive nærmere beskrevet i det følgende.

6.2 Udlændinge- og asylpolitik

6.2.1 Indledning

I 1998 blev den første samling love om indvandrer-, asyl- og integrationspolitik udstedt i en samlet lov (Testo Unico Sull'Immigrazione) under en centrum-venstre-regering. Det skete gennem lovgivningsdekret 268/1998, som er tilføjet til lov 40/1998, den såkaldte Legge Turco Napolitano (vedrørende indvandring og integration), og lov 39/1990, Legge Martelli (vedrørende asyl), samt enkelte andre regulativer vedrørende indvandring.

Lov 40/1998, som udgør grundlaget for den samlede lov, havde til hensigt at samle alle tidligere regulativer vedrørende indvandring i Italien. Loven blev kritiseret for ikke at revidere asylreglerne og for ikke at tilpasse de strikse krav for adgang og ophold til forventningerne om øget vægt på integration. I 2002 gennemgik den nuværende (2003) højreregering regulativerne vedrørende indvandring. Denne gennemgang resulterede i lov 189/2002 - den såkaldte Legge Bossi-Fini - som indførte større fleksibilitet på arbejdsmarkedet, i den forstand at arbejdsgiverne fik større frihed til at bestemme arbejdsrelationerne for ikke-EU-udlændinge,⁷ og som strammede reglerne vedrørende tilbageholdelse og udvisning af indvandrere uden godkendte papirer. Loven gav også større beføjelser til de lokale myndighe-

der, arbejdsgiverne og fagforeningerne med henblik på at regulere og administrere tilstrømningen. Også denne lov er blevet stærkt kritiseret, blandt andet af indvandrerorganisationerne.

Indvandrings- og integrationspolitikken reguleres på grundlag af en plan,⁸ indført med lov 40/1998, som regeringen fastlægger og vurderer hvert tredje år. Den første plan omfattede perioden 1998-2000, hvor hovedretningslinierne for indvandringen blev fastlagt. Denne plan blev vurderet og en ny fastlagt for perioden 2001-2003, også under hensyn til indvandrerorganisationernes synspunkter og lokalområdernes kapacitet til at modtage flere indvandrere.

Treårsplanerne og Testo Unico vedrørende indvandring og modifikationer gennem lov 189/2002 udgør hoveregulativerne, som beskriver adgangs- og opholdsprocedurer for indvandrere og asylansøgere i Italien. Disse regulativer indeholder 17 forskellige opholdstilladelser, som tildeles ud fra forskellige grunde til ophold i Italien.⁹ Udstedelsen er generelt ledsaget af krav (der kan godtgøres) om tilstrækkelige midler til forsørgelse under opholdet og tilbagevenden til oprindelseslandet, når tilladelsen udløber. Længden af tilladelsen varierer fra tre måneder (besøg, forretning, turisme) til to år (arbejde, familiesammenføring). Fornyelse af en opholdstilladelse skal være på plads, senest 30 dage før den udløber, og de samme krav skal opfyldes, som da den blev udstedt første gang. Fornyelse sker normalt med en varighed på op til to gange varigheden af den første tilladelse.

Udlændinge, som har boet uden væsentlige afbrydelser i Italien i mindst fem år,¹⁰ og som kan godtgøre, at de besidder tilstrækkelige midler til at forsørge sig selv og deres familie, og som ikke har begået alvorlig kriminalitet, kan ansøge om et 'opholdsbevis' (Catta di Soggiorno) også for deres familiemedlemmer. Et sådant opholdsbevis giver ret til permanent ophold i Italien¹¹ med rettigheder, som er tæt på italienske statsborgeres. Der er dog en kontrol efter 10 år. En permanent opholdstilladelse kan ikke fratages den pågældende, medmindre han eller hun kommer til at udgøre en trussel for den offentlige orden eller nationale sikkerhed. I så fald inddrages 'opholdsbeviset', og den pågældende udvises af landet. Det gælder også FN-konventionsflygtninge, som dog ikke må hjemsendes, hvis de er i fare for forfølgelse der.

Opholdsbeviset tildeles efter de omtalte kriterier, hvori ikke indgår deltagelse i integrationsprogrammer. Opholdsbeviset er ikke nødvendigt for at blive italiensk statsborger, men gør det nemmere at verificere kravet om opholdstid for at opnå italiensk statsborgerskab.

6.2.2 Adgangsbetingelser til Italien for forskellige indvandrergupper

Asylansøgere og flygtninge^{12 13 14 15}

Asylansøgere henvender sig til det italienske grænsepoliti eller til politiet inde i landet for at søge om asyl. Det er ikke muligt at ansøge om asyl ved italienske ambassader eller andre repræsentationer i udlandet. Politiet kan på stedet afvise oplagt urimelige ansøgninger (er allerede flygtning i et andet land, kriminel eller lignende). Ellers forsynes asylansøgeren med en 'asylansøgningstilladelse' eller en 'Dublinaftaletilladelse',¹⁶ hvis det ikke er klart, hvilket EU-land ansøgningen skal ske i, samt en invitation til et interview med den kommission, som behandler og afgør ansøgningen, den centrale kommission for anerkendelse af flygtningestatus.¹⁷

Kommissionen kan enten tildele status efter FN-konventionen, afslå flygtningestatus efter FN-konventionen, men anbefale, at der udstedes en opholdstilladelse af humanitære grunde, eller helt afslå ansøgningen, hvilket medfører, at ansøgeren må forlade landet.

Flygtningestatus efter FN-konventionen medfører permanent opholdstilladelse og rettigheder, der på mange områder svarer til, eller er tæt på, italienske statsborgeres, dog ikke valgret. Opholdstilladelse af humanitære grunde giver en midlertidig ret til at være i landet, et år i første omgang, med mulighed for forlængelse, hvis forholdene i oprindelseslandet stadig ikke muliggør hjemsendelse. Opholdstilladelse af humanitære grunde giver mulighed for at arbejde.

Under konflikten i det tidligere Jugoslavien kom et stort antal flygtninge til Italien, hvor de fik midlertidig beskyttelse og ophold. Opholdstilladelsen skulle gælde, indtil forholdene i hjemlandene var normaliserede, og de kunne arbejde i Italien under opholdet der. En stor del tog frivilligt hjem, en del blev tvangshjemsendt, medens nogle, der havde fået arbejde og etableret sig med hjem og fami-

lie, fik en toårig opholds- og arbejdstilladelse. Endelig benyttede nogle sig af muligheden for at søge om asyl.

Antallet af flygtninge bosat i Italien, 23.000 i alt i 2002, er lavt i forhold til andre lande. Af bestanden på ca. 23.000 udgjorde ca. 13.000 FN-konventionsflygtninge, medens ca. 10.000 havde opholdstilladelse af humanitære grunde. I henhold til UNHCR blev der indgivet ca. 10.000 ansøgninger om asyl i 2001, ca. 5.000 fik tilladelse til at ansøge om asyl medens resten fik 'Dublinaftaletilladelse' eller lignende. I 2001 blev ca. 13.000 sager afgjort, heraf tildeltes ca. 2.100 status som FN-konventionsflygtninge, medens ca. 600 blev anbefalet til opholdstilladelse af humanitære grunde. Resten blev afvist.

Der er ikke regulativer vedr. kvoteflygtninge, og der opholder sig ikke flygtninge i Italien med den status. Italien har heller ingen aftaler med UNHCR om at modtage kvoteflygtninge.

Familiesammenførte

Ikke-EU-udlændinge, som har et 'opholdsbevis' (permanent opholdstilladelse), eller en opholdstilladelse med en gyldighed på ikke mindre en fem år med henblik på arbejde som ansat, selvstændig erhvervsdrivende eller religiøse formål, eller som har flygtningestatus, har ret til at starte procedurer med henblik på familiesammenføring med følgende familiemedlemmer:

- Ægtefælle (ikke separeret) og mindreårige børn (under 18 år)
- Mindreårige børn, som er afhængige af forældrene, eller som er født uden for ægteskab, forudsat at den anden (i udlandet boende) forælder accepterer.

- Børn over 18 år, som er afhængige af forældrene og ude af stand til at arbejde på grund af helbredsproblemer.
- Forældre, som er afhængige deres barn og som ikke har børn i deres hjemland.
- Forældre over 65 år, hvis andre af deres børn ikke kan hjælpe på grund af alvorlige helbredsproblemer.¹⁸

De ankomne familiemedlemmer får en opholdstilladelse af samme varighed, som det 'modtagende' familiemedlem har. Børn under 14 år får ikke egen opholdstil-

ladelse, den inkluderes i en af forældrenes. Når de fylder 14 år, får de egen tilladelse svarende til forældrenes (den 'bedste', hvis der er forskel). I tilfælde af separation og skilsmisse får den familiesammenførte ægtefælle en opholdstilladelse, hvis gyldighed ikke afhænger af den anden ægtefælles. Tilsvarende når børnene bliver 18 år, hvis de ikke allerede har en permanent opholdstilladelse. Samtidig ændres formålet fra familiesammenføring til arbejde eller studier.

Den 'modtagende' person skal, bortset fra hvis vedkommende er flygtning, også kunne godtgøre, at vedkommende kan forsørge familien,¹⁹ det kræver en månedsindkomst i 2002 på ca. 350 Euro for et familiemedlem, det dobbelte for to eller tre og tre gange så meget for fire eller flere. De ankomnes indtægter indgår i de anførte beløb. Endvidere skal tilstrækkeligt gode boligforhold²⁰ kunne dokumenteres. Det drejer sig om minimumstandarder efter italienske regulativer.

Italienske statsborgere er ligesom personer med flygtningestatus (FN-konvention) fritaget for kravene vedr. forsørgelse og boligstandard. Der er her en parallel til kravene i Tyskland, hvor det var tyske statsborgere og asylberettigede efter § 16a, der var fritaget for kravene om forsørgelse og boligstandard.

En alternativ procedure er, at den 'modtagende' person selv henter familiemedlemmerne i hjemlandet. Det ændrer ikke på de anførte betingelser, men er hurtigere at gennemføre på grund af enklere administrative procedurer.

Som en speciel regel kan anføres, at et barn, som opholder sig illegalt i Italien, gennem en formel familiesammenføringsprocedure kan få situationen legaliseret, dvs. få en opholdstilladelse, enten hos forældrene eller, hvis barnet er over 14 år, selvstændigt.

I 2001 var der ca. 395.000 personer, som besad en opholdstilladelse med henblik på familiesammenføring, det er ca. 28% af den samlede ikke-EU-indvandrerbefolkning i Italien. Samme år blev der udstedt ca. 65.000 opholdstilladelser med henblik på familiesammenføring.

Der foreligger ikke oplysninger om de italienske myndigheders holdning til arrangerede eller tvangsægteskaber med henblik på familiesammenføring. Ved afsløring af proformaægteskaber tilbagekaldes den udstedte opholdstilladelse, og den pågældende må forlade landet. Der gøres en betydelig indsats for at undgå proformaægteskaber, som ofte er en måde at indføre kvinder fra udlandet på med henblik på prostitution.

Økonomisk indvandring²¹

Den samlede indvandring til Italien er i høj grad præget af økonomisk indvandring. Denne er styret af procedurer efter lov 40/1998. Inden for det omtalte treårsprogram udarbejdes der hvert år et dekret, som fastslår det antal ikke-EU-udlændinge, som i det pågældende år kan komme til Italien med henblik på at arbejde som ansatte eller selvstændige erhvervsdrivende. Det sker gennem det såkaldte system af 'adgangskvoter'.²² Det samlede antal, som kan få adgang, bestemmes af det italienske arbejdsministerium ud fra arbejdsmarkedssituationen og det behov, der er for arbejdskraft. I denne bedømmelse indgår arbejdsmarkedsindikatorer såsom national og regional beskæftigelse og arbejdsløshed og antallet af ikke-EU-udlændinge indskrevet på jobsøgningslisterne. Kvoterne er således stærkt afhængige af den aktuelle arbejdsmarkedssituation. Inden for kvotesystemet er der 'reserverede kvoter' til borgere fra lande, som Italien har særlige aftaler med, det er fx Albanien, Tunis, Marokko, Somalia og Rumænien. Disse 'reserverede' kvoter benyttes også politisk til at påvirke lande med sådanne kvoter, bl.a. til at samarbejde omkring hjemsendelsesaftaler for illegale indvandre-re.

I udfyldelsen af kvoterne er der en præference for dem, der har familierelationer i Italien, og dem, der har deltaget i sprogkurser i italiensk og faglig uddannelse inden ankomsten til Italien.²³ Med det formål støtter den italienske regering afholdelse af sprogkurser i italiensk gennem italienske kulturinstitutioner i udlandet.

Der var tre (nu kun to) måder at blive økonomisk indvandrer i Italien på:

- Som ansat (sæsonbasis eller mere varigt)
- Gennem en særlig sponsorordning (gælder ikke længere)

- Som selvstændig erhvervsdrivende

Som ansat (mere varigt):

Den arbejdsgiver, som ønsker at ansætte en ikke-EU-udlænding til et job, som ikke kræver særlig autorisation, må ansøge om en særlig tilladelse hertil ved det lokale 'Arbejdsanvisningskontor', som er en del af det italienske arbejdsministerium. Arbejdsgiveren må fremvise en kopi af kontrakten, som ikke må indeholde ringere vilkår end for italienere i tilsvarende jobs, samt godtgøre, at der er sørget for bolig til udlændingen. Efter at have fået tilladelsen må arbejdsgiveren søge om et adgangsviisum for udlændingen hos politiet. Udlændingen må derefter hente sit adgangsviisum hos den italienske ambassade eller det italienske konsulat i udlandet. Derefter kan udlændingen søge om opholdstilladelse med en varighed på to år. Denne tilladelse kan fornyes, hvis udlændingen stadig er i arbejde. Hvis vedkommende er arbejdsløs ved tilladelsens udløb, betyder det ikke inddragelse af tilladelsen. Ikke-EU-udlændinge, som bliver arbejdsløse, har ret til at blive registreret i 'jobsøgningslisterne' og forblive i Italien i op til seks måneder.²⁴ Med tilladelsen som ansat er det også muligt for udlændingen at blive selvstændig erhvervsdrivende, så længe retningslinierne herfor følges. Efter fem års ophold og arbejde kan udlændingen opnå permanent opholdstilladelse ('opholdsbevis'), som også betyder varig arbejdstilladelse.

Som ansat (sæson):

Her følges stort set den samme procedure som ovenfor beskrevet. Varigheden af opholdstilladelsen varierer fra minimum 20 dage op til seks måneder,²⁵ dog ni måneder i hotel- og turistbranchen. Udlændinge, som har arbejdet på sæsonbasis i Italien før, har fortrinsret til at komme igen. Italien har særlige aftaler med Albanien (fra 1997) og Tunis (fra 2000), som giver fortrinsret for sæsonarbejdskraft fra de to lande. I de to lande føres særlige lister med interesserede. Sæsonarbejdere, som har været i Italien to gange, kan i forbindelse med det andet ophold få ændret opholdstilladelsen til en for ansatte (mere varigt), hvis arbejdsgiveren er indstillet på den type ansættelse.

Sponsorordning (gælder ikke længere):

Denne gruppe havde ikke en på forhånd indgået aftale om job i Italien, hvorfor der var behov for en 'sponsor' til at garantere økonomisk støtte og bolig for de udlændinge, der kom for at søge arbejde. De arbejdssøgende fik, når en sådan sponsorgaranti forelå, opholdstilladelse for et år i Italien.

Der var også mulighed for, at arbejdssøgende fra Albanien, Marokko, Tunis og Rumænien kunne komme til Italien uden sponsor, hvis de pågældende selv kunne garantere tilstrækkelige midler til deres ophold. Disse ordninger, både med og uden sponsor, ophørte i 2002 (Legge Bossi-Fini).

Selvstændige erhvervsdrivende:

Ikke-EU-udlændinge, som ønsker at udøve selvstændig erhvervsvirksomhed i Italien, må opfylde en række kriterier:

- De skal være i besiddelse af tilstrækkelige økonomiske midler til at kunne gennemføre de planlagte aktiviteter.
- De skal besidde tilstrækkelige kvalifikationer til at kunne blive medlem af relevante faglige organisationer.
- De skal være i besiddelse af dokumentation for, at de uden problemer kan få den nødvendige autorisation eller licens til at udøve det pågældende erhverv. Denne dokumentation skal være udstedt af et kompetent organ, den må ikke være mere end tre måneder gammel, og den skal være henvendt til de myndigheder i Italien, som godkender udlændinges kvalifikationer.
- De skal være i besiddelse af midler til at leve for og have et sted at bo.

De italienske diplomatiske myndigheder i den selvstændige erhvervsdrivendes hjemland vil, efter at have konstateret, at kravene er imødekommet, og efter at have fået godkendelse fra de relevante italienske ministerier, udstede et adgangsvikum. Efter ankomsten til Italien skal den selvstændige erhvervsdrivende henvende sig til politiet for at få udstedt en opholdstilladelse. Denne udstedes for op til to år, men kan fornyes igen og igen, forudsat at de initiale betingelser fortsat er opfyldt.

Der er en række erhverv, som ikke kan varetages af udlændinge, det er blandt andet offentlig notar, detektiv, anklager og børsmægler. Omvendt er der også en positivliste omfattende rådgivende ingeniør, arkitekt, industriel rådgiver m.v. Det er muligt at arbejde som ansat i samme periode, som tilladelsen gælder.

Ud over via kvotesystemet er der mulighed for, at særlige grupper kan blive økonomiske indvandrere i Italien. Det drejer sig om ledere i firmaer, akademikere inden for universitetsverdenen, sygeplejersker og udøvende kunstnere. Disse godkendes på individuel basis på grundlag af arbejdsmarkedssituationen inden for de pågældende områder.

I 2001 var der ca. 800.000 ikke-EU-udlændinge med en opholdstilladelse baseret på arbejde, ca. 11% heraf var med henblik på selvstændig erhvervsvirksomhed, ca. 81% med henblik på arbejde som ansat, og resten, ca. 8%, var arbejdssøgende eller lignende. I 2001 udstedtes næsten 97.000 adgangsbrevise med henblik på opholdstilladelse, 91.000 som ansatte og 6.000 som selvstændige erhvervsdrivende.²⁶ Af de 91.000 var 77.000 for forskellige typer ansatte, og 14.000 var arbejdssøgende under 'sponsor'-ordningen. 2001 var det sidste år, hvor denne ordning eksisterede.

Studerende (ikke-EU)

Der er en særlig opholdstilladelse med henblik på studier og uddannelse. Procedurene for at få et studievisum før afrejsen til Italien varierer efter type af uddannelse. Ansøgerne skal opfylde følgende betingelser:²⁷

De skal have tilstrækkelige midler til at forsørge sig selv og have forsikring til dækning af eventuelle sygehusudgifter m.v.

Tilladelsen har en gyldighed på et år, men kan fornyes til at gælde for hele studietiden. For universitetsstuderende afhænger fornyelsen af, om der gøres passende dokumenterede fremskridt i studiet.

Opholdstilladelse med henblik på studier muliggør deltidsarbejde efter uddannelsesinstitutionens godkendelse. Der må maksimalt arbejdes 20 timer om ugen svarende til 1040 timer på årsbasis. Det er muligt at ændre en opholdstilladelse med

henblik på studier til en, der sigter mod arbejde som ansat, hvis betingelserne herfor er opfyldt, dvs. at der er en arbejdsgiver, der garanterer arbejde, og at det sker inden for grænserne af kvotesystemet.

I 2001 blev der udstedt ca. 38.000 adgangsvisa med henblik på akademiske studier i Italien, ved udgangen af året var der ca. 31.000 studerende med denne status.

6.2.3 Statsborgerskab²⁸

Italiensk statsborgerskab tildeles efter antal års ophold i landet uanset typen af opholdstilladelse, eller om vedkommende har deltaget i integrationsprogrammer eller ej. Den almindelige fremgangsmåde er tildeling af statsborgerskab gennem naturalisation (ikke født i Italien, ikke gift med italiensk statsborger). De almindelige betingelser her er:

- 10 års ophold i Italien på legal vis.
- At være i stand til at forsørge sig selv.
- Ikke at have begået alvorlig kriminalitet.
- At opgive nuværende statsborgerskab

Kravet om 10 års legalt ophold mindskes for følgende grupper:

- For 'affidiato'-børn, som er en type adoption, her er kravet syv års ophold.
- For flygtninge og statsløse over 18 år samt udenlandske børn adopteret af italienske statsborgere. Her er kravet fem års ophold.
- For EU-borgere er kravet fire år.
- For efterkommere af tidligere italienske statsborgere indtil tredje led er kravet tre år.
- For udlændinge som har gjort tjeneste for eller arbejdet for de italienske stat i fem år enten i udlandet eller i Italien. Her er der ikke noget opholdskrav.

For efterkommere af tidligere italienske statsborgere (ved fødsel) indtil andet led er det ikke nødvendigt at følge naturalisationsprocedurerne, når (en af) følgende betingelser er opfyldt:

- Gør tjeneste i den italienske hær.
- Arbejder civilt for den italienske stat i Italien eller i udlandet.
- Bor legalt i Italien i to år inden det fyldte 18 år.

Børn født i Italien af udenlandske forældre får kun italiensk statsborgerskab, hvis forældrene er statsløse eller ikke har 'overført' deres oprindelige statsborgerskab til barnet. I alle andre tilfælde kan barnet først få italiensk statsborgerskab efter 18 års legalt ophold i Italien.

Ved ægteskab med en italiensk statsborger kan den udenlandske ægtefælle få italiensk statsborgerskab på disse betingelser:

- Legalt ophold i et halvt år inden ægteskabet eller efter tre års ægteskab.
- At ægteskabet er gyldigt (ikke proforma).
- At vedkommende ikke har begået alvorlig kriminalitet.

Det er muligt at frasige sig sit italienske statsborgerskab med henblik på at opnå et andet lands statsborgerskab, fx ved permanent ophold i det land. Adoptivbørn af italienske forældre kan også frasige sig deres italienske statsborgerskab, hvis de ønsker at få det fra deres oprindelsesland. Derudover kan det italienske statsborgerskab fratages, hvis indehaveren gør militærtjeneste eller arbejder for en stat, hvor den italienske regering har udstedt forbud. Desuden kan statsborgerskab fratages, hvis en adoption senere underkendes.

I 2001 erhvervede ca. 8.500 udlændinge italiensk statsborgerskab, heraf var 87% i forbindelse med ægteskab med en italiensk statsborger.

6.2.4 Hjemsendelse

Afviste asylansøgere

Afslag på ansøgning om asyl (FN konvention eller humanitær) skal meddeles ansøgeren, som så får sin tilladelse til ansøgning om asyl inddraget, og den erstattes med en udvisningsordre, som giver en frist på 15 dage til at forlade landet.²⁹ Sker det ikke, ledsages den pågældende til grænsen.³⁰

Derudover kan udlændinge udvises fra Italien gennem ordre fra Indenrigsministeriet, hvis de anses for at udgøre en trussel mod den offentlige orden og/eller den italienske stat. Dette er det eneste grundlag, hvorpå flygtninge kan udvises, og de har ret til at appellere afgørelsen. Hvis flygtninge udvises, skal det ske til et land, hvor de ikke risikerer at blive forfulgt.

Herudover kan politiet udstede en udvisningsordre til personer, som opdages at have illegalt ophold, eller som har forsømt at forny deres opholdstilladelse efter udløb inden 60 dage, eller som ikke har henvendt sig om deres opholdstilladelse inden otte dage efter ankomsten til Italien. Endelig kan politiet udstede udvisningsordre i forbindelse med alvorlig kriminalitet.

Udvisningsordren kan normalt appelleres inden for fem dage, tvangsudvisninger har en 30 dagesfrist. Tvangsudvisning foregår ved, at den pågældende ledsages til grænsen af italiensk politi. Følgende personer kan ikke tvangsudvises: mindreårige børn, gravide kvinder i sjette måned eller senere, udlændinge som er afhængige af og bor sammen med en person, som i op til fjerde led er i familie med en italiensk statsborger. Endelig kan flygtninge, som nævnt, kun udvises, hvis de udgør en fare for den offentlige orden eller den italienske stat.

Efter lov 189/2002 er der mulighed for at reducere/fjerne bistandshjælpen til de lande, som ikke samarbejder om at tage udviste borgere tilbage og/eller begrænse den illegale indvandring fra deres land til Italien.

I 2001 var der ca. 58.000 udvisningsordrer, der blev fulgt af de pågældendes fri vilje, medens ca. 21.000 blev tvangsudvist, dvs. at politiet ledsagede de pågældende til grænsen.

Frivillige ordninger

Det 'Nationale Asyl Program' (PNA) indeholder muligheden for frivillig tilbagemenden til hjemlandet for asylansøgere, som endnu ikke har opnået flygtningestatus, eller som alligevel ikke ønsker at søge herom. Hjemsendelserne organiseres af 'The International Organisation for Migration' (IOM) og har til hensigt at reducere den illegale indvandring. Der kan informeres og rådgives, også om situationen i hjemlandet. Den, der frivilligt hjemsendes, får hjælp med alle formali-

teter i forbindelse med rejsen og omkostningerne til transport, indtil grænsen dækkes. Herfra overtager lokale myndigheder, ngo'er og politiet opgaven med henblik på at bringe de hjemsendte tilbage til deres hjemland.

Legalisering af illegale indvandrere^{31 32}

Den illegale indvandring har, som allerede nævnt, et betydeligt omfang i Italien. En af de måder, den italienske regering har forsøgt at løse problemet på, er gennem gentagne legaliseringer af de tilstedeværende illegale indvandrere. Det er et ganske betydeligt antal personer, der er blevet legale indvandrere på denne måde, 105.000 i 1986, 220.000 i 1990, 246.000 i 1995, 215.000 i 1998 og hele 702.000 i 2002.

2002-legaliseringen omfattede to grupper, ansatte og personer der arbejdede i folks hjem. De, der kunne søge,³³ var personer, som 3 måneder forinden legaliseringsproceduren trådte i kraft, var i en af følgende situationer: manglende opholdstilladelse, opholdstilladelsen var udløbet for mere end 60 dage siden, var i besiddelse af en opholdstilladelse, som ikke tillader arbejde.³⁴ Der var en kortere ansøgningsfrist for ansatte (30 dage) end for dem, der arbejdede i folks hjem.³⁵ Sidstnævnte er ofte kvinder fra Østeuropa, Sydamerika eller asiatiske, som passer børn og ældre, fordi de offentlige tilbud på disse områder er sparsomme (oplyser Den Danske Ambassade).

6.3 Integrationspolitik

6.3.1 Indledning

Den samlede lov vedrørende indvandring og dens senere udbygninger udgør den grundliggende basis for integration af ikke-EU-indvandrere (økonomiske og ikke-økonomiske), asylansøgere og flygtninge. Det nationale program vedrørende indvandring, som blev startet i 1998 gennem lov 40/98, udarbejdet af den italienske regering, fastlægger integrationspolitikken for en tre-årig periode, aktuelt 2001 til 2003. Når programmet er afsluttet, foretages der en evaluering med henblik på at revidere politikken før et nyt tre-årigt program iværksættes. Det aktuelle program fastslår, at integration er ensbetydende med en proces fri for diskrimination og med accept af forskellighed. Programmet fokuserer på en integrationsstrategi bestående af følgende tre elementer:

- Information til udlændinge om italienske forhold og til italienere om indvandring og andre kulturer.
- Etablering af centre og institutioner, som gennem praktisk arbejde med integration og studier heraf kan fastlægge egnede fremgangsmåder.
- 'Social politik' med vægt på sprogkurser i italiensk og faglig uddannelse og træning.

Integrationspolitikken for asylansøgere og flygtninge er nøjere beskrevet i det 'Nationale Program for Asyl' (PNA), som støttes økonomisk af 'Den Europæiske Fond for Flygtninge' og den italienske regering.

Regionale og lokale myndigheder spiller vigtige roller i udførelsen af integrationspolitikken (tilvejebringelse af boliger, afholdelse af sprogkurser og social integration) og som koordinatore af de forskellige offentlige, private og non-profit-organisationer, som deltager i arbejdet med integrationen af ikke-EU-udlændinge. Disse regionale og lokale myndigheder udarbejder sædvanligvis regionale og lokale planer for integration af indvandrere.

I henhold til den samlede lov vedrørende indvandring er der etableret en særskilt fond, 'Den Nationale Fond for Politikker i forbindelse med Vandringer'. Denne fond støtter initiativer med henblik på lige muligheder for italienske og ikke-italienske borgere såsom fremskaffelse af bolig, midlertidigt eller permanent, omsorg for børn, som er i nød, og hjælp til mennesker, som har brug for humanitær beskyttelse som følge af begivenheder i deres hjemland (Kosovo er et eksempel), afholdelse af kurser i italiensk og tværkulturelle uddannelser og andre tiltag med henblik på social integration. Fondens midler deles mellem nationale (statslige) programmer (20%) og regionale programmer (80%). Budgettet for år 2000 var på ca. 42 millioner Euro.

Repræsentanter for de forskellige ministerier, som deltager i integrationsarbejdet, udgør 'Kommissionen for Integrations Politikker'. Denne kommission skal hvert år udarbejde en rapport om udviklingen i integrationen af indvandrere i Italien, specielt vedrørende tværkulturelle aktiviteter og kampen mod racisme.

Det 'Nationale Råd for Økonomi og Beskæftigelse' (CNEL), støtter forskning i integration og søger at fremme udlændinges deltagelse i det offentlige liv. Endvidere sørger rådet for information om implementeringen af indvandringsloven.

De 'Territoriale Råd for Indvandring' er regionale organisationer med repræsentanter for stat, regioner, kommuner og en række organisationer for indvandrere, arbejdsgivere mv., etableret med henblik på regional rådgivning.

Ikke-offentlige sammenslutninger, som ønsker at modtage midler fra 'Den Nationale Fond for Politikker i forbindelse med Vandringer' med henblik på at gennemføre integrationsarbejde, med eller uden regional/lokal godkendelse, må tilmelde sig 'Register over Sammenslutninger, som arbejder for Indvandrere'. Disse sammenslutninger skal være hjemmehørende i Italien og opfylde en række andre betingelser.

6.3.2 Præasylfasen

Det Nationale Program for Asyl (PNA) har betydet udarbejdelse af et system for hjælp til asylansøgere og flygtninge siden 2001. Selve programmet administreres af repræsentanter for det italienske Indenrigsministerium, UNHCR og sammenslutningen af italienske kommuner (ANCI). PNA definerer kriterierne for integration og fremhæver tre faser, nemlig social indlemmelse, fremskaffelse af bolig og endelig indlemmelse i arbejdsmarkedet. Et bærende princip er, at integrationen skal begynde i asylansøgningsfasen. Asylansøgeren vil således blive informeret om og kunne deltage i aktiviteter med henblik på at blive indlemmet i det italienske samfund, herunder kurser i italiensk, det er fase et som ovenfor kaldes 'social indlemmelse'. Asylansøgere kan ikke arbejde med den status i Italien, men de kan deltage i fx faglige uddannelseskurser. Asylansøgerne modtog en ydelse på ca. 18 Euro pr. dag i de første 45 dage indtil efteråret 2002, hvor denne ydelse ophørte. Der er dog mulighed for at modtage ydelser fra UNHCR. Med de ringe økonomiske støttemuligheder er en stor del af asylansøgerne henvist til at arbejde i den uformelle økonomi i Italien.

Den første tid opholder asylansøgerne sig sædvanligvis i 'modtagelsescentre', dog højst op til seks måneder, men de kan principielt opholde sig, hvor de vil, blot politiet er underrettet. Opholdet i modtagelsescentrene er ikke gratis, men beta-

ling kan ske ved, at asylansøgeren hjælper til med mindre reparationsarbejder og andre forefaldende opgaver.

Modtagelsescentrene kan arrangere integrationsfremmende aktiviteter i form af sprogkurser i italiensk, som det er frivilligt at deltage i. I overensstemmelse med det bærende princip om, at integrationen starter med det samme, tilbydes sprogkurserne til asylansøgere. Disse kurser afholdes også på skoler eller andre offentlige institutioner. Derudover kan asylansøgere, som allerede nævnt, deltage i faglige uddannelseskurser.

Kriminelle asylansøgere afvises umiddelbart ved grænsen. Er de kommet ind i landet, kan de tilbageholdes, inden behandlingen af asylsagen går i gang, med henblik på at fremskaffe relevante oplysninger. Hvis vedkommende i denne fase anses for kriminel, vil vedkommende blive udvist.

6.3.3 Afklaring/anerkendelse af udenlandske kvalifikationer^{36 37 38 39}

Problemer i forbindelse med anerkendelse af udenlandske kvalifikationer koblet med krav om, at visse jobs kun kan udføres af italienske statsborgere, har ført til, at de fleste udlændinge arbejder i lavt betalte jobs under dårlige betingelser, næsten 67% af ikke-EU-udlændinge arbejder som ufaglærte.

Der er tre institutioner, som leverer oplysninger om anerkendelse af udenlandske kvalifikationer, nemlig CIMEA, Informations Center vedrørende Mobilitet og Akademiske Uddannelser, Undervisningsministeriet og 'Servizio Internazionale', sidstnævnte kun for flygtninge.

Der er forskellige procedurer for forskellige kvalifikationer, alt efter hvor lang tid det har taget at opnå dem. Det grundlæggende i anerkendelsesprocessen er en undersøgelse af de dokumenter, som ansøgeren medbringer, med henblik på at finde det korresponderende kvalifikationsniveau i Italien. I den forbindelse kan der blive rettet henvendelse til uddannelsessteder i ansøgerens hjemland eller til tidligere arbejdsgivere.

Det er en særlig kommission bestående af repræsentanter fra en række ministerier, herunder Udenrigsministeriet, Undervisningsministeriet og Departementet

for Koordination af EU-politik, som forestår godkendelsen. Når den er givet, skal ansøgeren demonstrere tilstrækkeligt kendskab til det italienske sprog og til de etiske og særlige forhold, der gælder inden for den profession, den pågældende ønsker at udøve, med henblik på at blive indskrevet på de lister eller registre, som er nødvendige for at kunne udøve det pågældende erhverv, enten som selvstændig erhvervsdrivende eller som ansat.

Sundhedsministeriet står selv for anerkendelse af kvalifikationer for sundhedspersonale. Ministeriet fører lister over personalegrupper, som der er mangel på i Italien, sammen med dem, der har fået deres kvalifikationer offentliggjort. Begge lister offentliggøres. Der er mulighed for delvis anerkendelse, som så lægger visse begrænsninger på erhvervsudøvelsen.

For anerkendelse af udenlandske universitetsuddannelser er fremgangsmåden en anden. Udgangspunktet er, at udenlandske uddannelser ikke har gyldighed i Italien. Ansøgeren må søge om anerkendelse i forhold til en godkendt italiensk uddannelse. Grundlaget herfor er bilaterale aftaler om, at en sådan godkendelse kan finde sted. Det er helt op til det enkelte universitet at forestå godkendelsen, som i princippet gives/afslås tilfælde for tilfælde. Universitetet kan give en fuld anerkendelse, dvs. udpege en italiensk uddannelse, som den udenlandske svarer til. Det er også muligt at give en delvis anerkendelse, som så kan betyde, at ansøgeren må tage tillægsuddannelse i Italien.

6.3.4 Integration på arbejdsmarkedet⁴⁰

Ikke-EU-indvandrere synes ikke oplagt at være i konkurrence med italiensk arbejdskraft, i hvert tilfælde er det sådan, at medens antallet af udenlandske indvandrere i arbejde er steget, er arbejdsløsheden generelt faldet. Den kunne måske være faldet endnu mere uden indvandring, men det er sådan, at udenlandsk arbejdskraft i vidt omfang er beskæftiget i lavindkomstjob, som ikke er meget efterspurgt blandt italienere. Arbejdsgiverorganisationerne presser på for at øge indvandringen og for at opkvalificere den udenlandske arbejdskraft. Indvandrere har ofte andre interesser; ved kortvarige ophold ønsker de ikke at bruge tiden på uddannelse og træning, men på at maksimere indkomsten. Desuden er der et betydeligt antal 'underbeskæftigede' udlændinge i forhold til deres uddannelsesniveau, jf. vanskelighederne med at få anerkendt udenlandske kvalifikationer, som

næppe er motiverede for yderligere uddannelse til noget, de måske kan i forvejen. Det skal bemærkes, at den uformelle økonomi i Italien er af betydeligt omfang, formodentlig 25-30% af BNI (oplyst af Den Danske Ambassade).

Ikke-EU udlændinge, som har en opholdstilladelse rettet mod arbejde, registreres på arbejdsformidlingen (Ufficio di Col-Locamento), og de forsynes med et 'beskæftigelseskort' (Libretto di Lavoro), hvor alle jobs, de har haft i Italien, beskrives kort. Når ikke-EU-udlændinge mister deres job, anmodes de om en 'Tesserino Rosa', som bekræfter deres status som ledige og tillader dem at blive registreret som jobsøgende på særlige lister.

Træning tilbydes ikke-EU-udlændinge i Italien for dem, der allerede arbejder der, og i udlandet for dem, der ønsker at komme til Italien. Kurserne i Italien er udformet i overensstemmelse med regionale planer, som varierer fra region til region. Kommunerne og de regionale myndigheder informerer om mulighederne for faglig træning for udlændinge i området, andre myndigheder om muligheden for re- eller opkvalificering af marginaliserede grupper. Disse kurser finansieres ofte af den 'Europæiske Sociale Fond', sammen med statslige og regionale myndigheder. Kursusudbuddet er omfattende og dækker en lang række faglige områder, men som allerede nævnt er der en vis tøven blandt udlændinge med hensyn til at benytte sig af disse muligheder.

En måde at fremme faglig uddannelse og træning på er at tilbyde disse kurser i udlandet, og så give prioriteret adgang til Italien til dem, der har benyttet kurserne.

6.3.5 Introduktion til samfundet/rådgivning

Introduktion til det italienske samfund gives i tilknytning til sprogkurser i italiensk. Da de fleste ikke-EU-indvandrere ikke har noget forhåndskendskab til det italienske sprog eller italiensk kultur, så støtter den italienske regering afholdelse af sådanne kurser også i udlandet.

6.3.6 Sprogkurser for voksne⁴¹

I det aktuelle treårsprogram (2001 til 2003) fastslås det, at langt de fleste, der arbejder eller har arbejdet i Italien, hverken taler sproget eller kender noget vi-

dere til italienske samfundsforhold, hvilket anses for en alvorlig hindring for integrationen i det italienske samfund. Strategien er at opmuntre, ikke tvinge, ikke-EU-udlændinge til at forbedre deres sprogkunderskaber. Den italienske indvandrerlov støtter ideen om tværkulturel uddannelse med henblik på at fremme integrationen, der skal ske med respekt for indvandrernes oprindelige kultur.

Basale sprog- og introduktionskurser: Ifølge artikel 35.8 i lovgivningsdekret 286/98 er det de regionale/lokale myndigheder og de territoriale centre for uddannelse og træning af voksne 'Centri Territoriali Permanenti' (CTP), der er ansvarlige for tilrettelæggelsen af sprogkurserne.⁴² Det sker i samarbejde med indvandrersammenslutninger og repræsentationer for de vigtigste oprindelseslande. CTP fastlægger det ugentlige timetal og de forskellige kursustilbud, som det er frivilligt at deltage i. For asylansøgere og flygtninge tilbydes kurserne på de omtalte modtagelsescentre, ellers sker undervisningen hos CTP eller i udlandet. CTP har dog ikke egne lokaler, men benytter fx skoler på tidspunkter, hvor disse ikke anvendes.

Regeringens treårsprogram for perioden 2001-2003 fastslår nødvendigheden af at udbrede kurser på et elementært niveau i italiensk sprog og kultur til voksne indvandrere som et vigtigt redskab til at sikre integration på arbejdsmarkedet og i samfundet. Som en følge heraf er uddannelsesplaner blevet gennemført i mere end 66 CTP, og en stor kampagne, der oplyser om disse programmer over for udlændinge, er ligeledes blevet gennemført. Der stræbes efter et anerkendt sprogcertifikat, jf. nedenfor. Kurserne er tilgængelige for ikke-EU-udlændinge og er gratis, bortset fra et mindre tilmeldingsgebyr. I 2001 var statens bidrag til kursusvirksomheden på ca. 600.000 Euro. Sprogkurserne indeholder også et generelt introduktionskursus til italienske samfundsforhold. Denne del af kurset er dog ofte nødlidende i forhold til sprogdelen.

'lo parlo italiano' ('jeg taler italiensk'): I 2001 blev der etableret et pilotprojekt med henblik på at tilbyde sprogkurser via fjernsynet⁴³ og internettet. Det er et krav fra Undervisningsministeriet, at CTP overvåger deltagernes fremskridt og udsteder et certifikat efter kursets gennemførelse på tilfredsstillende måde. Dette certifikat giver så adgang til at indstille sig til en af nedenfor nævnte eksaminer/prøver.

Kurser afholdt i udlandet: Lov 189/2002 (Legge Bossi-Fini) giver prioritet til økonomiske indvandrere, som har et forhåndskendskab til italiensk og/eller har deltaget i faglig uddannelse/træning. På den baggrund er der truffet aftale mellem 'Socita Dante Alighieri'.⁴⁴ Det Italienske Undervisningsministerium og Det Italienske Arbejdsministerium med henblik på at tilbyde kurser i italiensk sprog, kultur og samfundsindretning i udlandet. Kurserne tages af udlændinge, som vil arbejde i Italien, med henblik på at lette integrationen. Kurserne er ikke gratis, men de subsidieres af den italienske stat.

Det Italienske Kulturinstitut tilbyder også sådanne kurser. Desuden kan der aflægges en prøve, som godtgør kendskab til italiensk, som er godkendt af den italienske regering.

Prøver godkendt af den italienske regering: De nedenfor nævnte prøver er en forudsætning for universitetsstudier i Italien eller for jobs, hvor sprogkvalifikationer er særligt vigtige.

'Socita Dante Alighieri' udsteder certifikatet PLIDA, som dokumenterer kendskab til italiensk sprog. Der er fire niveauer, fra begynder til avanceret. Der er et gebyr på 75 Euro. Prøven kan tages på selskabets centre i udlandet.

'Universitetet for udlændinge i Perugia' udsteder certifikatet CELL, som har fem niveauer. Gebyret er på 110 Euro.

Roms Universitet udsteder IT certifikatet på to niveauer. Gebyret er 40 Euro.

'Universitet for udlændinge i Siena' udsteder CILS-certifikatet på 4 forskellige niveauer. Gebyr fra 60-150 Euro.

Det basale kursus fører ikke direkte til en prøve, men kan afsluttes med et PLIDA-certifikat. Tilsvarende gælder for 'lo parlo italiano'.

6.3.7 Konsekvenser ved manglende deltagelse

Da deltagelse i italienske integrationsaktiviteter er frivillig, er der ingen direkte sanktioner ved manglende deltagelse. Den prioriterede adgang til indvandrere med forhåndskendskab til italiensk kan dog hindre personer, som ikke har et sådant kendskab, i at komme til Italien.

6.3.8 Sprogkurser for børn og unge

Undervisning for børn i italiensk følger to spor. Det ene er særlige sprogklasser, som navnlig anvendes for nyligt ankomne børn, som netop begynder deres skolegang. Det andet spor, som endnu ikke er særligt udbygget, bygger på, at udenlandske børn lærer italiensk, samtidig med at de lærer andre fag, hvilket kræver lærere med særlige sprogkundskaber. Dette andet spor anvendes kun, når der er et betydeligt antal udenlandske børn på samme skole.

Denne undervisning, hvad enten den følger det ene eller det andet spor, finansieres ud af de enkelte skolers budgetter. Der er stor variation i undervisningens omfang, antal timer pr. uge, og i dens varighed. Denne type undervisning skal stilles til rådighed for eleverne, men disse er ikke forpligtede til at benytte sig af den. Forældrene til udenlandske børn tilrådes dog at benytte tilbuddene med henblik på en hurtig integration i skolen. Der er skolepligt også for udenlandske børn. Der er ingen særskilte eksaminer eller prøver i italiensk for udenlandske børn, der følger de særlige undervisningstilbud.

Det er flere gange blevet nævnt, at man i Italien går ind for tværkulturel undervisning og uddannelse både for udenlandske og italienske børn. Denne finder i særlig grad sted i skolen. Det sker efter lokale planer udarbejdet med grundlag i lov 40/98. Aktiviteterne sker ikke blot i skolerne, men også i foreninger og sammenslutninger. De kan bestå i temaorienterede aktiviteter såsom dans, spil, madlavning og/eller drøftelse af relationer mellem etniske grupper, kendt fx fra lokalmiljøet, studier af andre kulturer, der kan være dem eller de, som er dominerende blandt skolens elever. Emner som racisme og xenofobi behandles også. Den tværkulturelle undervisning finder navnlig sted på grundskoleniveau, hvor der er flest udenlandske elever. Det er et ambitiøst program, som også inviterer til nye undervisningsformer til afveksling fra den traditionelle klasseundervisning. Det gennemføres fortrinsvis, hvor antallet af udenlandske børn er betydeligt. Den

tværkulturelle aktivitet omfatter i princippet også modersmålsundervisning, men denne finder i praksis kun sted på skoler, hvor der er samlet et større antal udenlandske børn fra samme land. Kurserne i modersmålsundervisning er gratis og frivillige at deltage i.

I Italien har man indført en særlig kontaktperson, en 'kulturel formidler' mellem skolen og udenlandske elevers forældre, med henblik på at drøfte elevernes fremskridt, problemer m.v.

6.3.9 Sociale ydelser^{45 46 47 48}

Indledning

Sociale ydelser for ikke-EU-udlændinge forestås af 'Istituto Nazionale di Previdenza Sociale' (INPS). Denne institution betjener ikke-EU-udlændinge, hvad enten de er beskæftigede, ledige eller selvstændigt erhvervsdrivende. Hovedkravet for ikke-EU-udlændinge er, at de skal have en gyldig opholdstilladelse og have betalt sociale bidrag, ligesom enhver anden, for at få adgang til en række ydelser. Disse er arbejdsløshedsunderstøttelse (der er flere slags), sygedagpenge, familiedydelser og pensioner. Der er ikke noget universelt kontanthjælpssystem i Italien, men en forsøgsordning, som vil blive nærmere omtalt. Boligstøtte har en anden karakter end i de fleste andre europæiske lande.

Hovedparten af de sociale ydelser i Italien er betinget af forudgående betaling af sociale bidrag. Systemet er kompliceret og har mange facetter, hvorfor det følgende er en forenklet præsentation. De bureaukratiske procedurer i forbindelse med tilmeldelse og udbetaling af sociale ydelser i Italien er ofte langvarige.

Arbejdsløshed

Almindelig arbejdsløshedsforsikring

Adgangsbetingelser: Denne ordning er for ledige, som er blevet individuelt afskediget uden fortsat forbindelse til den tidligere arbejdsgiver, eller for kollektivt afskedigede uden ret til 'mobilitetsydelse', jf. nedenfor. Betingelsen for at kunne få ydelsen er (almindelige krav) mindst 52 ugers bidragspligtigt arbejde inden for de to sidste år inden ledigheden eller (reduceret krav) mindst 78 dage med betalte bidrag inden for det sidste år. Særlige grupper inden for landbrug og byggeindustrien har lempeligere krav end de anførte.

Udmåling og varighed: Ydelsen udgør 40% (fra 2001, før var det 30%) af den tidligere indkomst op til en øvre grænse, som forhøjes (grænsen har to trin), hvis den tidligere indkomst er over et vist niveau. Ydelsen udbetales i seks måneder, i 2001 forlænget til ni måneder for ledige over 50 år. De førnævnte grupper i landbrug og inden for byggeindustrien kan modtage ydelsen i længere tid, 18-27 måneder.

Nettodækningsgraden i forhold til OECD's italienske gennemsnitsarbejder, APW, var 28% i 1999, idet der modtages arbejdsløshedsydelse i seks måneder og konthjælp i seks måneder. Alle beregninger af nettodækningsgrader for Italien er foretaget af ISAE, 'Institute for Studies and Economic Analyses', i Rom. Beregningerne er konsistente med beregningen af nettodækningsgrader i de øvrige landerapporter.

Eksport: Ydelsen kan eksporteres på samme måde som andre EU-landes arbejdsløshedsydelse, dvs. i tre måneder, medens der søges om arbejde i et andet EU/EØS-land.

Mobilitetsydelse

Adgangsbetingelser: Arbejdere, der bliver 'Laid Off' kollektivt fra en virksomhed, som har ret til tilskud fra 'Den Særlige Løntilskudsfond' (CIG), vil i en periode modtage 80% af deres tidligere indkomst (op til de to øvre grænser) i godtgørelse. Derefter er de berettigede til den såkaldte 'mobilitetsydelse'. Denne ordning gælder kun for ansatte i større virksomheder, som har indgået en særftale med den italienske stat herom.

Udmåling og varighed: Mobilitetsydelsen er 80% af CIG-godtgørelsen, dvs. 64% af den tidligere indkomst, men med de samme øvre grænser som ved den almindelige arbejdsløshedsforsikring. Varigheden af mobilitetsydelsen er betydeligt længere, nemlig fra 12 til 48 måneder. Der er også en forskel i varigheden på, om ledige bor i nord eller syd i Italien, varigheden er kortest i nord, hvor jobmulighederne er bedst.

Nettodækningsgraden i forhold til OECD's italienske gennemsnitsarbejder, APW, var 54% i 1999.

Eksport: Mobilitetsydelsen kan medtages til et andet EU/EØS-land i tre måneder med henblik på jobsøgning der.

Kontanthjælp

Der er flere typer kontanthjælp i Italien, her omtales den, der ligger det danske system nærmest, dvs., at der ikke fordres forudgående betaling af sociale bidrag gennem arbejdsindkomst. Denne ordning blev indført i 1998 som en forsøgsordning, hvilket stadig er tilfældet (2002). Det er grundlæggende en ordning, der sikrer en vis minimumindkomst i løbet af året, med henblik på at reducere antallet af familier, der lever i relativ fattigdom.

Adgangsbetingelser: Målgruppen er familier i økonomisk nød med betydelig risiko for social udstødelse. Der er et bopælskrav, der skal opfyldes, det er 12 måneder for EU-borgere og tre år for ikke-EU-borgere. Arbejdsdygtige modtagere er forpligtede til at acceptere tilbudt arbejde, søge job aktivt eller deltage i jobtræning.

Udmåling og varighed: Ydelsen for en enlig er på lidt over syv millioner Lire (3.615 Euro) på årsbasis. Er der flere familiemedlemmer, øges ydelsen, to personer modtager således 1,57 gange ydelsen for en person. Der er også særlige situationer, fx som enlig forælder, der udløser et tillæg til ydelsen. Ydelsen kan modtages så længe betingelserne er opfyldt. Det skal bemærkes, at kontanthjælp efter denne model er en 'fylde-op'-model på årsbasis, dvs. at kontanthjælp supplerer anden indkomst op til kontanthjælpens maksimum. Det betyder også, at hvis der er indtjent en betydelig arbejdsindkomst i årets første syv måneder, som for hele året giver en indkomst over maksimum for kontanthjælp, så kan der ikke modtages kontanthjælp i de sidste fem måneder af året. Det er en meget betydelig forskel fra bl.a. det danske system.

Nettodækningsgraden i forhold til OECD's italienske gennemsnitsarbejder, APW, var 22% i 1999.

Eksport: Kontanthjælpsydelse kan sædvanligvis ikke medtages til udlandet.

Sygedagpenge

Adgangsbetingelser: Arbejdere er forsikret mod sygdom i kraft af deres arbejde. Der er ingen krav om forudgående betaling af sociale bidrag. Funktionærer modtager som regel løn under sygdom.

Udmåling og varighed: Der er en karenperiode på tre dage, derefter udbetales 50% af den tidligere løn til og med den 20. sygedag, hvorefter ydelsen stiger til 66% af den tidligere løn. Arbejdere, som har betalt sociale bidrag i mindst seks år har ret til 100% af lønnen i seks måneder, hvorefter ydelsen falder til 50% frem til og med den 18. sygdoms måned. Det vil i mange tilfælde være sådan, at arbejdsgiveren ifølge overenskomsterne supplerer op til sædvanlig løn i sygdomsperioden.

Nettodækningsgraden i forhold til OECD's italienske gennemsnitsarbejder var ca. 80% i 1999. Her er anvendt tilfældet med seks års forudgående betaling af sociale bidrag.

Eksport: Sygedagpenge kan medtages til andre EU/EØS-lande.

Alderspension

Italien har gennemført en række vidtgående reformer af sit offentlige pensions-system i 1990'erne. Den mest vidtgående reform var fra 1995, hvor et nyt princip, det bidragsbaserede, blev indført, med henblik på at afløse det indkomstbaserede system. Det er nu sådan, at personer, som før 1996 har betalt sociale bidrag i 18 år eller mere, følger det 'gamle' system, det indkomstbaserede. Personer, som har betalt bidrag i mindre end 18 år før 1996, følger en blanding af det nye og det gamle system, medens personer, som begynder på arbejdsmarkedet i 1996 eller senere udelukkende følger det nye system. Da 'førstegangspensionister' i 2002 eller 2003 typisk vil have haft mindst 18 år med betalte bidrag i 1995, vil de følge det gamle system, som kort beskrives nedenfor. Det er også sådan, at det gamle system fortsat reformeres, det er status i begyndelsen af 2003, der er anvendt her.

I slutningen af 2003 har den italienske regering fremsat forslag om vidtgående reformer af pensionssystemet, især med henblik på at opnå en højere alder for tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet.

Adgangsbetingelser: Personen skal være fyldt mindst 65 år (mænd) eller 60 år (kvinder), og al arbejdsaktivitet skal være ophørt. Desuden skal der være betalt sociale bidrag i mindst 20 år for at åbne pensionsretten.

Udmåling og varighed: 40 år er sædvanligvis den maksimale bidragsperiode. I løbet af denne opbygges pensionsretten med 2% pr. bidragsår, i alt maksimalt 80% (det er dog muligt at overskride dette maksimum). Pensionsberegningen deles op i to faser. Først beregnes gennemsnittet af de sidste fem års løn modtaget inden 1992, w1. Dernæst beregnes gennemsnittet af de sidste 10 års løn modtaget efter 1992, w2. Inden beregningen af gennemsnittene er hvert års løn ført frem til pensionstidspunktet med prisindekset (w1) og med prisindekset + 1% (w2). W1 ganges med bidragsperioden (antal år) før 1992, w2 ganges med bidragsperioden efter 1992. De to beløb lægges sammen, og pensionen udgør 2% af summen. Det svarer nogenlunde til maksimalt 80% af gennemsnittet af de sidste års løn.

Nettodækningsgraden for en tidligere italiensk gennemsnitsarbejder, APW, var 88% i 1999. Hvis vedkommende er uden tidligere indkomst, var 'nettodækningsgraden' 28% i 1999, også målt i forhold til APW-nettoindkomsten.

Eksport: Italiensk alderspension kan medtages til andre EU/EØS-lande og også ubeskåret til lande Italien har bilaterale aftaler med på dette område.

Tidlig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet

Italien har haft meget gunstige vilkår for tidlig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet bl.a. gennem den såkaldte 'senioritetspension' (pensione di anzianita). Der er lukket for nytilgang til ordningen, men de mange, der opfylder betingelserne, vil også i et godt stykke tid fremover kunne gøre brug af den, selv om betingelserne også for denne ordning strammes gradvist med henblik på endelig udfasning.

Adgangsbetingelser: Enten skal der være 37 år med betalte bidrag uanset alder (ændres til 40 år fra 2008), eller der skal være 35 år med betalte bidrag og en alder på mindst 55 år. Denne aldersgrænse hæves til 57 år fra 2008, for visse grupper allerede fra 2002.

Udmåling og varighed: Senioritetspensionen beregnes på samme måde som den indkomstbestemte alderspension, jf. beskrivelsen af denne. Senioritetspensionen fortsætter som alderspension, når den relevante alder, 65 år for mænd, 60 år for kvinder, er nået.

Nettodækningsgraden for en tidligere italiensk gennemsnitsarbejder, APW, var 77% i 1999 under forudsætning af 35 år med betalte bidrag.

Eksport: Senioritetspension kan medtages til andre lande på samme måde som alderspensionen.

Invalidepension

Italien har to ordninger for offentlig invalidepension, en for 2/3 invaliditet og en for fuld invaliditet, kun den sidste omtales her.

Adgangsbetingelser: Det er et krav for at kunne modtage denne pension, at modtageren ikke har nogen arbejdsevne ud fra medicinske kriterier, og at denne situation bedømmes som permanent. Derudover skal der være betalt bidrag i mindst fem år, heraf tre år umiddelbart inden ansøgningen om invalidepension.

Udmåling og varighed: Pensionen beregnes ligesom en alderspension, idet de manglende års bidrag op til alderen for alderspension godskrives, og den aktuelle lønindkomst i de år, hvor der har været indtjening, anvendes som basis for beregning af gennemsnitslønningerne. Under forenkede forudsætninger vil en invalidepension udgøre samme beløb som en alderspension opnået på sædvanlig måde. Invalidepensionen fortsætter som alderspension.

Nettodækningsgraden for en tidligere italiensk gennemsnitsarbejder, APW, vil under de forenkede forudsætninger være den samme som ved alderspension,

nenlig 88% i 1999. Uden tidligere indkomst er 'nettodækningsgraden' 19 eller 28 % alt efter hvilken ydelse der modtages.

Eksport: Invalidepension kan medtages til andre lande på samme måde som alderspension.

Boligstøtte

Boligstøtte i Italien består af skattefradrag (tax credits) og begunstigede lån til førstegangskøbere. For beboere i udlejningsboliger er der mulighed for at modtage skattefradrag, tilskud til lejen eller muligheden for at bo i boliger med særlig lav husleje.

Adgangsbetingelser: Skattefradrag (tax credits) gives til familier i lejebolig, skattefradraget aftrappes med stigende indkomst. Tilskud til huslejen gives til familier med lav indkomst (under ca. 20 millioner Lire (10.330 Euro)). Adgang til boliger med lav husleje er forbeholdt familier med lav indkomst, samme grænse som allerede nævnt.

Udmåling: Skattefradragene udgør ca. 1 million Lire (516 Euro) for indkomst op til 30 millioner Lire (15.495 Euro) og det halve for indkomst mellem 30 og 60 millioner Lire (15.495 og 30.990 Euro). Tilskud til lejen er til dem med lav indkomst, der betaler mere end 14% af deres indkomst, og udgør forskellen mellem huslejen (op til 6 millioner Lire (3.099 Euro)) og de 14% af indkomsten. Boliger med lav husleje har en husleje på 7% af familiens indkomst.

Der er ikke foretaget nettodækningsberegninger, hvor boligstøtte indgår.

Eksport: Boligstøtte kan ikke tages med ud af Italien, da den er knyttet til en særlig bolig.

Ydelser til børn

Adgangsbetingelser: Alle familier med børn bosat i Italien har adgang til ydelsen. Der er tillæg for særlige grupper, fx enlige forsørgere og pensionister med børn. Selv lavindkomstfamilier uden børn kan få ydelsen! Her omtales kun ydelser til ægtepar.

Udmåling og varighed: Ydelsen består af et skattefradrag (ca. ½ million Lire (258 Euro)) pr. Barn, som udbetales kontant, hvis der ikke er skat eller skat nok at trække fra i. Derudover er der et kontant tilskud, som aftrappes med indkomsten. For et barn er tilskuddet (uaftrappet) ca. 1,2 millioner Lire (620 Euro), det falder gradvist med antallet af børn. Ydelsen modtages, indtil barnet er fyldt 18 år.

I forhold til nettoindkomsten for et par med 1,5 gennemsnitsindkomst udgør ydelsen til et barn 1,6%, til to børn 3,6% og til tre børn 9,7 % i 1999.

Eksport: Ydelsen til børn forudsætter, at børnene bor i Italien, dog EU/EØS regler der muliggør italienske ydelser til børn i andre lande.

Uddannelsesstøtte

(Denne ydelse er ikke belyst)

6.3.10 Geografisk fordeling^{49 50}

Det er kun nyankomne asylansøgere, der bliver hjulpet med at finde bolig, bl.a. i modtagelsescentrene for asylansøgere. Her kan de også bo i den første tid efter at have fået flygtningestatus. Centrene hjælper flygtninge med at finde bolig, når de forlader modtagelsescentrene. Økonomiske indvandrere skal arbejdsgiverne sørge for bolig til. Der er ingen politik med henblik på bosættelse, og alle, også asylansøgere, kan frit bosætte sig hvor de vil i Italien, asylansøgere skal dog give besked til politiet om hvor de er.

6.3.11 Valgret⁵¹

I udkastet til lov 40/98 blev det foreslået, at ikke-EU-borgere, som er i besiddelse af et 'opholdsbevis', skulle have valgret til lokale valg på linie med EU-borgere. Forslaget faldt, da det blev anset for at være i strid med forfatningen. Et lignende forslag er igen fremsat i slutningen af 2003.

Ikke-EU borgere har derfor ikke stemmeret til valg i Italien, men kan på anden måde deltage i det offentlige liv i foreninger, organisationer m.v.

6.3.12 Etnisk ligestilling⁵²

Statistiske opgørelser viser, at der ikke er nogen dominerende nationalitet blandt indvandrere i Italien. Der er en andel på ca. 27% katolikker, ca. 22% andre kristne og ca. 37% muslimer blandt indvandrerne i 2001.

Som tidligere nævnt synes italienerne at være ganske tolerante over for andre etniske grupper. Italiensk lovgivning indeholder også bestemmelser, der skal sikre lige muligheder for, og undgå diskrimination mod etniske mindretal. Lov 205/93- Legge Mancino- indeholder strengere straffe i relation til diskriminationssager. Lov 40/98 med senere ændringer indarbejder EU's direktiv (jf. også rapporten for Tyskland) mod diskrimination af etniske og religiøse grunde. Medlemmer af etniske mindretal er sikret en lettere og hurtigere adgang til domstolene når diskrimination er involveret. Der er stadig to områder, hvor italiensk ret ikke lever op til EU direktivet. Det er stadig sådan, at den skadelidte i diskriminationssager har bevisbyrden og der er ikke etableret et observatorium med henblik på at overvåge og bekæmpe diskrimination.

Det er også tilfældet, at sigøjnere og de såkaldte 'sinti' (fra det tidligere Jugoslavien) er udelukket fra beskyttelse på en række områder, hvilket også har givet anledning til international kritik.

Referencer og noter

¹ Ifølge data fra det nationale italienske statistiske institut var de fleste af de legale udenlandske statsborgere fra ikke-EU/EØS-lande i 2001 fra Marokko (194.617), Albanien (163.868), og over 50.000 fra Filippinerne, Rumænien, Tunesien, det tidligere Jugoslavien and Kina.

² I 2001 udstedte det italienske udenrigsministerium 947.332 indrejsetilladelser. Af disse fik 207.969 en opholdstilladelse, der tillod dem at ansøge om en arbejdstilladelse.

³ Nogle af disse ankommer til Italien på et turistvisum, selvom dette ikke er formålet med turistvisaet. I 2001 udstedte Udenrigsministeriet 434.468 turistvisa (dette er næsten 46% af det totale antal udstedte visa i 2001).

⁴ Fra 1,2% af den italienske befolkning i 1995 til 2,5% i 2001.

⁵ 30.625 af disse blev afvist direkte ved grænsen og 21.266 blev sendt tilbage med magt. På samme tid boede der 1.388.153 legale udenlandske statsborgere i Italien i 2001 ifølge det italienske indenrigsministerium. Den nye immigrationslov fra 2002 dikterer, at illegale udlændinge skal udvises direkte (følges til grænsen af politiet). Der er særlige midlertidige detentionscentre specielt indrettede til at identificere udokumenterede udlændinge (de kan tilbageholdes i detention i 60 dage) og hvis de ikke identificeres, udvises de fra landet.

⁶ Opholdstilladelser der tillader indehaveren at arbejde i Italien er: for lønarbejde, sponsoreret opholdstilladelse med henblik på at søge arbejde, selvstændige, familiesammenføring, studier, religiøse formal og social beskyttelse.

⁷ Denne nye lov har opstrammet relationen mellem henholdsvis arbejdskontrakt og ansættelse og arbejdskontrakt og opholdstilladelse.

⁸ *Documento Programmatico relativo alla politica dell'immigrazione e del stranieri nel territorio dello Stato.*

⁹ Disse forskellige grunde er: turisme, lønarbejde og selvstændige, sponsoreret arbejde, medicinsk behandling, familiesammenføring, faglig træning, retfærdighed, social beskyttelse, humanitære grunde, religiøse formal, humanitært asyl, asylansøgning, politisk asyl, adoption, transit osv.

¹⁰ At 'bo uden væsentlige afbrydelser' betyder, at udlændingen skal have en opholdstilladelse, der kan fornys såsom en opholdstilladelse for lønarbejde eller lignende.

¹¹ Selvom dette opholdsbevis skal fornys hvert tiende år.

¹² *A general outline on the right to asylum in Italy*, Italian Consortium of Solidarity (ICS), 2002.

¹³ Et meget lavt tal, hvis der sammenlignes med andre lande i EU som fx Sverige (20 flygtninge pr 1000 indbyggere) eller Tyskland (10 flygtninge pr. 1.000 indbyggere).

¹⁴ Hertil skal dog siges, at i den samme periode ankom, ifølge det italienske indenrigsministerium, 20.143 udlændinge med skib. Nogle af disse ønskede at ansøge om asyl, men de fleste blev afvist direkte af grænsepolitiet.

¹⁵ Maksimumbeløbet er omkring €17,5. Hvis asylansøgeren nægtes denne ydelse, kan han/hun appellere til den administrative domstol inden 60 dage eller til den italienske præsident inden 120 dage (loven siger bogstaveligt det sidste). Ydelsen kan kun fornys en gang, hvis opholdstilladelsen er betinget pga. bestemmelser i Dublin-konventionen, og asylansøgeren kan blive nægtet ydelsen, hvis han/hun bor i et asylcenter.

¹⁶ Der er adskillige tilfælde, hvor Italien er ansvarlig for at behandle en ansøgning om flygtningestatus: tilstedeværelse af slægtninge i Italien, der har flygtningestatus ifølge FN-konventionen, hvis ansøgeren er rejst ind i Italien med en opholdstilladelse eller et gyldigt visum eller illegal indrejse i et af de andre EU-lande via Italien.

¹⁷ Nedsat i Rom og består af repræsentanter fra ministerierne, en fra Udenrigsministeriet, to fra indenrigsministeriet og en fra UNHCR.

¹⁸ Denne sektion blev introduceret med den nye lov (Bossi-Fini). I den nye lov har man strøget den mindst almindelige form for familiesammenføring, nemlig tredje grads familiemedlemmer, der er afhængige og ude af stand til at arbejde ifølge Italiensk lovgivning.

¹⁹ Beløb overstigende den årlige kontanthjælp (omkring 350 pr. måned i 2002). Hvis et familiemedlem forenes med den legale udlænding, fordobles det årlige beløb, hvis der er to eller tre familiemedlemmer, og tredobles hvis der er fire eller flere familiemedlemmer.

²⁰ Ifølge de nye krav i den regionale lovgivning om offentlige sociale boliger. Hvis der er mindreårige børn under 14 år, der følges med en af deres forældre, vil der blive krævet en lejekontrakt.

²¹ Det er ikke specificeret, om det er ikke-EU-borgere eller udlændinge generelt.

²² Ifølge et dekret fra 2001 er Italien i stand til at modtage 83.000 udlændinge fra ikke-EU-lande. 68.000 af det totale antal udlændinge (12.000 til underordnet arbejde, 33.000 til sæsonarbejde, 3.000 selvstændige, 2.000 sygeplejersker, 3.000 IT-teknikere og 15.000 til sponsorater). På den anden side er der reserveret 15.000 indrejsetilladelser til Italiens migrations samarbejdsaftaler (6.000 fra Albanien, 3.000 fra Tunesien, 1.500 fra Marokko, 500 fra Somalia og 4.000 fra andre lande, der har underskrevet aftalen). Dette årlige dekret godkendes hvert år i november. I 1998 og 1999 blev 58.000 personer tilkendt indrejsetilladelse, i 2000 var det 63.000 og i 2001 var det 83.000.

²³ Udenlandske statsborgere, der deltager i undervisning eller jobtræningsprogrammer i deres hjemland, prioriteres, når der udstedes arbejdstilladelser til arbejde i den sektor, som undervisningen/jobtræningen er rettet imod.

²⁴ Inden lovændringen i 2002 havde den arbejdsløse udlænding lov til at opholde sig legalt i Italien i et år.

²⁵ Generelt er 9 måneder er maksimum i hotel- og turistsektoren.

²⁶ 4.342 af disse var optikere og resten fra forskellige uspecificerede sektorer.

²⁷ Disse skal være lavere end kontanthjælpssatsen (omtrent 350€ pr. måned i 2002).

²⁸ '*La cittadinanza*', Indenrigsministeriet. Yderligere information kan findes i 'Fund for Refugee Employment and Education' (FREE). Italian Consortium of Solidarity's (ICS) hjemmeside. Se også vejledningerne til *Programma Nazionale Asilo* (www.stranieriinitalia.com).

²⁹ Den afviste asylansøger vil blive udvist til et tredje land, hvis det bevises, at han/hun vil blive forfulgt, hvis han/hun vender tilbage til sit oprindelsesland.

³⁰ I dette tilfælde kan udlændingen ikke vende tilbage til Italien eller til noget andet EU-land, før der er gået 5 år.

³¹ Dette er basalt set: information om arbejdsgiverens status, personlig information og udlændingens nationalitet, arbejdskontraktform og lønforhold (ikke un-

der den nationale minimumssats, der var €439 pr. måned for en hushjælp i 2002).

³² Dette er en såkaldt *contratto di soggiorno*: I tilfælde af lønarbejde må arbejdsrelationen være uden tidsbegrænsning, når det gælder tilfælde, der falder inden for artikel 5-b i lovkomplekset om immigration - lov 286/1998, eller mindst af et års varighed; derudover skal arbejdsgiveren bevise, både når det gælder ansættelsen af en lønarbejder og en hushjælp, at han eller hun har en passende bolig for udlændingen og mulighed for at betale udgifterne for udlændingens hjemrejse.

³³ Dette betyder, at de tildeles en etårig opholdstilladelse. Denne tilladelse registreres i den nationale statistik som opholdstilladelse med henblik på lønarbejde.

³⁴ Lov 189/2002 vedrørende personale i hjemmet og lov 195/2002 for lønarbejde.

³⁵ Dette er tilfældet for regulariseringsprogrammet fra 2002. Lov 189/2002 blev vedtaget 11. november 2002 og lov 195/2002 blev vedtaget 10. oktober 2002.

³⁶ Informationen er hentet fra CIMEA (organisation der tilbyder information om godkendelse af udenlandske kvalifikationer i Italien).

³⁷ Ifølge bestemmelserne af præsident dekretet 394/1999 (anerkendelse af udenlandske kvalifikationer blev udtrakt til ikke EU-borgere i lovdekreterne 115/1992 og 319/1994, der indfører EU-direktivet 89/48/CEE og 92/51/CEE i Italiensk lovgivning).

³⁸ Inden for lovens rammer. Dekret 115/1992.

³⁹ Inden for lovens rammer. Dekret 319/1994.

⁴⁰ CTP tilbyder blandede sprogkurser og grundlæggende erhvervstræning med henblik på at få adgang til de professionelle uddannelsesinstitutioner.

⁴¹ Informationen er hovedsageligt hentet fra Det italienske undervisningsministeriums, socialministeriums, Istituto Dante Alighieri's, RAI Educationals, Det italienske kulturinstitut og Ed&Scuolas hjemmesider.

⁴² CTP er blevet støttet af det offentlige undervisningsministerium siden 1997 (selvom der har været en lignende uddannelsesinstitution for voksne siden 1973) med det formål at tilbyde jobtræningskurser (af 150 timer normalt) til voksne med lav uddannelse og kvalifikationer generelt) Centeret blev etableret

umiddelbart efter, at Italien underskrev det endelige dokument fra Unescos verdenskonference i 1997(Hamborg Deklarationen).

⁴³ Afdeling af Italiensk Tv-selskab.

⁴⁴ Italiensk kulturelt institut der tilbyder sprogkurser og kurser i italienske samfundsforhold over hele verden.

⁴⁵ Informationen er hovedsageligt hentet fra INPSs hjemmeside og projekt 'Melting Pot's hjemmeside.

⁴⁶ Det er også anerkendt for alle arbejdere fra ikke-EU-lande, som har en gyldig opholdstilladelse.

⁴⁷ Ifølge artikel 3 i loven 335/1995.

⁴⁸ 1408/71-forordningen gælder kun for EU/EØS-borgere. Bilateralt kan der være indgået lignende aftaler med ikke-EU/EØS-lande.

⁴⁹ Programma Nazionale Asilo: Det italienske indenrigsministeriums hjemmeside og ANCIs hjemmeside.

⁵⁰ Second report on the integration of immigrants in Italy (s. 14-15).

⁵¹ A. Solanes Corella; *El espejo italiano*; Dykinson, Madrid, 2001.

⁵² *Second report on the integration of immigrants in Italy*; 'Commissione per le politiche di integrazione degli immigrante'. Tilgængelig på www.affarisociali.it/integrazione

7. Udlændinge- og integrationspolitik i Storbritannien

7.1 Kort om Storbritannien som indvandringsland

Storbritannien (GB) modtog især i 1950'erne og 1960'erne store grupper af caribiere og asiatiske indvandrere fra tidligere og daværende kolonier, der især fik arbejde i produktionsvirksomheder, der havde vanskeligt ved at rekruttere arbejdskraft fra den indfødte britiske befolkning. Man regnede på det tidspunkt ikke med, at bosættelserne ville være permanente, men i dag udgør etniske minoriteter (indvandrere og efterkommere af disse) 8% af den britiske befolkning eller omtrent 4 mio. individer.¹

Den største enkeltstående gruppe er af indisk afstamning (ca. 1 mio.), fulgt af pakistanere og caribiere (tilsammen ca. 1 mio.). Derudover er der forholdsvis store grupper af afrikanere, bengalere og kinesere. I 1970'erne og 80'erne var der desuden flygtningestrømme fra Vietnam og asiater fra Østafrika, der bosatte sig i GB.

I de sidste 30 år har indvandring til GB været begrænset og kun familiesammenførte, flygtninge og arbejdstagere til stillinger, som ingen brite har kunnet besætte, har fået opholdstilladelse. De første love, der skulle begrænse indvandringen kom i 1962, fulgt af flere i 1968, 1971 og 1981. Blandt lovændringerne var 'British Nationality'-lovgivningen i 1981 særlig vigtig, da den fjernede retten til britisk statsborgerskab for børn født i GB, hvis forældrene ikke havde permanent opholdstilladelse eller britisk pas. Med loven blev det britiske statsborgerskab, der hidtil havde været gældende for hele koloniriget delt i tre: 'Britisk Statsborgerskab', 'Britisk Oversøisk Statsborgerskab' og 'Statsborgerskab for Britisk Afhængige Territorier'. Loven fjernede den automatiske indrejsetilladelse til GB for oversøiske britiske statsborgere.²

En egentlig samlet asyllovgivning har GB først fået i 1993 og i 1990'erne har der været et boom i lovgivning inden for dette område. Nye større lovsamlinger blev vedtaget i 1996, 1999 og 2002. Ændringerne fra 2002 er blevet implementeret i foråret 2003.

Antallet af anerkendte flygtninge i GB har indtil midten af 1990'erne været begrænset, men er vokset kraftigt inden for de seneste 6-7 år. Mellem 1990 og 1995 blev der gennemsnitligt anerkendt 1.000 flygtninge om året, og i 2000 var der mere end 10.000 anerkendte flygtninge. Derfor ser man nu også langt større interesse for en fælles europæisk asylpolitik fra britisk side.³

Officielt anerkendes de etniske minoriteter som en vigtig del af Storbritanniens befolkning, og multietnicitet fremhæves som en del af det britisknationale fundament⁴. Rapporter viser dog, at diskriminering pga. etnicitet og race stadig finder sted, og at etniske minoriteter, på trods af store forskelle de etniske minoritetsgrupper imellem, generelt er dårligere stillet mht. arbejde og bolig end etniske briter. Generelt er der lidt større tolerance over for de etniske minoriteter, der er indvandret fra det britiske Commonwealth, end der er over for flygtninge og asylansøgere, der hovedsageligt er ankommet inden for det seneste årti. Uroligheder i de tre nordengelske byer Bradford, Burnley og Oldham i sommeren 2001 og fremgang for højrenationale partier i Frankrig, Holland, Danmark samt, efter britisk målestok, også i GB, satte for alvor gang i en debat om etniske minoriteter i GB og slog skår i den britiske selvbevidsthed om Storbritannien som et nogenlunde problemfrit indvandringsland.⁵

7.2 Udlændinge- og asylpolitik

7.2.1 Indledning - et blik på det seneste årtis lovændringer

1993-lovgivningen inkorporerede FN's konvention fra 1951 i britisk lov. Den begrænsede asylansøgers ret til at appellere og tillod fingeraftryk af asylansøgere. Loven introducerede 'fast-track' procedurer (hurtig sagsbehandling) for behandling af bestemte typer asylansøgninger, der vurderedes som åbenlyst ubegrundede. Samtidig begrænsede loven asylansøgers adgang til husning/bolig. Lovændringen medførte, at antallet af afviste asylsager steg fra 14% til 80%.⁶

1996-lovgivningen introducerede en såkaldt hvidliste over sikre lande, hvis indbyggeres sager blev hastebehandlet og normalt afvist. GB implementerede desuden Dublin-konventionens begreb om 'Sikkert tredjeland'. Det blev strafbart at ansætte personer uden først at have tjekket rigtigheden af deres papirer. Der blev introduceret et skel mellem asylansøgere, der ansøger om asyl på ankomststedet (port applicants), og de, der ansøger, efter at de er kommet ind i landet

(in-country applicants). Retten til understøttelse blev begrænset for 'in-country applicants' og adgangen til sociale/almene boliger blev begrænset for alle asylansøgere. Loven fjernede retten til børnetilskud for alle asylansøgere. Der var dog mulighed for, at kommunale myndigheder kunne formidle hjælp til asylansøgere fra frivillige organisationer.⁷

I 1998 blev det indført, at permanent opholdstilladelse skulle gives sammen med tilkendelsen af flygtningestatus. Indtil da blev der givet en 4-årig midlertidig opholdstilladelse, hvorefter permanent opholdstilladelse kunne søges. Samtidig blev den såkaldte ELR-flygtningeordning (Exceptional leave to remain) ændret, så disse personer fremover kun behøvede at vente i 4 år for at ansøge om permanent opholdstilladelse mod før 7 år.

Immigrations- og asylloven fra 1999 introducerede 'National Asylum Support Service' (NASS) som særligt understøttelsessystem for asylansøgere. Samtidig mistede asylansøgere ret til almindelig britisk understøttelse. Retten til nogle former for kommunal service og alle former for sociale/almene boliger blev ligeledes fjernet. Asylansøgere skulle ansøge om hjælp fra NASS og opfylde visse krav for at modtage hjælpen. Hjælpen bestod i indkvartering og spisebilletter (vouchers) samt en smule kontanter til essentielle fornødenheder. Indkvarteringsstederne lå spredt over det meste af landet. Hvis asylansøgeren selv havde et sted at bo, kunne der søges særskilt om støtte til mad og lommepenge. Asylansøgerees bevægelsesfrihed i GB blev indskrænket. Asylansøgeren kunne således ikke være væk fra indkvarteringsstedet mere end en uge uden varsel uden at miste retten til NASS.

Hvidlisten over sikre oprindelseslande blev officielt forladt. Andre kriterier for hurtig sagsbehandling blev i stedet opstillet. Appelretten blev frataget asylansøgere, for hvem det britiske Home Office vurderede, at appellen udelukkende havde til hensigt at udsætte hjemsendelsen.

Den britiske lovgivning på asyl og indvandringsområdet blev revideret i november 2002. Ændringerne var i hovedtræk:

Kravene til sprogfærdigheder og kendskab til det britiske samfund øgedes for personer, der ønsker at opnå britisk statsborgerskab. Der indførtes en særlig statsborgerceremoni og edsafslæggelse.

Der oprettedes et sammenhængende system af modtagelsescentre (induction centres), asylcentre (accomodation centres, disse introduceredes i 1999) og udvisningscentre (removal centres) for at gøre kontrol af asylansøgerne nemmere. I tilknytning til asylcentrene, som asylansøgeren overføres til, når han/hun har fået et midlertidig opholdstilladelse, skal der være adgang til lægehjælp, tolke, undervisning for børn og voksne samt advokathjælp. Afslår en asylansøger tilbudet om ophold på et sådant center, kan han/hun miste ret til støtte. Spisebilletsystemet afløses af et kontanthjælpssystem. Reglerne for tildeling af NASS strammes, så det blev endnu sværere at opnå støtte, hvis man ikke har ansøgt om asyl ved ankomststedet. Asylansøgere, der ikke bor på asylcentre, skal regelmæssigt sætte sig i kontakt med myndighederne for at beholde støtten fra NASS.

Asylansøgere og flygtninge med 4-årig opholdstilladelse (ELR-flygtninge), der frivilligt ønsker at vende tilbage til deres hjemland, skal støttes yderligere.

Systemet med kvoteflygtninge (resettlement programme/mandate refugees) udbygges således, at 500 flygtninge årligt udvælges i de flygtningelejre, de opholder sig i, på baggrund af fx medicinske behov eller pga. familiemæssig og personlig tilknytning til GB. GB forpligter sig herefter til at følge og bistå disse flygtninge fra afrejsen til ankomsten til GB.

Der oprettedes nye arbejdstilladelsesprogrammer, blandt andet 'Highly skilled migrant programme' og en ny ordning, der tillader studerende at overføre deres studietilladelse i GB til en arbejdstilladelse.⁸

Fra 1. april 2003 ændredes lovgivningen for den engelske de facto-flygtningekategori. Det, der hidtil har heddet 'Exceptional Leave to Remain' (ELR-flygtninge) ændredes nu til henholdsvis 'Humanitarian Protection' (HP) og 'Discretionary Leave' (DL).

7.2.2 Opholds- og arbejdstilladelser for forskellige typer af indvandrere

Asylansøgere og flygtninge

Asylansøgere, der søger om asyl, efter at de er ankommet til GB, opdeles i to grupper, 'port applicants' (de, der søger om asyl ved ankomsten til GB) og 'in-country applicants' (de, der ansøger efter at være kommet ind i landet). Det er ikke muligt at ansøge om asyl ved en britisk ambassade i udlandet.

Ansøgere, der har rejst gennem et sikkert tredjeland, er flygtet fra et land, der betegnes som sikkert, eller hvis ansøgning er grundløs, vil blive behandlet efter en særlig 'fast track'-procedure, anbragt i udvisningscentre (removal centres) og tilbagesendt.

Ansøgere, der går igennem den sædvanlige procedure, får midlertidig opholdstilladelse og overføres til asylcentre. Asylansøgere, hvis sag ikke er afgjort, kan ikke rejse uden for Storbritannien. Asylcentre er noget nyt i GB.

Ved den endelige afgørelse af asylsagen kan sagen få fire udfald:

- Ansøgeren får flygtningestatus og samtidig permanent opholds- og arbejdstilladelse i GB + ret til sociale ydelser. Flygtningestatus tilkendes i henhold til FN's konvention af 1951.
- Hidtil har det været muligt at blive tilkendt ekstraordinær opholdstilladelse (Exceptional Leave to Remain, ELR), hvis man er blevet nægtet flygtningestatus. ELR gav som nævnt opholdstilladelse i 4 år af humanitære grunde, hvis det fx skønnedes, at det var farligt for ansøgeren at vende tilbage til oprindelseslandet, eller hvis flygtningen har ventet meget længe på afgørelsen. Efter 4 år kunne der ansøges om permanent opholdstilladelse. Ordningen ændres pr. 1. april 2003 og opdeles i de to kategorier 'humanitarian protection' (HP) og 'discretionary leave' (DL). De gamle regler vil dog gælde for personer, der allerede er blevet tilkendt ELR. ELR giver automatisk arbejdstilladelse og ret til sociale ydelser.
- HP gives til personer, der, hvis de sendes tilbage til deres hjemland, risikerer dødsstraf, mord, tortur eller anden alvorlig legemsbeskadigelse. HP giver normalt opholdstilladelse i 3 år. Hvis der stadig er risiko for forfølgelse efter 3 år, kan der

ansøges om permanent opholdstilladelse. HP giver automatisk arbejdstilladelse og ret til sociale ydelser.

- DL er en undtagelsesstatus (en form for tålt ophold), der gives til personer, der hverken kan opnå flygtningestatus eller HP, men som ikke kan vende tilbage til deres hjemland. DL gives i op til 3 år og kan forlænges i endnu 3 år, hvorefter der evt. kan ansøges om permanent opholdstilladelse. DL giver arbejdstilladelse og ret til sociale ydelser.

- Ansøgeren nægtes flygtningestatus.⁹

I 2001 var der 11.180 (9% af dem, der søgte), der fik flygtningestatus i GB efter FN's 1951-konvention. 19.845 (17% af dem, der søgte) fik tilkendt ELR, og de resterende 66.070 (74%) blev nægtet opholdstilladelse. Det er endnu ikke muligt at sige, hvor mange der vil blive tilkendt HP og DL. I det følgende refererer ordet flygtning til alle de ovenstående kategorier, medmindre andet er anført.¹⁰ Den reelle anerkendelsesprocent (både asyl og midlertidig opholdstilladelse), efter at alle appelmuligheder er brugt op, er dog ifølge indenrigsminister David Blankett mellem 40% og 50%.¹¹

Appelsystemet har to niveauer. I første omgang appelleres til 'Immigration Appellate Authority' (IAA), og, hvis der ankes, i anden omgang til 'Immigration Appeals Tribunal' (IAT). Personer, der behandles gennem 'fast track' systemet, har ikke ret til behandling ved IAT. Med undtagelse af dem, der har rejst gennem sikre tredjelande, har alle appellanter ret til at blive i GB, til appelsagen er afgjort. Der kan dog være tale om, at ansøgeren må opholde sig i detention eller fængsel, mens sagen ankes.

Kvoteflygtninge

Ud over dem, der ansøger om asyl, efter at de er ankommet til Storbritannien, modtager landet et begrænset antal FN-kvoteflygtninge. I fremtiden planlægger GB at modtage 500 årligt. Flygtninge med særlige medicinske behov eller med tætte personlige og familiære bånd til GB udvælges i de flygtningelejre, de finder sig i. Disse flygtninge går uden om det almindelige britiske asylsystem og

har derfor fået tilkendt flygtningestatus af FN, inden de ankommer til GB. Muligheden for at blive anerkendt som flygtning på denne måde er dog begrænset, og kravene til 'familære bånd' er de samme som dem, der gælder for familiesammenføring (ægtefælle, børn og gamle forældre). Forskellen er, at kvoteflygtningene vil have flere rettigheder i det britiske samfund end en familiesammenført fra den dag, de ankommer.¹² GB vil indledningsvis selv etablere et kontor i Accra i Ghana. Dette skal styres af 'Overseas Resettlement Officer' (ORO), som skal udvælge kvoteflygtningene, og stå for en kulturel orientering af flygtningene om GB, undervise i engelsk samt informere om selve rejsen og indhente oplysninger om flygtningenes baggrund. Med tiden ønsker GB at udlicitere kvoteflygtningeprogrammet og danne partnerskaber med lokale/regionale myndigheder og flygtningeorganisationer, der skal stå for udvælgelsen og integrationen i GB.

Under borgerkrigen i det tidligere Jugoslavien modtog GB gennem FN desuden et antal flygtninge fra Bosnien og Kosova, der blev tilkendt midlertidig beskyttelse. Disse flygtninge havde samme rettigheder som personer, der var tilkendt flygtningestatus i henhold til Genevekonventionen. Disse flygtninge kunne ansøge om asyl, hvis de ønskede det, men det forventedes, at de ville vende tilbage til Bosnien, når krigen var slut.¹³

Familiesammenførte

Asylansøgere har ikke ret til familiesammenføring. Ligeledes har uledsagede mindreårige børn med flygtningestatus ikke krav på at blive familiesammenført med deres forældre.

Alle, der har fået tilkendt permanent opholdstilladelse, herunder britiske statsborgere, har ret til at blive familiesammenført med deres ægtefælle og mindreårige børn efter nedenstående regler. Dette betyder, at flygtninge med ELR, HP eller DL ikke kan opnå familiesammenføring, før de har været henholdsvis 4, 3 og 6 år i GB. Personer med midlertidig arbejdstilladelse i GB har lov at medbringe ægtefælle og mindreårige børn på samme vilkår som dem selv. Denne gruppe behandles særskilt under 'Økonomiske indvandrere'

Den i GB bosiddende ægtefælle vil blive bedt om at underskrive en erklæring, der bekræfter, at han/hun er i stand til at forsørge familiemedlemmerne, når de

ankommer. Familienmedlemmer har ikke krav på offentlig understøttelse, før der er gået mindst 2 år.¹⁴

Ægtefæller

For at blive familiesammenført med en ægtefælle skal de to ægtefæller have mødt hinanden før familiesammenføringen. Der må ikke være tale om polygami, og ægtefællerne skal forvente at leve permanent som ægtefæller. Den i GB bosiddende ægtefælle skal være i stand til at forsørge sig selv og ægtefællen samt evt. øvrige afhængige personer i husholdningen uden hjælp fra det offentlige. Det er i lovteksten ikke specificeret, hvor stor formue og/eller indtægt den i GB bosiddende ægtefælle bør have. Den ægtefælle, der bor i GB, skal have en passende bolig i GB og må ikke være under 18 år. Ægtefællen, der skal familiesammenføres, må ikke være under 16 år. Ægtefællen får indledningsvis 2 års opholds- og arbejdstilladelse. Hvis man stadig er gift efter de 2 år, kan der søges om permanent opholdstilladelse.

Det er muligt at få permanent opholdstilladelse umiddelbart efter ankomsten til GB, hvis ægteparret har været gift i mindst 4 år og i den tid har levet sammen uden for GB. Den ene ægtefælle skal stadig have permanent opholdstilladelse i GB.

Arrangerede og tvangsægteskaber

GB anerkender arrangerede ægteskaber og ophævede derfor i 1997 en lov, 'Primary Purpose Rule', der forbød et ægteskab mellem en person med permanent opholdstilladelse i Storbritannien og en udlænding, hvis det vurderedes at det primære formål med ægteskabet var at immigrere til Storbritannien. Reglen fangede ikke blot falske ægteskaber, men også arrangerede ægteskaber. Politisk udtrykkes der dog et ønske om, at antallet af arrangerede ægteskaber mellem udlændinge og briter med tiden vil falde, og at forældre, der ønsker at arrangere ægteskab for deres børn, finder ægtefæller inden for deres etniske gruppe i Storbritannien.¹⁵

Regeringen nedsatte i 1999 en arbejdsgruppe, der skulle undersøge, hvordan tvangsægteskaber kan forhindres, og hvordan ofrene for disse ægteskaber kan hjælpes. Arbejdsgruppen anbefalede i sin rapport fra 2000, at man skulle sætte

ind med beskyttelse af og støtte til ofrene, sikre sig, at ofrene ved, hvor de skal henvende sig for at få hjælp, udnytte den almindelige lovgivning mod vold, danne netværk med andre landes politi, dommere og NGO'er og udnytte informationsteknologi til at oplyse om tvangsægteskaber i GB. Man har især rettet indsatsen mod landene Bangladesh, Pakistan og Indien og ved hjælp af det etablerede netværk søgt at give ofrene for tvangsægteskaber, der kommer fra GB og gennem et tvangsægteskab fastholdes i deres oprindelsesland, mulighed for at få hjælp til at komme tilbage til Storbritannien. I de tre lande har forskellige procedurer udviklet sig, og forskellige typer af aktører er blevet inddraget, alt afhængig af de lokale forhold. I England har man udarbejdet særlige guidelines for politiet om, hvad de konkret skal gøre i sager om tvangsægteskaber. Baggrunden var, at politiet var tilbageholdende med at reagere, når det drejede sig om etniske minoritetsfamilier. Der er ingen lov mod tvangsægteskaber, men i vejledningen til politiet er sammenhængen til en række love fremhævet, herunder love om vold, chikane, voldtægt og kidnapning. Det fremhæves, at politiet bør være sig sin rolle som udøvende myndighed bevidst og overlade evt. mæglingsforsøg til andre myndigheder.¹⁶

Forlovede

Det skal være planlagt, at ægteskabet skal indgås inden for et halvt år efter, at den forlovede ankommer til Storbritannien, før der gives indrejsetilladelse. I det halve år gives der ikke arbejdstilladelse. Efter brylluppet kan der søges om 2 års midlertidig opholds- og arbejdstilladelse. Derefter kan der, ligesom når parterne i forvejen er gift, søges om permanent opholdstilladelse.

Ugifte partnere

For at blive familiesammenført med sin kæreste skal man dokumentere, at begge parter er frie af tidligere forhold, at det ikke er muligt for parret at blive gift ifølge den britiske lovgivning (alder er ikke en gyldig grund), at begge planlægger at leve permanent sammen, og at man er selvforsørgende. Kærester får opholdstilladelse på samme vilkår som ægtefæller.¹⁷

Børn

Man kan blive familiesammenført med børn under 18 år. Barnet må ikke være gift eller på anden måde have egen familie. Barnet kan ikke blive familiesammenført med en forælder i GB, hvis en af forældrene bor i udlandet, medmindre den i GB bosiddende forælder har den fulde forældremyndighed, eller hvis der er væsentlige grunde til at tillade familiesammenføring.

Barnet har permanent opholdstilladelse fra det ankommer, hvis begge forældre (eller den, der har forældremyndigheden) har permanent opholdstilladelse. Hvis barnet ankommer sammen med en familiesammenført ægtefælle, gælder reglerne for opholdstilladelse for ægtefællen også for barnet, dvs. indledende 2 år og derefter permanent.¹⁸

Der gælder særlige regler for adopterede børn. Adoptionen skal være foretaget gennem et anerkendt bureau, og det skal bevises, at adoptionen ikke er sket med det formål at få indrejsetilladelse til GB.

Andre familiemedlemmer

Forældre og bedsteforældre, hvor den ene eller begge er 65 år eller mere, kan blive familiesammenført med deres børn og eller børnebørn bosat i GB. I særlige tilfælde kan også søskende, børn, onkler og tanter, der er over 18 år, blive familiesammenført med deres slægtninge, ligesom forældre, der er yngre end 65 år, i særlige tilfælde kan blive familiesammenført med deres børn bosat i GB.

Familiesammenføringen sker i disse tilfælde på betingelse af, at den i GB bosiddende slægtning kan vise, at slægtningene er helt eller hovedsageligt økonomisk afhængige af den i GB bosiddende, at der ikke er andre forsørgelsesmuligheder for slægtningene i deres hjemland, og at den i GB bosiddende har økonomisk mulighed for at forsørge dem uden offentlig bistand.

Der blev givet 56.810 tilladelser til familiesammenføring i 2001.¹⁹

Almindelig arbejdstilladelse

Personer, der ønsker at arbejde i GB, skal have en arbejdstilladelse inden indrej-sen. Almindelig arbejdstilladelse til borgere uden for EU (særlige regler gælder for borgere fra Bulgarien, Tjekkiet, Ungarn, Polen, Rumænien og Slovakiet) kan kun ansøges af arbejdsgiveren. Det kræves, at arbejdsgiveren viser, at den posi-tion, som ønskes udfyldt af en ikke-EU/EØS-borger, er overordnet eller speciali-seret, og at stillingen efter at være blevet tilstrækkeligt annonceret, ikke har kunnet besættes med en EU/EØS-borger. Kravet om annoncering frafaldes, hvis der er tale om en stilling, der optræder på en officiel britisk liste over stillings-typer, der mangler arbejdskraft til, og hvis arbejdstageren har været ansat i en afdeling af samme firma uden for EU. Kravet om annoncering frafaldes desuden, hvis der er tale om en direktørstilling til en årlig gage på mere end £50.000 (€79.550), eller hvis oprettelsen af stillingen medfører investeringer i GB på mere end £250.000 (€397.750).

Arbejdsgiveren skal vise, at ansøgeren er kvalificeret ved at have en GB-sammenlignelig universitetsgrad eller 3 års erfaring på overordnet, specialiseret niveau.

Ægtefællen til en person med arbejdstilladelse har lov til at arbejde i GB, og børnene har ret til gratis undervisning. Er der tale om et ophold på mere end 6 mdr., har arbejdstageren og dennes familie ret til fri lægehjælp.

En person med arbejdstilladelse kan få permanent opholdstilladelse efter 48 må-neders ophold. Arbejdstilladelsen gives for max. 5 år for at tage højde for rejse-aktivitet under opholdet. Hvis arbejdstageren ønsker at skifte til et andet job, skal den nye arbejdsgiver søge om arbejdstilladelse på ny.²⁰

I 2001 fik i alt 108.825 personer opholdstilladelse pga. midlertidig arbejdstilla-delse eller som familie til en person med arbejdstilladelse. Heraf fik 50.280 en arbejdstilladelse for mere end 12 måneder og 27.760 fik midlertidig opholdstilla-delse som familie til personer med arbejdstilladelse.

SBS (Sectors based scheme)

Sectors based scheme er en kvoteordning for lavt uddannet arbejdskraftindvandring inden for fødevarerindustri, hotel og catering, der blev indført den 30. maj 2003. Hvert erhverv har fået en årlig kvote på 10.000 personer. Jobbet, der ønskes besat med udenlandsk arbejdskraft, skal annonceres mindst 4 uger i GB, før det kan besættes med en udlænding. Arbejdstilladelsen gives for op til 12 mdr. til personer mellem 18 og 30 år fra ikke-EU-lande. Arbejdstilladelsen kan ikke føre til permanent opholdstilladelse. Efter de 12 mdr. skal en arbejdstager opholde sig min. 2 mdr. uden for GB, før en ny arbejdstilladelse kan opnås. Arbejdstageren kan ikke medbringe familie til GB. Der skal ansøges om indrejsetilladelse ved en britisk ambassade i udlandet.²¹

Herudover er der en kvoteordning for unge mennesker mellem 18 og 25 år, der ønsker midlertidigt sæsonarbejde (primært høstning) inden for landbruget i GB. Kvoten er på 25.000 personer årligt.²²

Highly skilled migrant programme (HSMP)

Dette er den eneste ordning, der tillader ikke-EU/EØS-arbejdstagere at opnå individuel arbejds- og opholdstilladelse på eget initiativ. HSMP er et pointsystem, som det fx kendes fra USA, Canada m.fl., der skal gøre det lettere for personer med exceptionelle kvalifikationer at komme til GB for at søge arbejde uden på forhånd at have en arbejdstilladelse. Ansøgeren skal have mindst 75 point ud af 100, der kan opnås ved kvalifikationer inden for: uddannelse, erfaring, tidligere lønniveau og præstationer i karriereforløbet (i form af publikationer, patenter el.lign.).

For at få indrejsetilladelse skal man godtgøre, at man er i stand til at fortsætte sit karriereforløb i GB, at man kan forsørge sig selv og sin familie - der er altså ikke adgang til offentlige midler, og at man er villig til at gøre GB til sit primære hjemland.

HSMP gælder indledningsvis for 12 måneder, hvor personen kan søge arbejde. Derefter skal ansøgeren dokumentere sine økonomiske aktiviteter, og der kan ansøges om yderligere 3 års ophold. Derefter kan der ansøges om permanent op-

hold. Kravene til længden af ens ophold forkortes, hvis man inden HSMP har haft en almindelig arbejdstilladelse.

Programmet er startet i januar 2002, men er siden blevet ændret. Den nuværende ordning er gældende fra 28. januar 2003. I 2002 fik ca. 1000 personer opholdstilladelse som følge af denne ordning.²³

Opholdstilladelse til personer, der ønsker at etablere sig som selvstændig erhvervsdrivende/forretningsmand

En person, der ønsker at starte egen virksomhed i GB, skal have £200.000 (€ 318.200) til rådighed og tilstrækkelige midler til at forsørge sig selv og sin familie. Han/hun skal være aktivt involveret i at drive virksomhed i GB og selv eje størstedelen af virksomheden. Der skal være et genuint behov for hans/hendes virksomhed i GB, og han/hun må i øvrigt ikke tage arbejde i GB. Hvis personen ønsker at overtage et allerede eksisterende firma eller indgå som partner i samme firma, skal personen indgive en skriftlig redegørelse for betingelserne for overtagelsen og redegøre for hvordan hans investering og service vil kunne skabe mindst 2 job til personer med permanent opholdstilladelse i GB. Opholdstilladelsen gives indledende for 12 mdr. For at få forlænget opholdstilladelsen skal det bevises at ovenstående betingelser fortsat er opfyldt. Når personen har opholdt sig lovligt på ovenstående præmisser i mindst 4 år, kan han/hun opnå permanent opholdstilladelse.

Opholdstilladelse til investorer

En person, der har min. £1.000.000 (€1.591.000) til rådighed og har tænkt sig at investere min. £750.000 (€1.193.250) i GB, kan få opholdstilladelse i GB, hvis han/hun har til hensigt at gøre GB til sit primære hjemland og kan forsørge sig selv og sin familie uden at tage arbejde i GB (andet end som selvstændig). En investor får indledningsvis 12 mdr. opholdstilladelse. Hvis ovenstående betingelser er opfyldt, forlænges opholdstilladelsen. Efter 4 års lovligt ophold i GB kan permanent opholdstilladelse opnås.

Opholds- og arbejdstilladelse efter endte studier i GB

Studerende kan overføre deres tilladelse til at studere til en arbejdstilladelse, efter at de har færdiggjort deres studier i GB og opnået en fuld britisk universitetsgrad. De skal dog finde en arbejdsgiver, der er villig til at ansøge om arbejdstilladelse for dem. Sygeplejestuderende har fuld arbejdstilladelse både under og efter deres studier.²⁴

I alt fik 11.225 personer med en af ovenstående arbejdstilladelser permanent opholdstilladelse i GB i 2001.²⁵

Anden ikke primær økonomisk indvandring

Hjemvendte indbyggere

Hvis en person, der har haft permanent opholdstilladelse i GB, har været væk fra GB i mere end 2 år, kan man vende tilbage, hvis man kan vise, at man har stærke familiære bånd med personer i GB eller har boet der det meste af sit liv.

Commonwealth-statsborgere, der er børnebørn af personer født i GB eller tilhørende øer

Statsborgere i britisk Commonwealth, hvis bedsteforældre blev født i GB med tilhørende øer, kan få opholdstilladelse, hvis de er over 17 år og kan arbejde og forsørge sig selv samt evt. afhængige personer.²⁶

Studerende

Studerende, der er blevet optaget ved en højere offentlig eller privat læreanstalt på studier, der kræver mindst 15 timers studium om ugen, og som kan betale for kurset samt forsørge sig selv og evt. afhængige personer, kan opnå indrejsetilladelse i GB. Det er muligt at forlænge sine studier og opholdstilladelse, efter at man er startet på studiet. Som studerende kan man tage deltidsarbejde i 20 timer i undervisningssemestrene og i fuld tid i ferier. Der er visse restriktioner på typen af arbejde. Studerende kan medbringe ægtefælle og mindreårige børn, mens de studerer. Ægtefællen har lov til at arbejde, hvis den studerende har fået opholdstilladelse for mere end 12 måneder. Studerende kan, som skrevet, ændre deres studieopholdstilladelse til en almindelig arbejdstilladelse uden at forlade GB i mellemtiden.²⁷

I 2001 var der 339.000 (fraregnet EU/EØS-borgere), der fik indrejsetilladelse i GB for at studere.²⁸

Permanent opholdstilladelse

Betingelserne for at få permanent opholdstilladelse er beskrevet i ovenstående. Det generelle krav er ophold i GB i en fastlagt tidsperiode. Permanent opholdstilladelse bruges ikke som belønning for integration og kan ikke ændres til en tidsbegrænset opholdstilladelse. Kun økonomiske indvandreres permanente (og midlertidige) opholdstilladelse er betinget af, om de har arbejde i GB. Er det ikke længere muligt for dem at finde arbejde i GB, mister de nemlig deres opholdstilladelse og må forlade GB og optjener derfor ikke ret til at opnå permanent opholdstilladelse. Udlændinge med permanent opholdstilladelse, der er dømt for en alvorlig kriminel forbrydelse, kan blive frataget deres permanente opholdstilladelse.

7.2.3 Statsborgerskab

Retten til statsborgerskab i GB er som hovedregel baseret på 'jordens bånd'. Er man født i GB af forældre med permanent opholdstilladelse i GB eller britisk statsborgerskab, har man ret til britisk statsborgerskab.

Den nye 'Nationality, Immigration and Asylum Act 2002' lægger i modsætning til de tidligere love vægt på nationalitet og de procedurer, der er forbundet med opnåelse af britisk statsborgerskab. Hidtil har der mestendels været tale om en rent bureaukratisk procedure, hvor hovedkravet var, at ansøgeren havde opholdt sig i GB i et bestemt antal år. Med den nye lov skal ansøgeren ved fremvisning af eksamensbeviser eller ved mundtlig test i engelsk (alternativt skotsk (Gaelic) eller walisisk (Welsh)) vise, at han/hun har sprogkundskaber og tilstrækkeligt kendskab til det britiske samfund til at klare dagligdagen i det britiske samfund. Derudover er der i forbindelse med tildelingen af britisk statsborgerskab indført en ceremonie, hvor den nye statsborger skal aflægge troskabsed over for den britiske stat og dronning. Sprogtesten skal mere vise en vilje til at lære sproget end et bestemt niveau. Officielt kræves niveau 2 ud af 5 niveauer. Niveau 2 betegnes som minimum for at kunne klare sig på det britiske arbejdsmarked. Man kan dog opnå statsborgerskab med niveau 1. Det er ikke nødvendigt at tage nogen test,

hvis man på anden måde, fx via eksamenspapirer, kan vise, at man behersker et af de britiske sprog.²⁹

Det er forholdsvist enkelt at opnå britisk statsborgerskab, og dobbelt statsborgerskab gives til alle, der i forvejen har et statsborgerskab, medmindre de specifikt søger om at blive fritaget fra deres hidtidige statsborgerskab. De formelle krav for opnåelse af britisk statsborgerskab for udenlandske borgere er ifølge 'British Nationality Act 1981':

- Personen skal være mindst 18 år, have kendskab til et af de britiske sprog og være indstillet på at bo og leve i GB (evt. være udsendt af den britiske stat).
- Personen skal have boet i GB i fem år (eller have været ansat direkte under den britiske stat i udlandet). I de fem år må personen ikke have været væk fra GB mere end 450 dage og i det sidste år ikke mere end 90 dage.
- I det sidste af de fem år skal personen have haft permanent opholdstilladelse.
- Er man gift med en britisk statsborger kræves kun, at man har opholdt sig i GB i tre år og i den periode ikke har været væk fra GB i mere end 270 dage. Personer, der er gift med en britisk statsborger, er fritaget fra kravet om at have haft permanent opholdstilladelse i et år før ansøgningen, men skal have permanent opholdstilladelse, når de ansøger om statsborgerskab.
- Mindreårige børn, der ikke er født i GB, får ikke automatisk britisk statsborgerskab, fordi deres forældre får det, men der kan ansøges om statsborgerskab til børnene. Der kræves tilsagn fra begge forældre, og der skal ansøges, inden barnet fylder 18 år.
- Børn, hvis forældre hverken har permanent opholdstilladelse eller britisk statsborgerskab, der har levet de første 10 år af deres liv i GB og ikke har været fraværende i mere end 90 dage i et af årene, har ret til britisk statsborgerskab.
- Antallet af år, man skal have opholdt sig i GB, før man kan få britisk statsborgerskab, forlænges ved forskellige typer kriminalitet

Det er muligt at fratage en person hans/hendes britiske statsborgerskab, hvis han/hun har begået en alvorlig forbrydelse eller vurderes som farlig for den britiske nation.

Der eksisterer tre forskellige typer af britisk statsborgerskab, som især har betydning for borgere fra de tidligere kolonier. Ud over 'Britisk Statsborgerskab' er det 'Britisk Oversøisk Statsborgerskab' (British Overseas citizenship) og 'Statsborgerskab for Britisk Afhængige territorier' (British Dependent Territories citizens).^{1 30}

7.2.4 Hjemsendelse/hjemrejse

Afviste asylansøgere/udviste udlændinge

Politiet samarbejder med det britiske 'Immigration Service' om at tilbagesende afviste asylansøgere og udviste udlændinge. Man har som mål, at 2.500 afviste asylansøgere skal sendes tilbage om måneden. I 2000-2001 blev 8.925 afviste asylansøgere tilbagesendt. Målet var 12.000.

Det statistiske materiale, der skal vise sammenhængen mellem afviste asylansøgere og hjemsendelser, halter ifølge den uafhængige tænketank 'Migration Watch UK' meget. Tænketanken vurderer, at en person, der først én gang er kommet ind i Storbritannien, har 90% chance for at blive i landet. Hvorvidt dette tal holder, og hvad det dækker over, kan på grund af den manglende statistik ikke uddybes.

Der findes fire forskellige procedurer ved hjemsendelse af afviste asylansøgere og udviste indvandrere. Udvisning ved grænsen er en forholdsvis simpel procedure der bruges over for personer, der afvises ved grænsen, og over for personer, der får en såkaldt midlertidig tilladelse til indrejse, men hastebehandles og derefter afvises. Denne gruppe har begrænsede appelmuligheder. Illegale indvandrere, der ansøger om asyl uden at kunne gøre rede for, hvordan de er kommet ind i landet, eller hvis papirer er ufuldstændige, kan blive udvist, men har i mod-

¹ 'Britisk Oversøisk Statsborgerskab' tildeles personer fra tidligere kolonier. 'Statsborgerskab for Britisk Afhængige Territorier' gælder for indbyggere på de 14 afhængige britiske territorier. I 1981/83 fratog man begge disse typer statsborgeres automatiske ret til indrejse og ophold i GB for at afholde Hong Kong-kinesere fra at immigrere til GB. Denne ret er dog blevet genoprettet i maj 2002, hvis den pågældende person er statsløs og ikke har ret til statsborgerskab under et evt. nyt styre. Personer, der er født før 1948 i tidligere kolonier, og deres børn fik status af 'British Subjects' eller 'Commonwealth Citizens'. I fald en borger fra en af de tidligere kolonier ved overgangen til de nye regler pr. 1. januar 1983 havde ret til bolig i GB, fik han/hun automatisk britisk statsborgerskab. Alle andre skal ansøge om statsborgerskab.

sætning til ovenstående gruppe mulighed for at appellere deres sag. Den tredje gruppe er udlændinge, der har haft opholdstilladelse, men som har brudt betingelserne for opholdstilladelsen eller er blevet i England længere, end deres opholdstilladelse berettiger til. Over for denne gruppe bruges en såkaldt administrativ hjemsendelse, der ikke giver mulighed for at appellere hjemsendelsen, medmindre de ansøger om opholdstilladelse pga. humanitære hensyn eller behov for asyl. Kriminelle bliver deporteret, hvilket giver mulighed for at appellere udvisningen. Også familiemedlemmer til kriminelle, der ikke selv har permanent opholdstilladelse kan deporteres.³¹

En asylansøger kan opholde sig på asylcenteret og modtage NASS 28 dage efter, at hans/hendes sag er afgjort. Derefter ophører støtten, medmindre der er mindreårige børn i familien. Når en aftale om hjemsendelse er indgået med asylansøgerens hjemland, opsøges den afviste asylansøger i sit hjem, arresteres og sendes enten direkte med fly (eskorteret eller ueskorteret, rutefly eller charterfly) tilbage til sit hjemland eller tilbageholdes i udvisningscentre. I mange tilfælde overføres afviste asylansøgere også direkte til udvisningscentrene. Der er ingen fast procedure for at sikre, at familier med mindreårige børn behandles mere lempeligt, når de frihedsberøves i udvisningscentrene. Proceduren, der benyttes, er ikke afhængig af den tid, en asylansøger har befundet sig i GB, efter at han/hun har fået afslag på sin asylansøgning.

Et problem kan være, at de afviste asylansøgere kan opholde sig i meget lang tid i GB, mens de britiske myndigheder forsøger at få en aftale i stand med deres hjemlande om accept af hjemsendelsen eller forsøger at fremskaffe identitetspapirer mm. I den tid har asylansøgerne kunnet nå at etablere sig på flere måder i GB, og når hjemsendelsen så sker, uden at de er blevet varslet, er der ikke tid til at samle deres ejendele og afslutte deres liv i GB på en hensigtsmæssig måde. Det er risikoen for, at asylansøgeren vil gå under jorden, der afholder myndighederne fra at varsle hjemsendelsen i forvejen.³²

Frivillig ordning

Det britiske frivillige repatrieringsprogram 'Voluntary Assisted Returns Programme' (VARP) har eksisteret siden 1999 og er ifølge en evaluering fra juli 2002 udført af Deloitte & Touche en succes både mht. popularitet blandt de afviste asyl-

ansøgere og mht. prisen i forhold til den tvungne hjemsendelse. Fra september 2000 til august 2001 vendte 1.033 personer tilbage til deres hjemland eller det land, de var flygtet fra, med støtte fra VARP. Målet for perioden var 1.200 tilbagevendinger. Det er særligt afviste asylansøgere, og asylansøgere, der afventer afgørelsen på deres sag, der ansøger om at blive repatrieret, mens personer med midlertidig opholdstilladelse i form af ELR kun i få tilfælde søger om frivillig repatriering.

VARP retter sig mod asylansøgere, hvis ansøgning er under behandling, mod asylansøgere, hvis ansøgning er blevet afvist, og mod personer, der er blevet tildelt en af de tre former for midlertidig beskyttelse, ELR, HP og DL. Man kan diskutere, hvorvidt ordningen er frivillig, idet den hovedsageligt er rettet mod personer, der enten ikke har opholdstilladelse eller ikke har permanent opholdstilladelse i GB. VARP implementeres af 'The International Organisation for Migration' (IOM) og er støttet af NGO'en 'Refugee Action'.

VARP tilbyder arrangeret og betalt hjemrejse med mulighed for rådgivning og erhvervsrettede kurser (afhængigt af den returnerende persons ønsker og behov og af hjemlandets muligheder) både før afrejse og efter ankomsten til hjemlandet. For familier med afhængige børn undersøger man det lokale jobmarked og forsøger at skabe mulighed for, at børnene kan opretholde en form for skolegang.

Den største enkeltstående gruppe, der frivilligt eller tvunget er vendt tilbage til oprindelseslandet, var borgere fra det tidligere Jugoslavien i 2001. Der gives normalt ingen kontant økonomisk støtte.² På grund af succesen anbefales det i evalueringen foretaget af Deloitte & Touche, at afviste asylansøgere i udvisningscentre også kan benytte sig af den frivillige hjemrejse.³³ Normalt er det ikke muligt at vende tilbage til GB, hvis man fortryder hjemrejsen.

7.3 Integrationspolitik

7.3.1 Indledning

Der er ingen sammenhængende national integrationslovgivning for flygtninge og deres familier i England. Regeringen, de lokale myndigheder, NGO'er og flygtning-

² En særordning eksisterer for afghanske flygtninge, der ved frivillig tilbagevenden kan modtage et kontantbeløb på max. £600 (€955) pr. person og max. £2.500 (€3.978) pr. familie.

geforeninger spiller hver især en rolle i integrationsprocessen. Regeringen finansierer i begrænset omfang frivillige foreningers arbejde for at udvikle velfærds-service og organisatoriske selvhjælpsstrukturer for etniske minoritetsgrupper, og de lokale myndigheder hjælper familier med børn og fattige, mens det egentlige arbejde med integration af flygtninge og familiesammenførte hovedsageligt foregår gennem frivillige og private foreninger. Tanken er, at selvorganiseringen gør det muligt for flygtninge og deres familier at opnå større indflydelse og kontrol over deres liv og gør dem bedre i stand til at få fæste på arbejdsmarkedet. De mest succesfulde frivillige foreninger målretter deres aktiviteter mod en specifik gruppe, er lokalt forankrede og prioriterer få aktiviteter³⁴. Det er frivilligt for flygtninge/indvandrere, om de vil deltage i integrationstilbudene³.

Ud over de landsdækkende organisationer 'Refugee Council' og 'Refugee Action' findes en række regionale og lokale organisationer, der hjælper nytilkomne flygtninge med bosættelse og andre praktiske forhold. Mange er drevet helt eller delvist af flygtningenes egne organisationer, og myndighederne samarbejder i udstrakt grad med ledende personer fra de forskellige etniske grupper. Af denne grund har man erfaring for, at en politik, der spreder flygtninge rundt omkring i landet uden kontakt til andre fra deres etniske gruppe, er slået fejl, idet flygtningene, så snart det har været muligt, er flyttet til steder med større koncentration af deres egen gruppe, så 85% af flygtningene alligevel bor i og omkring London. En politik, hvor flygtninge fra samme etniske gruppe samles i mindre grupper af ca. 200 personer, har derimod vist sig succesfuld, idet flygtningene har kunnet opnå beskyttelse og støtte fra deres egen etniske gruppe, der kender deres behov, samtidig med at belastningen for det område, de bor i, ikke har været for stor.³⁵ Et problem med spredningspolitikken har også været, at flygtningene er blevet fordelt i forhold til, hvor der var ledige boliger, hvilket ofte er områder med høj ledighed.³⁶ Flygtninges høje arbejdsløshedsprocenter i GB begrundes derudover med dårlige sproglige kvalifikationer, utilstrækkelig information om sprogkurser, racediskrimination, manglende kendskab til arbejdsmarkedskulturen i GB og utilstrækkelige - eller ikke overførbare uddannelsesmæssige kvalifikationer. Derudover er der problemer med at komme ind på uddannelser

³ Det gælder dog ikke for de egentlige arbejdsmarkedsprogrammer, hvor modtagelse af understøttelse er betinget af deltagelse.

på grund af brugerbetaling og høje adgangskrav samt manglende koordinering mellem jobtræningskurser og job.³⁷

Med lovændringerne i 2002 lægges der op til at udvikle en mere samlet, national tilgang til integrationspolitikken, og der er nedsat forskellige fora (National Refugee Integration Forum) og (The Employment, Training and Adult Education sub group (ETAE)), der skal gennemgå alle tænkelige dele af integrationsprocessen, herunder blandt andet de barrierer, som flygtninge kan møde på arbejdsmarkedet. ETAE skal undersøge, hvilken arbejdsprofil flygtningene har, når de kommer, hvordan man kan lette godkendelsen af udenlandske kvalifikationer, og hvordan man kan tilskynde arbejdsgivere til at ansætte flygtninge.³⁸

Flygtninge, familiesammenførte og etniske minoriteter generelt integreres på arbejdsmarkedet gennem de almindelige arbejdsmarkedsprogrammer, der er rettet mod alle arbejdsløse. Flygtninge har ret til de samme sociale ydelser og den samme service som britiske statsborgere.

Erhvervspolitisk, beskæftigelsespolitisk og bypolitisk er der tiltag, der er særligt rettet mod etniske minoriteter og de områder, de bor i, for at integrere disse grupper på arbejdsmarkedet og i samfundet. Dette vil blive behandlet senere i dette afsnit.

7.3.2 Præasylfasen

Asylansøgere gennemgår nogle faste procedurer, der dog ikke kan kaldes en egentlig integrationsproces, idet størstedelen forventes at få afslag på deres asylansøgning. Det er dog meningen, at den indledende spredning af asylansøgere, der er et af de faste elementer, skal få de senere flygtninge til at bosætte sig i områder med færre flygtninge/indvandrere.

Asylansøgere indkvarteres på modtagelsescentre, indtil de har fået tilsagn om midlertidig opholdstilladelse (højst 7 dage). Centrene skal placeres tæt ved et ankomststed og give asylansøgeren den information, som denne har brug for i den indledende asylansøgningsproces. Derudover skal centrene foretage et helbreds-tjek af asylansøgeren.

'Port applicant'-ansøgere, der afventer afgørelse på deres sag, kan derefter ansøge NASS om understøttelse, hvis de ikke har andre økonomiske midler. Der kan søges om ophold, finansiel støtte eller begge dele. 'Home Office', det britiske indenrigsministerium, har ansvaret for støtte til og fordeling af asylansøgere. Ansøgeren kan ansøge om ophold uden for London og det sydøstlige England. Indkvarteringen skal ske på asylcentre, der er inspireret af det danske system. Der er dog endnu ikke blevet bygget mere end et asylcenter. Fordelingen af asylansøgere organiseres efter sprog- og kulturområder således, at tolkebistand bliver mere effektiv, og asylansøgerne får mulighed for at udnytte deres egne kulturelle fællesskaber og netværk. I opstartsfasen har spredningen dog mere været bestemt af udbuddet af opholdssteder. Det er frivilligt, om anerkendte flygtninge vil bosætte sig i den region, de er blevet placeret i under asylansøgningsprocessen, men der etableres regionale støttefunktioner, der skal fremme bosætning væk fra London og Sydøstengland.³⁹ Flygtninge har ret til at komme på venteliste til den sociale boligmasse, hvis de ellers opfylder de almindelige krav. Flygtninge kan bo på modtagelsescentre i 14 dage efter, at de har fået tilkendt flygtningestatus, i særlige tilfælde længere.

Asylansøgere mister retten til understøttelse fra NASS 28 dage efter, at de er blevet afvist. Har de ingen mulighed for at vende tilbage til deres hjemland, kan de blive indkvarteret og få kost, men kan ikke få kontanter.

NASS-støtten svarer til 70% af kontanthjælpens basisniveau. Den udgør for tiden £37,77/€60 om ugen for en enlig person over 25 år. Beløbet forhøjes, hvis der er afhængige børn i familien.⁴⁰

Asylansøgere har siden 23. juli 2002 ikke måttet arbejde, før deres asylsag er afgjort, uanset hvor lang tid afgørelsen tager. Indtil da kunne asylansøgeren få arbejdstilladelse efter 6 måneders ventetid. Reglen er indført, fordi det menes, at Storbritanniens gode beskæftigelsesmuligheder kan virke som incitament til at søge om asyl i GB, og fordi man regner med at nedbringe ekspeditionstiden på en asylsag til ca. 6 mdr.

Frivillige organisationer kan søge om at få dækket dele af deres udgifter til arrangementen af frivillige meningsfulde aktiviteter for asylansøgende af staten. De frivillige aktiviteter kan være undervisning i engelsk eller IT, men kan også være

mulighed for, at asylansøgerne kan engagere sig i frivilligt arbejde i lokalsamfundet. Det er også muligt for asylansøgere, der modtager støtte i form af NASS, at gå på et lokalt college på samme vilkår som britiske studerende, dvs. uden at skulle betale. Asylansøgere må dog højst studere på deltid på college, dvs. max 15 timer om ugen. På grund af forsinkelser i oprettelsen af asylcentre uden for London og Sydengland er det dog langt fra alle, der tilbydes at deltage i de frivillige aktiviteter. Normalt tilbydes højst 15 timers frivillig aktivitet om ugen.

Asylansøgende børn har hidtil kunnet modtage undervisning på statslige skoler. Med den nye lov skal undervisningen for børn uden særlige behov placeres på asylcentre. Idet der er stor lærermangel i GB, frygtes det, at de tilgængelige lærere vil være dårligere uddannet og at det curriculum, der skal undervises i, vil være begrænset i forhold til det nationale curriculum. Dette gælder særligt for undervisning på gymnasialt niveau. Myndighederne i GB er forpligtede til at tilbyde undervisning til børn i den skolepligtige alder senest 8 uger efter deres ankomst. I praksis kan der dog gå længere tid.⁴¹

Der er ingen obligatoriske aktiviteter for asylansøgere.

Asylansøgere der bryder loven og står til en straf på mindst 2 år, kan ikke anerkendes som flygtninge på trods af, at de opfylder FN's kriterier. Kriminelle asylansøgere bliver frihedsberøvet og udvist.

7.3.3 Afklaring/anerkendelse af udenlandske kvalifikationer

Centret 'National Academic Recognition Information Centre' (UK-NARIC) under 'Department for Education and Skills' informerer om, hvordan udenlandske akademiske kvalifikationer er sammenlignelige med britiske ditto. Der kan mod betaling af £25/€ 40 udstedes et dokument, der beskriver, hvordan udlændingens kvalifikationer anerkendes i GB, og hvad denne evt. skal gøre for at kvalificere sig til det britiske arbejdsmarked. UK-NARIC er en privat organisation. Retningslinjerne for udstedelsen af certifikater er centralt bestemt, men vurderingen af udenlandske kvalifikationer kan foretages af uafhængige organisationer som fx 'Refugee Council' ved, at de betaler for adgang til UK-NARIC's database. Det er et problem, at UK-NARIC's certifikater ikke er bindende, og en britisk eksamen foretrækkes derfor af mange arbejdsgivere frem for en udenlandsk eksamen. Der er dog stigende interesse for at ansætte flygtninge og indvandrere. I de tilfælde,

hvor et certifikat beskriver, hvilke kvalifikationer en udlænding mangler for at have en ækvivalent britisk eksamen, kan det være vanskeligt for udlændingen derefter at gennemskue, hvilke kurser der vil udfylde hullerne i eksamensbeviset.⁴²

Ud over UK-NARIC findes 'National Reference Point for Vocational Qualifications' (NRP), der er et tilsvarende center for anerkendelse af faglige uddannelser, tekniske færdigheder, praktik- og lærepladser mm. NRP tilbyder ligeledes at evaluere udenlandske kvalifikationer og gøre dem sammenlignelige med britiske kvalifikationer. Flygtningelæger kan få anerkendt deres kvalifikationer via en særlig database oprettet af 'British Medical Association' i samarbejde med 'Refugee Council'.⁴³

7.3.4 Integration på arbejdsmarkedet

Den engelske arbejdsløshed er rekordlav, og den engelske økonomi er generelt i fremgang. Derfor ser de britiske politikere nu en mulighed for at nedbringe langtidsarbejdsløsheden, der er mere udbredt blandt visse grupper af de etniske minoriteter end i den etnisk britiske befolkning. På de fleste punkter klarer anden generation sig bedre end deres forældre, men på trods af, at de, for de fleste etniske minoritetsgruppers vedkommende, uddanner sig i samme grad eller mere end deres jævnaldrende af britisk herkomst, har de fortsat højere arbejdsløshedstal og generelt lavere lønniveau.⁴⁴

De unge veluddannede etniske minoriteters muligheder på arbejdsmarkedet begrænses af, at de generelt behøver længere tid til at opnå samme kvalifikationer som deres jævnaldrende af britisk herkomst, og af, at deres karaktergennemsnit oftest er lavere. Derudover ligger der nogle barrierer på arbejdsmarkedet for etniske minoriteter, idet mange virksomheder benytter sig af fast forankrede rekrutteringsveje og derfor i højere grad ansætter kandidater fra de gamle og vel-etablerede universiteter end fra de nye universiteter, hvor der er forholdsmæssigt flere etniske minoriteter. Derudover er integrationen af både første og anden generation af de etniske minoriteter begrænset af, at de i uforholdsmæssigt stort antal bor i de mest nedslidte og socialt dårligst stillede boligkvarterer, der er præget af den industrielle sektors nedgang og derfor høje arbejdsløshedsprocenter. Disse kvarterer er forholdsvis dårligt betjent af offentlig transport og

service. De etniske minoriteters mulighed for at flytte efter job er også dårligere, idet de ofte bor i ejerboliger, der er svære at sælge på grund af deres dårlige stand og beliggenhed.⁴⁵

Forskellige politiske tiltag, der er mere eller mindre direkte rettet mod etniske minoriteter og/eller de områder, de bor i, kan siges at være led i en integrationspolitik. Ud over de nævnte tiltag har man ændret på nogle af de sociale ydelser for at øge incitamenterne til at arbejde.

For at stimulere erhvervslivet i dårligt stillede byområder har regeringen i 2000 oprettet et særligt service- og rådgivningsorgan for mindre virksomheder, 'Small Business Service' (SBS). Derudover blev der i 1999 oprettet en særlig fond, 'Phoenix Fund', der skal modvirke social eksklusion ved at støtte erhvervslivet og hjælpe iværksættere i dårligt stillede byområder, og man har oprettet nogle regionale udviklingsorganer, 'Regional Development Agencies' (RDA), der skal koordinere mellem regionerne, så de mest udsatte engelske regioner kan genvinde deres konkurrenceevne. RDA'erne skal medtænke etniske minoriteters særlige forhold i deres strategier. Erfaringen er, at servicen til etniske minoritetsvirksomheder skal formidles via ledende personer og foreninger i de etniske minoritetsamfund eller via særlige mentorordninger for at være succesfuld. I mange tilfælde foretrækker etniske minoriteter at benytte deres egne netværk, såsom 'Institute of Asian Businesses' eller 'Black Business in Birmingham', frem for de nationale rådgivningsorganer.

I 2001 opstillede regeringen en national handlingsplan for kvarterløft 'Neighbourhood Renewal National Strategy Action Plan', der skulle ledes af en særlig kvarterløftenhed 'Neighbourhood Renewal Unit (NRU)'. Omlægningen af byfornyelsesindsatsen betyder, at indsatsen målrettes kerneproblemer i de berørte områder, såsom dårlig økonomi og dårligt fungerende skoler. For at sikre, at etniske minoriteters særlige forhold medtænkes, har NRU udfærdiget en særlig racelighedsstrategi, 'Race Equality Strategy'. NRU skal overvåge, at de forskellige departementer opfylder visse minimumsmål i forhold til de dårligst stillede områder. Det betyder, at de enkelte departementer vil blive bedømt på deres dårligste præstation frem for som tidligere på deres gennemsnitlige præstation. Derudover skal NRU administrere fondsmidler til forskellige initiativer, der udfører

fysisk byfornyelse eller opretter nye job i dårligt stillede byområder. En del af disse fondsmidler vil blive givet som løntilskud til arbejdsgivere gennem 'New Deal'-ordningen (se nedenfor). Hovedindsatsen skal komme fra generelle politiske programmer frem for fra specifikke områdebaserede ordninger for at sikre en sammenhængende udvikling af landets regioner og for at undgå, som man har set det i de uroplagede byer Bradford, Burnley og Oldham, at byfornyelsesressourcerne bliver årsag til spændinger mellem bydele, idet dårligt stillede byområder nødsages til at konkurrere med hinanden.

Integrationen på arbejdsmarkedet foregår også gennem generelle beskæftigelsesprogrammer. For unge mennesker findes 'Work Based Training for Young People' under 'New Deal'. 'New Deal' er en del af New Labour-regeringens aktive arbejdsløshedspolitik. Programmet skal hjælpe den arbejdsløse til at målrette sine ressourcer mod at opnå ustøttet beskæftigelse. Dette gøres ved i samarbejde med en personlig rådgiver at skræddersy et uddannelses-/træningsforløb med fx jobsøgningskurser, jobtræning og arbejde med løntilskud. New Deal-forløbet indledes med en intensiv periode med jobsøgning og personlig rådgivning for at give de personer, der kun behøver lidt hjælp, mulighed for hurtigt at komme i ustøttet arbejde. Derefter indledes et seks måneders praktikforløb eller et (op til) tolv måneders uddannelsesforløb.

New Deal har forskellige programmer for forskellige aldersgrupper. Et er rettet mod de 18-24-årige, et andet er rettet mod de, der er 25 år og derover, og et tredje er for arbejdsløse over 50 år. Deltagelse er obligatorisk. Desværre har det vist sig, at unge fra de etniske minoriteter ikke i så høj grad som etniske briter deltager i de mest velfungerende programmer, og selv når de gør, har de lavere sandsynlighed for at opnå ustøttet arbejde end unge etniske briter. På trods af, at de etniske minoriteter ofte har bedre kvalifikationer end etniske briter, når de påbegynder et sådant forløb, ender de ofte i trænings- og uddannelsesprogrammet frem for i beskæftigelsesprogrammet. Det er også muligt for voksne at komme i jobtræning under programmet 'Work Based Training for Adults'.⁴⁶

I forbindelse med den aktive arbejdsløshedspolitik har man også foretaget nogle organisatoriske ændringer for at bringe arbejdsformidlinger og understøttelseskontorer i tættere forbindelse således, at det er de nye jobcentres opgave at le-

vere en arbejdsfokuseret service til alle arbejdsløshedsunderstøttelsesmodtagere. Her ønsker man dog at forbedre servicen ved at bruge succeshistorier som udgangspunkt for udviklingen af servicen over for etniske minoriteter.

Ud over disse generelle tiltag har man etableret en række specifikke programmer, som er målrettet områder med høje arbejdsløshedsprocenter eller decideret målrettet etniske minoriteter:

'Employment Zones': Programmet er rettet mod langtidsarbejdsløse over 25 år i 15 områder af GB og er et partnerskab mellem offentlige og private organisationer. Programmet skal være målrettet mod den enkelte, udarbejde handlingsplaner og bruge fondsmidler og understøttelse til at jobtræne de arbejdsløse og bringe dem ind på arbejdsmarkedet. Den arbejdsløse og dennes personlige rådgiver har indflydelse på, hvordan pengene bruges, hvilket ses som en årsag til programmets succes. Forløbet skal være så kort og intensivt som muligt, og den personlige rådgiver skal stå til rådighed i hele den arbejdsløses tid og knytte tætte bånd til den arbejdsløse for at kunne forstå denne og hjælpe ham/hende effektivt til et job. Programkoordinatorerne bliver betalt efter, hvor mange de bringer i understøttet arbejde. Deltagelse er obligatorisk for den arbejdsløse.

'Action Teams': Dette program er rettet mod langtidsarbejdsløshed i områder med stor etnisk minoritetsbefolkning. Programmet findes i 63 områder. Disse team skal bygge bro mellem arbejdsløse og arbejdsgivere, målrette deres aktiviteter mod etniske minoriteter og særligt belastede områder. Der vil blive oprettet en fond i hvert område, som kan ansøges af personer med ideer til at bringe arbejdsløse i arbejde. Action Teams arbejder direkte med arbejdsgivere for at identificere (og oprette) ledigt arbejde.

Action Teams og Employment Zones arbejder i tæt forbindelse med lokale arbejdsgivere og forsøger at bringe deres service ud til de arbejdsløse, fx ved at opsøge dem i deres boligforeninger. Idet de to programmer er rettet mod specifikke områder, er der en bekymring for, at områder med lavere arbejdsløshed, der samtidig har en høj arbejdsløshed blandt etniske minoriteter, ikke vil opfange de etniske minoriteters særlige behov.

Endelig har man 'Ethnic Minority Outreach', der er en service, som rettes specifikt mod arbejdsløse i dårligt stillede og isolerede områder. Målet er at motivere de arbejdsløse etniske minoriteter til at søge hjælp til at komme i arbejde.^{4 47}

På grund af disse programmets samarbejde med private er der et marked for privat arbejdsmarkedstræning i GB.⁴⁸ I tillæg til den offentlige og offentlige/private jobtræning og aktivering findes et større udvalg af rådgivning, praktik- og jobtræningsordninger organiseret af frivillige foreninger, bl.a. 'Refugee Council'. Disse ordninger kombinerer ofte jobtræning med sprogindlæring.⁴⁹

7.3.5 Introduktion til samfundet/rådgivning

Et egentligt nationalt program for samfundsoplysning findes endnu ikke, men er en del af regeringens strategi for integrationspolitikken. I forbindelse med vedtagelsen af 'The Nationality, Immigration and Asylum Act 2002' blev der nedsat en gruppe, som skulle rådgive den britiske indenrigsminister om form og indhold af procedurer omkring tildelingen af statsborgerskab. Gruppens anbefaling er dog, at det kursusforløb og den håndbog i britiske samfundsforhold, som er nødvendige redskaber til at bestå en test i britiske samfundsforhold, bør gives på det tidligst mulige tidspunkt til alle personer, der har rimelige forventninger om at kunne bosætte sig permanent i GB, dvs. både asylansøgere, flygtninge, familiesammenførte og personer med arbejdstilladelse i GB. Det britiske 'Home Office' ønsker dog ikke at udlevere håndbogen til asylansøgere, der ville få falske forhåbninger om asyl.

⁴ Regeringen forsøger at nå etniske minoriteter via undervisningspolitikken. Klassekvotienterne skal sænkes for alle, og en særlig bevilling, 'Ethnic Minority Achievement Grant', skal hæve de skolemæssige præstationer hos etniske minoriteter, der har problemer i skolen. Bevillingen skal især gives til undervisning i 'Engelsk som andetsprog' og kan gives til undervisning af såvel børn som voksne. Regeringen har derudover indført et særligt statsborgerskabsfag i det nationale curriculum for grundskolen for at øge elevernes forståelse for samfundet og forskellige kulturer.

Ud over disse tiltag har regeringen med udpegnen af såkaldte uddannelseshandlingszoner og via visionsplanen 'Excellence in cities' målrettet fondsmidler mod områder, hvor elevernes skolepræstationer er dårligere end i resten af landet. Fondsmidlerne kan søges af organisationer, der har opstillet handlingsplaner for, hvordan de vil opnå bedre skolepræstationer.

Unge mennesker kan modtage en særlig uddannelsesydelse, der skal gøre det muligt for dem at finansiere færdiggørelsen af skolegang og/eller college. Støtten har medført, at 5% flere vælger at fortsætte deres skolegang.

Kurset skal kombineres med sprogundervisning og give indsigt i nutidige britiske samfundsforhold. Det skal dog også kunne tages som selvstudium for dem, der har tilstrækkeligt gode engelskkundskaber. Gruppen anbefaler et kursusforløb bestående af seks stadier med stigende sværhedsgrad. Kurset kan således tilpasses elevernes engelskkundskaber og forhåndsviden om britiske samfundsforhold.

De seks stadier skal være:

- 1) Muligheder for hjælp og information.
- 2) Forståelse af det britiske arbejdsmarked.
- 3) Hverdagsnødvendigheder, såsom forhold omkring boligen, skolen, banken, offentlig transport osv.
- 4) Kendskab til loven. Statsborgerens rettigheder og pligter.
- 5) Storbritannien som et multikulturelt samfund i forandring. Britiske vaner og omgangsformer.
- 6) Britiske nationale institutioner. Information om det politiske liv i GB.

Nogle skoler kombinerer kurser i samfundsforståelse med sprogundervisning andre tilbyder de to dele separat.

Frivillige foreninger har i dag forskellige kurser, som delvist finansieres af det offentlige, men der er ingen standarder for, hvordan disse kurser skal forløbe. Ofte vil etniske minoritetsgrupper selv afholde kurser for nytilkomne flygtninge og indvandrere.⁵⁰

7.3.6 Sprogkurser for voksne

Det nationale sprogindlæringsystem, ESOL (English for Speakers of Other Languages) er inddelt i 5 trin. For hvert trin kan der tages en anerkendt mundtlig og skriftlig prøve. For at blive optaget på universiteter kræves bestået niveau 3 eller 4. Niveau 3 er tilstrækkeligt til at fungere i de fleste professioner. Niveau 2 er minimum for at kunne klare sig på en britisk arbejdsplads. Der er færre udbydere af niveau 4 og 5, og det tager forholdsvis lang tid at bestå kurserne. Sprogundervisningen kan tages på private og offentlige læresteder i hele GB. Frivillige organisationer som Refugee Council arrangerer også ESOL sprogkurser. Kurserne varierer fra 4 til 15 timer ugentligt. De er placeret på forskellige tider af døgnet, men på grund af meget lange ventetider til sprogkurserne kan det være så som så

med valgfriheden. Arbejdsløse indvandrere, der modtager understøttelse, kan som led i en handlingsplan blive pålagt at opgradere deres engelskkundskaber. Det er i så fald obligatorisk. På samme måde som med de frivillige aktiviteter for asylansøgere er det et problem, at der er stor forskel på kvaliteten og udbuddet af sprogundervisning i provinsen og i Londonområdet. Sprogundervisningen i London vurderes således som væsentligt bedre end i de provinsielle egne. Der arbejdes på at standardisere testmetoderne. Hidtil har private institutter og universiteter haft deres egne sprogkurser med tilhørende tests. Normalt testes både mundtlige og skriftlige færdigheder.

Der er stor forskel på strukturen af de enkelte kurser. Ud over ESOL findes EAL (English as an Additional Language), EFL (English as a Foreign Language), professionelt engelsk samt engelsk til handelsbrug. Ud over kurserne tilbyder frivillige foreninger mentorordninger, der skal forberede flygtninge på det britiske arbejdsmarked. De basale sprogkurser er gratis eller koster et mindre deltagergebyr for personer med fast opholdstilladelse i GB. Det giver et problem for personer med midlertidig arbejdstilladelse, for flygtninge med en form for midlertidig opholdstilladelse og for familiesammenførte, der ikke har ret til gratis sprogundervisning ved ankomsten. Ofte kan de dog få dækket udgifter til selve kurset, men kan ikke få tilskud til transport og børnepasning, hvilket personer med permanent opholdstilladelse kan få. På grund af manglende mulighed for børnepasning har det været svært at nå kvinderne, hvorfor særlige sprog- og arbejdsmarkedskurser for kvinder er blevet efterlyst⁵¹.

7.3.7 Konsekvenser ved manglende integrationsdeltagelse

Da det er frivilligt at deltage i de frivillige organisationers integrationsprogrammer, er der ingen sanktioner forbundet med ikke at deltage i sprogkurser mm. Med den nye lov skal ansøgere om britisk statsborgerskab bestå en prøve i engelsk og bevise deres kendskab til det britiske samfund. Manglende deltagelse i integrationsprogrammer kan derfor betyde, at man ikke kan opnå britisk statsborgerskab. I forbindelse med modtagelse af dagpenge har modtageren pligt til at deltage i diverse arbejdsmarkedsprogrammer. Ved manglende deltagelse risikerer modtageren at miste retten til understøttelse.

7.3.8 Sprogkurser for børn og unge

Børn mellem 3 og 5 år kan blive undervist i førskoler og børnehaver. Der er et fastsat nationalt curriculum for undervisningen, der skal berøre de seks emner: personlig, social og emotionel udvikling, kommunikation, mundtlige sprogfærdigheder og alfabetisering, matematik, viden om verden, kreativ udvikling og fysisk udvikling. Institutionerne er altså forpligtede til at tilbyde undervisning, men det er ikke lovpligtigt at sende sine børn i førskole/børnehave. De fleste børn passes i førskolerne på enten deltid eller fuldtid, men enkelte modtager først undervisning, når de starter i skolen som 5-årige. Undervisningen, der er gratis, er baseret på leg. Undervisningen er ikke specifikt rettet mod børn fra etniske minoritetsfamilier.

Børn i den skolepligtige alder, der har behov for engelsk som andetsprog, modtager undervisning på de nationale skoler. Skolerne har stor frihed til selv at bestemme undervisningsformen, og derfor kan der på nogle skoler være indskolingsklasser, der varetager undervisningen i alle fag, og på andre skoler være tale om et parallelførløb, hvor eleverne undervises separat i dele af undervisningstiden. Det er obligatorisk at deltage, hvis det er blevet vurderet, at barnet har behov for det. Timetallet varierer fra skole til skole, men barnet kan i princippet deltage lige så længe, det har behov derfor. Ved hvert skoleårs begyndelse tildeles hver skole et statsligt tilskud, 'Ethnic Minority Achievement Grant' (EMAG), på baggrund af deres andel af tosprogede elever. Det kan dog give vanskeligheder for flygtningebørn, der typisk ankommer til skolen inde i skoleåret. Der er et nationalt fastsat curriculum for undervisningen og en national test, der skal bestås. Eksamenen har ikke betydning for tildelingen af statsborgerskab, idet det er forældrene, der ansøger om statsborgerskab på vegne af deres børn.

Man har i GB ret til at modtage undervisning i sit modersmål. De nationale skoler kan dog ikke påtage sig opgaven, og den er derfor overladt til de etniske minoriteters egne foreninger. Modersmålsundervisningen kombineres ofte med generel suppleringsundervisning og lektiehjælp. Undervisningen er typisk placeret uden for skoletid, især om lørdagen. Alle aldersgrupper kan deltage, og fra statslig side opfordrer man de unge tosprogede til at deltage i undervisningen. I princippet er det obligatorisk at tilbyde modersmålsundervisning, men de organisationer

og foreninger, der tilbyder undervisningen, gør det oftest frivilligt og prioriterer dette meget højt. Det er gratis at deltage i undervisningen.

7.3.9 Sociale ydelser

Indledning, almindelig karakteristik

De sociale ydelser er delt i to grupper. Den ene gruppe (contribution based) er baseret på bidrag til den nationale forsikringsordning (National Insurance), som alle arbejdstagere⁵ obligatorisk bidrager. Den anden (non-contribution based) er uafhængig af tidligere bidrag. De fleste af ydelserne i denne gruppe er indkomstregulerede, dvs. deres størrelse afhænger af anden indkomst. Almindeligvis kan kun personer, der har bidraget til NI, modtage ydelser fra den første gruppe, mens alle, der er permanent bosiddende i GB (inklusive alle flygtningekategorier), kan få ydelserne i den anden gruppe, hvis de opfylder betingelserne. Efter en periode med arbejde på det britiske arbejdsmarked kan udlændinge få adgang til de bidragsbaserede sociale ydelser.

Asylansøgere har kun adgang til NASS-understøttelse. Personer med fuld flygtningestatus kan ansøge om at få udbetalt et engangsbeløb på differencen mellem NASS og 90% af kontanthjælpen fra den dato, de ansøgte om asyl, til den dag, de har fået tilkendt flygtningestatus. ELR-, HP- og DL-flygtninge har ikke mulighed for dette. Flygtninge har i øvrigt ret til alle ydelser, der ikke er baseret på bidrag til NI. Hvis flygtningen kommer ind på arbejdsmarkedet, vil han/hun også have ret til de bidragspligtige ydelser.

Andre, herunder britiske statsborgere, der har opholdt sig i udlandet inden for de seneste 2 år, skal, for at opnå ret til de ydelser, der ikke er baseret på NI-bidrag (de ikke-bidragsbaserede sociale ydelser), gennemgå en såkaldt 'Habitual Residence Test', der vurderer deres tilknytning til GB. EU/EØS-arbejdere er fritaget fra testen. Vurderes det, at en person ikke har et primært tilhørsforhold til GB, kan personen normalt ikke opnå disse offentlige ydelser. Testen er baseret på skøn, og det har været nødvendigt at ændre den i 1999, fordi den primært ramte britiske statsborgere i stedet for udenlandske borgere, der 'shopper' efter velfærdsydelser.⁵²

⁵ Gifte kvinder har dog kunnet vælge at indbetale færre penge til NI, hvilket bevirker, at de ikke optjener statslig pension.

Økonomiske indvandrere og familiesammenførte skal inden indvandringen bevise, at de kan forsørges uden hjælp fra det offentlige. Man har normalt ikke ret til sociale ydelser, hvis man ikke har permanent opholdstilladelse i landet.

Bidragbaserede sociale ydelser

De bidragbaserede sociale ydelser (contribution based) kan man normalt kun opnå, hvis man har arbejde(t) i GB og har haft en indkomst over et bestemt niveau. Der kan dog være tale om, at bidrag betalt i andre EU/EØS-lande, kan gøre det ud for NI-bidrag ifølge sammenlægningsprincippet i 1408/71-forordningen. Derudover har GB deres egne bilaterale aftaler med visse lande om overførsel af ydelser.

Bidragbaseret arbejdsløshedsunderstøttelse

(Jobseeker's allowance (JSA)). Adgangsbetingelser: Udbetales, hvis man er i stand til at arbejde, er arbejdsparat og aktivt jobsøgende. Modtageren kan miste ydelsen, hvis han/hun afviser et jobtilbud, undlader at ansøge om et passende job, eller selvforskyldt bliver fyret. Man skal være under pensionsalderen (65 år for mænd, 60 år for kvinder), være arbejdsløs eller maksimalt arbejde 16 timer om ugen. Ved at tillade en hvis mængde arbejde håber man på at lette overgangen fra offentlig understøttelse til ustøttet arbejde. Sproglige barrierer betyder dog, at etniske minoriteter i mindre grad er opmærksomme på mulighederne inden for dette system.

Ydelsen ligger fast (er ikke afhængig af anden indkomst), men varierer for forskellige aldersgrupper. For at modtage ydelsen skal man have bidraget til NI med mindst 25 x minimumsbidraget for et givet år i et af de to skatteår, som går forud for ledigheden, og samlet skal man i de to år have bidraget med eller have fået tildelt mindst 50 x dette minimumsbidrag. Alle, der er i arbejde, bidrager normalt til NI. Der er karenstid på tre dage.

Udmåling og varighed: For 16-17-årige er den ugentlige ydelse £32,50/€52, for de 18-24-årige udgør den £42,70/€68, og for de, der er 25 år eller mere udgør den £53,95/€86. Man kan maksimalt modtage JSA i 26 uger.

Nettodækningsgraden i forhold til OECDs britiske gennemsnitsarbejder, APW, var 20% i 1999. Alle beregninger af nettodækningsgraden er egne beregninger. Det forudsættes at APW er ældre end 25 år i alle beregninger for Storbritannien.

Eksport: Man kan få JSA udbetalt i et andet EU/EØS-land i op til tre måneder, hvis man har været aktivt jobsøgende i mindst fire uger før afrejsen, og hvis man er aktivt jobsøgende i det andet land.

Sygedagpenge

(Statutory Sick Pay (SSP)). Adgangsbetingelser: SSP udbetales af arbejdsgiveren, efter tre dages karenstid, hvis arbejdstageren tjener nok til at betale NI-bidrag. Ydelsen er ikke betinget af, at man har indbetalt NI-bidrag i en bestemt periode, før sygdommen indtræffer.

Udmåling og varighed: Ydelsen betales i op til 28 uger. Standardsatsen er £63,25/€ 101 om ugen, hvis modtageren tjener mere end £75,00/€119 om ugen, men individuelle faktorer påvirker ydelsesniveauet.

Nettodækningsgraden i forhold til OECD's britiske gennemsnitsarbejder, APW, var 23% i 1999.

Eksport: SSP udbetales, selv om man rejser til udlandet, hvis det kan bevises, at man stadig er syg. Hvis arbejdstageren arbejder permanent i udlandet for en engelsk arbejdsgiver skal arbejdsgiveren indbetale NI-bidrag, for at der kan udbetales SSP.

Sygedagpenge ved længerevarende sygdom

(Incapacity Benefit (IB)). Adgangsbetingelser: Betales til arbejdstagere ved længerevarende sygdom, efter at arbejdsgiverens pligt til at udbetale sygedagpenge er udløbet (efter 28 uger). Ydelsen er betinget af, at arbejdstageren har bidraget tilstrækkeligt til NI i de to skatteår, der går forud for sygdommens udbrud. Der er tre dages karenstid. Nogle grupper af 16-25-årige følger særlige regler.⁶

⁶ De 16-20-årige kan opnå IB uden at have betalt NI-bidrag, hvis de har været ude af stand til at arbejde i 28 uger (perioden startende før det fyldte 20. år). Har personen været under uddannelse i de sidste tre måneder før de fyldte 20. år, kan han/hun opnå IB uden at betale NI ved længerevarende sygdom, indtil det fyldte 25. år.

Udmåling og varighed: Der er generelt tre forskellige ydelsesniveauer:

- IB for sygdomsperioder af mindst fire sammenhængende dage, £53,50/€85 pr. uge
- IB for sygdomsperioder af 28 til 52 ugers varighed, £63,25/€101 pr. uge
- IB for sygdomsperioder af mere end 52 ugers varighed (svarer til en egentlig invalidepension), £70,95/€113.

Ydelsen reduceres ved længevarende hospitalsophold. Det er tilladt at tjene op til £20,00/€32 om ugen i ubegrænset tid eller at arbejde i op til 16 timer med maksimalt £67,50/€107 i løn for en begrænset periode af 26 uger.

Nettodækningsgraden i forhold til OECD's britiske gennemsnitsarbejder, APW, var 35% i 1999 under forudsætning af fuld invaliditet. Uden forudgående indkomst var nettodækningsgraden 28% i 1999, også her målt i forhold til APW nettoindkomsten.

Eksport: Det er muligt at modtage ydelserne til EU/EØS-lande eller et land, som GB har bilaterale aftaler med, i 26 uger, hvis udlandsopholdet skyldes behandling. Hvis modtageren har været ude af stand til at arbejde i mere end et halvt år, er det muligt at tage ydelsen permanent med til et andet EU/EØS-land og andre lande, som GB har bilaterale aftaler med. Modtageren vil blive afkrævet en begrundelse for udrejsen.

Pension

(Basic State Pension og Additional State Pension). Adgangsbetingelser: Pensionsystemet er baseret på en basal statspension (Basic State Pension (BSP)) kombineret med yderligere statslige eller private pensionsordninger.

Den basale statspension er obligatorisk og afhængig af ens tidligere indbetalinger til NI - jo længere tid på arbejdsmarkedet, jo større ydelse. Staten giver tilskud til lavtlønnede (dog skal man have tjent mere end £3.900/€6.205 pr. år), så deres pensionsindbetalinger når op på minimumsbeløbet. Den basale statspension er derfor mere baseret på antal år på arbejdsmarkedet end på beløbet, man har bidraget med til NI. Har man arbejdet mindre end 25% af kvalifikationstiden, er

man ikke berettiget til den basale statspension. Der er dog en ikke bidragspligtig pension, der udgør 60% af den basale statspension, som man kan få, hvis man har boet i GB mindst 10 år efter sin 60 års fødselsdag og er over 80 år. Efter 44 års fuldtidsarbejde får en mand 100% af statspensionen, mens en kvinde skal bruge 39 år for at opnå det samme, idet pensionsalderen er forskellig for mænd og kvinder. Antallet af år, man skal have været på arbejdsmarkedet, reduceres, hvis man i stedet har været hjemmegående og taget sig af børn eller syge. Der skæres ikke i pensionen, hvis pensionsmodtageren har lønindkomst ved siden af. Statspensionen kan medtages til udlandet. Den basale statspension suppleres med en statslig pensionsordning (SERPS eller State Second Pension), der er baseret på ens tidligere indtjening, således at man opnår højere pension, jo mere man har tjent i sit arbejdsliv. Denne pensionsordning er også baseret på indbetalinger til NI, men det er muligt at overføre pensionsopsparingerne fra denne ordning til en privat ordning, enten ved at arbejdsgiveren indbetaler færre bidrag til NI og i stedet indsætter pengene på en privat pensionsopsparing, eller ved at en del af bidragene til NI en gang om året sættes ind på en privat pensionsopsparing.

Udmåling og varighed: Den fulde basale statspension udgør £75,50/€120 pr. uge. Nettodækningsgraden for en tidligere britisk gennemsnitsarbejder, APW, var 51% i 1999. Hvis vedkommende var uden tidligere indkomst, var nettodækningsgraden 29% i 1999, også målt i forhold til APW nettoindkomsten.

Eksport: Alle statspensionerne kan tages med ud af landet, men årlige stigninger i ydelsen udbetales kun, hvis modtageren bor i et land, som GB har bilaterale aftaler med.⁵³

Ikke-bidragsbaserede ydelser

(Non Contribution-based)

Børnepenge

(Child Benefit (CB)). Adgangsbetingelser: Udbetales til alle, der har børn under 16 år (under 19 år, hvis barnet er under uddannelse). Man skal normalt have opholdt sig legalt i GB i mindst 26 uger ud af de sidste 52 uger for at få CB, men man kan i visse tilfælde få CB i de første 26 uger, hvis man er i arbejde og beta-

ler NI-bidrag. Ydelsen er ikke afhængig af indkomst. Man skal have ubegrænset opholdstilladelse eller en midlertidig flygtningestatus for at opnå ydelsen. Udenlandske lønmodtagere og selvstændige kan være berettigede til CB i de første 6 måneder af deres ophold, hvis de forventer at opholde sig længere end 12 måneder i GB.

Udmåling og varighed: Ydelsen udgør £15,75/€25 om ugen for det ældste barn og £10,55/€17 for søskende. Enlige forældre får £17,55/€28 om ugen. Den udbetales fra barnet fødes, til det fylder 16/19 år.

Målt i forhold til nettoindkomsten for et par med i alt 1,5 britisk gennemsnitsindkomst udgør ydelserne til et barn 3,5%, til to børn 5,9%, og til tre børn 8,3% i 1999.

Eksport: Man kan ikke tage CB med sig, hvis man planlægger at bo permanent i udlandet, men hvis opholdet er midlertidigt, kan man få CB i de første 8 uger. Har man haft en midlertidig eller betinget opholdstilladelse i GB, kan man miste retten til CB, hvis man er væk fra GB i mere end 8 uger. Hvis barnet rejser til udlandet, mens personen, der modtager børnepengene, bliver i GB kan der udbetales CB i 12 uger (og længere, hvis der er tale om et uddannelsesforløb eller en medicinsk behandling).

Skattefradrag der gør det ud for sociale ydelser

Council Tax Benefit (CTB). Adgangsbetingelser er et fradrag i en særlig kommunal boligskat, der betales af både ejere og lejere.⁵⁴ CTB er reguleret i forhold til husstandens indkomst. Formue over £3.000/€4.773 (£6.000/€9.546 for par) medfører ligeledes nedsættelse af CTB.

Udmåling og varighed: Man kan maksimalt få et fradrag, der svarer til ens fulde 'Council Tax'. Hvis der er andre voksne i husstanden, der tjener penge, skæres der i CTB. Man kan få yderligere fradrag, hvis der er andre voksne på lave indkomster i husstanden. Andre sociale ydelser samt nogle former for pension indgår i beregningen af fradragets størrelse. Derudover vil der blive taget højde for ens boligforhold, og det vurderes, om boligstandarder er rimelig for husstandens størrelse, og om boligudgiften er rimelig for det område, man bor i.

- Der er ikke nogen tidsbegrænsning på ydelserne.

- Der er ikke foretaget beregninger, hvori CTB indgår.
- Eksport af CTB: Ydelsen kan medtages til udlandet i 13 uger (i 52 uger, hvis opholdet skyldes behandling for sygdom), hvis boligen i GB fastholdes, og den pågældende ikke har tænkt sig at blive permanent i udlandet.

Ud over CTB findes Child Tax Credit (CTC), Working Tax Credit (WTC) og Working Families Tax Credit (WFTL), der skal øge incitamenterne til at arbejde for lavtlønsfamilier.

Boligsikring

(Housing Benefit (HB)). Adgangsbetingelser: Boligsikring til lejere (der kan gives støtte til ejere, hvis disse er på 'Income Support' eller 'Job-seekers Allowance'). Ydelsen betales af de lokale myndigheder og er ikke betinget af at modtageren får andre former for sociale ydelser. Betingelserne er derudover de samme som for CTB.

Udmåling og varighed: Man kan højst få udbetalt den såkaldte fulde berettigede husleje, der er den husleje, som myndighederne, efter at have foretaget et skøn af ens boligsituation, er kommet frem til, er rimelig.

Der er ikke foretaget beregninger hvori boligstøtte indgår.

Eksport: Samme regler som for CTB

Kontanthjælp

(Income Support (IS)). Adgangsbetingelser: Kontanthjælpsunderstøttelse er for personer, der ikke står til rådighed for arbejdsmarkedet, eller som arbejder mindre end 16 timer om ugen. Ydelsen gives til personer under 60 år. Er man over 60, vil man i stedet modtage 'Minimum Income Guarantee'. Formue på over £8.000/€12.728 (fraregnet evt. ejerbolig) diskvalificerer til ydelsen. Ydelsen gives til enlige forældre, syge, blinde eller på anden vis handicappede samt personer, der er ude af stand til at arbejde, fordi de plejer et andet menneske. Hvis ens partner arbejder mere end 24 timer om ugen, kan man ikke få IS. Arbejder partneren under 24 timer, vil dennes indtægt influere på modtagerens IS. Stude-

rende, der er enlige mødre, handicappede eller plejer et andet menneske, kan i visse tilfælde få IS.

Udmåling og varighed:

- Enlige mellem 16 og 17 år, der ikke kan forsørges af deres forældre, får £32,50/€52 - afhængigt af deres personlige forhold op til £42,70.
- Enlige mellem 18 og 24 år får £42,70/€68
- Enlige over 25 år får £53,95/€86.
- Par kan få £84,65/€135 tilsammen.
- Der gives et særskilt beløb til børn på £33,50/€53 pr. uge, indtil de fylder 16 år. Fra de fylder 16 år, til de fylder 19 år, får de £34,30/€55.
- Der trækkes i ydelsen ved evt. anden indkomst. IS kan gives som supplement ved anden indkomst for at bringe modtageren op over et bestemt økonomisk minimumsbeløb. Via IS kan der ydes tilskud til betaling for en ejerbolig. Der er ingen tidsbegrænsning på ydelsen.

Nettodækningsgraden i forhold til OECDs britiske gennemsnitsarbejder, APW, var 20% i 1999.

Eksport: Man kan ikke tage IS med sig til udlandet, hvis man planlægger at blive væk permanent. Hvis opholdet er midlertidigt (kortere end 52 uger), kan man få IS i 4 uger, hvis man er fritaget fra at stå til rådighed for arbejdsmarkedet, har været uden for arbejdsmarkedet i mere end et år eller skal behandles for sygdom. Beløbet udbetales, når modtageren vender tilbage til GB.

Indkomstreguleret arbejdsløshedsunderstøttelse

(Jobseeker's Allowance (JSA)). Adgangsbetingelser: Den indkomstregulerede JSA er betinget af anden indtjening og formue over £3.000/€4.773. Hvis modtageren har opsparing på mere end £8.000/€12.728, mister han/hun ret til indkomstreguleret JSA. Den indkomstregulerede JSA er også afhængig af partnerens arbejde. Hvis denne har mere end 24 timers arbejde om ugen, mistes retten til indkomstreguleret JSA. Hvis partneren arbejder mindre end 24 timer, skæres der i JSA. Unge mellem 16 og 17 år kan kun få indkomstreguleret JSA, hvis der er særlige forhold, der taler for det, og hvis de ikke har mulighed for at bo hos deres foræl-

dre. Modtageren skal stå til rådighed for arbejdsmarkedet og være aktivt jobsøgende. Der er tre dages karenstid. Modtageren kan miste ydelsen, hvis han/hun afviser et jobtilbud, undlader at ansøge om et passende job eller selvforskyldt bliver fyret.

Udmåling og varighed: Den maksimale ydelse er den samme som for den bidragspligtige JSA. Et par, hvor begge parter er over 18 år, kan dog maks få £84,65/€135. Der er tillæg for børn i familien. Der er ikke nogen tidsbegrænsning for modtagelse af ydelsen.

Nettodækningsgraden i forhold til OECD's britiske gennemsnitsarbejder, APW, var 20% i 1999.

Eksport: Ydelsen kan ikke tages med ud af landet, medmindre man ledsager et barn eller sin partner, der skal behandles for sygdom (op til 4 uger) eller skal til jobinterview (op til 7 dage).⁵⁵

Uddannelsesstøtte

Adgangsbetingelser: Man skal have boet tre år fast i GB og være optaget på en britisk lærestanstalt for at få støtte under uddannelse. Flygtninge er fritaget fra denne regel og har adgang til uddannelse på alle niveauer, mens ELR-, HP- og DL-flygtninge ikke har de samme rettigheder.

Udmåling og varighed: Støtten gives for de første tre år, (1. degree) som lån med lempelige tilbagebetalingsvilkår. Ønsker man at tage en overbygningsuddannelse (postgraduate degree), skal den finansieres af en selv, via legater og evt. arbejdsgiverbetaling. Studerende, der bor uden for hjemmet og uden for London, kan maksimalt låne £4.000/€6.364 pr. år. Bor man uden for hjemmet i London, kan man låne £4.930/€7.844, og er man hjemmeboende, er lånet på maksimalt £3.165/€5.036 pr. år. De første 75% bevilges uden skelen til andre indtægter og forældres indkomst. De sidste 25% bevilges kun til mindrebemidlede. Normalt betaler britiske studerende en uddannelsesafgift på £1.125/€1.790, men beløbet er mindre for mindrebemidlede. Udenlandske studerende betaler fuld uddannelsesudgift.⁵⁶

Der er ikke foretaget beregninger af nettodækningsgraden i disse tilfælde.

7.3.10 Geografisk fordeling

Jf. afsnittet om præasylfasen.

7.3.11 Stemmeret

Man skal have en form for britisk statsborgerskab (se afsnittet om statsborgerskab) eller være Commonwealth-borger med opholdstilladelse i GB for at kunne stemme ved britiske valg. EU-borgere kan stemme til lokalvalg og til EU-parlamentsvalg⁵⁷.

7.3.12 Etnisk ligestilling

I april 2001 fik Storbritannien en ny etnisk ligestillingslov, 'Race Relations Amendment Act', der afløste den hidtidige lov fra 1976. Med den nye lov strammes reglerne i forhold til den forrige lov, og lovens rækkevidde udvidedes til også at gælde offentlige virksomheder, der ellers var udeladt af den hidtidige lovgivning. Loven beskytter mod diskriminering ved ansættelse på offentlige virksomheder og virksomheder, der varetager udliciteret offentligt arbejde. Hvor den hidtidige lov *opfordrede* til ligestilling og forbød diskriminering på arbejdsmarkedet og uddannelsesområdet, kom der ifølge den nye lov yderligere en *forpligtelse* til at implementere en række anti-racistiske foranstaltninger. Det betød en pligt til at overvåge den etniske sammensætning af arbejdsstyrken og opstille konkrete mål for sammensætningen samt pligt til at tage højde for de mulige implikationer af nye policies og serviceydelser i forhold til etnisk ligestilling. Det britiske råd for etnisk ligestilling, 'The Commission for Racial Equality' fik som noget nyt kompetence til at håndhæve ligestillingsloven.⁵⁸ Klager kan indgives til ombudsmanden for etniske minoriter.⁵⁹

Litteratur

Berthoud, Richard 1998: *The Incomes of Ethnic Minorities*. ISER Report 98-1. University of Essex

Cabinet Office 2002: *Ethnic Minorities and the Labour Market - Interim Analytical Report*. Crown Copyright

Cabinet Office 2003: *Ethnic Minorities and the Labour Market - Final Report*. Crown Copyright (www.cabinet-office.gov.uk/innovation/2003/ethnic/report/report.pdf)

Carey-Wood, Jenny 1997: *Meeting Refugees' needs in Britain: The role of refugee-specific initiatives*. Crown Copyright

Center for ligestillingsforskning 2003: *Tvangsægteskaber i en europæisk kontekst*. Center for Ligestillingsforskning ved Roskilde Universitetscenter

Den Danske Ambassade i London (Verner Kristiansen) 2001: e-post

Gott, Ceri og Johnston, Karl 2002: *The migrant population in the UK: fiscal effects*. RDS Occasional Paper no 77. Crown Copyright

Fieldhouse, E.A.; Kalra, V.S. og Alam, S 2002: *A New Deal for minority ethnic young people in the UK* i 'Journal of Ethnic and Migration Studies Vol. 28, No. 3: 499 - 513. Carfax Publishing.

Heath, Tina og Hill, Rachel 2002: *Asylum Statistics United Kingdom 2001*. National Statistics

Home Office 2000: *Full and Equal Citizens - A strategy for the integration of refugees into the United Kingdom*. Home Office (www.homeoffice.gov/ind/hpg.htm)

Home Office 2001: *Secure Borders, Safe Haven - Integration with Diversity in Modern Britain*. Crown Copyright (www.official-documents.co.uk/document/cm53/5387/cm5387.pdf)

House of Commons - Home Affairs Committee 2003: *Asylum Removals*. Fourth Report of Session 2002-03. Volume I. HC 654. London: The Stationary Office Limited

Kelly, Lynnette & Joly, Danièle 1999: *Refugee's reception and settlement in Britain - Report for the Joseph Rowntree Foundation*

Mallourides, Eleni og Turner, Gill 2002: *Control of Immigration: Statistics United Kingdom, 2001*. National Statistics.

Matz, David; Hill, Rachel og Heath, Tina 2001: *Asylum Statistics United Kingdom 2000*. Homeoffice MISSOC 2001

Owen, David; Green, Anne; Pitcher, Jane og Maguire, Malcolm 2000: *Minority ethnic participation and achievements in education, training and the labour market*. Crown Copyright

Pathak, Shalini 2000: *Race Research for the Future - Ethnicity in Education, Training and the Labour Market*. DfEE Publications. Crown Copyright

Refugee Council 2000: APPENDIX 19 - Memorandum from the Refugee Council (www.parliament.the-stationery-office.co.uk/pa/cm200001/cmselect/cmduemp/48/48ap22.htm)

Skau, Minna 2003: *Britisk asylforslag giver højkommisær travle tider i London*. Artikel i Politiken 11/2 2003

Social Security 1993: *A guide to Housing Benefit and Council Tax Benefit*. UK: HMSO

Spencer, Sarah 2002: *Recent Changes and Future Prospects in UK Migration Policy*. Institute for Public Policy Research London

UNISON 1998: *A Campaigning Guide to asylum and immigration*. London: Unison

Hjemmesider

Citizens Advice Bureau: www.adviceguide.org.uk

Department for Education and Skills, Student Support: www.dfes.gov.uk/studentssupport/students/pla_.shtml

Department for Work and Pensions

Benefits and Services: www.dwp.gov.uk/lifeevent/benefits.htm:

Memo DMG Vol 2 ½:

www.dwp.gov.uk/publications/dwp/dmg/memletsr/m02-01.2.htm

Employment Zones

Home Office: www.homeoffice.gov.uk:

Findings 175 - The Voluntary Assisted Returns Programme

IND - Ancestry

IND - Children

IND - Highly Skilled Migrant Programme

IND - Humanitarian Protection

IND - News Template, 2002

IND - Mandate refugees

IND - Spouses and Partners

IND - Students

IND - Unmarried Partners

IND - BN2

IND - A practical programme of studies

IND - news template, dec 2002

International Organization for Migration: www.iomlondon.org/en/main.html

Refugee Council: www.refugeecouncil.org.uk:

Briefing september 1996

Briefing januar 2002

Briefing juli 2002

Briefing december 2002

Rochdale U.K: www.rochdale.gov.uk/PublicServices/helpAdvice.asp?url=brief15

10 Downing Street: www.pm.gov.uk

The Pension Service - A to Z: www.thepensionsservice.gov.uk/atoz/atozdetailed.asp

UK NARIC: www.naric.org.uk

Workpermit.com: www.workpermit.com

Kontaktpersoner

Deng Yai, Refugee Council London

Referencer og noter

¹ Cabinet Office 2003: 7

² UNISON 1998: 5

³ Matz 2000: table 1.3, Minna Skau, Politiken 11.02.2003

⁴ Home Office 2001: 10

⁵ Den Danske Ambassade i London dec. 2001, Refugee Council Briefing juli 2002

⁶ UNISON 1998: 6

⁷ Refugee Council Briefing sep. 1996: 1-8

⁸ Refugee Council Briefing dec. 2002: 6, Home Office 2003: IND - News Template dec. 2002

⁹ Refugee Council Briefing jan. 2002: 1-12, Home Office 2003: IND - Humanitarian protection; Home Office 2003: IND - Asylum

¹⁰ Heath 2002: 5

¹¹ House of Commons 2003: 14

¹² Home Office 2001: 52-53, Refugee Council Briefing dec. 2002: 7-15; Home Office 2003: IND - Mandate Refugees

¹³ Kelly 1999: 11

¹⁴ Refugee Council Briefing jan. 2002: 1-12, Refugee Council Briefing dec. 2002: 1-26

¹⁵ Home Office 2001: 99

¹⁶ Center for Ligestillingsforskning 2003: 26-29

¹⁷ Home Office 2003: IND - Spouses and Partners, Unmarried Partners

¹⁸ Home Office 2003: IND - Children

¹⁹ Mallourides 2002: 9, 27

²⁰ Workpermit.com

²¹ www.workpermits.gov.uk

-
- ²² Mallourides 2002: 21
- ²³ Home Office 2003: IND - Highly Skilled Migrant Programme; 10 Downing Street
- ²⁴ Home Office 2003: IND - Students
- ²⁵ Mallourides 2002: 27
- ²⁶ Home Office 2003: IND - Ancestry
- ²⁷ Home Office 2003: IND - Students
- ²⁸ Mallourides 2002: 18
- ²⁹ Home Office 2001: 32-34, Refugee Council Briefing dec. 2002: 3-4
- ³⁰ Home Office 2003: IND - BN2: 1-10, Spencer 2002: 9
- ³¹ House of Commons 2003: 10
- ³² House of Commons 2003
- ³³ IOM London; Homeoffice 2003: Findings 175; Heath 2002: table 11.1; House of Commons 2003
- ³⁴ Carey-Wood 1997: 5, 15, Kelly 1999: 30-31
- ³⁵ Kelly 1999: 27-28
- ³⁶ Kelly 1999: 21
- ³⁷ Refugee Council 2000
- ³⁸ Home Office 2001: 71-74
- ³⁹ Homeoffice 2000
- ⁴⁰ Refugee Council Briefing jan. 2002: 1-12, Refugee Council Briefing dec. 2002: 1-26, Home Office 2001: 52, 56, 60
- ⁴¹ Deng Yai, Refugee Council 15.9.2003
- ⁴² Deng Yai, Refugee Council 15.9.2003
- ⁴³ UK NARIC
- ⁴⁴ Cabinet Office 2002: 51
- ⁴⁵ Owen 2000, Pathak 2000: 12, Berthoud 1998
- ⁴⁶ Cabinet Office 2002; Cabinet Office 2003: 85-94; Fieldhouse, 2002: 500
- ⁴⁷ Cabinet Office 2003: 85-94
- ⁴⁸ Department for Work and Pensions 2003: Employment zones
- ⁴⁹ Cabinet Office 2002
- ⁵⁰ Home Office 2000, Kelly 1999, Carey-Wood 1997; IND - Practical Programme of Studies
- ⁵¹ Carey-Woods 1997: 36; Deng Yai, Refugee Council 15.9.2003

-
- ⁵² Department for work and pensions 2003: Memo DMG, Rochdale UK
- ⁵³ The Pension Service - A to Z, MISSOC 2001
- ⁵⁴ Social Security 1993: A guide to Housing Benefit and Council Tax Benefit
- ⁵⁵ Department of Work and Pensions 2003: Benefits and Services, MISSOC 2001
- ⁵⁶ Department for Education and Skills 2003: Student Support, Department for Work and Pensions 2003: Benefits and Services
- ⁵⁷ Citizens advice bureau
- ⁵⁸ Den danske Ambassade i London, 3. april 2001
- ⁵⁹ Deng Yai, Refugee Council 15.9.2003

8. Udlændinge- og integrationspolitik i Sverige

8.1 Kort om Sverige som indvandringsland

Efter i 1800-tallet at have været et udvandringsland blev Sverige efter 1930 og særligt efter anden verdenskrig et indvandringsland. Sverige modtog under anden verdenskrig store flygtningegrupper fra nabolande og umiddelbart efter krigen fra koncentrationslejre i Tyskland.

Sverige oplevede en stærk højkonjunktur efter krigen og efterspørgslen efter arbejdskraft steg kraftigt. Indførelsen af den nordiske pasunion i 1954 medførte en omfattende indvandring fra de andre nordiske lande, især fra Finland. Indvandringen herfra udgjorde i 1960'erne $\frac{3}{4}$ af den samlede indvandring. I 1960'erne indvandrede desuden et stort antal jugoslaver, grækere og tyrkere, der fik arbejde i den svenske industri. Mod slutningen af 1960'erne begyndte de svenske kvinder at komme ud på arbejdsmarkedet, højkonjunktoren svækkedes, og indvandrere kunne ikke længere være sikre på at få arbejde ved ankomsten. Det medførte de første indvandrings- og integrationslove i 1967 og i starten af 1970'erne var det, med undtagelse af nordiske statsborgere, slut med arbejdskraftindvandringen. I stedet blev indvandringen domineret af flygtninge og familiesammenførte. Siden 1970'erne har der været større flygtningestrømme af chilenerne, vietnamesere og borgere fra mellemøstlige lande. I 1990'erne modtog Sverige et stort antal flygtninge fra det tidligere Jugoslavien.¹

I 1995 blev Sverige fulgdyldigt medlem af EU, hvorefter borgere fra andre EU-lande frit kunne rejse ind i Sverige for at arbejde, studere og bo.

I dag regner man med, at omkring 20% af indbyggerne i Sverige har indvandrerbaggrund, dvs. enten selv er indvandret eller har mindst en indvandrerforælder. Omtrent en tredjedel af de udenlandskfødte, der var bosat i Sverige i 2000, var fra andre nordiske lande.²

Officielt anerkendes og påskønnes det, at Sverige er et multietnisk og multikulturelt land. Befolkningen støtter også i det store og hele op bag, i hvert fald, integrationspolitikken, men en undersøgelse viser en stigning i antallet, der er kritiske over for indvandrere, og som ønsker at begrænse deres rettigheder i det svenske samfund.³ Æresdrabet på pigen Fadime, der fandt sted i Uppsala i januar 2002 rystede det svenske samfund og satte spørgsmålstegn ved den svenske indvandrings- og integrationspolitik. Indvandrernes problemer i Sverige ligner de problemer, indvandrere har i Danmark: Arbejdsmarkedsdeltagelsen er lavere end svenskernes, arbejdsløsheden er højere, og mange indvandrere bor isolerede fra etniske svenskere i ghettolignende almene boligområder i udkanten af de store byer.⁴

8.2 Udlændinge- og asylpolitik

8.2.1 Indledning

Indvandring til Sverige har været reguleret for borgere uden for Norden siden 1967. Sverige tolker FN's flygtningekonvention af 1951 liberalt og udvidede på eget initiativ kriterierne for at få asyl i 1960'erne, således at de facto-flygtninge, militærnægtere og flygtninge af humanitære årsager også fik flygtningestatus. Reglerne blev skærpet i 1989, således at personer med behov for humanitær beskyttelse og militærnægtere ikke længere kunne opnå asyl, medmindre der forelå skærpede årsager. Det grundlæggende i den nuværende udlændingelov er fra 1989, men lovændringer har fundet sted i 1997 og 2000.⁵

Før 1997 kunne ægtefæller og samboende partnere, børn under 20 år samt forældre og andre nære slægtninge, der var væsentligt afhængige af den i Sverige bosiddende slægtning, blive familiesammenført. Desuden kunne personer, hvis slægtninge alle boede permanent i Sverige, få opholdstilladelse ifølge den såkaldte 'sidste led'-regel (sista länk). Forældre, hvis børn alle var bosiddende i Sverige, kunne få opholdstilladelse, hvis de var over 60 år, eller hvis der var særlige humanitære årsager. Enker og enkemænd kunne få opholdstilladelse, hvis et voksent barn boede i Sverige uafhængigt af andre faktorer. Andre slægtninge kunne i særlige tilfælde få opholdstilladelse, hvis de havde tilhørt samme husholdning i hjemlandet. Familiemedlemmer til flygtninge havde større mulighed for at blive familiesammenført, idet flygtningen i Sverige ikke havde mulighed for

at besøge sit hjemland. Hvis flygtningen i forvejen havde nære slægtninge i Sverige, var muligheden for at blive familiesammenført med andre mindre.

Lovændringerne i 1997 levnede mindre plads til skøn og tydeliggjorde i lovteksten, hvem der var berettigede til familiesammenføring. Herefter havde kun ægtefæller, partnere og ugifte børn under 18 år, som havde boet sammen med deres forældre i hjemlandet, samt slægtninge, der indgik i den i Sverige bosiddende slægtnings husholdning, mulighed for familiesammenføring. 'Sista länk'-reglen ophørte. Det blev i 2000 indført, at familiesammenføring med nye partnere/ægtefæller først kan ske efter en såkaldt seriøsitetstest, jf. afsnittet om familiesammenføring.

En komité, 'Anhörigskommittén', der skulle udrede den svenske familiesammenføringslovgivning, har anbefalet, at andre familiemedlemmer end ægtefælle og børn skal kunne opnå familiesammenføring, mod at den i Sverige bosiddende slægtning garanterer deres forsørgelse i to år. Samme komité anbefaler i rapporten 'Vår anhöriginvandring' fra 2002, at der generelt indføres et forsørgelseskrav for nye forhold for bl.a. at imødegå en EU-harmonisering på området.⁶

Studier fra 1999-2001 viser en stor mangel på arbejdskraft, som sandsynligvis ikke vil kunne dækkes ind via den økonomiske politik. Derudover vil også Sverige pga. demografiske forandringer opleve mangel på arbejdskraft inden for de kommende år, hvilket sandsynligvis vil forstærke behovet for at importere arbejdskraft fra udlandet. Derfor er der nu flere og flere fortalere for, at Sverige igen åbner for økonomisk indvandring.⁷

De vigtigste myndigheder ud over regeringen og kommunerne i arbejdet med indvandring og integration er Migrationsverket, Integrationsverket, Utlänningsnämnden og politiet. Migrationsverket behandler og vurderer asylansøgninger og ansøgninger om arbejds- og opholdstilladelse samt ansøgninger om svensk statsborgerskab. Derudover skaffer Migrationsverket bolig og beskæftigelse til asylansøgere og støtter frivillig tilbagevenden. Siden 1999 har Migrationsverket også haft ansvaret for, at afviste og udviste asylansøgere forlader landet. Hvis den afviste person nægter at forlade Sverige, overtager politiet opgaven. Utlänningsnämnden er øverste instans i næsten alle udlændings spørgsmål og behandler bl.a. ap-

pellere af afviste asyl- og opholdstilladelsesansøgninger. Integrationsverket blev oprettet i 1998 som et led i en forandring af indvandringspolitikken. Indvandringspolitikken skulle erstattes med en integrationspolitik og gennemgås af alle myndighedsområder og forankres i kommunernes praktiske arbejde. Integrationsverket har ansvaret for at opstille mål og etablere samarbejde mellem forskellige myndigheder samt overvåge, at de forskellige myndigheder opfylder målene.⁸

8.2.2 Opholds- og arbejdstilladelser for forskellige typer af indvandrere

Sverige giver normalt permanent opholdstilladelse til alle typer af flygtninge, undtagen de der specifikt har fået en midlertidig opholdstilladelse,¹ mens familiesammenførte skal gennemgå en prøveperiode på to år, inden de kan få permanent opholdstilladelse. Økonomiske indvandrere får kun i undtagelsestilfælde permanent opholdstilladelse, hvis det job, de bestrider, ikke kan varetages af nogen person med permanent opholdstilladelse i Sverige. Permanent opholdstilladelse kan ikke ændres til en midlertidig opholdstilladelse, men kan inddrages, hvis den er opnået på falske grundlag, eller hvis domstolene pga. kriminalitet dømmer en udlænding til udvisning.⁹

Asylansøgere og flygtninge

Migrationsverket står for behandling af asylansøgninger og organiseringen af bolig og aktiviteter for asylansøgere i ventetiden, indtil de har fået svar på deres ansøgning. Asylansøgere søger om asyl hos Migrationsverket enten ved grænsen eller senere inde i landet. Det er ikke muligt at ansøge om asyl ved en svensk ambassade. Der udarbejdes en første vurdering af asylansøgningens holdbarhed. Asylansøgeren får hjælp til at bosætte sig enten hos familie og venner eller i en bolig, som Migrationsverket bestyrer, hvilket kan være en lejlighed eller en bolig i tilknytning til et asylcenter. Asylansøgere kan tage almindeligt lønarbejde, hvis behandlingen af deres sag forventes at vare mere end fire måneder. Der er ingen etablerede rutiner i forhold til kriminelle asylansøgere. Man forsøger dog at behandle ansøgninger fra personer, der har begået grov kriminalitet, hurtigere. Asyl kan nægtes på grund af grov kriminalitet og hensyn til rigets sikkerhed.¹⁰

¹ Se afsnit om opholdstilladelse af humanitære årsager.

Personer, der tilkendes flygtningestatus ifølge FN-konventionen, får asyl, mens andre får beskyttelsesstatus (skyddsbehövande) og opholdstilladelse af humanitære årsager. Der er i praksis ingen forskel på de forskellige flygtningetyper retigheder i Sverige. I 1990'erne har Sverige givet opholdstilladelse til 40% af dem, der søgte om asyl.¹¹

Konventionsflygtninge:

Tilkendes på basis af FN's flygtningekonvention fra 1951. I 2002 fik 482 personer opholdstilladelse som konventionsflygtninge.¹²

Flygtninge med beskyttelsesstatus (skyddsbehövande):

Personer, der ikke er konventionsflygtninge, kan blive tilkendt beskyttelsesstatus, hvis de:

- har stærke grunde til at frygte dødsstraf, hvis de vender tilbage til deres hjemland
- er flygtet fra krig eller miljøkatastrofe i deres hjemland eller
- er bange for at blive forfulgt pga. deres køn eller homoseksualitet.

I 2002 fik 956 beskyttelsesstatus.

Opholdstilladelse af humanitære årsager:

Man kan få opholdstilladelse af humanitære årsager, hvis man fx lider af en livstruende sygdom, som man ikke kan få lægehjælp til i hjemlandet, eller hvis en hjemrejse er praktisk umulig. 6.013 fik opholdstilladelse i 2002 af humanitære årsager.¹³

Har man fået tilkendt en af de tre ovenstående former for asyl, har man normalt samtidig permanent opholds- og arbejdstilladelse samt ret til sociale ydelser. Sverige kan dog bevilge midlertidig flygtningestatus, særligt i forbindelse med masseflugt, hvilket blev gjort under krigene i Eksjugoslavien. Den midlertidige opholdstilladelse gives for højst et år, og det forudsættes, at den gives ifølge internationale og overnationale aftaler. Disse flygtninge behandles som asylansøgere, dvs. at de ikke har ret til at blive folkeregisterbøgført eller modtage sædvan-

lige sociale ydelser, men at de har ret til at arbejde under opholdet i Sverige. Ægtefælle og børn til den person, der er blevet bevilliget midlertidig asyl, får opholdstilladelse i Sverige for samme tidsperiode som personen selv. I praksis bevilgede Sverige dog permanent opholdstilladelse til langt de fleste af de bosnierne, der kom til landet som masseflygtninge under borgerkrigen i 1993/94.¹⁴

Kvoteflygtninge

Sverige har modtaget kvoteflygtninge i overensstemmelse med FN's Flygtningehøjkommissariat siden 1950. I 2002 modtog Sverige 1042 kvoteflygtninge. Flygtningenes nationalitet og opholdssted bestemtes i samarbejde med FN. Migrationsverket står for modtagelsen af kvoteflygtninge. De specifikke kriterier for udvælgelse af kvoteflygtninge kan ændre sig fra år til år. Udgangspunktet er, at kvoteflygtningene er flygtninge ifølge FN's konvention, men der kan også være tale om personer, der vil kunne få beskyttelsesstatus i Sverige. I visse tilfælde har Sverige indvilliget i at modtage personer med handicaps eller andre med særlige medicinske behov. I nogle tilfælde har Migrationsverket i samarbejde med svenske kommuner gennemført et såkaldt 'Sverigeprogram', hvor flygtningene i fire til fem uger er blevet introduceret til det svenske sprog og samfund. Efter ankomsten overgår ansvaret for placering og den videre integration til Integrationsverket. Kvoteflygtninge får opholds- og arbejdstilladelse ved ankomsten til Sverige.

I det følgende refererer 'flygtning' til alle de ovenstående flygtningetyper, medmindre andet er angivet.

I 2002 fik i alt 8.493 personer opholdstilladelse som en af ovenstående flygtningetyper.

Familiesammenførte

Familiesammenføring gives til ægtefæller/partnere, som den i Sverige bosiddende person har boet sammen med eller planlægger at bo sammen med. Begge parter skal være over 18 år, og der må ikke være tale om bigami. Der gives familiesammenføring til ugifte børn (også adoptivbørn) under 18 år, som personen i Sverige har boet sammen med i hjemlandet. I særlige tilfælde gives til andre slægt-

ninge, som har boet sammen med den i Sverige bosiddende slægtning og som økonomisk, socialt eller følelsesmæssigt er afhængige af deres slægtninge i Sverige. Personen, der skal familiesammenføres, skal ansøge i udlandet ved en svensk ambassade eller konsulat.

Ægtefæller og børn under 18 år får permanent opholdstilladelse, hvis de kan bevise deres hidtidige forhold og kan godtgøre, at de boede sammen, inden den ene ægtefælle immigrerede til Sverige. Der er retskrav på familiesammenføring inden for kernefamilien, medmindre familiesammenføringen skader Sveriges nationale interesser.

Er der tale om et nyt forhold til en partner eller kommende ægtefælle, vil en foreløbig opholdstilladelse på et år (i visse tilfælde seks mdr.) blive givet, hvis man efter en såkaldt seriøsitetssprøvnings vurderer, at der er tale om et reelt forhold. Parterne vil blive udspurgt om deres kendskab til hinanden. Efter dette år kan søges om endnu et år (i visse tilfælde seks mdr.), hvis forholdet fortsat består. Efter disse to år gives permanent opholdstilladelse, hvis forholdet fortsat består. Med den foreløbige opholdstilladelse følger arbejdstilladelse for personer i den arbejdsføre alder. Der kan dog dispenseres for toårsreglen, hvis den familiesammenførte ægtefælle er blevet misbrugt i forholdet. Et nyt forhold skal gennemgå en seriøsitetstest, som skal afgøre, om forholdet er seriøst og om særlige grunde taler imod forholdet - fx om en af partnerne risikerer at udsættes for vold i forholdet. Arrangerede ægteskaber anerkendes som gyldig grund til familiesammenføring, hvis de begrundes med oprindelseslandets traditioner og kulturmønster. Personer, der ønsker at indgå i et arrangeret ægteskab, interviewes grundigt inden familiesammenføringen for at sikre, at der ikke er tale om et tvangsægteskab. I praksis anerkendes næsten alle arrangerede ægteskaber som familiesammenføringsgrund.

Børn, der er kommet alene til Sverige som flygtninge, har ikke retskrav på at blive familiesammenført med deres forældre i Sverige.

Der er intet forsørgelseskrav eller krav om, at der skal forefindes en rimelig bolig. Et sådant krav har dog tidligere eksisteret, men ophørte i praksis i 1970'erne.

Svenske statsborgere og udlændinge med permanent opholdstilladelse har samme ret til at blive familiesammenført med deres nuværende eller fremtidige familie. Familiesammenføring gives kun til personer med permanent opholdstilladelse i Sverige og altså ikke til asylansøgere. I 2002 fik 22.247 opholdstilladelse pga. familiesammenføring. Af disse blev 8578 familiesammenført med en i Sverige bosiddende flygtning.

Økonomiske indvandrere

Arbejdstagere

Siden 1967 har den økonomiske indvandring fra lande uden for Norden og EU/EØS været stærkt begrænset. Personer bosiddende i Sverige og EU/EØS-borgere har fortrinsret til stillinger i Sverige, og mangel på arbejdskraft skal afhjælpes via arbejdsmarkedspolitiske tiltag. Visse udlændinge behøver ikke arbejdstilladelse for at arbejde i Sverige, fx specialister i internationale koncerner, der skal opholde sig i Sverige i mindre end et år, visse kunstnere og sportsudøvere. Andre udefrakommende ikke EU/EØS-borgere skal have en arbejdstilladelse for at kunne arbejde i Sverige. Regionale 'länsarbetsnævn' afgør, om der er mangel på arbejdskraft inden for et erhverv, og Migrationsverket følger deres anbefalinger, når de bevilliger arbejdstilladelse. Der er ikke nogen egentlig kvote for økonomisk indvandring. Mindstekravene til at opnå arbejdstilladelse er, at udlændingen har et skriftligt tilbud om arbejde, er garanteret en løn på minimum 13.000 SEK (€1.419) pr. måned, på forhånd har fået en bolig stillet til rådighed og er indstillet på at forlade Sverige, når arbejdstilladelsen udløber. Ægtefælle/partner og børn under 18 år kan følge med, og partneren kan få arbejdstilladelse, hvis opholdet varer mere end seks måneder.

Arbejdstilladelsen skal være givet og indført i vedkommendes pas, inden ankomsten til Sverige. Normalt bevilges arbejdstilladelsen for et år, eller for den tid arbejdet varer. Er der tale om midlertidigt arbejde, kan arbejdstilladelsen gives for op til 18 måneder. Hvis der er tale om en international udvekslingsaftale, kan arbejdstilladelsen forlænges i op til fire år. Arbejdstilladelsen er begrænset til den første arbejdsgiver og til det arbejde, der fremgår af jobtilbuddet. Der er ingen mulighed for at klage over en afvist arbejdstilladelse. Hvis man opholder sig i Sverige i mindre end 12 måneder, bliver man ikke indført i folkeregisteret og

har derfor ikke ret til nogen sociale ydelser. I 2002 fik 20.677 en tidsbegrænset arbejdstilladelse. Af disse fik 403 personer permanent opholdstilladelse.

Investorer

Der findes en ordning for personer, der ønsker at starte egen virksomhed i Sverige. Disse personer behøver ikke arbejdstilladelse, men skal have en opholdstilladelse inden indrejse i Sverige. For at få opholdstilladelse som investor skal man stille med tilstrækkelig kapital, en realistisk markedsplan, der viser, at investeringen realistisk set vil give overskud og kundekontakter, bankforbindelser og et CV, der redegør for uddannelse og erfaring inden for branchen. Man skal bevise, at man har økonomiske midler til at forsørge sig selv og sin familie i mindst et år. Hvis man vedlægger en udtalelse fra en svensk revisor, kan tilladelsen lettere og hurtigere gives. Der gives tilladelse for et år ad gangen i en prøvetid på to år. Undervejs kontrollerer de svenske myndigheder, at oprettelsen af virksomheden går som planlagt, og at personen kan forsørge sig selv. Efter to års prøvetid kan permanent opholdstilladelse gives.

Anden ikke primær økonomisk indvandring

Studerende

Personer fra lande uden for EU/EØS kan få opholdstilladelse til at studere ved et gymnasium eller ved en højskole (folkhögskola) i op til et år. For studier i mindre end tre mdr. kræves ikke opholdstilladelse. Det er ikke muligt at få opholdstilladelse, hvis skoleopholdet udelukkende er forberedelse til at studere eller arbejde i Sverige. Det er heller ikke muligt at få opholdstilladelse, hvis skoleopholdet kræver varig bopæl i Sverige. Opholdstilladelsen kan forlænges. Det er ikke tilladt at arbejde under opholdet, medmindre der indgår praktik i skoleopholdet. Hvis der indgår praktik, skal der ansøges om arbejdstilladelse.

Ønsker en person fra et land uden for EU/EØS at studere ved et svensk universitet eller 'högskola', kan han/hun få opholdstilladelse i et år ad gangen. Hvis studiet varer mindre end et år, gives tilladelsen, så længe studiet varer. Forlængelse af opholdet kræver godkendte studieresultater og bevis for, at personen fortsat ønsker at studere og hidtil har været selvforsørgende. Man må arbejde uden arbejdstilladelse i samme tidsrum, som opholdstilladelsen gælder. Partner og børn under 18 år kan følge med til Sverige, hvis deres forsørgelse er sikret.

Personer, der ønsker at studere i Sverige, skal vise, at de har en uddannelsesplads, der kræver studier på fuldtid, og at de kan forsørge sig selv under hele opholdet. Man skal være indstillet på at forlade Sverige efter endte studier. Man kan som nævnt ikke få sociale ydelser, hvis man opholder sig i Sverige i mindre end seks måneder. I 2002 fik 4.585 opholdstilladelse for at studere i Sverige.¹⁵

8.2.3 Statsborgerskab

Sverige fik en ny statsborgerskabslov i 2001, der giver mulighed for dobbelt statsborgerskab og for, at børn kan have selvstændigt svensk statsborgerskab. Det har været en grundtanke i svensk statsborgerskabslovgivning at undgå dobbelt statsborgerskab, men man har opgivet dette princip med den nye lov, idet man forestiller sig, at dobbelt statsborgerskab kan gøre det nemmere for nogle at integrere sig i Sverige, når de kan beholde deres gamle identitet, samtidig med at de tilegner sig en ny. Der er altså ingen restriktioner ved tildelingen af dobbelt statsborgerskab, og det er almindeligt at tildele dobbelt statsborgerskab.¹⁶

Man kan blive svensk statsborger ved fødsel, adoption, legitimation (ved at forældre gifter sig, så man erhverver sin svenske fars statsborgerskab), erklæring og ved ansøgning.

Sverige tildeler statsborgerskab efter princippet 'blodets bånd'. Et barn får altså samme statsborgerskab som dets forældre. Et barn af en svensk mor får altid svensk statsborgerskab ved fødslen. Hvis forældrene ikke er gift, får barnet kun svensk statsborgerskab, hvis det fødes i Sverige, eller hvis forældrene siden gifter sig.

Børn, der adopteres, får svensk statsborgerskab, hvis de adopteres gennem et i Sverige anerkendt adoptionsbureau. Er adoptivbarnet mere end 12 år, skal adoptivforældrene ansøge om statsborgerskab.

Hvis man ansøger om at blive svensk statsborger, skal man kunne bevise sin identitet, være fyldt 18 år, have permanent opholdstilladelse,² have boet fem år i træk i Sverige og have opført sig ordentligt. Statsløse og flygtninge skal have boet fire år i Sverige for at få statsborgerskab. Nordiske statsborgere behøver kun at have opholdt sig to år i Sverige for at få statsborgerskab. Hvis man er gift med en svensk statsborger, behøver man kun at have opholdt sig tre år i Sverige for at få statsborgerskab. Ægtefællen skal i så fald have været svensk statsborger i mindst to år.

Børn under 15, der ansøger om statsborgerskab sammen med deres forældre, behøver kun at have opholdt sig kort tid i Sverige, før de kan søge. Er de mellem 15 og 18 år skal de vente tre år.

Hvis man har begået noget ulovligt under sit ophold i Sverige, skal man igennem en karenstid, før man kan søge om svensk statsborgerskab. Dagbøder på 30 dage udløser eksempelvis en karenstid på et år, mens en fængselsdom på seks år udløser 10 års karenstid. Man kan ligeledes få afslag på sin ansøgning, hvis man har gæld til det offentlige. I visse tilfælde kan man også blive nægtet statsborgerskab, hvis man har gæld til private. Der er ingen yderligere krav om integration eller sprogkendskab, der skal opfyldes for at kunne opnå svensk statsborgerskab.

Udenlandsk fødte børn med svenske fædre og statsløse børn har i modsætning til dem, der skal ansøge om svensk statsborgerskab, ret til svensk statsborgerskab og behandles i et særligt system. Børn med udenlandsk statsborgerskab og nordiske statsborgere, der har boet mindst fem år i Sverige kan ligeledes behandles gennem dette system.

Med svensk statsborgerskab følger retten til at beklæde stillinger i fx politiet og militæret, der er forbeholdt svenske statsborgere. Man får mulighed for at stemme og stille op ved valg til Riksdagen og kan bo og arbejde i andre EU-lande.

² For statsborgere i EU/EØS-lande tæller en tidsbegrænset opholdstilladelse i mindst 5 år for permanent opholdstilladelse.

Personer med dobbelt statsborgerskab, der hverken er født i Sverige eller har boet i Sverige, mister deres svenske statsborgerskab, når de fylder 22 år, medmindre de ansøger om at beholde statsborgerskabet. Det er ellers ikke muligt at fratage en person et allerede opnået svensk statsborgerskab.

I forbindelse med tildelingen af statsborgerskab er flere kommuner i Sverige i løbet af 1990'erne begyndt at udføre en ceremoni på Sveriges nationaldag, hvor de nye svenskere fejres og evt. tildeles et diplom eller en gave fra kommunen.¹⁷

8.2.4 Hjemsendelse/hjemrejse

Afviste asylansøgere, udviste udlændinge

I tilfælde af, at en asylansøgning afvises som åbenbart grundløs, eller hvis asylansøgeren har rejst igennem et sikkert tredje land og afvises ifølge Dublin-konventionen, kan han/hun afvises med øjeblikkelig virkning, hvilket betyder, at asylansøgeren ikke får lov at afvente en appel til Utlänningsnämnden.

Migrationsverket behandler alle ansøgninger om asyl. Under asylansøgningstiden har Migrationsverket ansvaret for at informere om muligheden for en afvisning og for hjemsendelse. Afviste asylansøgere får i princippet to uger til at forlade landet, mens udviste udlændinge får fire uger. I praksis overholdes denne tidsfrist dog sjældent. Den enkelte udlænding bliver tilknyttet en personlig sagsbehandler, som skal planlægge hjemrejsen i samarbejde med udlændingen, rådgive om hjemrejsen og motivere udlændingen til at rejse. Samarbejder udlændingen ikke om hjemsendelsen fx ved at udeblive fra møder eller ved at undlade at bidrage til at skaffe de nødvendige identitets- og rejsedokumenter (88% af asylansøgere i Sverige mangler pas), kan den dagsydelse, som han/hun modtager, nedsættes og i sidste ende helt fjernes under den forudsætning, at udlændingen har mulighed for at bo på et asylcenter med fuld kost. Der er tillige stillet forslag om, at ikke samarbejdende asylansøgere skal have en arbejdstilladelse for at kunne arbejde i Sverige.³ Hvis der er risiko for, at en udlænding vil gå under jorden, eller det vurderes, at tvang er nødvendigt for at gennemføre hjemsendelse, overlades sagen til politiet, som kan frihedsberøve udlændingen. Efter højst to måneder skal

³ *Normalt får asylansøgere automatisk arbejdstilladelse, hvis deres sagsbehandling vurderes at ville vare længere end fire måneder.*

sagen tages til behandling inden fortsat frihedsberøvelse kan iværksættes. Familier med børn kan som sidste udvej, efter at de først er blevet sat under opsyn, og der er stor risiko for, at de vil gå under jorden, frihedsberøves i op til 72 timer og derefter for yderligere 72 timer. Denne ordning kritiseres, idet risikoen for, at familien går under jorden, er stor. Derudover er der ikke forskel på de foranstaltninger, der benyttes for forskellige grupper af asylansøgere. Antallet af personer, hvis sag er færdigbehandlet, og som venter på at blive sendt ud af Sverige, er vokset kraftigt i de senere år fra 532 i 1999 til 5.091 i 2002. Det svenske politi vurderer, at 60-70% af de afviste asylansøgere reelt forlader landet.¹⁸ Hjemrejsen organiseres med det mest egnede transportmiddel (fly eller bus), og udlændingen eskorteres normalt hele vejen af personale fra Migrationsverket.¹⁹

Hvis udlændingens hjemland ikke samarbejder om hjemrejsen, kan det svenske udenrigsministerium forsøge at indgå en overenskomst med hjemlandet. Sverige bruger ikke udviklingsbistand som belønning eller straf i forhandlinger om hjemsendelse af asylansøgere.

Sverige har i enkelte tilfælde haft særlove, der har givet et kontant beløb til bestemte grupper af asylansøgere, der frivilligt har forladt landet, men har ingen fast praksis på det område. Udredningen 'SOU 2003:25' vurderer, at kontantbidrag ikke er noget særligt virkningsfuldt middel til at stimulere frivillig hjemrejse.²⁰

Frivillig ordning

Migrationsverket støtter alle grupper af flygtninge, som har permanent opholdstilladelse, hvis de ønsker at vende tilbage til deres hjemland. Der gives desuden projektstøtte til kommuner, organisationer mv., som undersøger mulighederne for og forbereder hjemsendelse samt undersøger de forhold, den hjemsendte møder i sit hjemland, fx boligforhold, muligheden for at få udbetalt pension, arbejdsforhold mv. Personer med flygtningestatus kan få tilskud til hjemrejsen. Familiesammenførte til flygtninge kan også opnå et tilskud. De skal dog vise, at de ikke selv kan betale rejsen. Svenske statsborgere kan ikke ansøge om tilskud. Man har ikke automatisk ret til at vende tilbage til Sverige, hvis man fortryder

hjemsendelsen, men Migrationsverket tager udlændingens tilknytning til Sverige i betragtning, når de vurderer om opholdstilladelsen skal generhverves.

Støtten gives som betaling af rejseomkostninger og som et kontant beløb. Voksne kan højst få 10.000 SEK (€1.092) og børn højst 5.000 SEK (€546). En familie kan højst få 40.000 SEK (€4368) tilsammen. Der gives ikke støtte til, at flygtningen tager på rekognosceringstur til sit hjemland for selv at undersøge mulighederne for at vende tilbage. Hvis familien ikke ønsker at rejse samlet, betales kun for dem, der forlader Sverige. I 2001 valgte 4.450 personer at benytte den frivillige hjemsendelsesordning. Derudover blev 500 personer tvangshjemsendt.²¹

8.3 Integrationspolitik

8.3.1 Indledning

Problemerne omkring integration af indvandrere, flygtninge og etniske minoriteter i Sverige ligner de problemer, man ser i Danmark. Disse grupper har generelt en lavere arbejdsmarkedsdeltagelse og højere ledighed end de etniske svenskere og deres børn klarer sig generelt dårligere i både grundskolen og i gymnasiet end etniske svenskere. Større svenske byer er præget af en udpræget bolig-mæssig segregering, hvor nogle store svenske forstadsområder, prægede af almene lejeboliger, bebos af store grupper etniske minoriteter, mens andre byområder udelukkende bebos af etniske svenskere. Den økonomiske krise, der ramte Sverige i 1990'erne, gik hårdt ud over indvandrere, som kom til at fungere som arbejdskraftreserve. I de senere år er arbejdsmarkedssituationen for indvandrere forbedret, men vurderes stadig som ringe, idet kun ca. 1/3 af indvandrerne har arbejde tre år efter afslutningen af introduktionsforløbet.²² Indvandrere, der bosætter sig i mindre kommuner (især kommuner med stor industrisektor), har langt større arbejdsmarkedsdeltagelse og selvforsørgelse end de, der bosætter sig omkring de større byer. En evaluering fra 2002 vurderer, at størstedelen af uligheden på arbejdsmarkedet skyldes strukturel diskriminering frem for ringere kvalifikationer blandt indvandrerne. Af denne grund spiller den etniske ligestillingspolitik en stor rolle i integrationspolitikken. Samtidig indgår en generel byfornyelsesstrategi i integrationspolitikken for at højne levevilkårene i de segregerede storbyforstæder. Den svenske integrationspolitik er, når man ser bort fra byfornyelsespolitikken, kun rettet mod nyankomne indvandrere (kun flygtninge

og familiesammenførte), mens indvandrere, der har boet længere tid i Sverige, omfattes af den almindelige arbejdsmarkedspolitik.²³

Ifølge et system for flygtningemodtagning, som indførtes i 1985, har kommunerne det praktiske ansvar for modtagelsen af anerkendte flygtninge, mens staten finansierer introduktionsforløbet. Kommunernes flygtningemodtagning omfatter alle typer flygtninge samt visse familiesammenførte til flygtninge. I 1989-1990-1991 indførtes det første introduktionsprogram, der i hvert fald i ordlyd har mange lighedspunkter med det nuværende program. Kommunerne skulle stimuleres til en hurtigere integrationsproces, så flygtningene hurtigere kunne blive selvforsørgende, flygtninge skulle have individuelle handlingsplaner, der skulle udføres i samråd med arbejdsformidlinger og andre myndigheder, der deltager i integrationsarbejdet. Desuden udtryktes det, at arbejdsgivere, fagforeninger og frivillige organisationer skulle spille en mere aktiv rolle end hidtil.

Fra 1993 fik kommunerne mulighed for at betale flygtningene en form for løn for at deltage i introduktionsprogrammet frem for som hidtil at forsørge dem med kontanthjælp (socialbidrag). I 1997 erstattedes den svenske indvandringspolitik med en integrationspolitik. Målet var, at den nye politik skulle udgå fra samfundets etniske og kulturelle mangfoldighed som en positiv kraft. Politik, der rettes specifikt mod indvandrere, skal begrænses til de første år, mens den generelle politik skal gennemgås alle samfundsområder og institutioner.

I årene 2001 til 2003 har der været en særlig satsning for at forbedre introduktionsprogrammet og svenskundervisningen for nyankomne. Den svenske arbejdsmarkedsstyrelse, Integrationsverket, Migrationsverket, Skolverket og Svenska Kommunförbundet har i 2001 indgået en overenskomst, der skal forbedre integrationsforløbet for flygtninge og indvandrere. Samtidig har man gennemført en evaluering af de 30 kommuner, der modtager flest flygtninge, for at vurdere, hvordan organisationen af introduktionsforløbet fungerer, og hvordan de enkelte dele af introduktionsforløbet fungerer og hænger sammen. Det vurderes, at de vigtigste foranstaltninger, der kan forkorte introduktionstiden og hurtigst muligt gøre flygtningen/indvandrerens selvforsørgende, er, at introduktionen er tilpasset individet, at den gennemføres som et fuldtidsforløb, at forsørgelsen gøres mere præ-

stationsorienteret, ved at den gives som en form for løn, og at svenskundervisningen sker på såvel en arbejdsplads, i hverdagslivet og gennem undervisning.²⁴

Sverige har et sammenhængende introduktionsforløb, der i de fleste kommuner hovedsageligt rettes mod flygtninge, mens andre typer af nyankomne indvandrere (familiesammenførte) kun tilbydes svenskundervisning. Det er et mål for regeringen, at det sammenhængende forløb skal tilbydes til alle indvandrere. Mange kommuner har udfærdiget handlingsplaner for at brede programmet ud til at dække alle nyankomne indvandrere.

Kernen i introduktionsforløbet består af sprogprogrammet 'Svensk for Indvandrere' (sfi), som kombineres med introduktionskurser til samfundet og arbejdsmarkedsforanstaltninger i et handlingsforløb, der er tilpasset til den enkelte flygtningens forudsætninger og baggrund. I introduktionsforløbet indgår en kortlægning af flygtningens uddannelse og erhvervs erfaring. I flere kommuner har det enkelte individ et stort ansvar for sin egen integrationsproces, hvilket blandt andet ses ved, at han/hun selv holder styr på sagsakterne. I disse kommuner er det også normalt, at flygtningen kan påvirke svenskundervisningens form og delvise indhold. I de fleste kommuner modtager flygtninge, der deltager i introduktionen den lønlignende 'introduktionsersättning', der skal gøre introduktionstiden sammenlignelig med et arbejdsforløb og derved modvirke en passivering af flygtningene, som vil kunne ske, hvis ydelsen betaltes som passiv understøttelse.²⁵

8.3.2 Præasylfasen

Migrationsverket har ansvaret for modtagelsen af asylansøgere. Asylansøgerne har siden 1994 haft mulighed for selv at arrangere deres logi i Sverige - fx hos slægtninge eller venner, eller de kan bo gratis i en bolig som Migrationsverket stiller til rådighed. Det kan enten være i en almindelig lejlighed eller i et asylcenter. Migrationsverket udbetaler en dagsydelse til personer, der ikke ved arbejde eller egne midler kan forsørge sig selv. Dagsydelsen er for enlige voksne 71 SEK (€8) pr. dag, for par 122 SEK (€13) pr. dag og for børn mellem 37 SEK (€4) og 50 SEK (€5) pr. dag. De, der bor hos slægtninge eller venner, kan modtage 500 SEK (€55) pr. måned for enlige og 1000 SEK (€109) pr. måned for en familie som et bidrag til boligomkostningerne. Hvis asylansøgeren tilkendes asyl, kan han/hun vælge at blive folkeregisterbøgført i den kommune, han/hun bor i, eller vælge at

tage imod et tilbud fra det offentlige om en bolig (se afsnit om geografisk fordeling). Så snart flygtningen er folkeregisterbøgført, overgår ansvaret til kommunen.²⁶

Migrationsverket skal tilbyde alle asylsøgende mellem 16 og 65 år, også de, der bor for sig selv, mulighed for at deltage i svenskundervisning og organiserede aktiviteter såsom vedligeholdelse af asylcentre, sprogundervisning og praktik på arbejdspladser. Der kan også være tale om at hjælpe nye asylansøgere til rette. En særlig indsats skal gøres for unge i gymnasiealderen og for børn under 16. Det er obligatorisk for asylansøgere at deltage i aktiviteterne. Hvis de uden gyldig grund undlader at deltage, skæres der i dagsydelsen. Asylsøgende børn har samme ret til offentlig skolegang og dagpasning som børn bosat i Sverige. Derudover kan der være frivillige aktiviteter fx arrangeret af frivillige organisationer.

Den gennemsnitlige sagsbehandlingstid i 2001 var 352 dage inklusive evt. appel.²⁷

Asylansøgere og familiesammenførte til asylansøgere modtager en håndbog, skrevet så vidt muligt på deres eget sprog, der orienterer om muligheder for at bosætte sig forskellige steder i Sverige, om det svenske arbejdsmarked og om, hvordan man får vurderet sine udenlandske kvalifikationer.

Ifølge overenskomsten mellem Integrationsverket, Migrationsverket, Skolverket og Svenska Kommunförbundet er målet, at asylansøgere får deres kvalifikationer vurderet i asylansøgningsfasen, at de får adgang til rådgivning om deres muligheder på det svenske arbejdsmarked og forberedes på bosætning i Sverige. Migrationsverket skal bedømme, om flygtningen kan få arbejde ved integrationsforløbs start, inden flygtningen placeres i en kommune. Migrationsverket skal, når flygtningen bosætter sig i en kommune, formidle relevant information til kommunen for at lette introduktionsforløbet.²⁸

8.3.3 Afklaring/anerkendelse af udenlandske kvalifikationer

Udlændinge fra lande uden for EU/EØS kan få deres eksaminerede uddannelse vurderet og sammenlignet med svenske uddannelser af den statslige uddannelsesstyrelse 'Högskoleverket'. Erhvervs erfaring vurderes normalt ikke. Visse erhverv i Sverige er regulerede, og her er det erhvervenes egne vurderingsudvalg,

der udfører afklaringen af de udenlandske kvalifikationer. For eksempel vurderer Socialstyrelsen udenlandske uddannelser i sundhedssektoren, og veterinærer vurderes af Statens Jordbruksverk. Der er udformet officielle retningslinier for 40 landes uddannelsessystemer fra gymnasieuddannelser til højere universitetsuddannelser, og de forskellige landes uddannelser er tildelt et bestemt antal point, der gør dem sammenlignelige med svenske uddannelser. Udlændingen får en udtalelse, der beskriver de udenlandske kvalifikationers sammenhæng med svenske tilsvarende kvalifikationer og anfører, hvor udlændingen skal sætte ind for at bringe sine kvalifikationer på linie med de svenske krav. Udtalelsen kan vedlægges jobansøgninger eller bruges til at komme ind på svenske universiteter. Normalt bedømmes kun kvalifikationer for personer med fast opholdstilladelse, men i visse tilfælde kan asylansøgere også få vurderet deres kvalifikationer. Integrationsverket anbefaler, at arbejdsgivere og faglige organisationer fuldt ud anerkender bedømmelserne af udenlandske uddannelser ved rekruttering af personale.²⁹

8.3.4 Integration på arbejdsmarkedet

Kommunen og arbejdsformidlingen skal sammen med den nyankomne udlænding udforme en handlingsplan for flygtningens/den familiesammenførtes integration på arbejdsmarkedet. Arbejdsformidlingen sammensætter og betaler for et arbejdsmarkedsprogram for udlændingen. Hvis udlændingen har en erhvervsuddannelse, tilbyder kommunen i visse tilfælde, at introduktionsprogrammet kan finde sted på en arbejdsplads. Udlændinge, der har svært ved at studere sprog via sprogstudier, kan tilegne sig sprog via et beskæftigelsesprogram kombineret med sprogstudier.³⁰ I visse kommuner udfærdiges en kontrakt mellem kommunen og arbejdsformidlingen, i andre kommuner er der tale om en løsere aftale. Den omtalte evaluering af de 30 kommuner anbefaler, at kontrakten gøres skriftlig for at gøre den mere forpligtende. Herudover blev der i juni 2003 indgået syv overenskomster mellem integrationsverket og de største arbejdsmarkedsorganisationer, som forpligter nogle offentlige og private virksomheder til at deltage i integrationsarbejdet. Det svenske forsikringskasseforbund forpligter sig således til at udanne ledere og medarbejdere til at deltage i integrationsarbejdet og til at tilbyde praktikpladser til nyankomne indvandrere. Generelt er der dog mere tale om at et forsøg på at fremme dialog og en fælles forståelse af integrationsarbej-

det end om at gøre det obligatorisk for virksomhederne at tage ansvar for integrationen.³¹

Nogle kommuner, bl.a. Stockholm og Göteborg, har udliciteret store dele af deres introduktionsprogram til private entreprenører. Det betyder, at man har et bredt udvalg af forskellige introduktionsprogrammer, som flygtningen kan vælge imellem både mht. sprogundervisning og mht. erhvervs kurser. For at gøre introduktionsforløbet mere målrettet mod arbejdsmarkedet og mere præstationsorienteret for indvandrerens, har flere kommuner flyttet administrationen af introduktionen væk fra socialforvaltningen og lagt den under en arbejdsmarkedsforvaltning, en uddannelsesforvaltning eller en særskilt integrationsforvaltning. Af samme grund har flere kommuner valgt at udbetale introduktionsydelsen som introduktionsersättning. I visse kommuner er det muligt at tjene op til 2.000 SEK (€218) pr. måned ved siden af introduktionsersättningen, uden at der trækkes i ydelsen.

En undersøgelse³² viser, at arbejdsformidlingen i halvdelen af de svenske kommuner medvirker tidligt i introduktionsforløbet, mens andre kommuner først inddrager arbejdsformidlingen, når flygtningen/indvandrerens har bestået svenskprøven. Nogle kommuner har forsøgt sig med en model, hvor sprogundervisning kombineres med instruktion i et bestemt erhverv eller med en form for lærlingeordning eller praktikordning. Andre kommuner, fx Helsingborg, har i samarbejde med et rekrutteringsbureau givet jobgaranti til personer, der ønsker at uddanne sig til erhverv, der er mangel på arbejdstagere til (i dette tilfælde maskinoperatører). I enkelte kommuner har man ansat flygtninge og indvandrere kommunalt for at få dem integreret i samfundet og i det sociale system. Atter andre kommuner forsøger sig med mentorordninger fx for læreruddannede og teknikere, men det har været svært at rekruttere ildsjæle blandt svenskerne, som vil påtage sig opgaven over længere tid. Selv om erhvervslivets engagement i integrationspolitikken er stort, påpeger flere kommuner, at erhvervslivets organisationer og de store virksomheder kunne gøre en ekstra indsats for at skaffe praktikpladser. Det er først og fremmest de mindre virksomheder, der tilbyder praktikpladser m.m.

Nogle kommuner tilbyder kompletteringskurser fx for uddannede lærere og sygehuspersonale. Flere og flere kommuner tilbyder målrettet erhvervssvensk som en

del af sprogundervisningen og kombinerer sprogundervisningen med kurser i at starte egen virksomhed, særligt målrettede forløb for akademikere og edb- og jobsøgningskurser.³³

Storstadssatsningen

Regeringen har for perioden 1999 til 2003 afsat mere end 2 mia. SEK (€218 mio.) til at udvikle 24 socialt og økonomisk dårligt stillede områder i og omkring de største svenske byer. Alle områder er kendetegnede ved, at der bor en stor procentdel indvandrere og ved en lav erhvervsdeltagelse. Regeringen har otte delmål for storstadssatsningen, der skal medvirke til at bryde segregeringen:

- Højere erhvervsdeltagelse
- Færre på offentlig understøttelse
- Bedre svenskundskaber
- Bedre grundskoleundervisning i svensk, engelsk og matematik
- Mere voksenundervisning, så alle tilbydes at nå et uddannelsesniveau, der svarer til svensk gymnasiekompetence
- Tryggere bydele
- Bedre helbredssituation
- Større demokratisk deltagelse

Ligesom i introduktionspolitikken arbejder man også i storstadssatsningen på at inddrage og indgå bindende aftaler med så mange relevante aktører som muligt. Det kan fx være private rekrutteringsfirmaer, boligselskaber, arbejdsformidlinger. På grund af ind- og udflytninger af områderne har det været svært at se en forbedring af de sociale forhold for områderne som helheder, idet de bedre stillede flytter ud, når de får arbejde, og erstattes med dårligere stillede. Det ser dog ud til, at udviklingen i de berørte områder har været mere positiv end i de omgivende bydele og kommuner. Erhvervsdeltagelsen er øget og arbejdsløsheden mindsket, særligt for personer født i udlandet, men der er stadig store forskelle mellem områderne, der omfattes af storstadssatsningen og deres nabobydele. Mht. uddannelse har der endnu ikke vist sig en effekt. Det ser endda ud til, at andelen af befolkningen i de berørte bydele med et uddannelsesniveau på mindst gymnasieniveau er blevet lavere.³⁴

8.3.5 Introduktion til samfundet/rådgivning

Introduktionen til samfundet er indbygget i svenskundervisningen. Staten har fastsat mål for introduktionen, men de enkelte kommuner og lærere bestemmer selv formen. I introduktionen indgår praktiske informationer og grundlæggende regler og love i Sverige, kendskab til samfundslivet, arbejdslivet og svensk kultur samt kendskab til demokratiet og den enkeltes rettigheder og pligter i forhold til samfundet. I lærerens vurdering af elevens sprogkundskaber indgår også en vurdering af hans/hendes kendskab til det svenske samfund.³⁵ Nedenfor er beskrevet, hvilken grad af samfundskendskab eleverne skal have på de forskellige niveauer af sprogundervisningen.

8.3.6 Sprogkurser for voksne indvandrere

Alle indvandrere over 16 år med undtagelse af dem, der har tilstrækkelige kundskaber i dansk og norsk, har ret til at blive undervist i svensk for indvandrere (sfi). Det er obligatorisk for udlændinge, der modtager sociale ydelser, at deltage i kurset. Selvforsørgende udlændinge kan vælge ikke at følge undervisningen. Kurset er gratis. Det forventes, at indvandrerer påbegynder sit introduktionsforløb senest tre måneder efter, at personen har opnået permanent opholdstilladelse i Sverige. Nogle kommuner har udliciteret svenskundervisningen til private sprogundervisningsinstitutioner, men i 2/3 af kommunerne er det Komvux, den svenske pendant til VUC, der står for sprogundervisningen. Der er ingen sanktioner forbundet med dårlige svenskundskaber.

Efter de nye kursusplaner, der blev indført i foråret 2003, er svensk for indvandrere blevet niveaudelt i tre kurser, Sfi1, Sfi2 og Sfi3, der samtidig indeholder introduktion til det svenske samfund. Sfi1 er rettet mod personer med ingen eller meget lidt skolegang, der skal lære at læse og skrive, samtidig med at de lærer svensk. Sfi3 er rettet mod højtuddannede og personer, der har erfaring med at lære sprog, og som vil kunne gennemføre et intensivt sprogkursus. Sfi2 er et mellemtrin fx rettet mod personer med uddannelse, som dog ikke har kendskab til det latinske alfabet.

Der er fire niveauer, A-D i sprogundervisningen og i samfundsuplysningen. Studerer man Sfi1, starter man på niveau A og ender på trin B, der giver sproglig kompetence til at begå sig i nærmiljøet og introducerer til samfundet samt til jobs,

der ikke kræver kompetencer i skriftligt svensk. På niveau A skal eleverne opnå kendskab til vigtige funktioner i nærsamfundet og grundlæggende regler og love i Sverige. På niveau B skal eleven kunne beskrive sine egne kundskaber og erfaringer og sammenligne dem med sit indtryk af livet i Sverige. Samtidig skal eleven have kendskab til samfundslivet i Sverige og opnå kundskaber om, hvordan demokratiet fungerer. På Sfi2 starter man på trin B og ender på trin C, hvilket giver kompetencer til at fungere som aktiv statsborger og sproglige kompetencer til at beherske et job inden for personens erhvervsområde, hvis dette ikke kræver avanceret sprogbeherskelse. På niveau C forventes eleven at kunne beskrive sine erfaringer med sprog, arbejdsliv og kultur og sammenligne dem med forskellige svenske forhold. Samtidig skal eleven have kundskaber om hverdags-, samfunds- og arbejdsliv i Sverige og kende til sine rettigheder og pligter. På Sfi3 starter man på trin C og ender på trin D, der giver mulighed for at arbejde og studere i det svenske samfund. På niveau D forventes eleven at kunne sammenligne egne og andres erfaringer med sprog, kultur, samfunds- og arbejdsliv i Sverige og et andet land. Derudover skal eleven have viden om, hvordan det svenske samfund er opbygget og fungerer, samt om normer, værdier, rettigheder og pligter.

Alle kurser har et fastsat timetal på 525 timer, men afhængig af individuelle behov kan dette timetal mindskes eller øges. Personer, der er påbegyndt Sfi1 eller Sfi2, kan fortsætte på et højere trin, hvis de vurderes egnede. Hvert trin afsluttes med en prøve, der bedømmes med karaktererne IG (ikke godkendt), G (godkendt), og VG (vel godkendt).³⁶

De overordnede kursusplaner fastlægges af Skolverket, men kommunerne og de enkelte skoler og lærere kan selv bestemme form og eventuel yderligere inddeling af de studerende. I Stockholm samarbejder nogle af bydelsrådene med Södertörns högskola for at tilbyde svensk for akademikere, der ønsker at arbejde i den svenske sundhedssektor. Andre kommuner har ligeledes mulighed for, at akademikere tidligt i forløbet kombinerer sprogundervisningen med kompletteringskurser, der tilpasser deres kompetencer til det svenske arbejdsmarked.

Kommunen skal i samarbejde med arbejdsformidlingen arbejde for, at undervisningen så hurtigt som muligt kan kombineres med orientering om arbejdspladser

og egentligt erhvervsarbejde. Unge mennesker mellem 16 og 19 år kan alternativt kombinere sprogkurset med undervisning på gymnasiale uddannelser. Mange kommuner lægger svenskundervisningen som aftenundervisning for at give plads til arbejde om dagen. En arbejdstager har ret til orlov fra sit arbejde, hvis han/hun er berettiget til sfi, men har ikke ret til løn i sprogundervisningsperioden.³⁷

Svensk for indvandrere har fået nye kursusplaner efter at have fået temmelig dårlige evalueringer de sidste 10 år. En rapport fra 1994 påpegede for lange ventetider og for lav gennemførelsesgrad, hvilket også er nogle af kritikpunkterne i de seneste evalueringer.³⁸

8.3.7 Konsekvenser ved manglende integrationsdeltagelse

Ved at give flygtninge og deres familie introduktionsersättning i stedet for socialbidrag, som svarer til dansk kontanthjælp, har kommunerne en sanktionsmulighed over for de personer, der ikke deltager i introduktionsforløbet. For det meste er introduktionsersättningen højere end 'socialbidraget', hvilket muliggør, at en del af ydelsen kan tilbageholdes ved manglende fremmøde. Introduktionsersättningen er typisk i størrelsesordenen 3.500 SEK (€382) til 6.000 SEK (€655), mens 'socialbidraget' er på 3.140 SEK (€343). Der er dog ingen mulighed for at gøre ydelsen mindre end 'socialbidraget', der anses som eksistensminimum i Sverige. De kommuner, der ikke bruger introduktionsersättning, har altså ingen sanktionsmuligheder ved udeblivelse fra introduktionsforløbet. Asylansøgere, der ikke deltager i aktiviteter i præasylfasen, kan straffes ved nedsætning af dagsydelsen, der hovedsageligt dækker lommepenge.³⁹

8.3.8 Sprogundervisning for børn

Fra 1. januar 2003 skal kommuner gratis tilbyde (sprog)førskole for fire- og femårige børn, der ikke har andre pasningsmuligheder (nogle (sprog)førskoler tilbyder sprogstimulering til børn helt ned til 0 år). Timetallet er minimum 525 timer pr. år (skoler i Malmø-området tilbyder fire dage af 3½ timer). Det er frivilligt for børnene at deltage.

I den almindelige børnehave har arbejdsløse forældre fået ret til at få passet deres børn, hvilket har betydet flere børn med andet modersmål end svensk i førskolen. I Stockholmområdet har man for at styrke sprogudviklingen i børnehaven ansat en sprogpædagog i hver børnehave og udpeget en sprogangsvarlig blandt personalet, der skal planlægge et sprogudviklingsforløb for hvert enkelt barn.

En kommune kan arrangere, at børn med et andet modersmål end svensk kan blive undervist delvist på deres modersmål og delvist på svensk i første til sjette klasse. For børn med finsk som modersmål kan tosproget undervisning fortsætte indtil niende klasse. Højst halvdelen af undervisningen kan foregå på modersmålet. Den svenske del af undervisningen skal øges i løbet af undervisningstiden. Nyankomne børn går normalt i særlige modtagelsesklasser, indtil de kan klare sig i en normal svensk klasse. Den gennemsnitlige tid, børnene tilbringer i modtagelsesklasser, er et år.

Elever med andet modersmål end svensk skal, hvis skolens rektor vurderer, at de har behov derfor, modtage undervisning i svensk som andetsprog. Svensk som andetsprog kan tages i stedet for almindelig svenskundervisning, som et sprogfag, valgfag eller ved at den enkelte skole selvstændigt tilbyder undervisningen. Hvis svensk som andetsprog erstatter almindelig svenskundervisning, udgør timetallet 1.490 for hele grundskoleforløbet (ni år). Eleverne følger i så fald ikke almindelig svenskundervisning samtidig. Er der tale om et sprogfag eller et valgfag, udgør de tilsvarende timetal henholdsvis 320 og 382. Alle aldersgrupper kan deltage i undervisningen. Rektoren på skolen bestemmer, hvorvidt svensk som andetsprog skal tilbydes til en elev. Ved femte og niende klassestrin skal alle elever bestå en national prøve i svensk/svensk som andetsprog. Det er dog ikke muligt at dumpe ved denne prøve. Målet er at børn med svensk som andetsprog skal opnå førstesprogsniveau i svensk. Ud over ringe muligheder for videre uddannelse og karriere er der ingen sanktioner forbundet med dårlige svenskkundskaber.⁴⁰

Modersmålsundervisning

13% af børnene i førskolen har et andet modersmål end svensk. Af disse modtog i 2001 13% modersmålsstøtte, hvilket er udtryk for et stort fald i forhold til starten af 1990'erne, hvor 60% af børnene med andet modersmål end svensk modtog

støtte i førskolen. Det er ikke lovpligtigt for kommunerne at tilbyde undervisning i førskolen, og af økonomiske grunde er det blevet nedprioriteret. Modersmålsundervisning i førskolen gives normalt af løst tilknyttede undervisere frem for af tosproget personale. Undervisningen foregår i førskolen. Gennemsnitligt får de børn, der deltager i modersmålsstøtte, undervisning i to-tre timer pr. uge. Omtrent 25% af kommunerne tilbyder modersmålsstøtte til alle eller nogle børn med andet modersmål end svensk. Dette veksler meget fra kommune til kommune. Blandt storbykommunerne svarer 100%, at de tilbyder støtte til en del af eleverne, mens mellem 50 og 70% af de mindre kommuner og industrikommuner svarer, at de ikke tilbyder modersmålsstøtte enten pga. en politisk beslutning, eller fordi der ikke er behov.

I børnehaveklassen (førskoleklassen) er der ligeledes 13% af eleverne, der har andet modersmål end svensk. Af disse modtager 40% modersmålsundervisning. 42% af kommunerne tilbyder modersmålsundervisning i børnehaveklassen. Undervisningen foregår om eftermiddagen. Det mest almindelige er, at et barn får 40-80 minutters undervisning om ugen. Ofte modtager de seksårige modersmålsundervisning sammen med større børn. Undervisningen foregår på skolen.⁴¹

I grundskolen har alle elever, der har mindst en forælder med et andet modersmål end svensk, som bruger sproget til daglig, ret til at få gratis modersmålsundervisning, hvis eleven har grundlæggende kundskaber i sproget og ønsker at få en sådan undervisning. Samiske, tornedalsfinske og romanibørn skal tilbydes gratis modersmålsundervisning, selv om sproget ikke er det daglige omgangsprog. Det gælder også for adoptivbørn, hvis modersmål ikke tales i hjemmet. I grundskolen har 12% af eleverne et andet modersmål end svensk. Omtrent halvdelen deltager i modersmålsundervisningen.

Modersmålsundervisningen kan finde sted i skoletiden som afløser for et andet fremmedsprog eller uden for timeplanen. Normalt finder undervisningen sted uden for den almindelige timeplan, men på selve skolen. Et barn kan kun få modersmålsundervisning i ét sprog. Modersmålsundervisning skal gives i syv skoleår (mere, hvis eleven har særlige behov derfor). Det mest almindelige er dog, at kommunerne tilbyder undervisningen i hele grundskoleforløbet. Ansvar for mo-

dersmålsundervisningen ligger oftest centralt i kommunen. En kommune er kun forpligtet til at arrangere modersmålsundervisning, hvis der kan findes en passende lærer, og hvis der er mindst fem elever, der ønsker undervisning i det pågældende sprog. Det almindelige timetal er mellem 40 og 80 min. pr. uge. Modersmålsundervisningen har sin egen kursusplan. Den største del af undervisningen gives af løst tilknyttede lærere. Undervisningen afsluttes med en prøve i det ottende eller niende skoleår.

Modersmål kan læses på de gymnasiale ungdomsuddannelser, hvis prøven fra grundskolen er bestået. Undervisningen i modersmålet afløser et valgfag eller et andet sprogfag eller kan foregå uden for normal undervisningstid. 20% af eleverne med udenlandsk baggrund fik afgangsprøve i et af modersmålskurserne i skoleåret 2001/2002. Halvdelen af kommunerne tilbyder modersmålsundervisning i gymnasiet. Det almindelige timetal er to timer pr. uge i et skoleår, men nogle kommuner tilbyder kun 40-60 min. pr. uge. Undervisningen foregår på gymnasieskolen.⁴²

8.3.9 Sociale ydelser

Indledning, almindelig karakteristik

Den svenske socialpolitik opererer overordnet med tre principper for social sikring. Der er generelle ydelser, hvor et fast beløb betales til alle, der befinder sig i en bestemt social situation - fx børnepenge og grundpension. Dernæst ydelser, der er indkomstprøvede, hvilket betyder, at ydelsen enten aftrappes ved stigende indtægt eller kun udbetales til personer, der ikke har andre muligheder for at forsørge sig - fx boligsikring (bostadsbidrag) og kontanthjælp (socialbidrag). Endelig er der indkomstrelaterede ydelser, der stiger med stigende indkomst, og som kræver, at modtageren har haft arbejde og har indbetalt bidrag til en social forsikringsordning over en fastsat tid - fx arbejdsløshedsforsikring og sygedagpenge. Desuden har nogle kommuner valgt at give den omtalte introduktionsersättning til flygtninge og visse andre udlændinge.

I 2001 indførtes en ny lov om socialforsikring (Socialförsäkring), der delte den sociale forsikring i to dele. Det betyder, at man er berettiget til en del af ydelserne gennem sin bopæl og berettiget til andre gennem sit arbejde. Den del, der base-

res på ens bopæl, angår basisbeløb, mens arbejdet forsikrer mod indkomstab. Det vil altså sige, at er man bosat i Sverige, har man ret til fx boligsikring og kon-tanthjælp, mens man, hvis man arbejder i Sverige (også uden at bo der), har ret til erstatning ved tab af indtægt ved fx sygdom og arbejdsløshed, de førnævnte indkomstrelaterede ydelser.

For at blive berettiget til de bopælsbaserede ydelser, skal man have permanent opholdstilladelse eller have boet i Sverige i mindst et år. Forlader man Sverige i mere end et år, ophører ens ret til de bopælsbaserede ydelser. Man skal have permanent opholdstilladelse i Sverige, hvilket derfor betyder, at fx asylansøgere ikke har ret til de bopælsbaserede ydelser. Hvis man er bosat i Sverige og forlader landet i en periode for at studere, anses man for at være bosat i Sverige, hvis man er berettiget til en form for uddannelsesstøtte fra staten. Kun udlændinge, der er berettigede til ph.d.-uddannelsesstøtte, opfattes som havende bopæl i Sverige og er dermed berettigede til bopælsbaserede ydelser.

De arbejdsrelaterede forsikringer gælder for alle ansatte i Sverige uafhængigt af deres bopæl. Er man udsendt til et andet land for et svensk firma i mindre end et år, gælder ens forsikring stadig. Omvendt er man ikke forsikret, hvis man er udsendt af et udenlandsk firma til Sverige for en periode kortere end et år. Den arbejdsrelaterede forsikring ophører med at gælde tre måneder efter, at man er holdt op med at arbejde. Hvis man, når man ophører med at arbejde, får en forsikringsbaseret ydelse, fx sygedagpenge eller arbejdsløshedsunderstøttelse, fortsætter forsikringen med at gælde, indtil man ikke er berettiget til ydelsen mere. Arbejdsrelateret pensionsforsikring er gyldig, til man når pensionsalderen.

Socialforsikringen finansieres af sociale bidrag, skatteindbetalinger og afkast fra diverse fonde. De sociale bidrag betales af arbejdsgivere, selvstændige og ansatte.⁴³

Introduktionsersättning

Adgangsbetiingelser: Kommunerne kan give introduktionsersättning til flygtninge og familiesammenførte til flygtninge, hvis familiemedlemmet til flygtningen har søgt om opholdstilladelse senest to år efter, at flygtningen har fået opholdstill-

delse i en kommune. Det er en betingelse for udbetaling af introduktionsersättningen, at udlændingen forpligter sig til at følge en introduktionsplan, som fastsættes i samråd med udlændingen. Hvis udlændingen ikke følger planen, kan dele eller hele introduktionsersättningen tilbageholdes. Der er forskellige regler i de forskellige kommuner. I bydelen Hyllie uden for Malmø er ydelsen behovsprøvet og afhængig af anden formue, mens kommunen Nassjö i Småland lægger vægt på, at ydelsen er præstationsafhængig og derfor ikke benytter individuel behovsprøvning. Ydelsen er dog i Nassjö afhængig af husholdningens størrelse. Erhvervsindkomst over 2.000 SEK pr. måned og visse sociale ydelser modregnes i ydelsen. Fraværsreglerne følger de almindelige regler for arbejdsmarkedet; ved lovligt fravær pga. fx sygdom modtager man 80% af ydelsen.

Udmåling og varighed: Kommunerne kan selv bestemme størrelsen af ydelsen. Normalt ligger den månedlige ydelse mellem 3.500 og 6.000 SEK pr. måned (mellem €382 og €655). Ydelsen kan gives, indtil udlændingen bliver selvforsørgende eller overgår til anden forsørgelse, fx en form for uddannelsesstøtte. Varigheden er dog meget forskellig; i Nassjö kommune gives ydelsen i op til to år, mens den i Åmål kommune gives i syv måneder.

Der er ikke beregnet nettodækningsgrader for disse tilfælde.

Eksport: Det er ikke muligt at medtage ydelsen til udlandet.⁴⁴

Arbejdsløshedsunderstøttelse ('Grundförsäkring' og 'Frivillig inkomstrelaterad försäkring')

Arbejdsløshedsforsikringen består af en grundforsikring og en frivillig indkomstrelateret forsikring.

Adgangsbetingelser: Betingelserne for at få udbetalt grundforsikringen er, at den arbejdsløse inden for de seneste 12 måneder har haft arbejde i mindst 70 timer pr. måned. Hvis personen ikke kan opfylde dette krav, kræves det, at han/hun har arbejdet mindst 450 timer i en sammenhængende periode på seks måneder. Arbejde med løntilskud mv. regnes som erhvervsarbejde i denne forbindelse. Desuden skal personen være aktivt arbejdssøgende og villig til at tage passende

arbejde. Der er fem karenstage. For at få ret til den indkomstrelaterede forsikring skal den arbejdsløse opfylde kravene for at modtage grundforsikring samt have været medlem af en arbejdsløshedskasse i mindst 12 måneder. For at blive medlem af en arbejdsløshedskasse skal man have arbejdet i mindst 17 timer om ugen og have arbejdet i fire ud af de sidste fem uger.

Udmåling og varighed: Grundforsikringen giver et fast beløb på 270 SEK (€29) pr. dag. Den indkomstrelaterede forsikring giver et erstatningsbeløb på 80% af tidligere løn med en maksimumbeløb på 680 SEK (€74) pr. dag i de første 100 dage. Derefter er maksimumbeløbet 580 SEK (€63) pr. dag fem dage om ugen. Der udbetales arbejdsløshedserstatning i højst 300 dage.

Nettodækningsgraden for en svensk OECD-gennemsnitsarbejder, APW, var 70% i 1999. Dengang eksisterede den højere ydelse i de første 100 dage ikke, hvilket gør, at 1999-tallet er noget for 'lavt'. Omvendt var maksimumbeløbet på 580 SEK også maksimum i 1999, hvilket bidrager til, at tallet for 1999 er noget for 'højt', da APW-lønnen er steget fra 1999 til 2003. Alt i alt er 1999-tallet lidt for lavt til at afspejle situationen i 2003. Hvis APW'eren kun er grundforsikret, var nettodækningsgraden 30% i 1999, et tal, der også er lidt for lavt til at afspejle 2003-situationen. Alle beregninger af nettodækningsgrader er egne beregninger.

Eksport: Man kan tage den svenske arbejdsløshedsunderstøttelse med til et andet EU/EØS-land i op til tre måneder med henblik på at søge arbejde der.⁴⁵

Kontanthjælp (Socialbidrag)

Adgangsbetingelser: Hvis det efter en individuel behovsprøvnin g vurderes, at en person ikke har andre muligheder for forsørgelse, skal denne bevilges socialbidrag af kommunen, så personen opnår rimelige levevilkår. Ved beregningen indregnes hele familiens indtægter og formue. Man skal, hvis man har nogen arbejdsevne, søge arbejde, deltage i arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger, arbejdsrehabiliterende foranstaltninger eller svenskundervisning. For personer under 25 år, visse personer over 25 år og studerende kan der stilles yderligere krav om fx at deltage i praktik eller andre kompetenceudviklende foranstaltninger.

Et rimeligt indtægtsniveau blev i 2002 fastsat til 3.140 SEK (€343) pr. måned for enlige og 5.050 SEK (€551) pr. måned for par uden børn. Normen er efter afholdelse af boligudgifter. Ved særlige behov kan man få mere end det fastsatte behov, og i særlige tilfælde kan beløbet sættes under denne norm.

Målt i forhold til OECD's svenske gennemsnitsarbejder, APW, var nettodækningsgraden ca. 25% i 1999. Der er her ikke taget hensyn til tilskud til dækning af boligudgift, se beskrivelsen i teksten.

Eksport: Socialbidraget kan i almindelighed ikke medtages til udlandet.⁴⁶

Sygedagpenge (Sjuklön og Sjukpenning)

Adgangsbetingelser: Retten til sjuklön gælder fra den første ansættelsesdag i et svensk firma. Det er altså en arbejdsrelateret forsikring. Der er en karenstid pr. sygdomsperiode dog højst 10 karenstid på et år.

Udmåling og varighed: Sjuklönen udgør 80% af den ansattes samlede løn. Arbejdsgiveren er forpligtet til at udbetale ydelsen de første 14 dage af en sygdomsperiode. Fra og med den 15. dag af en sygdomsperiode overtager Försäkringskassan ansvaret for betalingerne. Ydelsen hedder da Sjukpenning og udgør stadig 80% af lønnen, men nu op til et maksimum på 284.000 SEK (€31.012) pr. år. Man får sjukpenning, så længe forsikringskassen bedømmer, at sygdommen hindrer en i at arbejde. Man kan få kvart, halv, trekvart og hel sjukpenning, afhængig af hvor meget man kan arbejde. Den laveste sjukpenning-ydelse var i 2002 9.100 SEK (€994) pr. år.

Målt i forhold til OECDs svenske gennemsnitsarbejder, APW, var nettodækningsgraden 81% i 1999.

Eksport: Man kan i nogle tilfælde tage sjuklönen med til udlandet, hvis rejsen ikke forværrer sygdommen, og hvis arbejdsgiveren siger god for det. Når retten til sjuklön udløber efter 14 dage, er det op til forsikringskassen at vurdere, om det er forsvarligt, at den syge opholder sig i udlandet.⁴⁷

Alderspension

Siden 1998 er det svenske pensionssystem blevet reformeret. I det følgende er det nye pensionssystem beskrevet, som det ser ud for personer, der endnu ikke er pensionister, hvilket vil sige personer født efter 1938. Der er dog en mellemgeneration, født mellem 1938 og 1953, der vil modtage pension delvist efter de gamle regler og delvist efter de nye regler. Det nye pensionssystem bliver et selvstændigt system adskilt fra de andre sociale forsikringsordninger. Det er obligatorisk at spare op i pensionssystemet. Systemet består af en garantipension og en pension, der er afhængig af tidligere indtægt.

Adgangsbetingelser: For at få den fulde garantipension skal man have boet i Sverige i 40 år, fra det år, man er fyldt 25, til man fylder 64. Man kan få garantipension, fra man fylder 65 år. Har man arbejdet i Sverige, har man ret til indkomstafhængig pension. Hvis man har haft pensionsberettiget indkomst mellem det 16. og 24. år, tæller disse år også med i opgørelsen af den indkomstafhængige pension. Man kan indtjene pension, fra man fylder 16 år. Der er ingen øvre aldersgrænse for indtjening af pension. Der optjenes pension af indtægter mellem 1.000 og 291.000 SEK (€109-€31.777) (2002-tal). I perioder, hvor man passer små børn, er værnepligtig, studerende eller førtidspensionist, tilskrives man pensionsindbetalinger svarende til de indbetalinger, man havde, mens man havde almindeligt erhvervsarbejde. Man optjener altså også pension i disse perioder.

Udmåling og varighed: Den samlede indtægtsafhængige pension udgør 18,5% af den samlede pensionsberettigede løn. Af disse 18,5 % indgår 2,5% procentenheder i en særlig fondsbaseret præmieopsparingsordning, hvor provenuet til sin tid kan bruges til at købe en pensionsordning. Resten (16%) er en rettighed, som indekseres og bruges til at beregne den årlige udbetalte pension ud fra den pågældende kohortes middellevetid. Man kan hæve kvart, halv eller hel indtægtsafhængig pension fra det år, man fylder 61 år. Benyttes denne mulighed, reduceres pensionen i forhold til, hvis den hæves fra 65-års alderen. Garantipensionen udgjorde i 2002 for en enlig 80.727 SEK (€ 8.815) pr. år. Garantipensionen samordnes med den indtægtsafhængige pension og bortfalder helt for en enlig pensionist (2002-tal), hvis dennes indkomstafhængige pension overstiger 116.353 SEK (€12.706).

Fødselsårgangen fra 1938 får for første gang ordinær alderspension efter det nye system i 2003, men kun med en beskedent andel. Den helt overvældende andel kommer fra det gamle system, som nedenfor anførte beregninger er baseret på.

Nettodækningsgraden for den tidligere svenske gennemsnitsarbejder, APW, var 62% i 1999. Uden tidligere indkomst var nettodækningsgraden 39% i 1999, også målt i forhold til gennemsnitsarbejderens nettoindkomst.

Eksport: Man kan tage sin garantipension med til et andet EU/EØS-land eller til et land, Sverige har gensidige aftaler med.⁴ Den indkomstafhængige pension kan medtages til et hvilket som helst land, uafhængigt af hvilken nationalitet modtageren har.⁴⁸

Forsørgelse af ældre bosat i Sverige med lidt eller ingen pension (Äldreförsörjningsstöd) (ÄFS)

Denne ordning, der er indført 1. januar 2003, er primært rettet mod ældre indvandrere, der har boet kort tid i Sverige, men kan også gælde for personer, der har boet hele deres liv i Sverige, hvis de ikke har ATP og har hævet dele af deres grundpension og derfor lever på en meget lille pension.

Adgangsbetingelser: Giver til personer over 65 år, der ikke har andre muligheder for forsørgelse. Den er altså behovsprøvet ligesom den svenske kontanthjælp og sikrer en minimumsindkomst.

Førtidspension (förtidspension og sjukbidrag)

Adgangsbetingelser: Hvis man er mellem 16 og 65, år kan man få førtidspension under forudsætning af, at ens arbejdsevne er nedsat med mindst en fjerdedel. Hvis ens arbejdsevne ikke er varigt nedsat, kan man få 'sjukbidrag'. Sjukbidraget giver samme ydelse på samme betingelser, men er altid tidsbegrænset. Førtidspensionens størrelse er afhængig af ens pensionsindbetalinger. Det vurderes løbende, om man fortsat har ret til førtidspension. Systemet vil blive reformeret, men som det ser ud nu (2002), baseres det dels på en grundlæggende førtidspen-

⁴ Israel, Canada, Kroatien, Marokko, Montenegro, Schweiz, Serbien, Slovenien, Tyrkiet, USA og Chile.

sion fra folkepensionssystemet, dels på aktuelle og antagne⁵ indbetalinger til ATP, hvilket svarer til den hidtidige ordning for alderspension.

Udmåling og varighed: Man kan få hel, $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{2}$ og $\frac{1}{4}$ førtidspension. Alle får den grundlæggende førtidspension, som for en ugift person udgjorde 34.110 SEK (€3.725) i 2002. Dertil kommer et pensionstilskud på 42.789 SEK (€4.376), der aftrappes krone for krone med ens ATP. Først når ATP overstiger værdien af pensionstilskuddet, stiger førtidspensionen igen. Mindste (hele) førtidspension inkl. tillæg for en ugift udgjorde derfor i 2002 76.899 SEK (€8.397) pr. år.

Sverige har fået et nyt førtidspensionssystem i 2003, men de nedenfor anførte beregninger er, ligesom beskrivelsen, baseret på det gamle (2002).

Nettodækningsgraden for OECD's svenske gennemsnitsarbejder, APW, var 61% i 1999. Uden tidligere indkomst var nettodækningsgraden 45% i 1999, også målt i forhold til gennemsnitsarbejderens nettoindkomst.

Ekspert: Man kan modtage sin svenske førtidspension i et andet nordisk eller EU/EØS-land eller i lande, som Sverige har aftaler om pension med.^{6 49}

Boligsikring (Bostadsbidrag)

Adgangsbetingelser: Betales til børnefamilier og unge mellem 18 og 29 år uden børn. Man skal være bosat i Sverige og opført i det svenske folkeregister for at have ret til ydelsen. Man kan få bostadsbidrag, hvis man bor i sin 'egen' lejebolig eller ejerbolig.⁷ Ydelsen er bestemt af husholdningens størrelse, dens indkomst, boligudgiften og af boligens størrelse. Der findes en særlig ordning for pensionister, 'Bostadstillägg til pensionärer' (BTP), som også er indkomstafhængig. Også førtidspensionister kan have ret til BTP.

⁵ De antagne indbetalinger er et beregnet indbetalt beløb, der skal godtgøre de manglende pensionsindbetalinger fra det år, en person førtidspensioneres, til han/hun fylder 65 år.

⁶ Samme lande som ved alderspension.

⁷ Tilskuddet, der gives til hjemmeboende børn, er dog uafhængigt af, om boligen er ens egen.

Udmåling og varighed: Ydelsen bevilges for højst 12 måneder ad gangen. Ens boligomkostninger skal være højere end 2.000 SEK (€218) (højere end 1.800 (€197), hvis man er under 29 år og af og til har børn boende). Størrelsen af det boligareal, man kan få tilskud til, er afhængigt af antallet af børn. Ligeledes er antallet af børn bestemmende for, hvor stor en boligomkostning man kan få tilskud til. For en husholdning med et barn kan betales op til 75% af boligomkostningen mellem 2.000 SEK (€218) og 3.000 SEK (€328) og 50% af boligomkostningen mellem 3.000 SEK (€328) og 5.300 SEK (€579). Alle beløb er pr. måned. Et hjemmeboende barn giver et tilskud på 600 SEK (€66), to børn giver 900 SEK (€98), og tre eller flere børn giver 1.200 SEK (€131) pr. måned. Børn regnes som hjemmeboende, indtil de fylder 18 år (indtil 20 år, hvis de er studerende). Ydelsen mindskes med 1/3 af den del af ens indkomst, der overstiger 41.000 SEK (€4.477) pr. år. BTP udgør op til 91% af boligomkostningerne med et loft på 4.500 SEK (€491) pr. måned.

Der er ikke foretaget beregninger, hvor boligstøtten indgår.

Eksport: Man kan ikke tage bostadsbidraget eller BTP med til udlandet.⁵⁰

Børnepenge (Allmänt Barnbidrag)

Adgangsbetingelser: De almindelige børnepenge gives for alle børn fra måneden efter fødselsmåneden (eller fra den måned, hvor barnet er flyttet til Sverige), til barnet fylder 16 år.

Udmåling og varighed: Børnepenge udgør i Sverige 11.400 SEK (€1.245) pr. år pr. barn. Det tredje barn under 16 år udløser et tillæg på 3.048 SEK (€333), det fjerde et tillæg på 9.120 SEK (€996) og yderligere børn giver et tillæg på 11.400 SEK (€1.245).

Målt i forhold til nettoindkomsten for et par med i alt 1,5 svensk gennemsnitsindkomst udgør ydelserne til et barn 4,5%, til to børn 8,2% og til tre børn 13,3% i 1999.

Eksport: Den, der modtager beløbet, skal være bosat i Sverige. Hvis barnet sammen med forældrene forlader Sverige og rejser til et land uden for EU/EØS for en

periode, der er kortere end seks måneder, kan der fortsat modtages børnepenge. Er det fra starten klart, at udlandsopholdet vil vare længere end seks måneder, ophører børnepengene. Personer, der er udsendt for den svenske stat eller en svensk ulandsbistandsorganisation, opfattes som bosiddende i Sverige.⁸ Bosætter man sig i et andet EU/EØS-land, har man ret til børnepenge efter dette lands regler.⁵¹

Uddannelsesstøtte

Adgangsbetingelser: Der findes to slags uddannelsesstøtte, 'studiehjælp' er for studerende under 20 år på gymnasiale uddannelser, 'studiemedel' er for studerende ved universiteter, højskoler eller anden eftergymnasial uddannelse og til studerende over 20 år på gymnasiale uddannelser. Studerende over 25 kan få tillæg til uddannelsesstøtten. Udlændinge kan få uddannelsesstøtte, hvis de har permanent opholdstilladelse eller over en toårsperiode har boet og arbejdet⁹ i Sverige og ikke har bosat sig udelukkende for at studere. Udlændingen skal planlægge at bosætte sig permanent i Sverige.

Udmåling og varighed: Studiehjælpen udgjorde i 2002 950 SEK (€104) pr. måned. Indtil den unge fylder 18 år, betales ydelsen til den unges forældre eller værge. Der gives tillæg til støtten, hvis familien har lav indtægt.¹⁰ Studiemedel består af henholdsvis et tilskud og et lån. Tilskuddet var i 2002 572 SEK (€62) pr. uge og lånet udgjorde 1.091 SEK (€119) pr. uge. Studerende over 25 år kan låne ekstra penge. Hvis man tjener over et bestemt beløb, skæres der i uddannelsesstøtten.

Der er ikke beregnet nettodækningsgrader i disse tilfælde.

Eksport: Studiehjælpen kan tages med til studier i alle nordiske lande, hvis man er svensk statsborger. Den kan medtages til lande uden for Norden, hvis det kan

⁸ For svenske ulandsmedarbejdere dog maksimalt for en periode af tre år.

⁹ Pasning af egne børn under ti år, pasning af nære pårørende, registreret arbejdsløshed og deltagelse i arbejdsmarkedstræning samt svenskundervisning regnes som arbejde.

¹⁰ Ved en indtægt under 85.000 SEK (€9.282) pr. år gives 855 SEK (€93) i tillæg pr. måned, ved en indtægt mellem 85.000 SEK og 104.900 SEK (mellem €9.282 og €11.455) gives 570 SEK (€62) i tillæg, og for en indtægt mellem 105.000 SEK og 124.900 SEK (mellem €11.455 og €13.639) gives 285 SEK (€31) i tillæg.

bevises, at uddannelsen ikke med lige så stor fordel vil kunne tages ved en svensk læreanstalt. Svenske statsborgere, der har været folkeregisterbøgført i to år, kan søge om at få studiemedel til at tage en udenlandsk uddannelse, såfremt denne er godkendt og varer mere end tre måneder. Udlændinge kan normalt ikke tage svensk uddannelsesstøtte med til udlandet. Undtaget herfra er i særlige tilfælde EU-borgere.⁵²

8.3.10 Geografisk fordeling

Asylansøgere kan vælge mellem at bo i en af Migrationsverkets boliger eller selv at arrangere sin bosætning hos fx venner og familie. De, der vælger at arrangere deres egen bosætning, folkeregisterbøgføres, hvis de får opholdstilladelse, i den kommune, de har valgt at bo i. De kan dog vælge at bede det offentlige om hjælp til at arrangere en bolig. Vælger man at bo i en af Migrationsverkets boliger, lader man sig i højere grad styre. Ved evt. opholdstilladelse kan man ønske at bo et bestemt sted, og Migrationsverket, Staten og Integrationsverket tilbyder så i samarbejde med kommunerne bosætning i en af de 170 kommuner, som man samarbejder med. Disse flygtninge kan dog også vælge selv at arrangere deres bosættelse hos venner eller familie.

Staten og kommunerne har altså intet egentligt styringsmiddel for den geografiske fordeling af flygtningene. En sagsbehandler ved Integrationsverket vurderer, at den frivillige bosætning kan medføre en dårligere integration, men at princippet om individets frihed er så grundlæggende for den svenske integrationspolitik, at man ikke vil indføre nogen tvang i den geografiske fordeling. Man vil dog i udviklingen af den svenske integrationspolitik forsøge at nå frem til en politik, der kan mildne problemet med de segregerede boligområder omkring de svenske byer.⁵³

8.3.11 Valgret

Svenske statsborgere over 18 år kan stemme til Riksdagen, til landstings- og kommunevalg. Indvandrere, der har boet i mindst tre år i Sverige, kan stemme til landstings- og kommunevalg. EU/EØS-borgere kan stemme til landstings- og kommunevalg, hvis de er folkeregisterbøgførte i Sverige.⁵⁴

8.3.12 Etnisk ligestilling

Sverige betragter den etniske ligestillingspolitik, (etnisk mangfoldspolitik), som en hjørnesteen i integrationspolitikken. Vedtagelsen af den nuværende etniske mangfoldighedspolitik skete i 1997 samtidig med en række lovændringer og oprettelsen af Integrationsverket. I 1999 kom en ny lov mod etnisk diskriminering, der blandt andet pålægger arbejdsgivere og fagforeninger at udfærdige handlingsplaner og iværksætte tiltag, der skal modvirke etnisk forskelsbehandling og fremme etnisk mangfoldighed på arbejdsmarkedet. Arbejdsgiverne er derfor forpligtede til aktivt at forhindre, at ansættelsespolitikken og omgangsformer på arbejdspladsen udgør en barriere for etniske minoriteters muligheder. I 2000 blev en national handlingsplan mod racisme, fremmedfjendtlighed, homofobi og diskriminering vedtaget. Der indgår elementer af den etniske ligestillingspolitik i uddannelsespolitikken, beskæftigelsespolitikken og i socialpolitikken. Sverige fører altså en aktiv etnisk ligestillingspolitik, der skal rettes mod hele samfundet frem for kun mod indvandrere. Sverige har en særlig diskriminationsombudsmand, som man kan klage til over etnisk betinget forskelsbehandling. Derudover skal ombudsmanden aktivt modvirke diskriminering gennem oplysningskampagner, rådgivning mv.⁵⁵

Litteratur

Tekster

Arbetsmarknadsstyrelsen m.fl. 2001: Överenskommelse om utveckling av introduktion för flyktingar och andra invandrare. Arbetsmarknadsstyrelsen m.fl.

Bistånds- och migrationsministeriet 2002: *Migration 2002*. Bistånds- och Migrationsministeriet

Folksam 2002: *Vår Trygghet 2002*. Lindström Idé & Produktion AB

Högskoleverket 1999: *Bedömningsguiden - Värdering av högre utbildning från ett urval länder*. Högskoleverket. Stockholm

Integrationsverket 2001a: *Förbättrad introduktion för nyanlända invandrare*. Redovisning INT-19-01-1578. Introduktionsavdelningen. Integrationsverket: Norrköping

Integrationsverket 2001b: *Introduktion för nyanlända invandrare*. Integrationsverket. Norrköping

Integrationsverket 2002a: *Att bedöma utländska utbildningar och yrkeserfarenheter*. Integrationsverket. Norrköping

Integrationsverket 2002b: *Du gamla du nya - Sveriges kommuner välkomnar nya medborgare*. Integrationsverket. Norrköping

Integrationsverket 2002c: *Integrationsbarometer 2002*. Integrationsverket. Norrköping

Integrationsverket 2002d: *På rätt väg? - Slutrapport från den nationella utvärdering av storstadssatsningen*. Integrationsverkets rapportserie 2002: 05: Norrköping

Integrationsverket 2002e: *Rapport Integration 2002*. Integrationsverket: Norrköping

Integrationsverket 2002f: *Utveckling av introduktionen år 2001*: Integrationsverkets rapportserie 2002: 3. Norrköping

Lag (1992: 1068) om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlännningar. Rättsnätet: www.notisum.se/rnp/SLS/LAG/19921068.HTM

Lindgren, Christofer 2002: *Etnisk mångfald i arbetslivet i Norden*.

Integrationsverket 2002:10 Regeringskansliet 2001: *Uttveckling och rättvisa - en politik för storstaden på 2000-talet*. Regeringskansliet. Stockholm

Riksdagens revisorer 2000: *Språk & Arbete - Svenskundervisning för invandrare & invandrararnas arbetsmarknad*. Riksdagens revisorer 2000/01:3

Skr. 1996/97: 24: Invandrings- och flyktingpolitiken.

Skr. 2002/03: 28: *Regeringens skrivelse - Migration och asylpolitik*.

Skolverket 2002: *Flera språk - fler möjligheter - utveckling av modersmålsstödet och modersmålsundervisningen 2002*

SOU (Statens offentliga utredningar) 2002:13: *Vår anhöriginvandring - Delbetänkande av Anhörigkommittén*.

SOU 2003: 25

Vogel, Joachim; Hjerm, Mikael; Johansson, Sven-Erik 2002: *Integration till svensk välfärd? Om invandrararnas välfärd på 90-talet*. Stockholm: Arbetslivsinstitutet. Statistiska centralbyrån

Hjemmesider

Regeringskansliet: www.regeringen.se

Svensk migrationspolitik.

Rösträtten

Uttveckling och rättvisa

Migrationsverket: www.migrationsverket.se

Arbetstillstånd

Asylärendets gång

Beviljade uppehållstillstånd 1980 - 2002

Frivillig återvandring

Regler för invandring

Starte eget företag,

Svensk medborgerskab

Uppehållstillstånd - familjeanknytning

Uppehållstillstånd för studier vid gymnasium/ folkhögskola

Uppehållstillstånd för studier vid universitet/ högskola

Vem får asyl

Integrationsverket: www.integrationsverket.se

Introduktion och bostadsorter - Information till asylsökande m.fl.

Historik

Hur har andra gjort

Överenskommelserna med arbetsmarknadens parter

Malmö kommun: www.malmo.se

Introduktion för nyanlända til Hyllie

Nassjö kommun: www.nassjo.se

Flyttingsektionen - Regler för introduktionsersättning

Skolverket: www.skolverket.se, www3.skolverket.se, www.skolutveckling.se

Styrdokument

Kontaktpersoner

Marie Louise Andersson, Malmø kommune

Gina Bayoumi, Integrationsverket

Mai Beijer, Skolverket

Jonas Doll, Integrationsverket

Adèle Ennab, Integrationsverket

Eva Jönsson, Skolverket

Stig Kattilakoski, Integrationsverket

Kerstin Magnusson, Integrationsverket

Per Löwenberg, Rikspolisstyrelsen 2003

Referencer og noter

¹ Bistånds- och migrationsministeriet 2002: 6-9; Skr. 1996/97: 24

² Hjerm i Vogel 2002: 25

³ Integrationsverket 2002c: 61

⁴ Integrationsverket 2002c: 61

⁵ Hjerm 2002 i Vogel 2002: 25-29

⁶ SOU 2002: 13: 16

⁷ Bistånds- och migrationsministeriet 2002: 21; Hjerm i Vogel 2002: 28

⁸ Migrationsverket: Regler för invandring; Integrationsverket: Historik

⁹ Fredrik Martinsson, Migrationsverket 18.12.2003

¹⁰ Migrationsverket: Vem får asyl; Integrationsverket: Introduktion och bostadssorter: 5

¹¹ Hjerm 2002 i Vogel 2002: 28

¹² Migrationsverket: Beviljade uppehållstillstånd 1980-2002 (alle immigrationstal stammer fra denne kilde)

¹³ Migrationsverket: Vem får asyl

¹⁴ Fredrik Martinsson, Migrationsverket 27.5.2003; Hjerm 2002 i Vogel 2002: 28; Skr. 1996/97: 24:17

-
- ¹⁵ Migrationsverket: Uppehållstillstånd - familjeanknytning, Arbetstillstånd, Starte eget företag, Uppehållstillstånd för studier vid gymnasium/folkhögskola, Uppehållstillstånd för studier vid universitet/högskola; SOU 2002: 13: 12, 15
- ¹⁶ Migrationsverket: Svensk medborgerskab; Fredrik Martinsson, Migrationsverket 21.8.2003
- ¹⁷ Migrationsverket: Svensk medborgerskab; Integrationsverket 2002b
- ¹⁸ Per Löwenberg, Rikspolisstyrelsen
- ¹⁹ SOU 2003: 25: 80-81
- ²⁰ Migrationsverket: Regler för invandring; SOU 2003: 25: 79-82, 182, 200
- ²¹ Migrationsverket: Frivillig återvandring
- ²² Integrationsverket 2002e
- ²³ Integrationsverket 2002e
- ²⁴ Integrationsverket 2001a
- ²⁵ Integrationsverket 2002f: 20; Integrationsverket 2002e; Integrationsverket: Historik; Skr. 1996/1997: 24: 45- 49
- ²⁶ Migrationsverket: Asylärendets gång
- ²⁷ Skr. 1996/1997: 24: 41-44; Skr. 2002/03: 28: 20
- ²⁸ Arbetsmarknadsstyrelsen m.fl 2001: 3
- ²⁹ Integrationsverket 2002a: 1-15; Högskolaverket 1999: 1-13
- ³⁰ Integrationsverket 2001b
- ³¹ www.integrationsverket.se, Ennab, Adèle 15.8.2003
- ³² Integrationsverket 2001a
- ³³ Integrationsverket 2001a: 10-13
- ³⁴ Regeringskansliet 2001: Uttveckling och rättvisa; Integrationsverket 2002d
- ³⁵ Eva Jönsson, Skolverket 3.6.2003
- ³⁶ Jönsson 2002, www.skolverket.se
- ³⁷ Integrationsverket 2001a:10, 14; Folksam 2002:155
- ³⁸ Skr. 1996/97: 24: 51
- ³⁹ Stig Kattilakoski, Integrationsverket 6.6.2003
- ⁴⁰ www3.skolverket.se, Andersson 7.8.2003
- ⁴¹ Modersmålsstöd och modersmålsundervisning - Bilag 2 till Flera språk - fler möjligheter

⁴² SFS nr.: 1994: 1194, Modersmålsstöd och modersmålsundervisning - Bilag 2 till

Flera språk - fler möjligheter

⁴³ Folksam 2002: 15-36

⁴⁴ Nassjö kommune: Flygtingsektionen - Regler för introduktionsersättning; Malmø kommune; Stig Kattilakoski, Integrationsverket 6.6.2003; Integrationsverket: Hur har andra gjort; Lag (1992:1068) om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar

⁴⁵ Folksam 2002: 189-210

⁴⁶ Folksam 2002: 299-304

⁴⁷ Folksam 2002: 57- 76

⁴⁸ Folksam 2002: 249-284

⁴⁹ Folksam 2002: 91-96

⁵⁰ Folksam 2002: 129-134

⁵¹ Folksam 2002: 213-216

⁵² Folksam 2002: 119-124

⁵³ Jonas Doll, Integrationsverket 27.5.2003

⁵⁴ Regeringskansliet: Rösträtten

⁵⁵ Lindgren 2002

9. Udlændinge- og integrationspolitik i Tyskland

9.1 Kort om Tyskland som indvandringsland

Tyskland har traditionelt ikke opfattet sig selv som et indvandringsland, tværtimod, men siden afslutningen på 2. verdenskrig har Tyskland haft en betydelig indvandring. Umiddelbart efter krigen flyttede et stort antal tyske statsborgere tilbage til Tyskland fra det tidligere besatte Østeuropa. Siden er også et betydeligt antal personer af tysk afstamning bosat i Østeuropa blevet repatrieret i Tyskland, de såkaldte 'Aussiedler'. I 1950'erne og navnlig 1960'erne kom et stort antal gæstearbejdere til Tyskland, men det standsede i 1973 i forbindelse med den første store olieprisstigning, og der har siden været 'rekrutteringsforbud'. Der har dog også været et stort antal familiesammenføringer for de gæstearbejdere, der blev i Tyskland. Det tidligere Vesttyskland modtog tillige et stort antal flygtninge fra det tidligere Østtyskland og fra Østeuropa. I 1980'erne og 1990'erne er det navnlig flygtninge (og familiesammenførte) fra lande uden for Europa, der er kommet til Tyskland, inklusive jødiske flygtninge fra det tidligere Sovjetunionen. Konflikterne i det tidligere Jugoslavien har også medført betydelige flygtningestrømme til Tyskland, dog fortrinsvis med midlertidigt ophold. Udlændinge, dvs. udenlandske statsborgere, udgør 9% af befolkningen i Tyskland, svarende til 7,3 millioner personer i 2002.¹

Den økonomiske indvandring (bortset fra EU/EØS-landene) har siden 1973 været stærkt kontrolleret. I 2000 indførtes en 'green card' ordning, som muliggjorde 'let' adgang for op til 20.000 it-specialister over 3 år, dog kun med midlertidig opholdstilladelse. I den lov, der skulle være trådt i kraft fra begyndelsen af 2003 (se nedenfor under udlændinge- og asylpolitik), var der åbnet adgang for yderligere kontrolleret økonomisk indvandring. Loven blev genfremsat i begyndelsen af 2003, men er medio 2003 ikke vedtaget, jf. en kort omtale senere.

9.2 Udlændinge- og asylpolitik

9.2.1 Indledning

Den nuværende udlændingelov (Auslaendergesetzes vom 9. juli 1990) stammer grundlæggende fra 1990, dog med senere ændringer og tilføjelser.² Denne lov skulle være afløst af en helt ny lovgivning,³ som også omfattede væsentlige dele af integrationsområdet, fra januar 2003, men vedtagelsen af denne nye lov er blevet kendt ugyldig på grund af en ikke entydig stemmeafgivelse fra en af delstaterne i 'Bundesrat', som var afgørende for lovens vedtagelse her. Den nye lov er hermed bortfaldet, men er som nævnt genfremsat i 2003 som lovforslag. Dens indhold vil kort blive omtalt til sidst i dette afsnit, efter at de nugældende regler for opholds- og arbejdstilladelser for de forskellige indvandrergupper har været omtalt.

1990-loven, som trådte i kraft 1. januar 1991, sigtede primært mod at sikre udlændinge deres opholdsstatus, så den tidligere diskretionære praksis blev afløst af klare kriterier for, hvornår opholdstilladelse kan tildeles og forlænges. Der lå heri også en stramning, idet midlertidige ophold ikke som hidtil blot kunne fortsætte. Udlændingeloven indeholder også reglerne for familiesammenføring.

Udlændingeloven gælder for dem, der har fået adgang til ophold i Tyskland, herunder deres rettigheder til familiesammenføring, medens asylloven² gælder for asylansøgere, der søger adgang til Tyskland som flygtninge.

Tysklands forfatning fra 1949 indeholdt verdens formodentlig mest vidtgående rettigheder til at søge om asyl. Enhver, der følte sig politisk forfulgt, kunne søge asyl i Tyskland og havde krav på at få sin sag behandlet. Baggrunden for denne meget vidtgående mulighed stammer fra forfølgelserne under det Nationalsocialistiske styre, hvor mange tyskere reddede livet ved at kunne flygte til andre lande, hvis asylpolitik muliggjorde det. Den meget vidtgående asylmulighed skabte stigende problemer, og flere administrative reformer søgte at dæmme op for tilstrømningen, men det var først i 1993, at en tilføjelse til forfatningens asylmulighed blev vedtaget.² Tilføjelsen betød en kraftig reduktion i asylmulighederne, idet bl.a. flygtninge, som kom fra sikre tredjelande (oprindelseslande), eller som kom via sikre tredjelande (fx EU-landene) kunne afvises og sendes tilbage. Antallet af asylansøgere faldt markant i de følgende år.

Den tyske indvandring består nu alt overvejende af asylansøgere, familiesammenførte og en stærkt kontrolleret økonomisk indvandring fra ikke EU/EØS-lande. Almindelig rekruttering af arbejdskraft fra udlandet (ikke EU/EØS-lande) har ikke været mulig siden stoppet herfor i 1973. Der er dog en række undtagelser i rekrutteringsstoppet, som omtales nærmere i afsnittet om økonomisk indvandring.

9.2.2 Opholds- og arbejdstilladelser til forskellige grupper af indvandrere

Da opholds- og arbejdstilladelser er afgørende for mange aspekter af integrationen i Tyskland, er der i det følgende efter en kort gennemgang af opholdsgrundlaget for de fire hovedgrupper af indvandrere en særlig omtale af de forskellige tilladelser, herunder hvordan de bliver permanente.

Asylansøgere og flygtninge^{2 4}

Asylansøgere: Asylansøgere får en 'Aufenthaltsgestattung' som opholdsgrundlag. Den er bevis på, at de har ret til at være i landet, medens deres asylsag behandles. Efter 1 års 'ventetid' har de mulighed for at få en midlertidig arbejdstilladelse, en 'Arbeitserlaubnis', som dog tildeles prioriteret, dvs. først efter, at det er konstateret, at der ikke er tyske eller andre dermed ligestillede arbejdstagere til rådighed. I 2001 var der i Tyskland ca. 88.000, der søgte om asyl for første gang.⁵ I 2000 var der ca. 200.000 asylansøgere, der opholdt sig i Tyskland.⁶

Asylberettigede efter §16a i 'Grundgesetz'(den forfatningssikrede asylret): Denne gruppe flygtninge er den bedst stillede. De får ved godkendelse af deres flygtningestatus efter denne paragraf, som er lidt mere restriktiv end FN-konventionen, jf. nedenfor, tildelt en permanent opholdstilladelse, en 'Aufenthaltsurlaubnis', og behøver ikke arbejdstilladelse for at få lønnet beskæftigelse. Denne gruppe flygtninge har på en lang række områder samme rettigheder som tyske statsborgere, dog ikke valgret. I 2000 var der ca. 164.000 flygtninge i denne kategori i Tyskland.⁶ Ca. 3.000 fik denne flygtningestatus i 2000.

Flygtninge efter FN-konventionen: Her opfyldes kravene i FN's genevekonvention, men ikke i §16a efter 'Grundgesetz'. Det kan fx være via adgangen fra et sikkert tredjeland, som ikke muliggør status efter §16a, eller ved at risikoen for forfølgelse er opstået efter, at den pågældende har forladt landet. Status efter FN-konventionen medfører tildeling af en midlertidig opholdstilladelse, en 'Au-

fenthaltsbefugnis'. Arbejdstilladelse tildeles midlertidigt og prioriteret i form af en 'Arbeitserlaubnis'. Denne gruppe flygtninge er rettmæssigt dårligere stillet end asylberettigede efter §16a, herom senere. Der var ca. 54.000 flygtninge af denne kategori i Tyskland i 2000.⁶ Ca. 8.300 flygtninge fik denne status i 2000.

Asylansøgere, som hverken opfylder kravene efter §16 a eller FN-konventionen til at opnå flygtningestatus, kan af humanitære grunde få en midlertidig opholdstilladelse, en 'Aufenthaltsbefugnis', og en prioriteret arbejdstilladelse. I Tyskland var der i 2000 ca. 140.000 udlændinge med denne status.⁶

Kvoteflygtninge: Tyskland modtager undertiden såkaldte kvoteflygtninge efter aftale med FN. Det har været tilfældet med bådflygtninge fra Vietnam og flygtninge fra Chile. I perioden 2000 til 2002 har Tyskland ikke modtaget kvoteflygtninge. Der skal være enighed om modtagelsen på forhånd mellem regeringerne på det føderale niveau og på 'Laender'-niveau. Flygtninge med denne status behandles ikke individuelt gennem asylsystemet, men opnår i vidt omfang de samme rettigheder som konventionsflygtninge. De tildeles således en midlertidig opholdstilladelse, en 'Aufenthaltsbefugnis', og en midlertidig og prioriteret arbejdstilladelse i form af en 'Arbeitserlaubnis'. Der var ca. 8.000 flygtninge i denne kategori i 2000 i Tyskland, i 2002 var der lidt under 7.000.⁶

Flygtninge som følge af krig og borgerkrig: Modtagelse af flygtninge med denne status fra krigs- eller borgerkrigshærgede områder kræver ligeledes enighed mellem regeringerne på det føderale niveau og på 'Laender'-niveau. Det har der kun været i forbindelse med 15.000 flygtninge fra Kosovo, som blev evakueret til Tyskland fra flygtningelejre i Makadonien. Der sker ingen asylbehandling i den situation. Flygtningene tildeles en midlertidig opholdstilladelse, en 'Aufenthaltsbefugnis', og kan umiddelbart få en prioriteret arbejdstilladelse i form af en 'Arbeitserlaubnis'. Flygtninge fra andre krigs- eller borgerkrigshærgede områder har fået en anden status, jf. 'udsat udvisning'.

Personer, som har 'udsat udvisning': Der er ikke noget egentligt de facto-flygtningebegreb i Tyskland, men der opholder sig ganske mange, der enten ikke

har søgt asyl, eller som har fået afslag på asyl, men som af mange forskellige grunde ikke kan sendes tilbage til oprindelseslandet, bl.a. som følge af konventioner om tortur og menneskerettigheder. Disse mennesker får en 'Duldung', som ikke er nogen opholdstilladelse, men et bevis på, at udvisningen er udsat. En 'Duldung' har en varighed på 1 år, men forlænges ofte, selv om 'kædeforlængelser' egentlig ikke er tilladt. En person med udsat udvisning kan efter 1 år opnå arbejdstilladelse, men kun prioriteret i form af en 'Arbeitslaubnis'. Denne gruppe 'flygtninge' er rettighedsmæssigt dårligt stillet, stort set på linie med asylansøgere. Et stort antal flygtninge fra borgerkrigen i det tidligere Jugoslavien har eller har haft denne status. Et betydeligt antal er vendt tilbage efter ophør af krigshandlingerne. I 2000 var der ca. 225.000 de facto-flygtninge samt ca. 40.000 flygtninge fra Bosnien-Herzegovina med 'Duldung' som opholdsgrundlag.⁶

Det er ikke muligt at søge om asyl fra en tysk ambassade eller andre repræsentationer i udlandet, det skal ske i Tyskland.

Familiesammenførte²

Ret til familiesammenføring

EU/EØS-borgeres ret til familiesammenføring er baseret på EU-lovgivning. For borgere fra andre lande er reglerne fastsat i den tyske udlændingelov. De er baseret på principper og værdier, der er fastlagt i den tyske forfatning.

De almindelige betingelser for retskrav på familiesammenføring er, at den person (udlænding), der opholder sig i Tyskland, skal:

- have en 'Aufenthaltserlaubnis' (permanent, men en midlertidig er også tilstrækkelig) eller en 'Aufenthaltsberechtigung', som er det sikreste fundament for varigt ophold. Betingelsen er, at den pågældende skal have en veletableret opholdssituation og udsigt til varigt ophold i Tyskland.
- have tilstrækkelig plads til sig selv og familien i boligen (specificerede normer, bl.a. om antal m² pr. person, skal være opfyldt).
- være i stand til at forsørge sig selv og sin familie af egne indtægter, formue el-

ler særlige midler.

Retskravet omfatter ægtefælle og mindreårige børn (op til 16 år). Før i tiden var der et krav om, at ægteskabet havde varet mindst 3 år, men det er nu bortfaldet. Der var også en ventetid på 1 år, der ligeledes er bortfaldet. Der er ikke noget retskrav på sammenføring af andre end de nævnte familiemedlemmer, medmindre der er helt ekstraordinære grunde til det.

For asylberettigede efter §16a ses der bort fra kravene om tilstrækkelig plads og evnen til at forsørge sig selv og familien. De har umiddelbart krav på sammenføring med ægtefælle og mindreårige børn (i dette tilfælde op til 18 års alderen).

Tyske statsborgere har også krav på sammenføring af udenlandsk ægtefælle og mindreårige børn uden betingelser.

Udlændinge født i Tyskland eller indrejst i landet som mindreårige har ret til sammenføring med en udenlandsk ægtefælle, hvis den i Tyskland boende ægtefælle har en permanent opholdstilladelse, har boet i Tyskland i mindst 8 år og er myndig. Desuden skal kravene om plads i boligen og forsørgelsessevne være opfyldt.

I alle andre tilfælde, og det vil primært sige, når den i Tyskland boende udlænding hverken har en 'Aufenthaltserlaubnis' eller en 'Aufenthaltsberechtigung', afgøres sager om familiesammenføring diskretionært af myndighederne. Asylansøgere, som har en 'Aufenthalts gestattung', og 'de facto-flygtninge', som har en 'Duldung' som opholdsgrundlag, kan under ingen omstændigheder få familiesammenføring. Det betyder også, at konventionsflygtninge (FN-konventionen) har væsentligt ringere rettigheder end §16a asylberettigede. Konventionsflygtninge får kun en midlertidig opholdstilladelse, en 'Aufenthaltsbefugnis' som ikke i sig selv kan blive permanent. De har derfor, så længe de ikke har mindst en 'Aufenthaltserlaubnis', intet retskrav på familiesammenføring efter de nugældende regler, men kan få det efter diskretionær beslutning.

Det er i Tyskland ikke muligt at gribe ind over for arrangerede - eller tvangsægteskaber.

Opholds- og arbejdstilladelser til familiesammenførte

Hvor der foreligger ret til familiesammenføring, får de familiesammenførte som udgangspunkt en midlertidig 'Aufenthaltserlaubnis', hvis gyldighed er afhængig af den opholdstilladelse, den i Tyskland oprindeligt boende udlænding har. Det er tilfældet for både familiesammenførte ægtefæller og mindreårige børn. De familiesammenførte kan få 'egne' tilladelser under visse betingelser. For ægtefæller gælder, at hvis samlivet efter 2 års varighed (tidligere var det 4 år) ophører, får den familiesammenførte sin 'egen' opholdstilladelse, det samme er tilfældet, hvis ægtefællen, der oprindeligt boede i Tyskland, dør. Endelig får den familiesammenførte ægtefælle sin 'egen' tilladelse, hvis denne opfylder betingelserne for at få en permanent opholdstilladelse. Familiesammenførte børn får senest deres egen opholdstilladelse, når de når myndighedsalderen

Udenlandske forældres børn født i Tyskland (de er ikke familiesammenførte), som ikke får tysk statsborgerskab ved fødslen, modtager en midlertidig 'Aufenthaltserlaubnis', hvis moderen har en 'Aufenthaltserlaubnis' eller en 'Aufenthaltsberechtigung'. Barnets opholdstilladelse forlænges, så længe moderen (eller faderen, hvis han alene har forældreretten) har sin opholdstilladelse. Barnet får en selvstændig opholdstilladelse, hvis betingelserne for at få en permanent er opfyldt, eller når barnet når myndighedsalderen.

Arbejdstilladelse styres, jf. senere, af typen af opholdstilladelse. Der kan for familiesammenførte med midlertidige opholdstilladelser være ventetid (1 år) på en arbejdstilladelse.

Der bor ca. 130.000 personer i 2000 i Tyskland, som er familiesammenførte med anerkendte flygtninge. Dette antal udgør kun en mindre andel af samtlige familiesammenførte i Tyskland.⁶

Økonomiske indvandrere⁷

Det grundlæggende princip i Tyskland er 'arbejdsforbud' for udlændinge (bortset

fra EU/EØS borgere), men med mulighed for tilladelse. De vigtigste grupper, der kan få tilladelse, omtales kort i det følgende.

EU/EØS-borgere har ret til fri bevægelighed og til at søge og få arbejde inden for EU/EØS-området; det kræver ingen særlig tilladelse. Reglerne for familiesammenføring følger EU-lovgivning.

Adgangen til det tyske arbejdsmarked for andre udlændinge (som ikke er flygtninge, familiesammenførte eller børn af udlændinge bosat i Tyskland) er som regel midlertidig og afhænger af en opholdstilladelse (som regel en 'Aufenthaltsbewilligung', som er midlertidig og til et specifikt formål), som ikke kan forlænges. I år 2000 kom ca. 340.000 personer til Tyskland for at arbejde midlertidigt, heraf var ca. 220.000 sæsonarbejdere.

Der eksisterer en særlig aftale med de øst- og centraleuropæiske lande, hvis virksomheder inden for en årlig aftalt kvote kan sende medarbejdere til tyske virksomheder med henblik på at arbejde med særlige projekter.

Inden for bilaterale aftaler kan medarbejdere på mellem 18 og 40 år fra aftalelandenes virksomheder deltage i uddannelse og træning i tyske virksomheder i op til 18 måneder.

Siden 1991 har sæsonarbejdere fra Østeuropa haft mulighed for at arbejde i Tyskland i 3 måneder, især inden for landbrug samt hotel- og restaurationsområdet.

Der er særlige aftaler med Polen, Tjekkiet og Schweiz vedr. arbejde i Tyskland for personer bosat i grænseområder mellem disse lande og Tyskland.

Det er muligt for akademikere og forskere at arbejde ved tyske universiteter, forskningsinstitutter og virksomheder uden tilladelse. Betingelsen er, at deres tilstedeværelse 'er i offentlighedens interesse grundet deres særlige viden' - en betingelse, som det normalt tager lang tid at verificere.

I årene 2000-2003 blev det muligt for op til 20.000 it-eksperter at komme til Tyskland på en 5-årig opholdstilladelse, som derefter kan forlænges efter de almindelige regler. Den administrative procedure er blevet strammet betydeligt op, for at sikre en kort ekspeditionstid.

Der er i den nuværende lovgivning ingen særlige regler vedr. selvstændige erhvervsdrivendes indvandring til Tyskland. Indvandring er mulig, hvis de nødvendige tilladelser til erhvervsudøvelse er udstedt, og den pågældende virksomhed ikke strider mod offentlige interesser.

Studerende^{2 7}

Udenlandske studerende har adgang til at studere ved tyske universiteter og læreanstalter, hvis de opfylder adgangsbetingelserne. De skal (bortset fra EU/EØS borgere) i almindelighed have en særlig midlertidig opholdstilladelse, en 'Aufenthaltsbewilligung', som kun gælder for det specifikke formål, at studere et bestemt sted, og kun så længe studiet varer. Den kan ikke fornyes. De udenlandske studerende skal også kunne klare sig selv økonomisk. Der er ikke mulighed for at arbejde under studieopholdet.

Opholds- og arbejdstilladelser^{2 8}

Da hierarkiet af opholds- og arbejdstilladelser er så væsentligt i Tyskland, omtales dette kort i det følgende. Udlændingeloven fra 1990 indeholder fire typer af opholdstilladelser:

1. 'Aufenthaltsurlaubnis' er den 'sædvanlige' opholdstilladelse. Den gives først midlertidigt, men kan, når en række betingelser er opfyldt, forlænges til en permanent opholdstilladelse. En beskæftiget udlænding har ret til en permanent 'Aufenthaltsurlaubnis',

- hvis han eller hun har haft en midlertidig opholdstilladelse i 5 år,
- hvis vedkommende har en arbejdstilladelse, som ikke er begrænset til en særlig stilling i et bestemt firma,
- hvis han eller hun er i stand til at føre en 'enkel' samtale på tysk,
- hvis han eller hun har tilstrækkelig plads i sin bolig til sig selv og sin familie,

- hvis der ikke foreligger grunde til udvisning (fx kriminalitet).

Hvis udlændingen ikke er beskæftiget, skal vedkommende kunne klare sig af egne midler. Arbejdsløshedserstatning (enten fra forsikringen, 'Arbeitslosengeld', eller den efterfølgende ordning, 'Arbeitslosenhilfe') er godkendt som 'egne midler', men det er kontanthjælp ikke. Den permanente opholdstilladelse kan igen gøres midlertidig, hvis den pågældende efter 3 år ikke er beskæftiget.

2. *Retten til permanent ophold, 'Aufenthaltsberechtigung'*, er den sikreste form for opholdsstatus. Den tildeles (som en ret), hvis udlændingen har haft en opholdstilladelse i 8 år, lever af egne midler og har betalt bidrag til den offentlige obligatoriske pensionsforsikring i en periode på mindst 60 måneder (dette krav kan erstattes med uddannelse). Vedkommende må ikke have modtaget en større straf inden for de sidste 3 år og skal i øvrigt opfylde de allerede (under 1) nævnte krav for at få tildelt permanent opholdstilladelse. Personer med permanent ret til ophold kan kun udvises i tilfælde af alvorlig kriminalitet. Eksempelvis vil en dom på 3 år eller mere som følge af overtrædelse af narkotikalovgivningen medføre udvisning.

3. *'Aufenthaltsbewilligung'* er en opholdstilladelse med særlige formål, fx til brug ved uddannelse eller tidsbegrænsede job. Denne type opholdstilladelse kan ikke forlænges og kan ikke i sig selv føre til permanent ophold.

4. *'Aufenthaltsbefugnis'* tildeles udlændinge, som opholder sig i Tyskland af humanitære eller politiske grunde. Denne type opholdstilladelse tildeles midlertidigt, men kan føre til permanent ophold.

EU/EØS borgere behøver ikke opholdstilladelse i Tyskland, men kan, hvis de ønsker det, få udstedt et EU/EØS-opholdsbevis. Det er en ren formalitet.

Der er ganske mange, der opholder sig i Tyskland som en slags de facto-flygtninge. De får ikke en opholdstilladelse, men en såkaldt 'Duldung', som nærmest er et bevis på, at de ikke skal retsforfølges, selv om de ikke har forladt landet.

Asylansøgere modtager en 'Aufenthaltsgestattung', som er et bevis på, at de har ret til at opholde sig i Tyskland, mens deres asylsag behandles.

Retten til lønnet beskæftigelse for ikke EU/EØS-borgere er generelt knyttet til retten til ophold, men det er ikke sådan, at en arbejdstilladelse automatisk følger med opholdstilladelsen. Det overordnede princip er faktisk forbud mod arbejde for udlændinge fra ikke EU/EØS-lande, dog med en lang række undtagelser.

Udlændinge fra EU/EØS lande samt udlændinge med en varig (permanent) opholdstilladelse, 'Aufenthaltsberechtigung' eller ubegrænset 'Aufenthaltslaubnis' behøver ikke arbejdstilladelse. Det gør udlændinge, som er retsligt ligestillede med EU/EØS-borgere (fx borgere fra USA), heller ikke. Der gælder særlige regler for arbejdstagere fra Tyrkiet, som får EU/EØS-status på dette område efter en ventetid.

Der er to hovedtyper af arbejdstilladelser: 'Arbeitslaubnis' og 'Arbeitsrechtigung'.

Betingelserne for at opnå 'Arbeitslaubnis'er:

- At der ikke er skadelige virkninger på arbejdsmarkedet eller beskæftigelsesstrukturen ved at beskæftige udlændingen.
- At der ikke er tyske, eller med tyske ligestillede arbejdstagere til rådighed, heller ikke ledige.
- At arbejdsbetingelserne ikke er ringere end for tilsvarende tyske beskæftigede.

En 'arbeitslaubnis' kan begrænses både tidsmæssigt og indholdsmæssigt (til et bestemt job eller en bestemt branche). Det er en forudsætning, at vedkommende har en eller anden form for midlertidig opholdstilladelse som opholdsgrundlag, herunder 'Aufenthaltsgestattung' (asylansøgere) og 'Duldung' ('de facto-flygtninge'). Det fremgår direkte af betingelserne, at tildelingen af denne arbejdstilladelse afhænger af situationen på arbejdsmarkedet, herunder beskæftigelsen af tyske statsborgere.

Betingelserne for at opnå 'Arbeitsberechtigung'.er:

- At vedkommende er i besiddelse af en midlertidig 'Aufenthaltserlaubnis' eller en 'Aufenthaltsbefugnis' og har arbejdet i 5 år i bidragspligtig (sociale bidrag) beskæftigelse eller har boet uafbrudt i 6 år i Tyskland.
- At arbejdsbetingelserne ikke er ringere end for tilsvarende tyske beskæftigede.

Denne arbejdstilladelse udstedes sædvanligvis uden begrænsninger hverken i tid eller indhold.

Kort om 'den nye' lov, forslag til immigrationslov, genfremSAT i januar 2003³

Forslaget til ny immigrationslov (genfremSAT i januar 2003) indebærer, at det hidtidige hierarki af opholdstilladelser forenkles og erstattes af to tilladelser, en 'Aufenthaltserlaubnis', som er midlertidig, og en permanent 'Niederlassungserlaubnis'. Tildelingskriteriet skal fremover være opholdets formål. Den nuværende 'Duldung' foreslås afskaffet, således at personer, der ikke kan tage tilbage får en 'Aufenthaltserlaubnis', medens de, der ikke vil, bliver udvist, og indtil da opholder sig i en særlig 'udrejsebolig' eller får begrænset bevægelsesfrihed.

Tildelingen af opholds- og arbejdstilladelse kombineres i én proces. Det er dog stadig tanken at opretholde en prioriteret tilgang til det tyske arbejdsmarked, men proceduren foreslås forenklet. For familiesammenførte foreslås den nugældende ventetid på et år i forhold til at få en arbejdstilladelse afskaffet. Den øvre aldersgrænse for familiesammenførte børn foreslås ændret til 12 år (nu 16 år) for at sikre en bedre integrationsmulighed i Tyskland.

Der er også forslag om forbedring af status for konventionsflygtninge, bl.a. direkte adgang til arbejdsmarkedet, således som kun asylberettigede efter §16a har i dag.

Der åbnes derudover i forslaget op for en styret indvandring af efterspurgt arbejdskraft (betydeligt bredere end den nugældende 'Green-Card-ordning'), idet der foreslås udarbejdet et pointsystem (der kendes fra bl.a. Canada) som styringsværktøj for den økonomiske indvandring.

Lovforslaget indeholder også en forstærket integrationsindsats, som kort omtales i den forbindelse.

9.2.3 Statsborgerskab²⁹

Grundprincip

Det grundlæggende princip i Tyskland er statsborgerskab efter slægtsforhold, dvs. efter blodets bånd. Det betyder, at børn født i Tyskland af udenlandske forældre får forældrenes statsborgerskab. Er en af forældrene tysk statsborger, får barnet tysk (plus den anden forælders) statsborgerskab.

Børn født i Tyskland

Fra 1. januar 2000 er der indført en indfødsret, således at børn født i Tyskland af udenlandske forældre automatisk bliver tyske statsborgere, når følgende betingelser er opfyldt:

Den ene af forældrene skal retmæssigt have boet i Tyskland i 8 år inden fødslen og i mindst 3 år have været i besiddelse af en permanent opholdstilladelse. Barnet får også forældrenes statsborgerskab, men må, når det bliver 18 år, vælge enten det tyske eller det udenlandske. Dette valg skal være truffet inden barnet fylder 23 år.

For børn født i Tyskland af udenlandske forældre, hvor børnene ikke var fyldt 10 år den 1. januar 2000 kunne forældrene i løbet af år 2000 ansøge om, at deres børn fik tysk statsborgerskab. Forældrene skulle opfylde de samme betingelser som allerede nævnt (både på fødselstidspunktet og på det tidspunkt, hvor der søges om tysk statsborgerskab). Der gælder også her de allerede omtalte regler for valg af enten det tyske eller det udenlandske statsborgerskab, når barnet fylder 18 år.

Børn indvandret til, men født uden for Tyskland

Mindreårige børn kan få tysk statsborgerskab sammen med deres forældre (eller en af dem). Børnene skal have boet i Tyskland i 3 år, dog kun ½ år for børn under 6 år. Både barn og forældre skal have permanent opholdstilladelse. Børn under 16 år skal ikke dokumentere kendskab til den tyske Grundgesetz, jf. nedenfor.

Voksne indvandret i Tyskland

Efter 1. januar 2000 kan voksne udlændinge også ansøge om tysk statsborgerskab på nye vilkår. Betingelsen er retmæssigt ophold i Tyskland i 8 år (tidligere var det 15 år) og besiddelse af en permanent opholdstilladelse. Desuden skal vedkommende som noget nyt kunne mestre det tyske sprog i 'tilstrækkelig' grad (dog ingen formel prøve, men en erklæring eventuelt fulgt op af en samtale) og erklære sig som tilhænger af den tyske Grundgesetz. Vedkommende skal være ustraffet (bortset fra for bagateller) og ikke til fare for landets sikkerhed. Endvidere skal den pågældende leve af egne midler, og i denne sammenhæng er 'Arbeitslosenhilfe' og kontanthjælp ikke egne midler. Hvis de modtages af årsager, som vedkommende ikke er skyld i, kan statsborgerskab dog ikke afvises af den grund.

Tysk statsborgerskab kan normalt ikke fratages en person, medmindre det kommer frem, at tildelingen er sket på falsk grundlag af væsentligt omfang.

9.2.4 Hjemsendelse²⁷

Afviste asylansøgere

Der er en logisk symmetri i, at godkendte asylansøgere får ret til at opholde sig i det pågældende land, og at afviste asylansøgere har pligt til at forlade det pågældende land. Hvis det ikke principielt er sådan, er hele asylproceduren temmelig meningsløs. Ikke desto mindre er der i mange lande, også i Tyskland, problemer med at få de afviste asylansøgere til at forlade landet. Samarbejdsviljen fra de afviste er ofte yderst begrænset, for dem går det ofte ud på at forhale hjemsendelsen ved ikke at give relevante/korrekte oplysninger. De pågældendes hjemlande kan også udvise en stærk modvilje mod at gøre det, de skal, i hjemsendelsessager, fx udstede nye pas til erstatning for 'bortkomne', gennem deres ambassader eller andre repræsentationer i Tyskland, selv om landene efter international lov er forpligtiget til at modtage egne borgere. Deportation, efter behørigt varsel, er ofte en sidste udvej, en temmelig drastisk og omkostningskrævende procedure. Det tilstræbes derfor at samle så mange udviste til samme land ad gangen som muligt og f. eks. anvende charterfly til selve transporten. Hjemsendelserne organiseres af de tyske delstater eller af grænsekontrolmyndighederne. Den uafhængige tyske kommission vedr. indvandring foreslår i højere

grad at benytte frivillige ordninger, jf. omtalen i det følgende. I perioden 2000 til 2002 blev der årligt hjemsendt ca. 30.000 personer, både afviste asylansøgere (efter endt asylprocedure), og personer, som ikke har fået fornyet deres opholdstilladelser.

Tyskland anvender ikke udviklingsbistand som middel til at få tredjelande til at modtage hjemsendte borgere, hverken positivt eller negativt.

Frivillige ordninger

Det er ret betydelige antal, der vender tilbage til deres hjemlande efter ophold i Tyskland. I perioden 1993-1998 drejede det sig fx om i gennemsnit 45.000 tyrkere årligt. Den tyske regering finansierer informations- og rådgivningsvirksomhed for gæstearbejdere og deres familier, som ønsker at vende tilbage til deres hjemlande. Det drejer sig om de almindelige forhold i hjemlandet, mulighederne for at få job samt etablere selvstændig virksomhed. Fra 1997 har rådgivningen fået en mere aktiv og opsøgende profil, dog stadig helt på frivillighedens basis. Derudover støttes faglig træning af unge med henblik på deres tilbagevenden til et af rekrutteringslandene. Denne støtte kan finde sted både i Tyskland og i udlandet. Der er også mulighed for, at tyske byggeforeninger kan opføre og købe ejendomme i udlandet (Tyrkiet) til brug for hjemvendte. Uddannet arbejdskraft fra økonomisk mindre udviklede lande kan også støttes økonomisk ved tilbagevenden til hjemlandet. Kontantydelsen pr. person i disse programmer varierer fra 200 til 500 Euro, maksimalt 1.500 Euro pr. familie. Da tilbagevenden til hjemlandet, ofte efter mange års ophold i Tyskland, kan være en vanskelig proces, som heller ikke altid lykkes, er der inden for visse ret snævre grænser mulighed for igen at komme tilbage til Tyskland. Det gælder unge og pensionister. Unge skal være mellem 15 og 21 år, have boet i Tyskland i 8 år og have haft 6 års tysk skolegang. De må ikke have været væk fra Tyskland i mere end 5 år, og de skal kunne klare sig selv økonomisk. Hvad det sidste angår er der dog undtagelsesmuligheder. Pensionister, som kan klare sig selv, og som har været på det tyske arbejdsmarked i 15 år, har generel mulighed for at vende tilbage til Tyskland efter at være flyttet tilbage til deres hjemland.

Herudover støtter den tyske regering og de enkelte laender økonomisk tilbage- eller videre rejse af asylansøgere, som oplagt ikke har mulighed for at blive god-

kendt som flygtninge i det tyske asylsystem, og som ikke selv har økonomiske midler. Støtten består i gratis transport samt et mindre kontanttilskud (100 Euro pr. voksen og 50 Euro pr. barn). Dette program varetages af The International Organisation for Migration (IOM). Der er også videregående programmer, fx har den tyske regering finansieret oprettelsen af uddannelses- og træningscentre i flere østeuropæiske lande også for asylansøgere fra disse lande, som ikke har mulighed for at blive anerkendt som flygtninge i Tyskland. Flygtninge fra det tidligere Jugoslavien blev gradvist sendt tilbage (hovedsageligt på frivillig basis) efter fjendtlighedernes ophør med betydelig økonomisk støtte fra den tyske regering, som også ydede betydelige beløb (ca. 400 millioner Euro) til genopbygning. For flygtninge fra Kosovo beløb den økonomiske støtte sig til op til 690 Euro pr. familie (foruden gratis transport og et kontanttilskud pr. person fra det først omtalte program), som vendte tilbage. Også dette program blev varetaget af IOM.

I 2002 benyttede ca. 5.500 personer sig af muligheden for frivillig tilbagevenden til hjemlandet.

9.3 Integrationspolitik

9.3.1 Indledning²⁷

Integrationsindsatsen i Tyskland er delt mellem den føderale regering, regeringerne på laender-niveau samt lokale myndigheder. Det er vanskeligt at skaffe et overblik over aktiviteterne og det dermed forbundne forbrug af ressourcer. Frivillige organisationer og velgørende foreninger spiller også en stor rolle i integrationsarbejdet, både i samarbejde med offentlige instanser (dvs. med offentlig finansiering) og selvstændigt. Målgruppen for den hidtidige indsats har i høj grad været repatrierede (aussiedler), gæstearbejdere og udlændinge med permanent opholdsgrundlag eller udsigt hertil samt disse gruppers familiemedlemmer.

Den uafhængige kommission vedr. indvandring til Tyskland har i sin rapport fra 2001⁷ foreslået både en forstærket indsats, en bredere målgruppe og en bedre koordination af integrationsindsatsen foruden en styret økonomisk indvandring. Kommissionens hovedforslag afspejles i af den allerede omtalte 'nye' immigrationslov for Tyskland.

9.3.2 Præasylfasen²¹⁰

Integrationsindsatsen i Tyskland er rettet mod dem, der har udsigt til at blive permanent i landet, og det foreligger der ingen indikationer om i præasylfasen. Frivillige organisationer og velgørende foreninger driver dog rådgivningsvirksomhed på asylcentrene og andre steder, hvor asylansøgere bor samlet. Asylansøgere har som noget nyt (fra år 2000) mulighed for at søge om en arbejdstilladelse et år efter asylansøgningstidspunktet. Arbejdstilladelsen tildeles prioriteret, dvs. at tyskere, EU/EØS borgere og retsligt dermed ligestillede har fortrinsret til arbejde.

De første tre måneder af asylforløbet tilbringer ansøgeren på asylcentret. Der sørges for bolig, mad, klæder og derudover et beskedent beløb i lomme penge. Efter tre måneder har asylansøgeren mulighed for at bo uden for centret i fællesboliger eller undtagelsesvist individuelt. Arbejdsduelige asylansøgere er forpligtet til at deltage i forefaldende arbejde i fællesboligen, såsom rengøring, mindre istandsættelser, havearbejde, køkkentjans m.v. Undertiden kan sådant forefaldende arbejde også foregå i statsligt eller kommunalt regi. Aflønningen er symbolsk, ca. 1 Euro pr. time. Ubegrundet vægring medfører bortfald af retten til at modtage ydelser, kontant eller i naturalier. Der kræves ingen arbejdstilladelse til denne type forefaldende arbejde, som ikke må erstatte det professionelle personales indsats, kun supplere den. Ydelserne er som nævnt fortrinvis i form af naturalier, men hvor det ikke er muligt eller praktisk, tildeles, foruden lomme pengene, en reduceret kontanthjælpsydelse, dvs. en ydelse med lavere satser (ca. 20%) end den tyske 'Sozialhilfe'. Der ydes i så fald også tilskud til boligen.² Efter 3 år med den lave ydelse er alle berettiget til at modtage den almindelige 'Sozialhilfe'.

Kriminalitet påvirker principielt ikke asylsagsbehandlingen. Kun under særlige tungtvejende omstændigheder, fx hvis vedkommende udgør en fare for den tyske stat eller offentlighed, fordi vedkommende har begået forbrydelser, som medfører en frihedsstraf på mindst 3 år, standses sagsbehandlingen, og vedkommende sendes hjem. Asylberettigede efter forfatningens §16a har særlig beskyttelse mod udvisning, som kun kan ske i helt særlige tilfælde, hvor den offentlige sikkerhed og orden er truet.

9.3.3 Afklaring/anerkendelse af udenlandske kvalifikationer⁷

Det tyske arbejdsmarked er i høj grad reguleret, idet udøvelse af mange fag kræver særlige certifikater. Det er meget vanskeligt for udlændinge at opfylde disse krav eller at få anerkendt uddannelser medbragt fra hjemlandet i det tyske system. Den uafhængige kommission vedr. indvandring til Tyskland anbefaler en revurdering af den eksisterende fremgangsmåde. Ifølge denne sker der en vurdering af de udenlandske kvalifikationer i forbindelse med et anerkendelsesforløb. Vurderingen foregår lokalt på 'Laender' eller regionalt niveau de steder, som er relevante for den tilsvarende tyske uddannelse, altså gennem en decentral procedure. De lokale uddannelsessteder har mulighed for at rådføre sig med en central myndighed, der Zentralstelle für ausländische Bildungswesen'. Anerkendelsesresultatet, positivt eller negativt, gives i form af en erklæring, som dog via et sagsanlæg gennem retssystemet evt. kan ændres. Det antages, på baggrund af denne procedure, at afgørelsen er bindende over for uddannelsessteder og arbejdsgivere.

Anerkendelsesforløbet omfatter sædvanligvis kun formelle kvalifikationer, inden for det medicinske område dog suppleret med en praktisk prøve.

9.3.4 Integration på arbejdsmarkedet²

Den tyske arbejdsmarkedssituation er præget af en relativt høj grad af ledighed, svingende mellem 8 og 10%, som har varet i mange år. Derudover er der, som i mange andre økonomier, en omstilling i gang hen imod færre industrielle arbejdspladser og flere i servicesektoren. Denne omstilling går ikke så hurtigt som i en række andre lande, men giver alligevel vanskeligheder med at finde beskæftigelse for ikke faglært arbejdskraft, hvilket i relativt høj grad udbydes af indvandrere.

Den formelle adgang til det tyske arbejdsmarked styres af det omtalte hierarki af opholdstilladelser med dertil hørende muligheder for at få arbejdstilladelse, enten med ventetid, prioriteret eller direkte. I år 2000 havde omkring 47% af alle udlændinge i Tyskland enten prioriteret adgang til arbejdsmarkedet eller måtte imødesee ventetid på at få en arbejdstilladelse. Denne situation vil til en vis grad blive ændret med den 'nye' immigrationslov.

Der stilles rådgivning til rådighed for nyindrejste med henblik på integration i det tyske arbejdsmarked, en rådgivning, som også omfatter muligheden for frivillig tilbagevenden til oprindelseslandet, jf. afsnittet herom.

Der gøres en særlig indsats for at støtte unge udlændinge i forberedelsesfasen til en faglig uddannelse inden for rammerne af det almindelige forberedelsesprogram. Op til halvdelen af undervisnings- og træningstiden kan benyttes til at forbedre de sproglige færdigheder og råde bod på andre uddannelsesmæssige mangler. Ved afslutningen af et gennemført forberedelseskursus tildeles en arbejdstilsladelse til fortsat oplæring på en virksomhed (læreplads) uden hensyn til situationen på arbejdsmarkedet, altså uden prioritering.

Hvis en læreplads opnås (og det sker mindre hyppigt for unge udlændinge end for unge tyskere), kan der ydes fortsat støtte, nu ikke længere specifikt til udlændinge, men til dem der i almindelighed har behov, herunder også udlændinge, for at de skal kunne forblive i lærepladsen. Der er her igen tale om ekstra uddannelse. Hvis der er problemer med at finde en læreplads, kan der tilbydes særlig træning og supplerende uddannelse i en periode, men ikke i en virksomhed.

Indsatsen gøres, for at deltagerne kan opnå og fastholde de faglige uddannelsespladser, som tyske virksomheder, herunder den offentlige sektor, tilbyder. Der gøres også en indsats for at øge antallet af tilbudte lærepladser.

Selv om succesen med de nævnte integrationsordninger i forbindelse med faglige uddannelsespladser synes svingende, er det et område af interesse, da der her ser ud til at blive ydet en integrationsindsats af særlig betydning, navnlig for unge udlændinge.

Herudover var der i slutningen af 1990'erne en række programmer, der indeholdt elementer af integration af udlændinge på arbejdsmarkedet. Det drejer sig om:

1. Indsatsen til bekæmpelse af ungdomsarbejdsløshed. Dette program omfatter alle ledige, både tyskere og udlændinge. Formålet med programmet er dels at forbedre unge lediges kvalifikationer, dels at få unge uden læreplads ind i en så-

dan. I den forbindelse blev der fremskaffet næsten 10.000 ekstra lærepladser i løbet af 1999, hovedsageligt gennem projekter finansieret af det offentlige. Inden for dette program er det også muligt at tilbyde unge med indvandrerbaggrund kurser til forbedring af deres sprogkunderskaber.

2. *'To-nationale' træningsprojekter.* I samarbejde med en del af de oprindelige rekrutteringslande er der skabt mulighed for, at unge fra disse lande kan få en del af deres træning i de pågældende lande, således at uddannelsen godkendes både i Tyskland og i det pågældende land. Hvorvidt der her er tale om integration kan måske diskuteres, men det giver disse unge øgede jobmuligheder.

3. *Kostskoleophold.* For unge, der kommer til Tyskland så sent, at de ikke kan deltage i de sædvanlige forberedelseskurser til de faglige uddannelser på grund af manglende sprogfærdigheder, er der mulighed for et kostskoleophold, der hurtigt bringer dem op på et trin svarende til afgangsbetegnelse i den tyske grundskole.

4. *Særligt program for 25-45-årige udlændinge.* Programmet har til formål at give lidt ældre udlændinge mulighed for at få en faglig uddannelse eller forbedre den, de allerede har.

5. *Særlige oplysningsprogrammer for kvinder og piger.* Næsten halvdelen af indvandrerbefolkningen i Tyskland består af kvinder og piger, som i mange tilfælde har eller får en 'traditionel' rolle i hjemmet. Indsatsen skal øge denne store gruppes kendskab til de muligheder, der ligger i faglige uddannelser, samt tilskynde til deltagelse heri.

Herudover er der de almindelige ordninger på det tyske arbejdsmarked, som gælder for alle, der opfylder betingelserne. Det gælder sociale ydelser, jf. afsnittet herom, og muligheden for job med løntilskud. Der er mulighed for at give tilskud til virksomheder, som yder en indsats for integration af indvandrere.

'Die Bundesanstalt für Arbeit', som i Tyskland er ansvarlig for udførelsen af arbejdsmarkedspolitikken, og som administrerer de arbejdsmarkedspolitiske ordninger, herunder den omtalte rådgivningsvirksomhed for nyindrejste indvandrere,

står i 2003 for et projekt, som skal føre til en reduktion af arbejdsløsheden blandt udlændinge, bl.a. gennem træningsprogrammer for indvandrere.

Der er i Tyskland ingen formelle forpligtelser for hverken private eller offentlige virksomheder med henblik på integration af udlændinge på arbejdsmarkedet.

9.3.5 Introduktion til samfundet/rådgivning²³⁷

Der har indtil nu ikke været systematisk orientering om tyske samfundsforhold i de kurser, der tilbydes indvandrere. De har fokuseret på sprogfærdigheder, jf. afsnittet om sprogkurser. I forslagene til nye integrationskurser, som 'Bundesamt für Migration und Flüchtlinge' skal udarbejde, er en sådan systematisk orientering om samfundsforhold indeholdt.

Der findes en særlig rådgivningsordning for udlændinge, som drives af en særlig organisation, finansieret af midler fra det føderale og 'Laender'-niveau. Rådgivningen drejer sig navnlig om emner som arbejde, sociale ydelser, personlige forhold, uddannelse og lærepladser for børn og unge samt familiekonflikter. Der gøres en indsats for at koordinere denne ordning med 'almindelige' ordninger, således at medarbejdere i disse bliver mere opmærksomme på udlændinges problemer, ligesom udlændingene også opfordres til at anvende det 'almindelige' system direkte.

9.3.6 Sprogkurser for voksne²³⁷

Repatrierede tyskere ('Aussiedler') har adgang til gratis sprogkurser i op til 6 måneder og får samtidig en offentlig ydelse efter behov, hvis de i mindst 5 måneder inden afrejsen til Tyskland var i lønnet beskæftigelse. Derudover kan unge repatrierede deltage i sprogkurser i forbindelse med forberedelse til faglig uddannelse.

Gæstearbejdere, asylberettigede og kvoteflygtninge samt deres familiemedlemmer har gennem en særlig organisation ('Tysk sprog for udenlandske arbejdstagere', som har eksisteret siden 1974 og er finansieret af federale midler), adgang til gratis sprogkurser, men der er ingen særlige offentlige ydelser tilknyttet. Arbejdstagere fra EU/EØS-landene kan også deltage. Der er p.t. tre hovedtyper af kurser:

1. almindeligt sprogkursus på 320 timer
2. intensivt sprogkursus på 640 timer
3. begynderundervisning i sprog på 240 timer.

Herudover kan flygtningegrupper, der er asylberettigede efter §16a, og kvoteflygtninge deltage i 6 måneders sprogkurser på linie med 'Aussiedler'. For unge under ca. 28 år fra samme gruppe, som ikke længere er skolepligtige, er der mulighed for sprogkurser af 10-12 måneders varighed. Flygtninge i samme gruppe, kan op til 30-års alderen deltage i sprogkurser af 6 måneders varighed, der forbereder dem til videregående uddannelser. For kvoteflygtninge i alderen 30-49 år er der tre måneders kurser, med sigte på akademikere.

Der ligger flere forslag, bl.a. fra den tyske regering og den uafhængige kommission vedr. indvandring til Tyskland, om at udbygge sprogkurserne og om at gøre målgruppen bredere, således at alle nyindvandrere med udsigt til varigt ophold i Tyskland får mulighed for at deltage. Indvandrere med dårlige tyskkundskaber skal have pligt til at deltage. Kurserne skal foruden sproglige færdigheder også indeholde orientering om det tyske samfunds opbygning herunder retssystemet. De skal afsluttes med et deltagerbevis og en eksamen, som tilgodeser, at en vis standard er opnået. Disse forslag er afspejlet i den 'nye' immigrationslov, hvor det også foreslås, at kendskabet til det tyske sprog skærpes i forhold til nu, når den midlertidige opholdstilladelse skal erstattes med en permanent.

Da der også blandt de allerede i Tyskland boende udlændinge er mange med meget mangelfulde sprogfærdigheder, skal kurserne også tilbydes denne gruppe.

Det nye 'Bundesamt für Migration und Flüchtlinge' har bl.a. fået til opgave at udforme de nye integrationskurser med sprog og samfundsforhold som indhold.

9.3.7 Konsekvenser ved manglende deltagelse i integrationskurser³

Der er i den nugældende ordning ingen pligt til deltagelse i integrationskurser. I forbindelse med de nye integrationskurser, jf. afsnittet om sprogkurser, blev det overvejet, om der skulle indføres sanktioner i forbindelse med forsømmelse for dem, der blev pligtige til at deltage. I forslaget til 'ny' immigrationslov er der en

indirekte sanktion, idet manglende deltagelse vil blive taget i betragtning ved ansøgning om forlængelse af en midlertidig opholdstilladelse. Ved en permanent opholdstilladelse vil forslaget til 'ny' lov, som allerede nævnt i forbindelse med sprogkurserne, kræve bedre sprogfærdigheder end hidtil, så også her kan manglende deltagelse i integrationskurser få konsekvenser. Det blev også overvejet at indføre positive incitamenter for kursusdeltagelse. Et af dem er en forkortelse af opholdstiden fra 8 til 7 år, før statsborgerskab kan opnås i Tyskland, som også er indeholdt i forslaget til 'ny' immigrationslov.

9.3.8 Sprogkurser for børn og unge

Kulturministerierne i de tyske 'Laender' opfordrer til øget indsats i førskolealderen med henblik på at forbedre børnenes sprogkundskaber i tysk. Det gælder både for børn af indvandrere og for tyske børn, som ikke har tilstrækkelige sprogkundskaber. Indsatsen er ny og befinder sig i vidt omfang på planlægningsstadiet. Initiativet er affødt af OECD's PISA-undersøgelser af børns sprogfærdigheder.

For skoleelever med udenlandsk baggrund kan der oprettes forberedelsesklasser med vægt på formidling af det tyske sprog. Klasserne er på ca. 15 elever. Undervisningen omfatter såvel intensivkurser som decideret støtteundervisning. Målet er, at eleverne tilegner sig tysk som andetsprog, i begge de to hovedtrin i det tyske skolesystem. Børn med udenlandsk baggrund aflægger ikke særlige prøver i tysk, men får, ligesom tyske børn, karakterer i faget tysk. Det er i stigende grad sådan, at indvandrerbørns sprogfærdigheder afprøves inden skolestart.

Ved afslutningen af andet hovedtrin I (det er efter 10. skoleår) kan elever, som er kommet til Tyskland relativt sent, deltage i en prøve (frivilligt), i hvilken modersmålet er fremmedsprog, og hvor kravet er færdigheder svarende til afslutningsniveauet for fremmedsprog på hovedtrin I.

I alle tyske laender er der i dag tilbud om modersmålsundervisning. Deltagelse i denne undervisning er frivillig og omfatter ca. 5 timer om ugen. I Hessen deltog i skoleåret 2000/2001 ca. 54% af de udenlandske elever i modersmålsundervisning. Selv om koncentrationen af udlændinge varierer enormt mellem store og små byer og 'neue und alte Laender' (der er meget få udlændinge i 'neue Laender'), så er målsætningen for undervisningen den samme overalt i Tyskland. Undervisnin-

gen havde oprindeligt til hensigt at gøre det lettere for deltagerne at vende hjem til deres hjemland (en slags hjemsendelseshjælp). Nu er den et led i bestræbelserne på flersproglighed og multikulturel uddannelse. Det tyske indenrigsministerium anfører forsigtigt, at modersmålsundervisning også kan være en støtte ved indlæringen af det tyske sprog.

9.3.9 Sociale ydelser

Indledning, almindelig karakteristik

Offentlige sociale ydelser i Tyskland er i vidt omfang knyttet til deltagelse i arbejdslivet og finansieret gennem sociale bidrag, som regel ligeligt fordelt mellem arbejdstager og arbejdsgiver. De tyske ordninger er også i betydeligt omfang knyttet til arbejdsindtægten, forstået på den måde, at de udgør en procentvis andel af arbejdsindkomsten, i hvert tilfælde op til et vist maksimum. De siges derfor ofte at have karakter af 'forsikringsordninger', men det er stadig 'pay as you go'-systemer, idet der ingen fondsobygning er, hverken kollektiv eller individuel.

Da adgangen til ydelserne som regel er knyttet til deltagelse i arbejdslivet, er der, når denne betingelse er opfyldt, sædvanligvis ingen forskel på adgangsbetingelserne for udlændinge og tyske statsborgere. Adgangen til arbejdsmarkedet kan derimod, som det fremgik af afsnittet om udlændingepolitik, være meget forskellig for de to grupper.

I det følgende omtales kort følgende karakteristika for de vigtigste offentlige tyske sociale ordninger: adgangsbetingelser, udmåling og varighed samt eksport (dvs. muligheden for at tage ydelsen med ud af Tyskland).

Ændringerne som følge af 'Agenda 2010', som ventes vedtaget i december 2003, er ikke omtalt. De vedrører 'Arbeitslosengeld', 'Arbeitslosenhilfe' og 'Sozialhilfe'.

Arbejdsløshedsforsikring (Arbeitslosengeld)¹¹

Adgangsbetingelser: Arbejdsløshedsforsikring er obligatorisk i Tyskland. Det er et krav, at arbejdstageren har betalt sociale bidrag i mindst 1 år ud af de sidste 3 år før ledigheden, for at få ret til kompensation. Dette krav gælder for alle. For

EU/EØS-borgere (og borgere fra Schweiz) kan kravet opfyldes gennem sammenlægning af forsikringstid i et andet EU/EØS-land og Tyskland, således at det tyske krav opfyldes.

Udmåling og varighed: Den tyske forsikringsydelse udmåles som en procentdel (67% for forsørgere, 60% for ikke-forsørgere i relation til børn) af den tidligere arbejdsindkomst efter betaling af skat og sociale bidrag, og er ikke i sig selv skattepligtig. Ydelsen kan modtages i en periode, der varierer mellem ½ og 2 2/3 år, afhængig af den forudgående arbejdsperiodes længde og den pågældendes alder. Ydelsen når sit maksimum ved en indkomst, der er ca. 1,7 gange den tyske gennemsnitsarbejders (som opgjort i OECD's 'Taxing Wages'). Danske A-dagpenge når til sammenligning sit maksimum ved en indkomst på ca. 65% af den danske gennemsnitsarbejders.

Nettodækningsgraden i forhold til OECD's tyske gennemsnitsarbejder, APW, var 58% i 1999. Alle beregninger af nettodækningsgrader er egne beregninger.

Eksport: Den tyske arbejdsløshedsforsikringsydelse kan normalt ikke tages med ud af landet på grund af rådighedsforpligtelsen, men EU/EØS borgere (også tyskere) kan tage ydelsen med til et andet EU/EØS land i 3 måneder, medens de søger arbejde der.

Arbejdsløshedshjælp (Arbeitslosenhilfe)¹¹

Adgangsbetingelser: Tyskland har, ligesom en række andre lande, en ydelse, som er en 'udgangsydelse' (uden at være kontanthjælp), når rettighederne til at modtage forsikringsydelsen er opbrugt. I Tyskland kaldes den 'Arbeitslosenhilfe' og modtages, hvis der ellers er brug for det, når rettighederne til forsikringsydelsen er opbrugt (½ til 2 2/3 år). Udtrykket 'hvis der ellers er brug for det' dækker også over, at andre familiemedlemmers indkomst tages i betragtning. Det er en betingelse, at den ledige først har modtaget 'Arbeitslosengeld'.

Udmåling og varighed: Ydelsen har lavere procentsatser end forsikringsydelsen (henholdsvis 57 og 53 mod de nævnte 67 og 60), og der er ingen egentlig tidsbegrænsning, selv om ansøgningen skal fornys hvert år.

Nettodækningsgraden i forhold til OECD's tyske gennemsnitsarbejder, APW, var 51% i 1999.

Ekspert: 'Arbeitslosenhilfe' kan (vist nok) tages med til udlandet på samme vilkår som 'Arbeitslosengeld'.

Kontanthjælp (Sozialhilfe)¹¹

Adgangsbetingelser: 'Sozialhilfe' i Tyskland er ligesom kontanthjælp i Danmark det sidste led i det sociale sikkerhedsnet. 'Sozialhilfe' kan i princippet modtages af alle, der opholder sig lovligt i Tyskland. Der er dog tre grupper af udlændinge, som på forhånd er udelukket. Den ene er som allerede nævnt asylansøgere, der kan få en særlig ydelse, baseret på 'Lov om ydelser til asylansøgere', med lavere satser end 'Sozialhilfe'. Den samme lavere ydelse kan modtages af de facto-flygtninge, der har en 'Duldung' som opholdstilladelse, samt af flygtninge fra krig og borgerkrig, som kun har et midlertidigt opholdsgrundlag. Disse begrænsninger i adgangen til almindelig kontanthjælp kan dog ikke vare mere end 3 år. Derudover er der begrænsninger for udlændinge med hensyn til visse enkeltydelser under 'Sozialhilfe', men ikke med hensyn til støtte til livets opretholdelse. Adgangen til denne ydelse er opholds-/bopælsbaseret.

Udmåling og varighed: I modsætning til mange andre af de tyske ordninger er 'Sozialhilfe' baseret på faste satser. En enlig voksen modtager ca. 281 Euro pr. måned. Er der børn i familien, modtages en andel heraf pr. barn, fra 50% til 90%, stigende med alderen. En ægtefælle modtager 80% af 'grundsatsen'. For enlige forældre er der mulighed for tillæg, afhængig af antallet af børn. Ydelsen er skattefri.

Derudover betales sædvanligvis boligomkostningerne inklusive vand og andre driftsudgifter. Der er ingen tidsbegrænsning for modtagelse af 'Sozialhilfe'.

Ydelsen aftrappes sædvanligvis 100% mod anden indkomst (visse undtagelser) og har også karakter af at udgøre en mindste standard, der 'fyldes' op til, hvis anden indkomst er lavere.

Nettodækningsgraden i forhold til OECD's tyske gennemsnitsarbejder, APW, var ca. 19% i 1999.

Eksport: 'Sozialhilfe' kan normalt ikke tages med ud af landet. Kun tyske statsborgere har undtagelsesvist mulighed for at modtage 'Sozialhilfe' i et andet land. Sozialhilfe er ikke omfattet af 1408/71-forordningen, der koordinerer sociale rettigheder i EU/EØS-området.

Sygedagpenge (Krankengeld)¹¹

Adgangsbetingelser: Sædvanligvis betaler arbejdsgiveren løn under de første 6 ugers sygdom. Hvis betingelserne herfor ikke er opfyldt, er der ret til 'Krankengeld' fra den første dag i beskæftigelse. Der er ingen karenperiode i det tyske system og betingelserne er de samme for alle.

Udmåling og varighed: 'Krankengeld' udmåles som 70% af den forudgående arbejdsindkomst (brutto), dog maksimalt 90% af den tidligere indkomst efter skat og sociale bidrag. Ydelsen når sit maksimum ved en tidligere arbejdsindkomst på ca. 1,3 gange den tyske gennemsnitsarbejders. Hvis indkomsten er højere er der mulighed for at erstatte den offentlige forsikring med en tilsvarende privat. Ydelsen er skattefri. 'Krankengeld' betales i op til 78 uger inden for 3 år for den samme sygdom, ellers er der ingen tidsbegrænsning.

Nettodækningsgraden i forhold til OECD's tyske gennemsnitsarbejder, APW, var 90% i 1999.

Eksport: Ydelsen kan af EU/EØS-borgere medbringes til andre lande inden for dette geografiske område. Tilsvarende gælder for borgere fra lande, Tyskland har bilateral overenskomst med på dette sociale område.

Alderspension (Rentenversicherung-Altersrente)¹¹

Adgangsbetingelser: Den tyske 'Rentenversicherung' er en arbejds- og indkomst-baseret offentlig pensionsordning. Adgangsbetingelsen er 5 års forsikringstid, dvs. betaling af sociale bidrag til ordningen (med enkelte undtagelser). Er denne betingelse opfyldt, er pensionsadgangen 'åbnet', dvs. man har ret til at få udbetalt pension. Adgangsbetingelsen er ens for alle. For EU/EØS-borgere gælder, at kra-

vet om de 5 års forsikringstid kan opfyldes gennem sammenlægning af forsikringstid i et andet EU/EØS-land og i Tyskland. Det samme gælder for borgere fra lande, Tyskland har bilaterale aftaler med om offentlige pensioner.

Udmåling og varighed: Pensionens størrelse afhænger af tre faktorer:

1. den samlede tid, hvori der er optjent pensionsrettigheder (det er primært gennem betaling af sociale bidrag, men også uddannelsestid og børnepasning tæller med, dog kun sammen med betalte bidrag),
2. indkomstens størrelse i forhold til gennemsnittet af de pensionsforsikredes indkomst (sidstnævnte svarer hvert år til 1 pensionspoint). Dette forhold beregnes hvert år. Der er et maksimum for det beregnede antal pensionspoint, bestemt af den indkomst, hvor det sociale bidrag når sit maksimum (det er ca. 1,7 gange gennemsnitsarbejderens indkomst),
3. den sats, som angiver pensionens størrelse i det aktuelle år for en person med 1 pensionspoint, 310 Euro i 2002 (alte Laender).

For personer med fast tilknytning til arbejdsmarkedet og en relativt høj løn resulterer dette system i ganske høje pensioner, også fordi kun en imputeret rentandel af pensionen beskattes.

For EU/EØS-borgere udmåles den tyske pension som beskrevet, dvs. i forhold til den forsikringstid, de har haft i Tyskland. Samtidig kan deres pension i andre EU/EØS-lande udmåles på tilsvarende måde, så følges princippet 'pro rate i tid', eller, hvis det er mere fordelagtigt efter nationale regler. Den samlede pension er således sammensat af andele fra flere lande. Dette princip, 'pro rate i tid', anvendes også af de lande, Tyskland har bilaterale aftaler med om offentlige pensioner. For flygtninge, som ikke kan modtage pension fra oprindelseslandet, beregnes den tyske pension, som om forsikringstiden i oprindelseslandet havde fundet sted i Tyskland.

Nettodækningsgraden for en tidligere tysk gennemsnitsarbejder, APW, var 74% i 1999 med en forudgående bidragsperiode på 45 år. Uden tidligere indkomst var 'nettodækningsgraden' 22% i 1999, også målt i forhold til APW-nettoindkomsten.

Eksport: Borgere fra EU/EØS lande kan tage deres tyske pension med til andre EU/EØS-lande, og tilsvarende gælder for borgere fra lande, Tyskland har bilaterale aftaler med. Borgere, som ikke er dækket af disse aftaler, kan normalt kun tage 70% af deres tyske pension med til et andet land (undtagen ved kortere ophold).

Førtidspension (Renten wegen verminderten Erwerbsfaehigkeit)¹¹

Adgangsbetingelser: Fra 2001 har Tyskland fået et enstrengt førtidspensionssystem, der kan modtages hel eller halv førtidspension. Adgangsbetingelserne er dels betaling af sociale bidrag i mindst 3 år ud af de sidste 5, dels nedsat erhvervsevne af helbredsmæssige årsager. Ved hel førtidspension er den maksimale arbejdssevne på 3 timer om dagen, ved halv pension er grænsen 6 timer om dagen. EU/EØS borgere og borgere fra lande, Tyskland har bilaterale aftaler med, kan imødekomme betalingsdelen af adgangsbetingelsen gennem sammenlægning af forsikringstid.

Udmåling og varighed: Førtidspensionen er en del af 'Rentenversicherung', og pensionen beregnes i princippet som en alderspension. Problemet er, at der ikke er faktiske pensionspoint for tidsrummet fra førtidspensionens start til påbegyndelsen af alderspensionen. Det klares ved at bruge de eksisterende pensionspoint og forudsætte, at de også gælder for det nævnte tidsrum (som dog ikke regnes med fuldt ud). Herved beregnes en alderspension med 'antagne' pensionspoint. Er erhvervsevnetabet helt, udbetales hele pensionen, er det delvist, udbetales den med 50%. Begge pensioner kan formindskes, hvis der er arbejdsindtægter ved siden af. Udbetalingen kan fortsætte indtil 65-årsalderen, hvor den afløses af en alderspension, som ikke kan være mindre end førtidspensionen.

For EU/EØS-borgere og borgere fra lande med bilaterale aftaler med Tyskland bruges igen 'pro rate i tid' princippet ved udmålingen. Hvis fx en dansker har arbejdet i Danmark i 10 år og i Tyskland i 5 år og bliver syg, så udregnes hans tyske førtidspension som netop beskrevet. Han har imidlertid kun tilbragt 1/3 af den samlede forsikringstid (5 ud af en samlet arbejdstid på 15 år) i Tyskland, og får derfor kun 1/3 af den beregnede tyske pension udbetalt. For flygtninge forudsættes igen, at forsikringstiden i oprindelseslandet har fundet sted i Tyskland.

Nettodækningsgraden for en tidligere tysk gennemsnitsarbejder, APW, var 60% i 1999. Uden tidligere indkomst var 'nettodækningsgraden' 22% i 1999, også målt i forhold til APW-nettoindkomsten.

Eksport: Førtidspension følger helt de samme regler som alderspension.

Tidlig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet

Kort omtale: Den tyske 'Rentenversicherung' indeholder mulighed for tidlig tilbagetrækning for en række grupper omfattende personer med lang forsikringstid (35 år), arbejdsløse, hustruer og handicappede. Alle disse ordninger er under omlægning eller afskaffelse, hvorfor en nærmere gennemgang ikke vil blive foretaget. Pensionerne udmåles efter de samme principper som alderspensionen og kan eksporteres på samme måde. Adgangsbetingelserne er anderledes end for alderspensionen, idet der kræves længere forsikringstid end 5 år.

Boligstøtte (Wohngeld)¹¹

Adgangsbetingelser: Boligstøtte er for familier med lav indkomst, der bor i leje- eller ejerbolig. Der skal søges om boligstøtte, medmindre familien modtager 'Sozialhilfe', idet der så modtages en særlig boligydelse automatisk sammen med kontanthjælpen. Adgangen er lige for alle, men modtagere af ydelser i henhold til 'Lov om ydelse til asylansøgere' er næppe berettigede.

Udmåling og varighed: Boligstøttens størrelse afhænger af familiens (husholdningens) størrelse, familiens samlede indkomst samt boligudgiftens størrelse. Familiens størrelse har direkte betydning for den maksimale indkomst, der giver adgang til støtte, og den maksimale boligudgift, der kan gives støtte til. Til familien medregnes medlemmer efter en ret bred definition (slægtskab), men de skal alle være boende i boligen. Indkomsten opgøres som summen af en række specificerede indkomstkompener for hvert familiemedlem fratrukket en række fradrag og standardfradrag. Standardfradragene afhænger af, hvor mange sociale ordninger der betales sociale bidrag til, og om der betales indkomstskat. De varierer fra 6% til 30% af indkomstgrundlaget. Hvis den opgjorte indkomst er højere end en bestemt grænse, bestemt af familiens størrelse og det 'lejetrin', der gælder i det pågældende område, modtages ingen boligstøtte. Tyskland er ind delt i seks 'lejetrin', som afspejler den gennemsnitlige leje i området.

Når boligudgiften er opgjort efter reglerne, sammenlignes den med en maksimal boligudgift, som afhænger af familiens størrelse, 'lejetrinet' samt boligens udstyr og alder. Den laveste af de to indgår i boligstøtteberegningen. Denne foregår efter en relativt kompliceret formel (et andengradsudtryk), som bevirker, at boligstøtten, givet familiestørrelse og boligudgift, falder med stigende indkomst, men ikke lineært. I praksis består boligstøtteberegningen ved et enkelt tabelopslag, når de relevante informationer er tilvejebragt.

Der er ikke beregnet nettodækningsgrader, hvor boligstøtte indgår.

Eksport: Boligstøtte kan ikke medtages, da den er knyttet til en bestemt bolig i Tyskland.

Ydelser til børn (Kindergeld)¹¹

Adgangsbetingelser: Adgangen til denne ydelse sker ikke via arbejdsmarkedet, men via fuld skattepligt (ydelse er knyttet til skattebetalingen). Fuld skattepligt kan bl.a. opfyldes ved at bo i Tyskland. Kravet til tyske statsborgere (den 'ydelsesberettigede') er fuld skattepligt eller behandling som fuldt ud skattepligtig, og det kan også opfyldes ved ikke at bo i Tyskland. Udlændinge skal bo i Tyskland (hermed er de fuldt skattepligtige), og borgere uden for EU/EØS-området og lande, som Tyskland har bilaterale aftaler med, skal være i besiddelse af enten en 'Aufenthaltsberechtigung' eller en 'Aufenthaltserlaubnis'. 'Kindergeld' betales sædvanligvis for børn, der bor i Tyskland, men kan også betales for børn, der bor i et andet EU/EØS-land eller i fx Tyrkiet eller det tidligere Jugoslavien. I sidstnævnte to tilfælde dog med lavere takster end de tyske. Udlændinge, som er fuldt ud skattepligtige, men ikke har en af de to nævnte opholdstilladelser (og skal have en opholdstilladelse) kan ikke få den del af ydelsen, som er et nedslag i skatten ('tax credit'), men kun den del, som er et fradrag i indkomsten, jf. afsnittet om udmåling og varighed nedenfor.

Udmåling og varighed: Den tyske ydelse er teknisk udformet som en 'refundable tax credit', dvs. at den fratrækkes i skatten ved hver lønudbetaling (hvis der ingen skat er, udbetales beløbet kontant). I 2002 var ydelsen på 154 Euro pr. måned for hvert af de første tre børn, 179 Euro for det fjerde og eventuelt efterfølgende børn. Hvis det bedre kan betale sig for familien, kan den få et fradrag i

indkomsten på 5.808 Euro pr. barn (årsbasis) i stedet for fradraget i skatten. Det er kun tilfældet for familier med relativt høje indkomster. Ydelsen udbetales altid, indtil barnet fylder 18 år. Hvis barnet/den unge er under uddannelse, kan der udbetales op til det fyldte 27. år. Der er også andre situationer, fx hvis den unge er arbejdsløs, hvor ydelsen kan udbetales længere end til det 18. år.

Målt i forhold til nettoindkomsten for et par med i alt 1½ tysk gennemsnitsindkomst udgjorde ydelserne til 1 barn 5,5%, til 2 børn 11,0% og til 3 børn 17,6% i 1999.

Eksport: Den ydelsesberettigede skal altid opfylde de anførte betingelser, men ydelsen kan som nævnt også betales for børn boende uden for Tyskland.

Uddannelsesstøtte (Ausbildungsförderung)¹¹

Adgangsbetingelser: Forudsætningen for at modtage tysk uddannelsesstøtte er først og fremmest deltagelse i relevante (godkendte) uddannelsesforløb. Det drejer sig om et vidt span strækkende sig fra 10. skoleår over faglige uddannelser af kortere eller længere varighed til længere varende studier på universiteter og tekniske højskoler. Den uddannelsessøgende skal som hovedregel være under 30 år, når uddannelsesforløbet påbegyndes. Støtte gives til tyske statsborgere til studier ved relevante uddannelsesinstitutioner i Tyskland.

Adgang til studiestøtte er imidlertid også anerkendt som et vigtigt redskab i bestræbelserne på at integrere navnlig de unge udlændinge i det tyske samfund. Følgende grupper af udlændinge har derfor også retskrav på tysk uddannelsesstøtte, forudsat at de følger de relevante uddannelsesforløb:

1. Uddannelsessøgende, hvis ene forælder er tysk, men som ikke selv er det.
2. Uddannelsessøgende fra et EU/EØS-land.
3. Uddannelsessøgende, som selv har opholdt sig i Tyskland i mindst 5 år inden uddannelsens påbegyndelse, eller hvis ene forælder har opholdt sig i Tyskland i 6 år inden uddannelsens påbegyndelse og har arbejdet i mindst 3 af disse. Der er dog undtagelser til kravet om arbejde.
4. Uddannelsessøgende, som er statsløse.
5. Uddannelsessøgende, som er asylberettigede (vistnok kun efter §16a).

Udmåling og varighed: For skoleelever udbetales støtten som tilskud, og der er ingen lånemulighed. For studerende ved universiteter og højere læreanstalter betales halvdelen af støtten som tilskud, halvdelen som et rentefrit lån. Det rentefri lån fra staten kan undertiden erstattes med et almindeligt banklån (supplerende uddannelser).

Satserne for studerende er typisk 585 Euro pr. måned for udeboende, 432 Euro pr. måned for hjemmeboende. Der betales sædvanligvis støtte i to semestre pr. år i den normerede studietid.

For skoleelever er satserne noget lavere i begge situationer. Der betales støtte i hele skoleåret, så længe skoletiden varer (der er mulighed for at gå en klasse om).

Både de studerendes egne indtægter og forældrenes indtægter har betydning for studiestøttens størrelse. For økonomisk uafhængige studerende har forældrenes indtægtsforhold ingen betydning.

Der er ikke beregnet nettodækningsgrader i disse tilfælde.

Eksport: Der kan ydes tysk studiestøtte til uddannelsesophold ved udenlandske uddannelsesinstitutioner, men kun hvis opholdet er et integreret led i den tyske uddannelse. Der er ikke mulighed for eksport af ydelsen i den mening dette ord hidtil er blevet brugt.

9.3.10 Geografisk fordeling

I præasylfasen fordeles asylansøgerne geografisk på asylcentre oprettet i de tyske laender, og de er forpligtiget til at bo der i op til 3 måneder. Personer med flygtninge eller indvandrerstatus kan derimod frit bosætte sig, hvor de vil i Tyskland. Der er ingen decideret politik med henblik på at undgå koncentration af udlændinge i beboelsesområderne. Kommunerne kan, hvis de fx råder over socialt boligbyggeri, arbejde for en passende blanding af tyske statsborgere og udlændinge, men der foregår ingen direkte tildeling af boliger til udlændinge (som i fx Danmark), og disse er på ingen måde forpligtet til at blive boende i de anviste boliger for kortere eller længere tid.

De lokale kontorer for tildeling af kontanthjælp og ydelser til asylansøgere m.v. er ansvarlige for denne støtte til udlændinge i lokalområdet og den stedlige repræsentant for 'der Arbeitsverwaltung' er ansvarlig for integrationsprogrammerne, fortrinsvis sprogkurser, som det dog som omtalt er helt frivilligt at deltage i.

9.3.11 Valgret²

Ingen udlændinge har stemmeret til forbunds- eller landdagsvalg. EU-borgere er opstillingsberettigede og har stemmeret til kommunevalg og til valg til Europaparlamentet.

9.3.12 Etnisk ligestilling

Tyskland har p.t. (medio 2003) ingen særskilt lovgivning vedrørende diskrimination på grund af race eller etnisk oprindelse, men 'forbud' mod diskrimination er indbygget i en lang række love, herunder den tyske forfatning, Grundgesetz. Der vil ikke her blive foretaget en gennemgang af det omfattende lovkompleks, idet der henvises til publikationen 'Anti-Discrimination Legislation in EU member States, a comparison of anti-discrimination legislation on the grounds of racial or ethnic origin, religion or belief with the Council directives, Germany' udarbejdet af Matthias Mahlmann for European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia (EUMC), Vienna 2002, som forefindes i Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration.

I 2001 startede den omfattende kampagne: 'Jugend für Toleranz und Demokratie - gegen Rechtsextremismus, Fremdenfeindlichkeit und Antisemitismus'. Den er et politisk initiativ, som skal fortsætte til i hvert tilfælde 2006. Som det fremgår af titlen, er kampagnen rettet mod ungdommen i Tyskland. Programmet har til formål både at støtte unge, som er imod fremmedfjendtlighed, og racisme, og at påvirke yderliggående unge til en mere moderat og midtersøgende holdning.

Desuden arbejder det tyske indenrigsministerium og familieministerium sammen om programmer, der har til hensigt at styrke demokratiet og tolerancen, og at bekæmpe ekstreme synspunkter. I den forbindelse ydes der hjælp til ofre for højreekstremisme. En oversigt over programmerne findes i Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration.

Sager vedrørende diskrimination kan indbringes for de tyske domstole.

Der rettes en særlig tak til Manfred Haehnel i det tyske Indenrigsministerium for en meget fyldestgørende besvarelse af de mange stillede spørgsmål.

Referencer og noter

- ¹ www.bmi.de, Auslaender und Asyl, Statistiken.
- ² Auslaenderpolitik und Auslaenderrecht in Deutschland. Bundesministerium des Innern, Berlin August 2000.
- ³ Gesetz zur steuerung und begrenzung der Zuwanderung und zur regelung des Aufenthalts und der Integration von Unionsburgern und Auslaendern. Bundesrat Drucksache 157/02 01/03/02. Bonn 2002.
- ⁴ Asyl im Blick, Bundesamt für die Aberkennung auslaendischer Flüchtlinge, Nurnberg 2000.
- ⁵ Zuwanderung und Asyl in Zahlen, Bundesamt für die Anerkennung auslaendischer Flüchtlinge, Nurnberg 2001.
- ⁶ Daten und Fakten zur Auslaender Situation. Die Beauftragte der Bundesregierung für Auslaenderfragen, Bonn 2002
- ⁷ Zuwanderung Gestalten, Integration Fördern. Bericht der unabhængigen Kommission 'Zuwanderung', Berlin 2001.
- ⁸ Sozial Gesetz Buch, Buch III §285 in 286. Bundesministerium für Arbeit und Sozialordnung. Munchen 2000.
- ⁹ Das Neue Staatsangehoerigkeits Recht. Die Auslaenderbeauftragte Der Bundesregierung, Bundesministerium des Innern, Bonn 1999.
- ¹⁰ Übersicht über das Sozialrecht. Bundesministerium für Arbeit und Sozialordnung, Bonn 2000.
- ¹¹ Soziale Sicherung im Überblick, Bundesministerium für Arbeit und Sozialordnung. Bonn 2002.

